4

OPPIANI POETAE

ALIEVTICON, SIVE DE PISCIBVS,

Libri quinq; e græco traducti ad Antonium Imperatorem.

Poſt Oppianum ſequuntur Diſticha ultra centum de rebus uarijs oppido ꝙ elegantiſſima, authore Laurentio Lippio Collenſi, interprete librorum quinq; Oppiani.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HIſtoriæ libri duo, in quorum priori quidem tractat de naturis piſcium, in altero uero de medicinis ex aquatilibus ſiue piſcibus.

PAVLI ITEM IOVII DE PISCIBVS liber unus, qui eſt uelut commentarius in priorem Plinij librum de piſcibus, quemadmodum prior Plinij liber in Oppianum.

Hos non contemnendos authores Iohannes Cæſarius, uir non mediocris eruditionis, ad perpendiculum recognouit, caſtigauit, ſimulq; & scholijs paſſim explanauit.

ARGENTORATI EXCVDEBAT IAcobus Cammerlander Moguntinus.
Anno M. D. XXXIIII.
Menſe Februario.

Aloysij Rodulphi.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, DOMINO REInero e comitibus a Vuesterborch Decano & Canonico insignis ac maioris ecclesiæ Coloniensis &c, uiro dignissimo magnificentissimoq́ Ioannes Cæsarius Salutem.

QVOD bona fide promittitur, fit sæpenumero, ut differatur aliquandiu, nō etiam auferatur. Quorsum istud, inquies fortassis uir dignissime, comesq́ illustris & generose? En prodijt nunc tandē per me tuæ gratiæ aliquando promissus Oppianus de piscibus, author mire iucūdus, imo mirus artifex, ut qui naturas & mores pisciū per libros quinq́ carmine sic explicauit, ut propemodum ad miraculum sit illorum naturas ex his cognoscere atq́ intelligere. Quid enim his ipsis in tota rerū natura mirabilius? Prodijt inquam tandem sub tuo auspicio Oppianus, sed nō absq́ fœnore, ut cui adiuncti sint libri duo Caij Plinij eiusdem argumenti, in quorum priore quidem de naturis aquatilium siue piscium ex professo tractat idem Plinius: unde & hic liber instar commentariorum in Oppianum haberi possit, in altero uero de medicinis ex aquatilibus. Qui libri omnes, uidelicet Oppiani quinq́ & Plinij duo per me non parua diligentia recogniti & castigati sunt, simulq́ & scholijs passim explanati, ut eorum intellectus citius percipiatur ab ijs, quibus non est percipiendi uis tam prompta, ut multis. Cæterum duobus Plinij libris protinus subiunctus est liber unus Pauli Iouij de piscibus Romanis, ab ipso ita inscriptus, in quo tamē

obiter nullum fer'e genus piscium prętermittit, cuius naturam & proprietatem non diligētissime exequatur, ita ut hic liber uelut commentarius uideatur esse non in Plinium modo, sed & in Oppianum ipsum. Itaq; hic modo facile animaduertere potest tua gratia me non sine ratione id cum primis conatum, ut tarditas illa promissionis soluendæ utilitate accessus compensetur. Nec dubito ipse, si quidem animi tui candorem, imo & ingenium tuę gratiæ ad rerum cognitionem mirifice propēsum recte noui, quin hunc nostrum conatum tali animo lubens sit amplexurus, & si exiguū est quod offero ac dedico magnificentiæ tuæ, dignæ profecto anathemate longe maiori. Bene ualeat tua gratia, quæ & me sibi commendatum semper uelit.

Moguntiæ ex ædibus Dominorum Teutonicorum. An. M. D. XXXIII. mense Septembri.

VETERA ET RECENTIA NOMINA PISCIUM, MARINORUM, LACUSTRIUM, & FLUUIATILIUM, QUÆ IN OPPIANI, PLINIJ, PAULIQUE IOUIJ LIBRIS CONTINENTUR.

VETERA ET RE
centia nomina piſcium, marinorum, lacuſtrium,
& fluuiatilium, quæ in Oppiani, Plinij, Pau
liq; Iouij libris continentur.

iij

M

N

O

P

Q

Vita

VITA OPPIANI
LAVRENTII LIPPII COLLENſis ad Laurentium Medicem.

OPpianus poeta patre Ageſilao, matre Zenodota natus: genere autem à Zarbo Cilicię ciuitate. Cęterum quũ pater eius opulẽtus eſſet, & in republica inter primates iudicatus, in philoſophia plurimũ excellebat: & philoſophicam uitam ducebat: & in huiuſcemodi diſciplina; & in omnibus liberalibus artibus filium erudiuit, præcipue in Muſica, Geometria, & Grammatica. Quum Oppianus triginta annos natus eſſet, Seuerus Romanorum imperator Zarbum uenit (oportebat enim omnes reipublicę optimates obuiam Imperatori ire). Quũ Ageſilaus Oppiani pater hoc par uifaceret, ueluti homo qui philoſophicam uitam ageret, & inanem gloriam contemptui haberet: Imperator hoc iniquo animo tulit, & illum in Miletum Adriatici maris inſulam in exiliũ miſit, in qua quũ Oppianus patri congrederetur, ſcripſit hæc clariſſima poemata, & Romam profectus tempore Antonini imperatoris filij Seueri (Seuerus enim in fata conceſſerat) hoc obtulit uolumen, & dignus iudicatus eſt, ut impetraret quid animo ſederet. Ille regreſſum patris ab exilio petiuit, quod aſſecutus eſt, & pro quolibet carmine aureum numiſma ſuſcepit, & in patriam cum patre regreſſus, ſæuiente in ciuitate Zarbi paulo poſt peſte obijt. Ciues enim eum ſepelierunt, & ſumptuoſam ſtatuam illi erexerunt, & inſcripſerunt hoc epigramma:

Oppianus uatum decus immortale fuiſſem,
Inuida ni gelidum rapuiſſet Parca ſub orcum

A Me

Me iuuenem, placidæ clarum splendore camœnæ:
Ni liuor longæ uiolasset tempora uitæ:
Non mihi laude parem quenq terra alma tulisset.
Scripsit alia poemata: Vixit annis triginta: habet stilũ floridum & planum cum facundia & maturitate, quod difficillimum est, & in sententijs & parabolis præcipue excellit. De quo sic meminit Eusebius in libro de temporibus: Tẽpore Antonini imperatoris anno eius imperij decimo ducentesima trigesima septima olympiade: anno mundi 5370. anno domini centesimo septuagesimo secundo. Ab anno Nini regis 2185. Oppianus Cilix poeta cognoscitur, qui alieutica miro splendore cõscribit.

LAVRENTII LIPPII COLLENSIS PROEMIVM

super interpretatione Oppiani ad Laurentium Medicem.

LYdorum spes una uirum, in quo tota recumbit
Tuscia, & alpinis positæ sub montibus urbes.
Non totum Etrusci teneant te rostra senatus:
Attoniti semper non spectent ora Quirites.
Sed Pelopis uises terras, Alphæaq rura
Nestoreis regnata uiris, hic Arnus amœnus:
Hic mare Tyrrhenum uicina fluctuat unda.
Est instructa ratis, uastum sulcabimus æquor.
Dux erit Oppianus, qui celsa in puppe sedenti
Ostentet sedes, & pascua læta natantum:
Narrabit fœtus ponti, narrabit amores:
Bella, dolos, artes, odium, concubia, ludos:
Atq uias pelagi placido sermone leuabit.

Sipo-

Si ponant uenti pacata æqualiter unda
Sit mare tranquillum, pronus tunc ære recuruo
Decipiet ponti turmas: nassamq; capacem
Appendet scopulo, subit iremeabile septum
Lubrica turba maris, prædam referemus opimam.
Tunc licet in ternas prædam discindere partes.
Auspicijs est capta tuis, tibi prima futura
Portio: piscanti debetur iure secunda.
Sum comes, & curuis humeris tibi retia porto:
Nodososq; sinus pando, maculosaq; lina,
Tertia debetur tanto mihi præda labore.
Nec te commoueant pelagi solatia tantum,
Nec te commoueat, quod præmia prima reportas,
Te saltem arripiat diuini gloria cantus.
Languida piscandi reparat quum membra labore
Vates, dulcisono modulatur pectine uersus.
Carmine mulcetur delphin, ducitq; choreas,
Circum multisoni saliunt magna agmina ponti.
Vndæ subsidunt cantu, scopuliq; mouentur,
Circundant sacrum scopuli longo ordine uatem.
Ilia quum uatis defecta uoce fatiscunt,
Succedo tanto lætus, subeoq; labori,
Et releuo fessum substentans carmine uatem.
Quid tardas? ponto Laurenti est parta uoluptas.
Continuo properes Pisanas uisere turres,
Et simul immensum cymba lustrabimus æquor.
Non sine te nobis Medices iocunda uoluptas,
Et licet exiliant, & lubrica terga reuoluant
Pisces, & uates uersu demulceat undas.

☞ ARGVMENTVM TOTIVS LIBRI LAVRENTII

Lippij Collensis ad Laurentium Medicem.

PRimus habet coitus, proles, & pascua ponti:
Ostendit fraudes, cædes & bella secundus.
Tertius in pisces hamos, & retia iactat.
Ducit amor quarto captos in fata natantes.
Delphis amat quinto, pereuntq; ingentia cete.

☞ ARGVMENTVM

super interpretatione primi libri.

IN primo ueniunt ad pascua læta cohortes
Aequoris, & scarus pallentes ruminat herbas.
Pompilus associat nautas, sequiturq; carinas.
Attoniti remoræ ponti miracula paruæ
Viderunt nautæ, noscit patriam atq; penates
Astacus, in propriam cupiens remeare cauernam.
Carcenades spolium subeunt, tergoq; coaptant.
Nautilus in ponto sub nauis imagine ludit.
Neptuno delphin monstrat Nereida pulchram.
Et coeunt pisces, atq; agmina magna natantum
Euxinos sulcant fluctus, atq; oua resoluunt,
Et fœtus edunt, & pignora chara tuentur.
Præcipue delphin princeps, uituliq; marini
Infantes catulos miro sectantur amore.

Op-

OPPIANI DE PISCIBVS LAVRENTIO LIPPIO COLLENSI INTERPRETE LIBER PRIMUS.

DIspersas ponti gentes, aciesq; natantum
Sq̃migeras almę uariũ genus amphitrites
Antonine canã, rerũ cui summa potestas,
Quæq; ꝑcellosis habitãt sub fluctibus alti:
Quęq; maris ueniũt ad pascua lęta cohortes:
Et uitam, & madidas gẽtes, madidos hymenæos,
Turpe odium, & dulces Veneris cantabo furores:
Consilia & uarias fraudes, artesq; dolosas:
Quæq; audax mortale genus super agmine ponti
Struxerit, & ratibus sulcans secreta profundi.
Multa occulta prius uasto sub marmore uidit,
Artibus immensum est pelagus, maris ima reclusa.
Prospectat uenator aprum sub montibus altis
Depastum, atq; ursum diuersa ex parte ruentem.
Eminus hunc campo longe iaculatur aperto,
Atq; palam ferro prosternit cominus illum.
Horrida securo committit prælia campo
Et fera uenatorq; simul, gressumq; sequuntur
Pone canes, dominos ducunt ad lustra ferarum
Aspera, nec gelidæ tantum mala tempora brumæ
Horrorem incutient illis, tantosq; calores
Non feret autumnus, defessi multa laborem
Venantis tollunt, nec desunt gaudia fesso,
Vmbrosæ syluæ, natiui pumicis antra,
De celso fluuij labuntur monte perennes.
Hinc medicina sitis, hinc est medicina lauacri,
Et propter liquidas undas, & læta fluenta.

Pro tollunt, põt legi, releuant, ut sit sensus, Multa tollunt uel releuant laborem defessi uenãtis, multa inquã, ut umbrosæ syluæ, & antra natiui pumicis uel tofi, & riuuli siue fõtes, qui prope adsũt.

Sunt molles herbæ proſtrata cubilia ſomno,
Quin etiam uiridi diſcumbens feſſus in herba
Appones quæ ſylua feret, quæ plurima monte
Naſcuntur, ſequitur uenantem multa uoluptas,
Et cui piſcandi peior collata uidetur
Gratia, tot campo, tot ſunt mera gaudia ſyluæ.
At facilem paruo captat diſcrimine prædam,
Qui mortem molitur aui, uidet omnia paſſim,
Lethœo uolucres perfuſas membra ſopore
Clam rapit è nido, facili uel decipit arte,
Aſperſis uiſco calamis, uel retia tendit.
Dumq́ petit nidum ſomno deuicta uolucris
Incidit in caſſes, ſubit & male cauta periclum.
Vndarum patiens occulta pericula ponti
Piſcator perferre ſolet certamine tanto,
Spes mulcet mentem uanoq́ ſimillima ſomno,
Nulla ſupra firmam committit prælia terram.
In rigidis pugnat lymphis, tumidumq́ per æſtum
Tollitur à fluctu uentis agitatus iniquis.
Fit timor ex terra piſcantis bella tueri,
Nauigat in tenui cymba, ſeruitq́ procellis
Errando, atq́ animum tumida defigit in unda,
Et ſpectat nebulas atras, horretq́ nigrantes
Vndarum ſulcare uias ſpirantibus auſtris,
Nulla fuga, & nullos uenientes effugit imbres,
Et miſeri æſtiuos nequeunt uitare calores,
Et ſecreta latent ſæui diſcrimina ponti,
Obuia quæ ueniunt horrent immania cete.
Per freta nulla canum monſtrant ueſtigia prædæ,
Nullaq́ ſub lymphis proſpectant ſigna natantes,
Non prædam aduerſa cernunt de parte ruentem.
Quum piſces uarios ſoleant percurrere calles,

De-

Debilibus ſetis hamo piſcantur acuto,
Et lino & calamis, hæc ſunt ſua robora tantum.
Quàm iocunda tuam capient ſolatia mentem,
Si fuerit cordi piſcandi læta uoluptas;
Duceris uolucri ſpacioſa per æquora naui,
Cui ſit remigium pulchrum, fortiſq; iuuentus,
Sint bene compacti claui, ſint tranſtra decore
Iuncta, regat nauem celſa de puppe magiſter
Ventorum expertus nauem, quæ iudice nullo
Culpari poſſit, uentis immota reſiſtat.
Lata gubernator findat uiuaria puppi.
Hic ubi ttanquillis uulgo paſcuntur in undis
Squamigeræ gentes, his pabula læta feruntur
A ſeruis, promptæ ſaturant hæc agmina prædæ,
Quæ nato atq; tibi (o fœlix) ſunt certa beato
Gloria piſcandi, calamum demitte ſub undam
Implicitum ſetis, hamo cito piſcis inhæret,
Sponte ducis trahitur manibus, fortiſſime princeps,
Ah quàm blanda tuam pertentant gaudia mentem,
Multa ſupercilijs & toto in pectore regis
Lætitia eſt, piſcem calamis ſpectare ligatum,
Atq; reluctantem, uel lubrica terga mouentem.
Nunc adſis Neptune mihi Saturnia proles,
Qui terras pontumq; tenes, adſis mare uaſtum,
Et uos multiſoni mihi peruia numina ponti
Ferte pedem, ueſtras acies, & monſtra natantum
Cantabo, noſtrum carmen regina ſacrati
Calliopea chori, nato magnoq; parenti
Sit gratum, atq; tui ſpira mihi munera cantus.
Innumeræ pelago gentes uoluuntur in imo
Nantes, quæ numerum uincunt, ſunt abdita nobis
Plurima monſtra maris. Quis poſſet nomina uerſu

Per uiuaria, æquora intelligi uult.

Inuocatio poeta rum more

Aede-

Aedere, quis ponti metas, quis nomina dicet?
Terdenas ad summum ulnas nouere sub undis
Mortales, sed multa latent immensa profundi,
Aequora sub uasto spirant tot gurgite pisces.
Sunt uires menti tenues mortalibus ægris.
Abdita non possunt humana uoce referri.
Alma parens tellus non agmina plura ferarum,
Nec maiora tulit, quàm uastus in æquore pontus.
Norunt cœlicolæ numerum pensare natantum,
Terrestresq; acies, an partes æquet utrasq;
Calculus, humana quantum comprehendere mente
Possumus, expediam numerum, uictumq; uiasq;.
Nonnulli flauam pisces in littore harenam
Mandunt, & terra quicquid nutritur in alta,
Hippi, coccyges celeres, flauiq; erythini,
Citargi, triglæq; simul, tenues melanuri,
Tnachuronq; greges, buglossiq; & platiuri,
Tæniæ imbelles, & picto mormylus ore,
Scombri, cyprini stabulantur litora iuxta.
Ast alij cœno turpi, fœdaq; palude
Pascuntur, batidesq; boum genus omne proteruum,
Difficilis trygon, torpedo nomine uero,
Et clariæ, psettæ, scepani, triglis, asellus.
Atq; lacertorum gentes, quæ putrida pascunt
Inter cœnosas uoluentes corpora sordes.
Per molles tantum ripas, herbasq; uirentes,
Smarides, brenni cum scaris, boces utriq;,
Mænides, & tragi simul, atherina uagantur.
Cestrees, & cephali iustum genus amphitritee,
Labrax, audaces amiæ, placidæq; chremetes,
Pelamides, congri (quem dicunt nomine oliston)
Aequora, quæ fluuio, quæ sunt uicina paludi

Quẽ hic piscem Citargum uocat interpres, eundẽ Aristot. κίθαρον Oppian. κιθαρόν appellat.

In-

Incoluiſſe ſolent, qua dulcis terminus undæ,
Et fluctus cœno commixtus uortice multo
Voluitur à terra, piſces hic paſcua læta
Accipiunt, pingui diſtendunt membra ſagina.
Ex ponto fluuij dirus petit oſtia labrax:
Ex fluuio anguillæ repunt, pluuiáq́ lacuna
In uaſtum pontum: ſcopulos (quos abluit unda)
Alga conſperſos, & multo murice tectos,
Salpæ habitant uarijs diſtincti tergora ſignis,
Iulides, & percæ, channi, turdiq́ uirentes,
Phucides eunuchi uero de nomine dictæ,
Scirris ſaltator, mullus, ſycne, baſiliſcus,
Aſpera ſaxa colunt imo defixa profundo.
His addas roſeo ſplendentes corpore triglas.
Sunt udæ cautes herbis à fronte uirentes,
Hic domus eſt ſargis, hæc ſtatio læta ſciænis,
Et faber, & nigro cui nomina dicta colore,
Hæc coracinus habet, hæc ſcarus ſaxa frequentat,
Qui mites inter piſces clamore tremendo
Intonat, & ſolus pallentes ruminat herbas,
Ac ueluti pecudes reuocat ſub guttura paſtum.
Aſt imos ſcopulos, fundo quos oſtrea multo
Cingit, queis thalami curui, queis luſtra profunda
Oſophagi, ſcombri, pugnax murena frequentat:
Addas oxiphagos iſtis, atq́ agriophagos,
His iungas tarde morientem piſcibus orphum:
In partes ſciſſi luctantur corporis artus.
Multi alij piſces fundo uerſantur in imo,
Et caua ſaxa colunt ſpecie formaq́ decentes,
Excelſi, fortes, magni, ſed corpore pigro,
Se mutant, nunquam tales ſua luſtra relinquunt,
Piſcibus inſidias tendunt, ſi forte ſub antrum

κίῤῥις legitur apud Oppian.

nigro cui nomina dicta colore, ad coracinum referenda eſt hæc depictio ſiue deſcriptio, nam apud Oppianum ſic legitur. καὶ κορακῖνον ἐτ. ώνυμον αἴθοπι χροιῇ.

Inciderint, subito pellunt in funera fato.
Hos inter pisces segnis numeratur asellus:
Qui canis æstiui motu concussus acerbo
Ingreditur duras cautes, atroq; recessu
Occulitur: tali dum feruet sydere cœlum.
Est inter scopulos (ponti quos abluit unda)
Piscis ab acteis quondam cantatus adonis.
Multi, exocoiton dicunt, q prosilit undis
In littus, sicca ponens tellure cubile:
In quibus a rictu se tendunt undiq; branchæ.
E ponto in terram solus descendit Adonis:
Squamea tunc dulci componit membra sopore:
Quum mare tranquillum, tumidis quũ tollitur undis:
E somno surgit, dormit porrectus in antro:
Formidat pelagi uolucres, quas horret ut hostes:
Et si quam cœlo labentem uiderit alto
Saltanti similis quatitur: sic marmoris unda
Concita demergit hunc in spelea profundi.
Cautibus & bibula multi pascuntur harena
Auratæ fuluæ splendoris nomine dictæ,
Et simi, & glauci, & densato dente dracones.
Scorpius in pugna fortis, genus unde gemellum:
Ambæ sphyrenæ longæ, tenuesq; belonæ,
Gobius & charax, magna leuitate natantes
Audaces mures non magno corpore fidunt,
Viribus haud magnis, sed dura pelle uigorem
Ostentant, firmi confidunt robore tergi:
Contra mortales pugnant, contra agmina ponti.
Innumeros addas istis, qui a littore longe
Veliferos habitant fluctus tellure relicta.
Sunt celeres thynni, qui pisces impete uasto
Pellunt, & gladij diro mucrone potentes.

Or-

Orcynon gentes & prenades, atque cybiæ
Obliquæ, scytalæque, hippuron maxima turba.
Pompilus his habitat petris, hunc lætus honorat
Nauita: quod socium nautis se pompilus offert,
Nomen habet: gaudet celeres per marmora euntes
Associare rates: cursum uentumque sequuntur,
Saltantes circum celsæ latera alta carinæ.
Nonnulli puppim, & curuæ moderamina nauis
Prendunt: ast illi collecti examine multo
Pendent à prora, dicas non sponte secutos,
Inuitosque trahi, nec posse obsistere contra,
Tanto uelíferæ nauis rapiuntur amore:
Et ueluti regem uel cinctum tempora serto
Victorem textis ramis & fronde uirentem
Prouecti patres, & primo flore iuuentus
Stipant: & circum densi lætique feruntur:
Donec uictorem sub splendida tecta reducant.
Sic isti ad terram nauem comitantur ouantes
Connexi circum densi: sed littora postquàm
Aspiciunt: odium terræ immortale recondunt.
Extemplo celeres ueluti de carcere pisces
Erumpunt, saltu nauem cursumque relinquunt:
Dant certum nautis signum, quod terra propinqua est:
Fortia quum duros dissoluunt agmina nodos.
Pompile te nautæ miro uenerantur amore:
Per te diuinant tranquillas æquoris auras:
Pacatus uenias sternens freta lata profundi.
Est etiam salsis undis Echeneis amica:
Quæ latis membris, & nigro fusca colore,
Non cubitum excedit totos porrecta per artus,
Aspectu anguillæ similis: sub uortice summo
Stat rictus, curuum circum deductus in orbem:

Cui non dissimilem forma mucrone corusco
Esse hamum credas, sic os portendit acutum.
Attonsti nautæ parui miracula piscis
Spectarunt maiora fide, quis crederet unquam
Mortalis: proprias si fama attingeret aures.
Ignaræ gentes rerum caligine mersæ
Indomitam seruant mentem sub pectore duro,

quiescunt pro ac
quiescunte

Non uerum admittunt, nec dictis iure quiescunt.
Expansis uelis compulsam flamine uenit
Sulcantem fluctus & cœrula uada profundi

non sistit hiatu. Aduerbium, nō, referendum est non ad uerbum sistit, sed ad adiectiuum, magno, ut sit sensus, si stit nauem hiatu non magno apprehensam, nam græce legitur, ἰχθὺσ ἀμφιχανὼν ὀλίγον στόμα νέρθεν ἐρύκει

Apprensam magno nauem non sistit hiatu,
Viribus adnitens pendet de naue supinus,
Non fluctus scindit nauis, sed firma tenetur:
Non aliter quàm si portu deuincta quiescat.
Et stridunt spiris uela exagitata rudentum:
Concussi reboant funes, antemnaque nutat,
Et strepitu properata fremit de puppe, magister
Compellit nauem, cunctasque relaxat habenas,
Nec detenta ratis laxo temone mouetur:
Nec paret uentis, nec mota impellitur unda,
Sed compulsa manet, cursum motumque reuincta
Sistit, & abiecti piscis retinetur ab ore,
Non aliter radix terra defixa sub alta est.
Nautæ formidant turbati uincula ponti,

Echeneis, sic dictus est hic piscis nomen sortitus quod nauem teneat. Latinis remora dicitur a remorando nauē, sed græca etymologia propius accedit ad rei proprietatem.

Rem miram & somno similem de puppe uidentes.
At ueluti in sylua ceruam de rupe fugacem
Spectat uenator cautus, celeremque sagittam
Dirigit in pectus, quæ cruri infixa moratur
Cursum, tunc multo plagæ confecta dolore
Cerua inuita manet, uenantis uulnera diri
Ostendens, nauem tali sub compede sistit,
Consona miraclo sortitus nomina piscis.

Chal=

Chalcides & thrissæ passim abramidesq; feruntur:
Atq; cateruatim percurrunt æquoris undas,
Et curuis habitant scopulis, & littora uisunt,
Alternatq; uias ponti, curruntq; per æquor,
Hospitium mutant semper, pontoq; uagantur.
Anthieon petris sunt pascua grata profundis,
Non illis semper gaudent, uulgoq; trahuntur,
Quo gula, quo uentris iubet insatiata libido:
Ante alios istos compellunt œstra palati,
Et non dentato sunt pascua læta sub ore.
Quatuor anthieon species uersantur in undis,
Sunt flauæ & niueæ, sunt atro sanguine fuscæ,
Euopos atq; aulopos hos nomine dicunt:
Namq; supercilium circum reseratur in orbem.
At duo muniti duro thorace natantes,
Carabus insidias faciens, atq; astacus acer,
In saxis habitant curuis, & pascua carpunt.
Astacus immensum thalami sub pectore amorem
Condit sponte sua, nunquam de limine cedit.
Inuitum si quis piscem traducat in altum:
In propriam subito gestit remeare cauernam,
Et cupit, & quærit illo saltare profundo,
Ex quo piscator cymba linoq; fugauit.
Non alios ponti non uult habitare recessus,
Non aliam quærit patriam, sed sæpe penates
Dimissos repetit, consuetaq; saxa reuisit.
Sic dulcem patriam gentes cupiere natantum
Et pontum, & natale solum, quod stillat amorem
Illis, & pectus spargit dulcedine blanda.
Mortali generi patria quid dulcius extat?
Quid grauius misero? si longis finibus errans
Sit procul à patria, uitam tolerare coactus,

Oestrum hic pro furore posuit, ut sit œstrum palati idem furor palati & gula ipsa, siue ædendi cupiditas.

Exilium, durumq́ iugum perferre necesse est
Externas inter gentes ignotaq́ rura.
Errones cancri populis numerantur in istis
Squillarum gentes, & turba immensa paguron,
Ast alij pisces omnes (quos ostrea claudit)
Et terra, & liquidis semper spatiantur in undis:
Ostracon amittunt: aliud sed corpore summo
Germinat, & tegmen renouatur carne recenti.
Quum uires norunt se disrumpentis amictus:
Affectant epulas, & pascua læta requirunt:
Vt saturo faciles disrumpant corpore crustas.
Labitur e toto quum ruptum corpore tegmen:
Hi primum in fulua nunquam lætantur harena:
Nec pastum capiunt, nec quicquam mente reuoluunt,
Expectant mortem, uitales ore calores
Non spirant, tenui formidant omnia pelle,
Quæ nuper creuit tenero sub tegmine: pisces
Ne quicquam audentes sicca pascuntur harena:
Sunt timidi, dnec firmentur tegmina membris.
Ac ueluti medicus languentem corpore curat:
Atq́ uetat primis epulas gustare diebus,
Attenuans calidas morboso in corpore uires.
Paulatim præbens æpulas quæ languida membra
Instaurant: donec tanto sint membra dolore
Purgata, & uires restent in corpore firmæ.
Sic crustis nuper natis sua membra paguri
Curant, letiferum cupientes pellere fatum.
Pisces æquoreis alij uoluuntur in undis,
Polypodes multis sparsi per membra flagellis
Cordylos & scolopendra, malum quæ spirat odorem
Piscanti infestum, curuos quum porrigit hamos.
Osmylus, & reliqui terra pontoq́ mouentur.

Hic ostrea numero singulari usurpatur pro testa, quo etiam numero usurpatum est a Lucilio, ut author est Nonius Marcellus.

Apud Oppian. in græco exemplari legitur σκορδύλος quanquam in Aristot. legatur κορδύλη, quoque

Agris

Agricola incuruus: cui sunt plantaria curæ,
Osmylon ad teneros serpentem litore ramos
Vidit pomiferis reptantem polypon aruis,
Implicitum ramis oleæ, fructusq; uorantem.
Hos inter pisces similiq; cupidine fertur
Sepia: sunt alij, durum quos ostracon armat.
Hi scopulis curuis, isti pascuntur harena.
Neritæ, & strombon gentes, & purpura rubra,
Caryces, mures, & uero nomine donax.
Ostrea rore uiuens, telis armatus echinus.
Hos si quis paulum scissos demittat in undas,
Nempe reuiuiscunt, uastoq; sub æquore ludunt.
Carcinades nudæ nascuntur tegmine uulso:
Atq; sibi fabricant tegetem, dorsoq; coaptant,
Et non legitimum subeunt testudine tectum
Imbelles, fragiles tenui per membra uigore.
Quum tegetes uideant uacuas, quibus incola morte
Functus, deserto domino dimiserit antrum:
Has subeunt tegetes, alieno in cortice degunt.
Hoc tecto serpunt lato, septoq; teguntur.
Neritæ si quæ spolium, uel lurida carex,
Vel strombus durus linquat, sunt tegmine lætæ,
Præcipue strombi, gaudent sub tergore lato.
Est amplum illius tectum, sed pondere paruo
Quum latis crescunt membris, implentq; recessus
Carcinades tegetis, tunc paruula tecta relinquunt,
Maioremq; domum maiora palatia quærunt.
Sæpe etiam circa spolium certamine multo
Contendunt: subito duro sub Marte repulsa
Inferior: uictrix lato se condit in antro.
Est quidam curuo tectus sub cortice piscis,
Polypodi similis: quem dicunt nomine uero
Nau-

vt sit strombon genitiuus pluralis pro strombo rum, nam græce est, στρόμβων τὸ γένος.

Nautilon,insignem ponto sua gloria fecit,
Per freta dum cautus sub nauis imagine ludit.
In sabulo domus est,summa defertur in unda
Pronus,neu pontum capiat,plenusq́ grauetur.
Quum nando uehitur per fluctus amphitrites
Extemplo uersus tumidam per marmoris undam
Labitur,ut nandi doctus,puppisq́ peritus.
Atq pedes geminos tendit de more rudentum.
Quos inter medios tenues membrana tumescit
Extenta,atq pedes contingunt æquora subter
Temoni assimiles,nauem,piscemq́ domumq́
Deducunt,si forte malum supereminet ullum,
Absorbet fluctus intro,lymphisq́ grauatus
A tumidis trahitur cum pondere fluctibus undæ.
Seu mortalis erat,seu missum numen ab alto,
Audax ille fuit,qui primum marmora findens,
Piscis opus cernens humanos traxit in usus,
Construxit naues,extendens carbasa uentis,
Explicuit funes,faciles moderatus habenas.
Miraclum ponti narrant ingentia cete,
Viribus inuictis,& uasta mole mouentur
Pondere cum magno,timor est mihi sæpe uidere.
Armantur rabie,rabiem fera pectora anhelant.
In littus pauca exiliunt,quæ corpore uasto
Sunt,hæc ueliferis semper uoluuntur in undis;
Magno horrore leo,post hos horrenda zygæna,
Pantheræ uariæ maculis,tanæq́ furentes
Atq melanthynon gentes,& dente timenda
Præstis,letiferum lamnæ fœdumq́ barathrum
Mollitiæ nomen malthe quæ ferre uidetur.
Cornu aries pugnax,& sacrum pondus hyœnæ.
Atq pudenda canum gens,& furibunda propago

Di

Diuisa ingentes ternas, hæc horrida uisu,
Cum cetis numerata furit per marmoris undam:
Quæ restant, aliæ cœno merguntur in alto.
Pugnaces inter pisces centrina uocatur:
Altera quod stimulis credatur noxia nigris:
Tertia dicetur galeorum nomine turba.
Ast galeis alias gentes numeramus achantas,
Leosque, & catulos, squatinas adiungimus istis
Acres & uarias: cœno merguntur in alto.
Hi pariter cuncti pastu capiuntur eodem.
Delphines ludunt circum resonantia ponti
Littora: sed nunquam discedunt marmore uasto:
Hos Neptunus amat: nam quum Nereida pulchram
Quæreret, & castæ peteret connubia nymphæ:
Oceani thalamis delphin sacer amphitriten,
Spernentem tædas fertur docuisse latentem.
At deus arripuit charam, domuitque puellam:
Reginam ponti fecit, thalamoque iugauit.
Hinc est delphinas tanto dignatus honore:
Ex illo propria delegit sorte ministros.
Sunt diri ex pelago quicunque littora pisces
Repunt, frugiferos lustrantes longius agros.
Curuaque lunatæ testudo in imagine peltæ,
Et sicca anguillæ multum tellure morantur:
Castorides querulam fundunt in littore uocem
Cum sonitu mœsto, quæ si percusserit aures,
Vox lachrymanda uiris, letalis nuntia fati:
Mortiferæ auditor uocis non funera longe
Expectat: mortem tristi clamore futuram
Prædicit nobis miseris sæuissima pestis:
Phalænam fœdam dicas, quæ e marmore lato
Desilit in terram solem passura calentem.

C Ex-

Extra undas phocæ consumunt tempora noctis,
Sæpe die fessos artus in littore ponunt,
In terra dulci soluentes membra sopore.
Iuppiter altitonans in te sunt omnia solo:
Ex te firma manent, seu celsa palatia cœli,
Siue locum quemcunque tenes, non uoce referri
Humana posses: quanto sub pacis amore
Per te dispositus clarus seiungitur æther.
Aeris & uacuum, & terræ circumfluus humor,
Et tellus rerum mater, nam singula primo
Sunt distincta locis, & certo fœdere iuncta,
Et nodi inuicti concordi pace ligata:
Et fatis immota suis coniuncta trahuntur:
Aeris admittit partem tenuissimus æther.
Immensus tumidis non est sine fluctibus aer:
Non lymphæ terra uacuæ: sic mixta creantur:
Sic elementa uices seruant hoc iuncta tenore,
Alternantque uias generi seruire parata
Externo, & pelagi gentes, & monstra natantum
In campis ludunt, uolucres ex aere magno
In pontum ueniunt, liquidis merguntur in undis
Alcyonum mœstæ uolucres, aquilæque marinæ:
Et mergi, & reliquæ cupientes æquore prædam
Merguntur lymphis, & findunt aera magnum.
Lolligo, miluusque rapax, & mitis hirundo:
Quum timeant magnum uenientem'e marmore piscẽ:
Ex mare prosiliunt scindentes aera branchis.
Non uolucrum species non est lolligo natantum,
Turmatim fertur ponto, gestitque uolare:
Inferius multo se tollit mitis hirundo.
At radunt summam milui lati æquoris undam:
Hos nanti similes dices, similesque uolanti.

Pisci-

Piſcibus hi cœtus: hæ ſunt in piſcibus urbes.
Inter ſquamigeros populos, errantia ponti
Agmina nonnulli collecti examine multo
Armento & caſtris ſimiles: pars iſta uidetur
Aequalis turmis, iſtos cognoſcere poſſes
Inſidijs, decadiq; pares; hic impete ſolus
Ducitur: aſt illi labuntur per freta bini.
Quidam ſe thalamis condunt, ſcopuliſq; recuruis,
Ante alias ponti gentes agitata tumeſcunt
Aequora, turbatos ſubter uoluentia fluctus:
Exhorrent nigram magno ſtridore procellam:
Formidant gelidam brumam, fluctumq; furentem:
Accumulant circum terram, ſabuloq; teguntur.
Multi ſe ſcopulis condunt, multiq; profundo
Se claudunt pelago: non uaſtum fluctuat æquor
Fundo, non uenti ſurgunt, denſæq; procellæ,
Quæ tumidos frangant fluctus: nam ſaxa profunda
Terribiles arcent uentos & marmoris æſtum.
Florida quum rident depicti tempora Veris,
Et mare pacatum tranquilla labitur unda,
Tunc paſſim ſaliunt piſces prope littora læti.
Vrbs ueluti dilecta Deis, opibuſq; ſuperba,
Letiferas belli nubes obſeſſa refugit:
Quæ fuerat longa belli ſub mole grauata,
Et tandem longa belli obſidione ſoluta,
Continuo à duri Martis ſudore refecta,
Et ſtudio pacis gaudens conuiuia læta
Diſponit: tota celebrantur in urbe choreæ.
Sic piſces læti duros poſuere labores,
Horridaueliferi fugientes littora ponti,
Saltanti ſimiles ludunt in fluctibus alti.
Vere nouo duro Veneris uexantur aſilo

Decadique pares pro numero decē militum ponitur In græco exemplari legitur δεκάδεσσι numero plurali. Sunt autem decades, qui ex ordine conſiſtunt decem militum, Eſychius.

Pisces,qui terra repunt,quiq; aera magnum
Findunt:atq; salo longe spaciatur aperto.
Vere laborantes sedat Lucina natantum
Partus:quum fœtus tumido de uentre resoluunt.
Hi generis curam capiunt:sed fœmina partus,
Et tenuem uentrem fulua contundit harena,
Anxia non paruo se iungens oua labore:
Sunt connexa simul,tumido sunt uentre ligata
Mixtim:quo pacto coniuncta hæc ædere posset:
Et simul innatum posset dissoluere nodum:
Tormento pressæ secernunt littore fœtus.
Difficilem partum concedunt fata marinis
Piscibus,haud solum tantum Lucina dolorem
Mortali præbet generi:nec fœmina tantum
Lucinæ durum sola est passura laborem.
Hoc passim commune malum Lucina parauit
Illis,qui terra sicca pontoq; feruntur.
Namq; mares alij pascentes litora iuxta
Dum ueniunt,clades adducunt piscibus atras.
Fœmineis alij turbis per litora pulsi
Præcurrunt,illæ Veneris cruciantur asilo,
Atq; mares urgent cursu,reptantq; prementes.
Hi serpunt,uentremq; fricant,& spermata mittunt:
Illæ actæ stimulis rapiunt,atq; ore rapaci
Absorbent:tanto Veneris rapiuntur amore:
Spermate sic implent uentrem,sobolemq; propagant.
Hic mos est multis,alij connubia,lectos,
Vxorem,thalamum curuum,tædamq; iugalem
Coniuncti accipiunt:uexat Cytherea natantes,
Et furor & zelus,durus deus,atq; cupido
Feruens:qui calidos accendit corde furores.
Horrida pro charo faciunt certamina lecto

Sæpe proci, tales magno conamine pugnant:
Collecti circa nympham discrimine multo,
Diuitijs, splendore pares, non piscibus ista
Adsunt, sed uires, & uallum dentibus arctum:
His armis tædas quærunt: hoc robore fidunt,
Sic feret optatas illis uictoria tædas.
Vxores sargi multas & merulus ardens
Ducunt: ast alij contenti coniuge sola
Cantharus, æternæus spernentes agmina lecti.
Non similem tædæ finem testudo recurua.
Polypus atque anguilla manet, murenaque nigra.
Anguillæ spiris multoque uolumine nexæ
Concumbunt: lentor distillat corpore toto:
Qui spumæ similis bibula cælatur harena.
Accipit hunc cœnum: quid enim fœcundius illo?
Concipit accepto: nascuntur lubrica turba:
Flexibus innumeris anguillæ in littore repunt.
Sic coeunt congri, sic lubrica membra resoluunt.
Odit concubitus testudo, inimica refugit
Tædas: non illam Veneris compellit oestrum:
Non gaudet lecto, ueluti gens humida ponti.
Nam coitu tantos patitur testudo dolores.
Ossea uena mari multo distenta furore
Arrigit in Veneris usum, quam flectere nunquam
Est potis, hanc acuit despecti in gaudia lecti.
Inflexis pugnant rostris & prælia miscent:
Inque uicem morsus figunt, & cominus ore
Congressi certant, geritur lachrymabile bellum.
Hæc tristes uitat tædas, hunc pellit oestrum,
Et rapit inuitam pugnando robore multo,
Donec deuictam cupido sibi iungat amore.
Ac ueluti longi cupientes præmia belli

Cœnum, hoc est, limosis arenosus hunc, id est, lentorem illum, sic enim in græco legitur exemplari, ἡ δὲ μύλυς δεξαμένη κυΐσκεται ἐγχελύων τέκεν ὅλκους

[1] Diuisis syllabis legendum oestrū et ponitur hic pro stimulo.

Pugnant,& pulchram rapiunt in marte puellam.
Sic coeunt tellure canes, sic æquore phocæ:
Namq; diu duro remanent in uincula nodo.
Ambos arcta Venus iunctos post terga reuincit.
Exitium & tristes tedas commiscet in unum
Polypus,& miseram uitam cum spermate fundit:
Non coitu cessat donec deliquerit artus
Robur,& absumptæ fuerint in corpore uires:
Atq; ipse in fulua iaceat prostratus harena:
Seminecem sicca lacerant tellure iacentem
Carcinades miseræ,& cancri, multiq; natantes:
Quos omnes cupide primo ferus ille uorabat.
Tunc uiuum imbellem minime sua membra tuentem
Discerpunt:donec moriatur funere diro.
Sic perit in coitu piscis, sic lumina claudit.
At ratione pari torquetur fœmina partu:
Extremumq; diem claudit, fœtumq; resoluit.
Non oua (ut pisces alij) semota recluso
Ventre ædit, magno partus cruciata dolore
Iuncta racematim gignit:quæ uulsa meatus
Forte per angustos ueniunt, perimuntq; parentem.
Non annum excedunt, tedis moriuntur in ipsis:
Cum tristi ueniunt crudelia funera partu.
Quæ murena facit, non fama obscura feruntur:
Serpenti nubit, prompteq; ex æquore saltat
In littus, petit à cupido cupidos hymenæos.
Ardet amans serpens,& multo exæstuat igne.
Concitus in rabiem furibundus quærit amores:
Et curuum subito saxum speculatur: & omne
Letiferum ponit uirus, quod gestat in atris
Dentibus,& bilem saxo deponit amaram.
Vt tedas capiat tranquillo pectore mites:

Anastrophe hic est, ordo itaque talis, uincula diu remanent in duro nodo.

Littos

Littore consistens horrendum sibilat ore:
Concubitusque petit, subito murena profundo
Excita uoce furens, ruit ocyor illa sagitta.
Ex terra serpens ponti descendit in æstum:
In Venerem prompti gaudent complexibus ambo:
Serpentis caput ore tenens flat sponsa proterui.
Sic ambo tedis læti, murena profundum
Desilit in pelagus, serpens per littora reptans
Omissum repetit uirus, quod dentibus atris
Fuderat, at bilem nigram si forte uiator
Iecerit in pontum, iactat per littora corpus,
Et non sperata clauduntur lumina morte.
Priuatus serpens armis, quibus ipse putabat
Se fortem, & tanto serpentis nomine dignum,
Et uitam & tetrum perdit prope saxa uenenum.
In faciem uersi dulces celebrant hymenæos
Delphines, similes hominis complexibus hærent.
Humano tentus se tollit more priapus:
Atque palam semper non est, latet inguine tectus.
Exertus mucro Veneris nudatur in usus.
Sic coeunt pisces, sic sunt connubia curæ.
Admissura tori non illis tempore certo.
Nam gignunt fœtus multi sub tempore brumæ,
Isti uere nouo pariunt, hi sole calente,
Hi uero autumno, quum iam perfecerit orbem,
Hic solum partum, totus dum uoluitur annus.
At bis Lucinam labrax toto inuocat anno.
Quatuor at partus horrendus scorpius ædit.
Accipiunt triglæ terno cognomina partu.
In pelago fœtus quinos ædit cyprinus.
Nunquam fœcundi deprehensus partus aselli.
Cumque ex ouiperis pariuntur tempore uerno
Pis

Pisces,ωοτοκος quos graio nomine dicunt,
Hi proprias habitant sedes,lustrisq; quieti
Degunt,hi ueniunt collecti,examine multo
Euxinos penetrant fluctus,ubi maxima turba
Dilectos ædunt fœtus,longe sinus ille
Dulcior est alijs pelagi,nam flumina multa
Euxinum irrumpunt pontum:sunt pascua læta:
Sunt curui scopuli pelago,portusq; reducti:
Sunt duræ cautes ponto,multiq; recessus,
Vmbrosæ celsis surgunt à montibus umbræ:
Litora tuta manent uento,sæuaq; procella.
Noxia non ponto monstra educantur in isto,
Et parui pisces nonquicquam hostile timentes
Securi uiuunt undis,procul astacus ingens:
Polypodes desunt magni,desuntq; paguri:
Adsunt delphines pauci,qui corpore uasto
Contempti imbelles hæc pascua læta frequentant,
Hinc est,q; quærunt hæc æquora grata natantes,
Dispersi pelago toto coguntur in unum:
Atq; cateruatim collecti examine multo.
Huc omnes properant,pontum ducuntur in istum
Threicias ponti fauces (qua bosphorus amplum
Ducit in Euxinum) sulcantes agmine denso,
Bebrycios fluctus,& ponti angusta natando
Ora secant strepitu multo,tranantq; meatus.
Et uelut æthiopum ueniunt,niliq; fluentis
Turmatim Palamedis aues,celsæq; per altum
Aera labentes fugiunt Atlanta niuosum:
Pygmæos imbelle genus,paruumq; fatigant.
Non perturbato procedunt ordine densæ
Instructis uolucres obscurant aera turmis.
Sic pelagi innumeri populi longo ordine findunt
Euxi-

Educantur, secundam huius syllabam contra naturam produxit, in græco exemplari legitur, ἐντρέφεται, nisi uelis legere, educuntur, quod idem nonnunquam significat.

Per Palamedis aues grues significat, quas græce expressit Oppianus cum dixit, ὑψιπέτης γεράνων χορός.

Euxinum pontum, turbantur in æquore fluctus,
Spumant uibratis canentia marmora branchis:
Absoluant donec cursum, fœtumq́ natantes.
Perfecto autumno pisces sub mente regressum
Voluunt: nam bruma uentis agitata tumescunt
Aequora: multisoni consurgunt marmoris æstus:
Atq; sinus ponti se tollunt uertice multo.
Non alti fluctus extant, non saxa profunda,
Spirantes crebra furiunt uertigine uenti.
Hinc est, q; fugiunt pisces mæotide fusa:
Et retroflexi pelagi per terga feruntur,
Sparsi per fluctus ad pabula prisca meantes.
Ad molles pisces, qui feruent sanguine nullo,
Qui non ossa tenent, & qui sua tergora crustis
Armant & squamis, hi fœtibus oua resoluunt.
At canis atq; aquilæ, & quæcunq; selachia dicunt:
Et delphin ponti princeps, uituliq́ marini,
Hi pariunt fœtus, fœtus æquare parenti
Posses, optatæ cernunt quum tempora lucis.
Qui fœtus ædunt, miro sectantur amore
Natos, & læti stant circum pignora chara.
Non ego delphinis solertius esse creatum
Quicquam crediderim, liceat si uera referre:
Hi fuerant homines, atq; oppida celsa colebant
Inter mortales, diuino numine Bacchi
Delphini in formam uersi saliere per æquor.
Nunc etiam humanam seruant sub pectore mentem:
Ingenio celeres factis humana sequuntur
Consilia, in lucem ueniunt quum pignora chara:
Atq; parens dulces partu est enixa gemellos:
Extemplo fœtus subeuntq; genitricis in ora
Nantes, & saliunt læti, noscuntq́ parentem.

sub mente, id est, in mente. κατα χρηστικῶς.

Selachia chartilaginea, pro piscibus posuit qui squamas non habent.

Circundat charos partus, est læta gemellis
Officiosa parens, natis plena ubera præbet:
Et præbet geminis natis gemina ubera mater.
Sugere lac gratum postquam Deus ubera bina
Et lac dulce dedit: tales fecisse putamus
Humanas mammas talem tribuisse liquorem:
Educat catulos paruos blandissima mater:
Fortia quum crescunt iuuenili membra uigore:
Venandi studio exercet, ducitq; per æquor:
Antea non matrem linquunt, quàm fortia membra
Adsint, & firmæ robusto in corpore uires.
Sed matris semper seruant uestigia longe.
Arripiet lætam mentem miranda uoluptas.
Si mare tranquillum cernas, auramq; secundam:
Delphinum aspicies turmas decus æquoris ingens.
Præcedunt nati, ueluti iuuenile choreas
Agmen agunt, uarijs flectentes brachia gyris.
Longæui ueniunt subito post terga parentes:
Obseruant teneros carpentes pascua natos.
Non sic uere nouo pastor teneros agit agnos.
Grammaticæ ueluti ludo cirrata iuuentus
Collecti ueniunt: rigidi sunt ponè magistri:
Censores morum, seruatoresq; pudoris:
Atq; ætate graues: semper ueneranda senectus
Reddit honoratos homines uirtute decoros.
Sic dulcis nati seruant uestigia patres:
Neu teneri diro fœtu rapiantur ab hoste.
Et curam sobolis phocæ non forte minorem
Suscipiunt: illis mammæ, lactisq; liquores
Adsunt: cœruleo non ædunt pignora ponto:
Sed fœtus sicca genitrix tellure resoluit.
Soles bis senos in flaua mater harena

Educat, & hic me diam quoque syl labam produxit, nisi legas Educit pro Educat.

Degit cum natis charis, & pignora mulcet.
Tertia post decimam roseo caput obsita peplo
Consurgens aurora polo, lucemq; reducit:
Tunc mater madidis catulos complexa sub ulnis
Detinet: & liquidas subito se mergit in undas:
Et natis iocunda suis monstrare uidetur
In ponto patriam charam, dulcesq; penates.
Et ueluti mater peregrina enixa decorum
In terra natum, tensis complectitur ulnis,
Lætitiam immensam effundit: patriamq; domumq;
Ostendit puero: quamuis non singula norit.
Attentus spectat miranda palatia natus,
Perlustrans oculis tectum, moresq; parentum.
Sic proprios catulos deportat phoca sub æquor:
Atq; situs pelagi monstrat, lymphæq; meatus.
O superi nobis non solum pignora chara
Sunt dilecta magis uita: genus omne ferarum,
Et pictæ uolucres, & monstra horrenda natantum
Immenso paruos fœtus sectantur amore:
Dulcis natorum cunctis innata cupido:
Erumnas perferre uolunt, durosq; labores:
Pro natis etiam non funera dira recusant.
Olim uenator uidit de uertice montis
Horrida pro catulis miscentem bella leonem.
Spicula contemnit frendens, missosq; molares:
Inuictas seruat uires, & pectora firma:
Confossus multis telis & uulnere multo
Præposuit clara pugnando occumbere morte:
Quàm dare terga fugæ, uel turpi cedere pugna.
Seminecem proprij non tangit cura doloris:
Infœlix dira non tantum morte mouetur
Quantum, neu catulos rapiat uenator ab antro.

Forte cubile canis ſpectauit paſtor amicus:
Atq; canem tetigit notam, metuitq; furentem.
Multa timens natis latratu guttura mater
Pandit: non aliquem noſcit furibunda pudorem.
Mater terribilis cunctis, qui fœtibus hærent.
Arrepta uitula genitrix triſtatur, & atros
Ingeminat luctus: paſſim furiata per agros
Fœmineos fundit fletus clamore tremendo.
Paſtor perculſus ſentit ſub corde dolorem.
Et matutinus luctus peruenit ad aures
Humanas, mœſto quem fundit pectore Progne
Pro charo fœtu: quanto philomela dolore
Emittit mœſtas tenui de gutture uoces.
In quales luctus mitis prorumpit hirundo:
Si nido abſtulerint homines, ſæuiq; dracones
Filiolos dulces & pignora chara parenti.
Pro catulis forti pugnat certamine delphin.
Sic alij teneros fœtus, ſobolemq; tuentur.
Et canis æquoreus fœtus (mirabile dictu)
Cuſtodit: catuli teneri poſt terga ſequuntur.
Fœtibus eſt ſcutum genitrix, illoſq; tuetur.
Sed quum formidant (pelago ſunt multa timenda)
Accipit in uentrem natos, iterumq; recurrunt:
Vnde prius lapſi fuerant: & uentre teguntur.
Et quamuis partus fuerit cruciata dolore,
Vt mater, læto perpeſſa eſt omnia uultu:
Atq; iterum charos fœtus in uiſcera condit.
Atq; parit rurſus: quum reſpirare timore
Cœperit, & tutas ſpeculetur marmoris undas.
Obſeruant ſquatinæ natos, nec uentre recondunt,
(Vt canibus mos eſt) ſed pandunt ſubter hiatus
In madidis alis, quantos aperire natantes

Pro charo fœtu. Ityn hunc tradũt dictum eſſe, fabulam hanc Ouidi. 7, Metamor. longe deſcribit ſimul & eleganter. Per progne hic hirundinem accipimus

Ore

Ore ſolent rictus, ſic uetus alta uorago
Sorbet, & in tanta natos formidine ſeruat.
Aſt alij piſces metuentia pignora peſtem
Ore tenent, ueluti luſtris aut tecta cubili.
Vt piſces inter glaucus ſic præſtat amore
In natos illis, qui fœtibus oua reſoluunt.
Oua fouet, donec maturo tempore fœtus
Exiliant, iuxtaq; natat, prolemq; timentem
Ore tegit, tantum q; cedit pectore paruo
Formido, & rurſus natos mater ſpuit ore.
Aſt diro thynno non eſt ſceleratior alter.
Et nullus piſcis tanta impietate notandus.
Namq; ſoluta parens partu, priuata dolore
Offendit quicquid, rapidam demergit in aluum.
Non paruis parcit natis ſæuiſſima mater.
Qui nec concumbunt, nec fœtus nixibus ædunt,
Per ſe naſcuntur, fœdo uelut oſtrea cœno.
Eſt non diſtincto ſemper leuis oſtrea ſexu.
Hos inter piſces nec mas, nec fœmina nota.
Aphritides imbelle genus non ſanguine natæ,
Paruula ſub nullo turba eſt generata parente:
Quum fortes imbres denſis ex nubibus haurit
Mens Iouis: extemplo miſcetur murmure pontus:
Tolluntur fluctus celeri uertigine mixti:
Qui canas faciunt ſpumas, atq; unda tumeſcit.
Ex non præuiſis collecta hæc agmina tedis
Emergunt, pelago ſubito nutrita uidentur:
Spuma naſcuntur, de ſpuma nomina ſumunt.
Naſcuntur multæ, tumido quum fluctuat æſtu
Vnda refuſa maris commota flamine uenti
Feruet, & arentem cum cœno eructat harenam.
Hæc uno congeſta loco miſcetur, & uno

ἀφρίτιδες. Aphretides ſcribendum eſſet per e lõgum, ſed interpres per i breue uertit metri for taſſis cauſſa.

Congeritur tumulo, quum ſtrata æqualiter unda:
Lataq; tranquillo labuntur marmora curſu:
Multiplici commixta luto, contacta calore
Materies corrupta creat: naſcuntur eadem
Vermibus aſſimiles, qui ſurgunt agmine denſo.
Non magis imbelles gignunt lata æquora piſces:
Qui ſunt cunctorum gratiſſima præda natantum,
Inq; uicem lingua canentia corpora lambunt.
Hoc tantum uiuunt, hinc illis eſt cibus uſq;.
Turmatim denſæ percurrunt æquora turmæ,
Et curuam quærunt petram, ſcopulumq; profundum:
In tanto pelagi cœtu tota albicat unda:
Et ueluti nix alta cadit, quæ ſparſa parentes
Planities operit, zephyrus quum ſpirat eous.
Non oculis late tellus ſubfuſca uidetur,
Sub niue tecta latens adparet candida uiſu,
Area Neptuni ſic canet ſub grege denſo.

PRIMI LIBRI DE
piſcibus finis.

☞ ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI ALI- euticon Laurentij Lippij ad magnificum uirum Laurentium Medicem.

TVrpe ueneficium sentit torpedo secundo.
Pisciculos astu capiens mala rana trucidat.
Sepia natiuos connectit caute rudentes.
Occisæ squillæ figunt perimuntq; necantem
Labraca, sed cancer testas depascit hiantes.
Sæuit, & humano bos dirus sanguine gaudet.
Custodit pinnam cancer, pinnamq; tuetur.
Noctua quanta gulæ sortitur damna uoracis:
Polypus insidijs, & duris astacus armis,
Et murena ferox alterno marte domantur.
Et scolopendra urit fœda prurigine corpus:
Letifero plagas infigunt iulides ore:
Et thynni & gladij diro torquentur asilo
In canis exortu: sed non impune proteruæ
Delphinum lacerant amiæ, qui regnat in undis,
Et salit in terram clausurus littore uitam:
Et iustus scarus non fœdat sanguine uentrem.

Op-

OPPIANI ALIEVTI CON, ID EST, DE PISCI bus Laurentio Lippio Collenſi interprete

Liber ſecundus.

SIc errant ponti gentes per paſcua læta:
Sic proles populis, ſic ſunt cõnubia curę.
Quis diuũ miſeris mortalibus iſta reclu-
(ſit?
Quid norunt homines, niſi quantum lu-
(mina poſſunt
Tendere? ſed regnant ſuperi, qui cuncta gubernant:
Et prope ſunt, quamuis longe cœleſtia templa:
Viribus & nullo mutari robore poſſunt
Fata deum: ſi quis tentet contendere contra,
Nititur inuictam fruſtra depellere ſortem.
Et uelut aſper equus luctans fremit ore ſuperbo:
Fortiaq; a duris non liberat ora lupatis.
Magni cœlicolæ molles moderantur habenas,
Et ducunt quacunq; uelint, inuitus agetur
Et ſcutica & ſtimulis prudens compulſus acutis.
Nam ſuperi uarias artes & munera mentis
Mortali tribuunt generi, dant omnia diui,
Diuerſis præſunt, diuerſaq; numina rebus:
Vt quiſq; optatum meritis ſortitur honorem.
Legiferæ donum Cereris coniungere tauros,
Atq; in triticeam terram proſcindere meſſem.
Aedificare domos, & celſas condere naues,
Et niuea pulchras lana contexere ueſtes,
Edocuit pallas, fortis ſunt munera Martis
Thoraces, galeæ, gladij, ſunt tela coruſca

Cæ

Cætera, quæ ad belli studium conuertit Enyo.
Dan. musæ, & Phœbus diuini munera cantus:
Eloquium genitus Maia, nitidamque palæstram.
Lemnia progenies tulit ad fabrilia laudem.
Piscandi finem uasti molimina ponti
Quis superum spectare dedit? quis concaua terræ
Cinxit fluminibus multis? & circuit æquor
Littoribus curuis, & sepsit montibus altis?
Siue hunc Neptunum liceat mihi dicere, siue
Nerea iam canum, & meliorem dicere Phorcum,
Siue alium quemuis superum freta magna regentem.
Ast alij quicunque dei cœlestia templa,
Et pontum, terrasque tenent atque aera magnum.
Numina tranquillo præberent mitia uultu
Induperatori, nato, populo atque camœnis.
Non pudor, & iustum, non pax est piscibus ipsis,
Fœdus amicitiæ longe, sed bella capessunt,
Hostilesque gerunt animos, fortissimus horum
Imbelles laniat pisces, & mergit in aluum.
Hunc armant dentes, est qui gerit ore uenenum:
Atque alius spina fera uulnera figit acuta.
Quidam feruentis iræ mucrone teguntur,
Cui desunt uires, cui desunt spicula: magnum
Ingenium natura dedit: se fraude tuetur,
Atque dolis magnum piscem fortemque trucidat.
Turpe ueneficium tenero sub corpore sentit
Natura torpedo datum, proprium quoque membris.
Hæc grauis & mollis, sunt nullæ in corpore pigro
Vires, & nimium premitur grauitate: natantem
Non credas: liquidis ita clam subrepit in undis.
At duo se tollunt distenta per ilia rami,
Qui fraudem pro robore habent, piscemque tuentur.

Lemnia progenies. Hic fuit Vulcanus, a Lemno insula sic dictus, quod a Iunone matre ob turpitudinem in eam cœlo deiectus fuerat.

Torpedo piscis.

Quos si quis tractat: perdit per membra uigorem,
Sanguine concreto rigidos nec commouet artus.
Voluuntur subito contracto in corpore uires
Dona Deum, & proprios membris cognoscit honores.
Porrecta in flaua distendit corpus harena,
Immota exanimi similis: cui piscis inhæret
Oppressus torpore graui, somnoq; solutus.
Hæc celeri properat (quamuis tardissima) gressu,
Semineces lacerat pisces, & sæpe natantes
Offendit tactu, uires cursumq; moratur.
Perculsi torpore graui, uictiq; rigore,
Atq; fugæ immemores sunt, immemoresq; uiarum.
Hæc manet auxilio cassos, opibusq; trucidat.
Comparatio. Et uelut obscuris terrent simulachra figuris
In somnis homines, quatiuntur membra pauore:
Cor salit, & frustra tentant contendere cursu,
Et frustra properare fugam, nam uincula dura
Impediunt uisu pauidos, somnoq; grauatos.
Tales torpedo meditatur piscibus artes.
Est turpis uisu, mollissima corpore rana,
Rana. Os aperit latum, cui sunt alimenta dolosis
Artibus: in cœno putri deiecta recumbit,
Occuliturq; luto, sed parua caruncula ranæ
Albicat ex rostro, tetrum quæ spirat odorem.
Rana latet, cœno pars hæc supereminet atro.
Escam pisciculi credunt, prædamq; capessunt.
Illa trahit placido motu, piscesq; sequuntur,
Non ueriti occultam fraudem: labuntur in ora
Fallacis ranæ, & pigra merguntur in aluo.
Sic puer insidias auibus molitur opertas,
Ante fores grana aspergens, & limine in ipso
Intendit casses. Ast illas sæua cupido

Pa-

Pascendi in laqueos pellit, datur unde regressus
Nullus, & in cœnam properata morte trahuntur.
Exitij ignaros pisces sic rana maligna
Decipit, imbelles magno deglutit hiatu.
Sic tales memorant fraudes intendere uulpem:
Agmina quum uolucrum spectabit in aere densa.
In sylua prostrata iacet, porrectaq; membra
Ponit humi, claudens oculos, uafra comprimit ora.
Oppressam somno credas, uel morte peremptam.
Callida sic fraudes astuto in pectore uersat.
Quum uariam tenso prospectant corpore uulpem:
Defunctam credunt uolucres, atq; agmine curiunt:
Proculcant pedibus uillos, luduntq; iacentem.
At miseræ uolucres uulpis quum dentibus hærent:
Illa dolos, fraudes, commentaq; facta recludit,
Distractasq; rapit uolucres, & guttura pandit.
Callida furtiuam meditatur sepia prædam.
Nam tenues molli surgunt de uertice rami
Extenti tanquàm funes, quibus ipsa natantes
Pisciculos (iactis ueluti capiuntur ab hamis)
Pendens à fulua caute deprehendit harena.
Si tumidi magno tollantur in æquore fluctus:
Hærebit scopulis proprijs deuincta flagellis:
Natiuos dura connectet caute rudentes.
Sunt squillæ exiguæ, sunt paruo in corpore uires:
Et magnum & saturum præclarum labraca uentre
Interimunt astu: properat, gestitq; teneri
Labrax pisciculis, qui paruo robore possunt
Non dare terga fugæ, non æquo occurrere Marte,
Occisæ occidunt hostem, perimuntq; necantem.
Quum squillæ rictu piscis sorbentur aperto:
Turmatim in medium descendit turba palatum:

Natiuos, hoc est, naturales. Rudentes, a simili tudine rudentum siue funium nauticorum, quos in polypis Plinius, nūc brachia, nūc pedes & manus, nunc acetabula, nunc cirros siue crines appellat libro nono capite 29. Et Ouid. lib. 4. Metamorpho. de conchis & polypis inibi loquens, flagella uocat. Deprehensum polypus hostem Continet, ex omni demissis parte flagellis, id est, capillis, siue crinibus & cirris qui sunt instar flagellorū

Et feriunt cornu, quod fronte insurgit acuto.
Explet se præda labrax, nec uulnera curat:
Vulnera paulatim serpunt, domitantque uoracem:
Et sola tanti cessant in morte dolores.
Se tandem sensit uicti mucrone perire
Incola bos cœni: qui uasta mole mouetur
Corporis, & latos sese diffundit in armos.

Bos piscis.

Bis senis magnos cubitis porrectus in artus,
Tam uastum corpus (quis credat?) roboris expers,
Occulit imbelles dentes, non uiribus ullis
Confidit: sed fraude uiros in funera pellit.
Sæuit, & humano bos dirus sanguine gaudet.
Hinc grati pastus: hinc mollia membra palato
Grata suo, & sæuo nimium iucunda sapore.
Quumque per extremum speculatur nare profundum
Mortalem quemquam, liquidis qui ludat in undis:
In caput elatus multa leuitate per æquor
Enatat: extensus circum, immotusque uideri
Possit: ut æquatum librato pondere tectum.
Atque homini ueluti tegmentum corpore præstat.
Vt muri exitium pueri meditantur: & illum
In laqueos uenter subigit: nec cernere fraudem
Permittit: nam uasa supra collapsa repente
Dant strepitum, muremque premunt, contendere contra
Non ualet, & tantam capiti propellere molem;
Atque puer illudit prædæ, ridetque reuinctum:
Multa super capto monstrat solatia mure.
Sic supra mortale caput porrectus in armos
Ille sagax homicida natans: emergere lymphis
Non sinit, & liquidis hominem spirare sub undis:
Donec destituat uitam, lucemque relinquat.
Circuit, & laniat bos sæuus lumine cassum.

Et

Et diro rictu quem falsa cœperat arte,
Mandit: & in uentris latebras humana recondit
Viscera, pro' superi tali non digna sepulchro.
Si quis in æquorea cancrum prospexerit alga

Prudentia cācri.

Laudibus extollet: tantam mirabitur artem.
Concessa ex alto solers prudentia cancro,
Cui parta est dulcis magno sine præda labore.
Ostrea distentit testas: & claustra recludit
Portarum: pascitq; lutum, scopulisq; repanda
Gliscit aquas: paruum madida de rupe lapillum

Gliscit pro cupit posuit, nā græce legitur, καὶ ὕδατος ἰσχανίωντα, tametsi in ea significatione raro usurpetur. Chelisque recuruis, id est, unguibus, nam χηλὴ præter cætera etiam ungulas & ungues significat.

Obliquus tollit cancer: chelisq; recuruis
Continet: in testas lapidem demittit apertas,
Assidet: atq; epulis lætus saturatur amicis.
Non potis est nixu geminas occludere lances
Ostrea: nam latis portis seiuncta dehiscit,
Et moriens saturum cancrum lætumq; relinquit.
Sic struit insidias testis, sic subdola fraudes
Stella marina parat, sed nullo adiuta lapillo
Nititur: & pedibus scabris disiungit hiantes
Testas, & molles carnes & uiscera pascit.
Muscosos inter scopulos cautesq; profundas
Pinna colit, duro tegitur sub tegmine testæ.

Pinna.

Nil mentis, nil laudis habet: sine robore uiuit
Expers consilij, testæ languescit in antro,
Et socium uitæ cancrum sub lance recurua
Accipit: & præda semper pascuntur eadem.
Communemq; domum, simul & communia tecta
Cancer habet: pinnam pascit, pinnamq; tuetur.
Hinc pinnæ fertur custos cognomine graio.
Quum tegetem subeunt pisces: tunc pinna doloso
Pungitur a morsu cancri, contacta dolore
Comprimit hæc testas, & prædam comperit intus:

Cum tali celebrat socio conuiuia pinna.
Inter squamigeras gentes pars callida degit:
Pars insulsa nimis: non omnibus una uoluntas.
Non omnes sanam uoluunt sub pectore mentem
Mortales: non uera tenent uestigia recti.
Stultitia excellit cunctis ferus hamerocita.
Est pecus ignauum, capitis cui uertice summo
Sunt inuersa supra radiantia lumina: rictus
Est inter medios oculos, lucesq́ue profundo
Conterit in somno solidas prostratus harena,
Et solus noctu uigilat, noctuq́ue mouetur:
Hinc piscis nigræ fertur cognomine noctis
Noctua, sed uentris sortitur damna uoracis:
Non modus est luxus, non est mensura ciborum:
Indomitam seruat rabiem sub uentre rapaci:
Quam saturare potest nunquàm sed crescit ædendo:
Donec cum rapido disrumpat uiscera uentre:
Inuersus tento moriatur corpore in undis:
Vel nimio pastu uita spolietur onustus.
Est tantæ signum crapulæ, uentrisq́ue rapacis.
Apprendat si quis piscem, uel porrigat æscas,
Est cibus ore tenus, pastu summa ora replentur.
Non tamen est tantus ardor compressus ædendi.
Aduertat mortale genus, cognoscere uentris
Aedificat finem, luxum crapulamq́ue sequuntur
Innumeri morbi: domito sunt uentre fugandæ
Mensarum illecebræ, manibus pedibusq́ue reuincta
Pellenda ingluuies, æpulis mensura tenenda:
Plurima neu uarijs ponantur fercula mensis.
Et uentris mortale genus dissoluit habenas:
Per luxum rapitur præceps, ruit impete uasto.
Talia prospiciens finem fugit hamerocitæ.

Luces solidas, id est, totos dies.

Cal-

Callidus in densis spinis se uoluit echinus;
Nec ratione caret: uentum, rapidamq; procellam
Præsagit: & crustis lapidem sua terga grauantem
Aptat: quem facilem spinis imponit acutis:
Fluctibus ut possit firmato pondere ferri:
Neu tractus media præceps uoluatur harena.
Polypodon fraudes populos uulgantur in omnes,
Qui similem petræ magnum flectuntur in orbem
Nexibus & spiris, hominem piscemq; rapacem:
Sic subterfugiunt astu, uitamq; tuentur:
Si paruos uideant pisces, prædamq; minorem
Rursus & in piscis formam uertuntur, & arte
Perquirunt uictum, funestaq; fata repellunt.
Polypodes gelida non uertunt æquora bruma,
Formidant rapidas uento impellente procellas,
Et curuis degunt antris, torpentq; ueterno,
Absumuntq; pedes longos, non secius ac si
Carnes non pascant proprias, quæ sæpe renatæ
Exaturant dominos, Neptunus munera donat,
Fœcundatq; pedes in pabula grata natantum.
Callida sic ursos armat prudentia toruos,
Saxosumq; sinum subeunt, cautemq; reductam
Detenti gelidæ brumæ caligine nigra,
Et sugunt lambuntq; pedes, carnesq; relinquunt
Intactas, uacuo rimantur prandia uentri,
Donec iucundo laxentur tempora Vere,
Immortale odium furioso e pectore promunt,
Polypus insidijs, & duris astacus armis,
Et murena ferox inter se bella lacessunt,
Et cædem alternant, in prælia sæua ruentes
Se perimunt pisces, inter fera surgit Enyo.
Alter in alterius descendit uiscera semper.

Polypodes propriis carnibus uescuntur.

Comparatio ab ursis.

Ex scopulis murena ruit furibunda per undas,
Perquirens gratum uictum per littora summa
Polypoda inquirit lætum prædamq; petentem.
Ille metu pauidus spectat, metuitq; natantem
Per tumidas undas, atq; horrida bella parantem:
Nec uitare potest, nec cauta occurrere fraude.
Hostis purpureum rictum murena reuincit.
Polypus extemplo contra pugnare coactus
Vertitur: & spiris & magnis nexibus illam
Arcet: sub uario flexu, firmisq; flagellis
Nititur: ut pedicas murenæ, & uincula dura
Præpediat, sed nulla fuga est, nec lubrica membra
Elabi possunt: murena fluit uelut unda.
Nunc hostis circa collum, nunc tergora circum,
Nunc circa caudam sinuosa uolumina torquet.
Sic homines, dura exercent qui membra palestra,
Ostentantq; diu robur: de corpore sudor
Effluit assiduus: multa contenditur arte,
Atq; undæ in morem nixus luctator uterq;
Fluctuat, & contra magna ui brachia uersat.
Polypus extensos iactat nullo ordine ramos,
Et sudans uana contorquet membra palæstra.
At murena ferox rabido dat uulnera dente,
Dilaniat, partes miserum confringit in omnes.
Nam membra in uentrem partim merguntur: at illa
Ore uolutantur crudo: subiguntur acutis
Dentibus, hi laceri uiuunt sub dentibus artus,
Atq; reluctantur, mortemq; repellere tentant.
Et uelut annosus ceruus, cui cornua fronte
Sunt ramosa, petit densa uestigia sylua
Serpentis, nactusq; locum, tum naribus illum
Attrahit e lustro, figitq; in corpore dentes.

Trium piscium certamen.

Comparatio a palestritis.

Ramos, hoc est, brachia, siue flagella siue cirros.

Comparatio a ceruis.

Implicitus genibus ſerpens fera pectora nexu
Deuincit, collumq́ tenet, ſemæſa uorantur
Partim membrorum, partim lacerantur acutis
Dentibus, & diri ceruí laniantur in ore.
Sic miſeri piſcis luctantia membra mouentur.
Conſilium miſero, uel quid prudentia prodeſt?
Quid prodeſt lapidis proprium ſumpſiſſe colorem?
Quid toties uitaſſe necem, uitaſſe uoraces
Sub petra piſces, ſi non latuere doloſæ
Murenam fraudes? ſola hæc deprendere mentem,
Sola dolos potuit, uanasq́ illudere fraudes,
Tunc fœdam miſerata necem, & crudelia fata.
Polypus in ſcopulis duris laceratus inhæret:
Aſſidet hæc iuxta ſubridens, uerba mouere
In piſcem credas: hæc ſcommata dira referre.
Te uafer occultas? nos ſperas fallere demens?
Experiar: num te ſcopuli tutentur & antra?
Aut ſpelunca tegat? quæ portis clauſa repente
Arripiat, raptum ſubito te mergat hiatu?
Te retro pauidum ex antro conuellere poſſem.
Polypus (heu dirum) confoſſus uulnere multo,
Non duros ſcopulos, deprenſaq́ ſaxa relinquit
Implicitus ramis, dura ſub caute reuinctus:
Donec ſola loco reſtent connexa flagella.
Vrbe uelut capta, pueri, matresq́ trahuntur
Captiuæ, impubem natum complexibus almæ
Matris inhærentem miles conuellere tentat
Per belli leges: natus non brachia nexa
Diſtrahit à collo, ſed matrem comprimit ulnis.
Non luctum ſedat, non brachia iuncta remittit
Chara parens: ambo nexi, uinctiq́ trahuntur:
Nec nodum ſoluunt, nec pectora iuncta relaxant.

Defuncti lacerum corpus sic caute tenetur:
Sic hærens nunquam laniatus saxa relinquit.
Murenam sæuam iactantem munera belli,
Iactantem cædes, & uana laude tumentem
Carabus absumit, spectans curua antra secundum:
Quæ murena colit, subito duo spicula tendens
Hostibus ostentat uires, bellumq; lacessit,
Pugnanti similis, qui fidit robore & arte
Militiæ: & ualidis sese bene munit in armis,
Contra sed uerbis audax cito percitus hostis:
Sic acuit murenæ animos, nec bella retardans.
Prosilit ex thalamo subito murena profundo:
Et collum curuans ingenti accensa furore
Fertur: & exitium properat, nec lædere morsu
Crustas terribilis piscis ualet aspera membra,
In cassum tendit rictus: & pugnat acutis
Dentibus: hi dura ueluti de caute reiecti
Concussi fiunt hæbetes: hæc concita motu
Inflammata furit: fortem prorumpit in hostem.
Carabus erumpit, chelis (ut forcipe ferri)
Fortiter apprendit collum, totumq; reuincit.
Effugere illa cupit, longasq; resoluere chelas:
Non tamen eripuit sese, atq; inimica refugit
Spicula, sed magno gemit exagitata dolore:
Obliquos flectens artus sua uulnera sentit.
Carabus exhorret telis armatus acutis:
Et spinis iaculisq; ferit: figuntur in alto
Corpore murenæ pali, passimq; per omnes
Mucrones penetrant artus, & uulnera densa
Efficiunt: murena perit: sed caussa ruinæ
Ipsa sibi exitium sæuum, mortemq; parauit.

Sic

Sic agitare feras ſyluis,& ſternere doctus
Venator populos multos prope limina cogit:
Perculſam ſtrepitu ſcuticæ,motuq́ꝫ flagelli
Pantheram excipiens telo confodit:at illa
Mucronem cernens ferri turbata repente
Effundit bilem:duro uenabula ferro
Hærent:in medio penetrauit gutture telum.
Sic murena furit:ſic ira accenſa domatur,
Sponte ruens proprio miſeranda in fata furore.
Talia in arenti faciunt certamina terra
Non longe'a ſylua ſerpens atq́ꝫ acer echinus
Congreſſi:hoſtiles animos ſors ceſſit utriſq́ꝫ.
Serpentem ſpectans telis armatus echinus
Miſſilibus ſpinis totum ſe claudit in orbem,
Callidus,incurua ſeruans teſtudine membra.
Ore uenenato fruſtra dat uulnera ſerpens:
Terribiles ſcabro nec figit corpore dentes.
Tales ſpinoſo tollunt ſe tergore cruſtæ:
Orbibus innumeris deflectens aſpera terga,
Vertitur obliquus nexu,ſpiriſq́ꝫ rotatus,
Flexibus irrumpit multis,& ſquamea terga
Serpentis penetrat:ſanies diſtillat utrinq́ꝫ.
Afficiunt magno iam uulnera crebra dolore
Serpentem,& totum perſcribunt ſpicula corpus.
Qui circumductus totus uerſatur in orbem
Duris implicitus nodis,& concitus ira
Exacuit robur,uires in prælia firmas.
At denſi cruſtis ſentes & lubrica tela
Altius horreſcunt in totum corpus adacta.
Confoſſus ſpinis refugit non prælia ſerpens.
Non euitandis telis hunc figit echinus:

Donec conficiat simul & cum corpore cæso
Concidat: atq; pari casu moriatur uterq;.
Sæpe etiam fato est prudens ereptus echinus,
Elapsus strictis uinclis, iam morte perempto
Serpente, in duris quum restant spicula crustis;
Tali murenam superat certamine uictor
Carabus: & rapido tribuit sua pabula uentri:
Et fortem & celerem duris & carabon armis
Polypus occidit: quamuis sit robore multo
Inferior: curua spectans sub caute quietum,
In dorsum irrumpit: sinnuataq; uincula nectens
Comprimit: & longis ex omni parte flagellis
Obstruit, & pedibus passis spiracula summa.
Nec spirare potest: nec missos pectore rursus
Accipere aereos flatus (a piscibus usq;
Alterno trahitur, flatuq; remittitur aer).
Carabus oppressus, liquidis nunc fluctuat undis.
Sæpe reluctatur: nunc petra illisus opaca;
Immotusq; manet: nec tanto marte duellum
Detrectat: donec longo certamine uitam
Destituat, fulua moriens procumbat harena.
Et ueluti paruus infans circum ubera charæ
Nutricis lac dulce trahit: sic polypus utre
De curuo sorbet carnes, & mergit in aluum:
Sic fur qui lucis consumit tempora somno
Iustitiam nunquam ueritus, nocturnus oberrat:
Angustoq; latet uico, cœnaq; regressum
Excipit insidijs hominem post uina grauatum,
Ebria qui madida decantat carmina uoce:
A tergo cædens in somnum pellit acerbum
Non longe a morte, & pulchros subducit amictus.
Talia cœruleis pisces meditantur in undis.

Hi soli inter se pugnant, hostesq; feruntur:
Et soli alterno pereunt certamine pisces:
Soli se perimunt crudelia bella gerentes.
Mortiferum quidam diffundunt ore uenenum,
Horrida pestifero facientes uulnera morsu.
Est infame pecus ponti scolopendra marina
Corpore terrestri similis: sed damna doloris
Hæc maiora facit: si quis modo cominus illam
Attigerit: feruet fœda prurigine corpus.
Qualem urtica facit, cognomine dicta doloris,
Piscanti infesta est: nam si deprenderit hamum:
Confestim tetrum longe spirabit odorem:
Et pellet pisces omnes, longeq; fugabit
Ore uenenato, sic lædunt stigmate paruo
Iulides: has homines (qui findunt æquora uasta)
Oderunt: coguntur enim dense agmine multo:
Si uideant homines rimantes saxa profunda,
Et studio celeres sulcantes æquoris undas:
Erumpunt curuis petris examine multo,
Atq; cateruatim fusæ per membra natantis
Circundant acri morsu, uel dente laborant.
Hic morsu, & rapidis gemit exagitatus ab undis,
Atq; manu & pedibus madidas arcere cateruas
Nititur, hæ firmæ circum, immotæq; sequuntur.
Sunt similes muscis, quæ autumni tempore primo
Messores, fessos circundant agmine denso.
Hi radijs Phœbi domiti, magnoq; labore
Sudant: mordaces addunt sua stigmata muscæ.
Non cessant, donec satientur sanguine rubro:
Saguinis humani tanta est innata cupido.
Obuia non tenui lædit nos sepia morsu.
Nec nos pestifero confodit polypus ore.

doloris, hoc est, pruritus siue pruriginis, unde & nomen urticæ inditum est uidelicet ab urendo, quod igneo quasi prurìtu atque dolore tangentẽ afficiat. Quemadmodum & apud Græcos tam herba quã piscis κνίδη appellatur ἀπὸ τοῦ κνίζειν. quod uerbum cũ dolore pungi uexarique significat. Itaque & ipse Opp. de ea dixit. τὴν κνίδα κικλήσκουσιν ἐπωνυμίην ὀδυνάων.

F iij Noxia:

Noxia labuntur ſtrigmenta è corpore toto.
Horrendus curuo qui gaudet ſcorpius antro,
Gobius in fulua nimium contentus harena,
Et canis atq; draco, uolucriſq; per æquora hirundo,
Hi duris pugnant ſtimulis, funduntq; uenenum.
Trygoniq; & gladio ſuperi fortiſſima dona,
Aptarunt membris, atq; arma horrenda dederunt,
Firmarunt mento iaculum mucrone coruſco
Erectum, tenſum, duraq; in cote politum:
Ferrea non ſolum ſuperare adamantina poſſet
Spicula: duricie tanta ſe tollit ab ore.
Hoc poſſet duram quemuis confringere cautem:
Tantus ineſt horror: conſurgit acumine tantus
Impetus, & uires tantas in uulnere mittit.
Naſcitur extrema cauda penetrabile telum
Trygoni: ſunt telo uires, tetrumq; uenenum:
Non uiuum quicquam, nõ quicquam morte peremptũ
Trygones gladijq; uorant, ni ſpicula figant
Antea purpureo, lanientq; cadauera telo.
Quum gladij gelidos diſſoluit ſpiritus artus:
Corruptus ſubito languet fortiſſimus enſis:
Cum domino pereunt uires, telumq; relinquunt.
Nil tam peſtiferum, ſæuo nil uulnere maius:
Trygonis: quæcunq; uiri mauortia tela
Sunt fabrefacta manu, uel dura incude polita
Spicula quæ à Perſis nigro ſunt tincta ueneno,
Nec tales faciunt plagas, nec uulnera tanta.
Trygonis uiuæ quantum eſt horrenda ſagitta,
Eſt nobis audire timor, uel dicere uerſu.
Indomitas ſeruat uires Trygone perempta,
Inuictumq; tenet robur: non corpora ſolum
Mortalis capit iſta lues, ſed ſaxa peredit:

Trygoni. Hic huius nominis in obliquis caſibus mediam breuiat, & recte quidem, nam Τρυγὼν in obliquis per ο mi cron ſcribitur. Alias tamen ubique fere mediam producit contra ſyllabæ naturã.

ſeruat, ſubaudi ſpiculum Trygo. iam peremptæ.

Et

Et uirides lædit ramos: si cominus illos
Attigerit, pereunt plantæ, ramiq́ue uirentes:
Germina uere nouo contacta labe necantur:
Arboreiq́ue cadunt autumni tempore fœtus:
Si radix sæuo fuerit mucrone notata,
At primo uirides labuntur stipite frondes:
Siccatur truncus, fluit, & uelut ægra labascit
Arbor: corrupti languent cum robore rami.
In iaculo mater donauit Dædala Circe
Telegono nato telum, ut prosterneret hostes.
Hic Ithacæ appulsus magni genitoris abegit
Armenta, & clarum belli uirtute parentem
Letifero incautus misit mucrone sub orcum
(Hunc quærens Ithacæ lustrabat pascua læta)
Emensum terras, & mille pericula ponti,
Et passum duros longo sub Marte labores,
Et multa expertum Trygon mactauit Vlixem,
Atq́ue ducem solo prostrauit uulnere tantum.
Dum canis ardenti turbatur sydere cœlum:
Et thynni & gladij diro uexantur asilo:
Qui fixus madidis illos contundit in alis,
Non arcere queunt, non hanc propellere pestem,
Incutit hæc celeres uires, stimulosq́ue feroces
Concitat: armantur rabie, furiuntq́ue dolore:
Inuitosq́ue agitat pestis furibunda natantes:
Exhorret uulnus, bacchantur in æquore lato.
Hi torti stimulis incursant nauibus altis:
Et sæpe in terram saliunt e gurgite uasto,
In tanto uoluunt luctantia membra dolore,
Et uitam in tanto mutant cum morte furore.
Quinetiam fortes tauros infestat asilus,
Ilibus & lateri medio quum fixus inhæret.

Magni genitoris Vlissem intelligit quem scilicet magnum appellat a rebus gestis, & qui consilio atque prudētia plurimum ualuit.

Curant, subaudi, tauri.

Nec iam pastores curant, nec pascua læta,
Et uirides herbas, stabulum atq; armenta relinquunt
Confossi furiunt rabie: non flumina possunt,
Non mare, non ualles, præruptaq; saxa tenere:
Mugitu complent syluas, stimuloq; coacti
Exiliunt, flectuntq; pedes horrore minaci.
Pisces atq; boues angit furibunda procella.
Delpini regnant ponto, gentesq; natantum
Imperio sceptrisq; regunt: sunt robore clari,
Et forma, & uolucri nimium se corpore iactant:
Et saliunt: ueluti neruis excussa sagitta,
Ardentem emittunt flammam splendore micantem
Ex oculis, tenuem uisu, si forte timentes
Aspiciant lustris pisces, sabuloq; latentes.
Est inter pictas quantum regina uolucres
Magna tonantis auis, uel quantum dira ferarum
Agmina magnanimi ducunt uirtute leones,
Squamigeri quantum regnant, præstantq; dracones
Inter serpentes, tantum sua regna ministrant
Delphines, liquidis tantum dominantur in undis,
Imperio madidas gaudent frenare phalanges.
Non iuxta accedunt pisces, non lumina flectunt,
Formidant tumidos reges per marmora euntes.
Qui longe afflatu multo, saltuq; feruntur.
Et strepitu horrisono ueniunt ad pabula nantes,
Collectas turbant acies, pontoq; repellunt,
Exagitant armenta maris, pontiq; meatus
Concutiunt omnes, magna formidine complent,
Piscibus implentur pontus, pontiq; recessus.
Vescuntur læti reges, lectisq; replentur
Piscibus, undisoni saliunt multa agmina ponti.
Delphini (quanquam tales sunt piscibus) hostes

Pictas, a uarietate colorum, sic & Vergil. in tertio Geor. pecudes, pictæque uolucres, Has ipse Op. leues dixit a plumarum quibus uestiuntur, & per sublime feruntur natura epitheto sumpto, ὅσσον γ᾽ ἠερόφοισ μετ᾽ οἰωνοῖσιν ἄνακτες αὐτοὶ &c.

In-

Inueniunt diros, amias quos nomine dicunt:
Intrepidæ solæ pugnant, contraq́ feruntur
Robore peiores thynnis, in corpore molles
Carnes: continuo densi sunt ordine dentes,
In quibus horror inest, hinc est audacia tanta:
Hinc fortem ponti regem formidine nulla
A rege seiunctum aspiciunt, solumq́ uagantem:
Atq; cateruatim ueniunt ad martia bella,
Et ueluti collectæ acies, multæq́ cateruæ
Bellantum ad pugnam ueniunt, Martemq́ lacessunt,
Hostilem expugnant turrem, ui mœnia quassant.
At delpin magnis rostris hæc agmina primum
Contemnens, sed post rapidus consurgit in illam.
Arripit hanc: auido dat fortia pabula uentri.
Quum densæ magnum circum delphina phalanges,
Et magnus cuneus fortem delphina coronat:
Tunc agitat mentem belli furor, & timet unus
Exitium à multis, & duro Marte laborat.
Hæ rabie circumfusæ per membra reuinctæ
Delphino infigunt dentes, & corpora passim
Scindunt implicitæ, sunt multæ à uertice summo,
Quæ lacerant, glauco rostro, madidisq́ sub alis
Nonnullæ infixæ, lateri pars illa recumbit,
Apprendunt aliæ caudam, uentremq́ tumentem
Pars cruciat: quædam populantur maxima terga:
Istæ per spinas, illæ per cœrula colla
Pendent: hic magno contorquens membra labore,
Conturbat metu pontum, sunt corda furore
Concussa, & tristes uoluit sub pectore curas:
Et salit, atq; furit uictus, pressusq́ dolore,
Et nanti similis, fundo nunc uoluitur imo:
Nunc summo fertur fluctu, cum turbine multo

G Con-

Quamuis del phini sunt tam formidabiles ipsis piscibus, tamen inueniunt hostes diros, quos amias uocant.

Concutitur, saltat, nodumq́ reuellere tentat.
Hæ nexu immotæ perstant: nec uiribus ullis
Conuelli possunt: fluctu merguntur in imo,
Et cum delphino summas iaciuntur in undas.
Sic nexæ subeunt undas, summumq́ per æquor
Emergunt: ponto dicas noua monstra creari
Neptuno, duri sunt fixi in corpore dentes.
Sic amiæ & delphin uinclo nectuntur eodem.
Et ueluti expertus tumido de uulnere multum
Sanguinis exhaurit medicus: qui uulnera curat.
Lubrica languenti firmatur corpore hirudo:
Quæ quondam nigra fuerat generata palude:
Letiferum sorbet totum tumefacta cruorem.
Curuatur, saniemq́ trahit: nec deserit unquàm,
Emungat donec letalem è uulnere labem.
Sponte cadat: possit cunctis temulenta uideri.
Sic amiæ nunquàm tollunt è corpore dentes,
Ni partem apprensam subigant, lanientq́ sub ore.
Postquàm collectus delphin, bellumq́ diremptum:
Tum ducis irati rabiem, sæuumq́ furorem
Spectantes amiæ, tunc horrida fata timentes
Effugiunt: sequitur delphin laceratq́ teritq́:
Stridenti similis presteri cuncta resoluit:
Et morsu laniat, rubet atro sanguine pontus.
Et ueluti in sylua ceruum exagitare luporum
Agmina commemorant: collecti qui grege denso
Oppugnant timidum ceruum, rictumq́ ruentes
Diripiunt teneras carnes: at cæde recentes
Dentibus absumunt diris: calidumq́ cruorem
Absorbent: ceruus consperſus sanguine multo
Mortiferis ululat plagis: & uertice celso
Montis concutitur: sectatur turba luporum

Dilaniant uiuum ceruum sub dentibus atris:
Et truncant nares,& rictus sanguine fœdant,
Antea quàm ceruus peragat sua fata: dolentis
Absumunt carnes,& adhuc de cæde rigentes
Inuerecunda lupi non pendunt agmina pœnas:
Quod ceruum rident crudeli morte cadentem.
Audaces amiæ pœnas pro cæde dederunt.
Sum miratus opus clarum,quod uenit ad aures.
Delphines morbum quum iuxta accedere sæuum,
Et prope letalem cernunt impendere lucem:
Extremum usq; diem miseræ fata ultima uitæ,
Norunt,& pontum uastum,scopulosq; relinquunt:
Et terræ appellunt clausuri in littore uitam:
Vnus ut è multis surgat mortalibus, atq;
Neptuno sacrum cernens delphina iacentem
Condat humo,ueteris conseruet pignus amoris:
Vel pontus fuluis undans obducat harenis:
Defunctum ponti regem neu turba natantum
Aspiciant,hostes defuncta cadauera lædant.
Aeternum fulgens uiuit post funera uirtus:
Non decus egregium,non uires labe notantur:
Post mortem clarum uiuit per sæcula nomen.
In pelagi populis,norit qui pascua solum
Ingenio mirem cephalum,iustumq; uocabit.
Non genus externum lædit,propriasq; cateruas,
Non mandit carnes,non potum sanguine sedat.
Est genus intactum,non cædis labe cruentum,
Eiectamq; salo cum cœno pascitur algam.
Hinc inter pisces illi reuerentia magna,
Nec lædunt cephali fœtus, ut cætera ponti
Agmina,nituntur dentes cohibere feroces.
Sic inter pisces cephalus ueneratur honore

Iustitiæ, quocunque loco sua præmia seruat
Astræa, alternas meditantur in æquore fraudes
Turbæ aliæ ponti, nec soluunt lumina somno,
Sed uigilant pisces semper uirtute minores
Maiores perdunt, & pabula grata reportant.
Vt memorant, scarus rapitur non tempore noctis
In prædam, curuis nocturnus dormit in antris.
Quid mirum ex tumidis undis si Astræa fugata est?
Inter mortales non est ueneranda dearum
Iam uersata diu, strepitus magnique tumultus
Mars ferus, & sæui belli discordia nutrix
Humanum tenuere genus, non turba ferarum
Vrbibus a celsis penitus seiuncta, leones
Munitas turres, & cincta palatia muris,
Atque altas ædes superum fragantia templa
Humano nimium sparserunt sanguine diri,
Impleruntunda fumi & fuligine nigra,
Romanos donec miseratus Iupiter, & uos
Aeneadas terræ dominos gentemque potentem
Constituit, totumque dedit sub legibus orbem.
Ausoniæ antiquos reges in bella uocauit
Mars ferus, & contra fortes armauit Hiberos,
Et Libyem, & Celtas, quid Rheni grandia gesta,
Quid fortes Histros in martia bella ruentes,
Quid memorem Euphratem? terras Astræa nitentes
Nunc colis, & placidas nutris cum gentibus urbes,
Ex quo magnanimus genitor, natusque superbus
Imperium terræ celsa de sede ministrant.
Nascitur ex istis mos & doctrina regendi.
Hos seruate Dei multis uoluentibus annis
Iupiter & superi, pietati si qua futura
Præmia, fœlices sceptro donabitis annos.

Dearum, Astræam dicit, quam Oppianus πρέσβειραν θεάων appellat, hoc est προτιμητὴν id est, maxime inter deas honorabilem, imo omnibus præferendam tanquam illarum ducem.

☞ ARGVMENTVM TERTII LIBRI OPPIA

ni per Laurentium Lippium Collensem, ad Laurentium Medicem.

Tertius in pisces hamos & retia iactat.
Obseruare docet tempus uentosq; secundos,
Et uolucri saltu cephalus fugit humida lina.
Mormylus, & labrax laqueos declinat harena.
Effugiunt hamos disrupto uulnere multi,
Piscantis manibus linquit torpedo rigorem.
Sepia sub nigro fugit occultata liquore.
Inter se laniant pisces, sunt piscibus æsca.
Anthicon gentes uenter compellit in hamos.
Cantharus in nassam socios subigitq; cietq;.
Dumq; parant alijs pestem labuntur in ipsam
Admoes, chalcis mirrha capietur odora.
Ast algis salpæ, sed triglæ sorde trahuntur.
Turbato rapitur ponto melanurus in hamos.
Terribiles gladij falluntur imagine falsa.
Sponte subit laqueos scombrus, longæq; belonæ.
Et Celtæ & Siculi thynnos piscantur Hiberi.

OPPIANI ALIEVTICON, ID EST, DE PISCIBVS,

Laurentio Lippio Collensi interprete Liber tertius.

PVgnas & uarias piscandi dicimus artes,
Et studium, fraudesq; maris, nunc maxime (princeps
Carminibus aduerte meis, & nostra camœna
Te capiat, ponti sub te sunt sceptra profundi,
Sub te Neptuni gentes, pontiq; meatus.
Inter mortales rerum moderaris habenas.
Mercurij ex adyto Cilicis iussere camœnæ,
Vt uos detineam blanda dulcedine cantus.
O nostræ patriæ numen Cyllenia proles,
Optime natorum clari Iouis Aegide, cantus
Aspira, atq; uafras hominum Deus erige mentes.
Piscantum primus meditor contexere fraudes.
Piscibus exitium uarijs hoc carmine pando.
Pan tua progenies per te diuina parauit
Consilia, hunc memorant magnum eripuisse tonantē,
Typhonem perhibent astu mactasse ferocem,
Deceptum cœna magno eduxisse barathro.
Emersum lati gradientem littore ponti
A Ioue fulminei missi de nubibus ignes
Combussere, caput ter circum saxa rotatum est.
Purpureo ambusti sunt sparsi sanguine crines.
O Maia generate deus tua numina placat
Piscator, sacri per te mihi gloria cantus,
Fortia sint celeri piscanti in corpore membra,
Nec sint macra nimis, nec sint abdomine tarda.

Nam

Nam fortes pisces est oppugnare necesse,
In quibus inuictum robur, dum pectore matris
Vndæ saltantes tumidum uoluuntur in æquor.
E scopulo in fluctus opus est saltare profundos,
E fluctu rursus celsam conscendere cautem.
Si fuerint uasti ponti subeunda pericla,
Cœruleis opus est multum durare sub undis,
Et longas tranare uias, fluctuque sub imo,
Vt sicca in terra sæuos tolerare labores.
Est patiens mortale genus, non dura recuset
Piscator uarius cui sit prudentia multa,
Vt possit fraudes cautas, tectosque natantum
Coniectare dolos, & quæ meditantur in undis.
Audax, impauidus, nec somno membra resoluat,
Erectam teneat mentem, nec lumina claudat,
Sit gelidæ patiens brumæ, patiensque caloris,
Sole sub ardenti terris quum Syrius ardet.
Sit facilis ponto, nec languida membra labori
Succumbant, sic grata plagas densissima ponti
Turba incauta subit, piscanti præda futura
Fortunata, sinus retis fractura capaces.
Decipies pisces autumni tempore sole
Occiduo, & liquidis quum primum emergit ab undis,
Quum Phœbus radios terras dispergit in omnes,
In bruma madidas poteris comprendere turmas.
Vere nouo longos undis consumere soles
Piscando expediet, tunc fortunata natantum
Succedet captura tibi, tunc lina replebis,
Tunc acies ponti densæ uel littora iuxta,
Vel loca uicinis habitantes proxima terris,
In fœtum & Venerem miro pelluntur amore.
Exploranda prius lenis sunt flamina uenti,

Si

Si flatu furiant uasti maris agmina, terrent:
Et pauidi tumidis non euoluuntur in undis.
Fœlicem nobis prædam feret aura secunda:
Contra spirantes uentos gens lubrica fertur.
Haciter ad littus facile est, fluctuq; coacta
Non dare terga retro: patitur mala littore multa.
Piscator Boream uersus trahat humida lina:
Quum Notus æolijs madidus se tollit ab antris:
Inq; notum uertat borea ueniente sagenam:
In Zephyrum uergat leuiter sufflantibus Euris:
Contra Eurum uersus Zephyrus post terga sequatur:
Sic captura tibi fœlix, pelagiq; cohortes
Innumeras capies, & retia plena reduces.
Piscandi morem sectum dixere priores
Quatuor in partes, qui gaudent ære recuruo.
Pars calamis longis setas connectit equinas,
Vt capiat pisces, pars linum uimine iunci
Contextum'e palmis iactat, pars expedit hamos
Multiplices pelagi turmis, qui retia tendunt
Nominibus uarijs designant humida lina.
Gaggamas, gripos, illas dixere sagenas,
Has dixere pezas, hypochas, curuumq; panagrum:
Sunt qui sphereones atq; amphiblestra uocantur:
Et quæ præterea per graias plurima gentes
Nomina, queis possunt hæc humida lina referre,
Et retis narrare sinus, maculosasq; dolosas.
At nassis alij capiunt: dum corpora somno
Soluuntur: dulci componunt membra quiete
Pisces, in placido dant menti gaudia somno:
Et lætum faciunt dominis sub nocte soporem.
Est labor exiguus: sed præmia magna reportant.
Nonnulli ponti defigunt monstra tridente

Facile est, subaudi, genti lubricæ, hoc est, piscibus, qui ideo gens lubrica dicuntur, quod facile e manibus tenentis elabantur. Hinc in Fastis Ouid. umbram mortui lubricam quoque dixit ob eandem caussam, Lubrica prensantes effugit umbra manus.

Ex

Ex terra aut cymbis, ut fert sua quemque uoluptas:
Vt cuiusque modum rerum, seriemque decentem
Cognoscunt, tales meditantur piscibus artes.
Piscibus inter se non est prudentia solum,
Consiliumque sagax, & multæ in pectore fraudes.
Decipiunt homines etiam: labuntur ab hamis,
Retibus impliciti fugiunt: linquuntque dolorem
Piscanti, & miro uictoria quæritur astu.
Non cephalus fraudis expers in retia lapsus
Desilit, & summas alte desyderat undas:
Nititur erectus saltu peruertere lina:
Et studio properare fugam: prudentia tanta
Non piscem fallit: postremos subere uinctos.
Euadit saltu funes: atque ultima fata
Sæpe fugit, charam uitam sub fraude tuetur.
Impete si primo summum non saltet in æquor:
In laqueum lapsus non uiribus amplius ullis
Confidit cephalus, multo langore repressus,
Expertus uires tanto discrimine cessat:
Et uelut oppressus morbo mœrore fatigat
Mentem: fatalem cernens impendere lucem:
Affectat potum, uitales anxius auras
Concupit: & docti medici præcepta capessit.
Sed quum letiferas desperat pellere Parcas,
Contemnit uitam, moribundos deserit artus:
Et stratus morti cedit languentia membra.
Sic cephalus noscens miseræ fata ultima uitæ:
A prædone necem expectat porrectus iniquam.
Si sphirena sinu retis claudatur in amplo:
Latum perquirit laqueum, quo lubrica terga
Serpentum in morem labantur retibus amplis.
At fuluam labrax alis effodit harenam:

Cephalus de genere mugilum, alias Græcis dicitur κεστρεὺς.

Comparatio ab ægroto.

Conatur foueam branchis aptare capacem
Corporis: ut magnos sub terris occulat artus:
Ac ueluti lecto iaceat, per littora gripos
Piscantes uerrunt: hic cœno immersus in alto
Effugit exitium prædæ: fugit humida lina.
Astutus talem meditatur mormylus artem:
Tentas sub bibula maculas declinat harena.
Labrax deflexo pendens confossus ab hamo,
Continuo in lymphis concusso uertice saltat:
Et setas uiolentus agens sua uulnera frangit,
Et maiora facit: funestaq; fata repellit.
Et similes astus orcynus pectore uoluit:
Continuo raptus flexo mucrone sub undas
Desilit, & tentus serpit per saxa profunda:
Piscantum'q; manu ui se conuellere tentat,
Atq; caput subito quassans sua uulnera lata
Reddit, curuatum magna ui despuit hamum.
Quum flexa tracti rapiuntur cuspide pisces,
Immanes ueluti pecudes, & segnis asellus,
Et batis, atq; boues hamum non sponte sequuntur:
Sed latum sicca distendunt corpus harena:
Collecti'q; trahunt hamum prædone dolente:
Et sæpe effugiunt diro mucrone soluti.
Ast amiæ celeres, & uulpes fraude reuinctæ
Præueniunt summas morsu confringere setas.
Hinc piscatores plumbum de cuspide nectunt,
Plumbum quod pisces cruciaret dente remoto.
Callida torpedo propria non fallitur arte:
Hæc diræ magno plagæ confecta dolore
Corpore contractat fœdo pendentia fila,
Per setas, calamum'q; (dolor) percurrit, & hæret
Tensæ piscantis dextræ, pestem'q; relinquit

Nominis assimilem, tenues cecidere relapsi
E manibus calami, tali torpore tenetur.
Quin & natiua fœcunda est sepia fraude:
Est liquor in tumida concretus turbidus aluo:
Qui fuscus piceam superat caligine massam.
Conditus hic humor nutritur corpore præsens
Auxilium miseræ, subita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obscuratq; uias ponti, tenebrosa cruore
Permixto sanies piscantis lumina turbans
Auertit uisum, & prospectum surripit omnem.
Hæc facili cursu pertinctas æquoris undas
Effugit horrendos pisces, hominemq; sagacem.
Lolligo, atq; alij (qui findunt aera) pisces,
Tales inueniunt artes, non est liquor ater
Illis: purpureos potius de corpore fundunt
Humores: sed fraude pares astuq; putantur.
Quamuis sint tales, uigili capiuntur ab arte
Piscantis, ponto quoties uoluuntur in alto:
Currentes rapiunt, pelagi non agmina cunctis
Sunt instructa dolis, cepis falluntur & hamo.
Qui madida degunt terra, qua fluctus inundat,
Hi plus mente uigent: istorum corpore paruos,
Imbelles, tenues penitus cum caride parua,
Theutideq; & cancro capies, longisq; flagellis
Quin & carcinade obliqua, si carne perungas
Salsa piscosos scopulos, & proxima cauti.
Sic contra parui magnis sunt piscibus æsca.
Agmina crede mihi semper sunt cæca natantum.
Et coracinus agit thynnos: & paruula charis
Labraca: sed phagrus channi seducitur æsca.
Dentricem bocces: hippuros fallit Iulus:

Piscatori affert torporem.

Orphum trigla capit: ſeducit cirrada perce,
Auratæ menaden: ponto murena proterua
Polypodas agitata petit: cognomine pulcher
Affectat thynnos, orcynus gaudet aſellis.
Anthieon gentes capiuntur labrace ſæuo,
Hippuro gladij: cephalωn iuſtiſſima turba
Decipiunt glaucum, furiunt ſic monſtra natantum.
Aſt alijs alias cautus meditabere gentes
Fallere, maiorem poteris mulcere minore.
Inter ſe piſces laniãt, & pabula ſumunt:
Inq; uicem paſtus grati, uentriſq; uoluptas.
O quantum execranda fames, uentriſq; barathrum:
Quo nihil eſt peius: mortalia pectora ſemper
Difficilis regina domat: non abſq; pauore
In nobis habitat miſeris, & lumine mentis
Priuat, cum damnis affert male ſuada ruborem.
Serpentes, uolucres, piſces, genus omne ferarum
Ingluuies uentris domitat: mittitq; ſub orcum.
Anthieωn primum ſtudioſo pectore prædam
Diſces: quam patriæ ſequitur uafer accola noſtræ,
Iuxta cantatum littus Sarpedonis alti:
Et quicunq; colunt celebratam nauibus urbem
Corycium, hic Maia natus ſortitur honorem.
Quicunq; Amphiryten, quam marmoris abluit unda.
Hic ſcopuli celſi late curuantur in antra:
Quæ ſunt in multas ſub terris ſciſſa cauernas:
Hic autem anthieωn ſtabulatur denſa caterua,
Piſcandi doctus liquidis ſpeculatur in undis:
Non procul à terra ſcopulis obſeruat ab altis
Innumeras gentes, & nauem ducit in æquor,
Et ſtudet illi ſas ſonitu quaſſare tabellas.
Hi piſces ſtrepitu gaudent: emergit ab imo

In mænade primam corripuit cum per diphthõgon ſcribatur, at illud interpreti non eſt nouum, ut ſyllabas natura longas corripiat, & cõtra breues producat.

Amphiryten, ſubaudi, colunt, urbem indicat undique aquis circumfluam, id quod nomen interpretatur.

Vnus,& ad strepitum currens hominemq́ ratemq́
Perquirit,uastum piscator promptus in æquor
Demittit percas,uel niliacos coracinos:
Hospitij munus tribuens,hæc prima ciborum
Pabula dispergit:iocundas arripit æscas
Piscis:& astutam prædonis gaudia mentem
Diffundunt,prædam uoluentis mente futuram:
Ac ueluti manibus clarus uel munere mentis,
Hospitis egregij subeat palatia celsa.
Accipit hunc læto uultu dulcissimus hospes:
Et primo grati dat munera pignus amoris:
Ad lautas epulas inuitat fronte serena,
Et læti gaudent placidis sermonibus ambo,
Et gaudent epulis,alternaq́ pocula miscent.
Sic lætus prædo ridet,subitoq́ futuram
Concipit elatus prædam:depascitur æscas
Piscis:& est totus præsenti munere lætus.
Hic postquam ad scopulos per multos sæpe regressus
Soles:& toties æscas deiecit in undas.
Et non fessus opus linquit,propriumq́ laborem.
Collecti ueniunt ueluti præcone uocati,
Ad pastum semper celeres maiore caterua.
Piscator uarias semper dat pluribus æscas,
Non alias sulcare uias,aliasq́ cauernas
Hi cupiunt pisces,hæc circum saxa morantur
Ac ueluti stabulis brumali tempore clausis
Læta armenta timent frigus:nec cædere longe
A septis cupiunt:& pascua cuncta relinquunt.
Hi quum prospiciunt soluentem e littore nauem
Compulsam remis,erecti examine multo
Applausu expectant æscas,super æquore ludunt:
Nutrici occurrunt flectentes lubrica terga.

Soles,id est, dies a caussa effectus intelligitur, est enim dies effectus solis,dum per nostrum hemispherium uoluitur, seu torque.

Hirundo. Ac ueluti zephyri mater prænuntia uerni
Implumes pascit pullos: hi gutture paruo
Stridunt, & saliunt nido, charamq; parentem
Excipiunt læto plausu, matriq; renident,
Et gratis inhiant æscis, resonantq; penates.
Pullorum cantu gaudet concentibus hospes.
Sic dulcem læti pisces sectantur alumnum,
Occurrunt hilares uenienti examine facto,
Inq; gyros flectunt artus, agitantq; choreas.
Esca piscator uaria pastuq; saginat,
Et manibus mulcens prætendit munera læta,
Et mites reddit pisces, qui iussa capessunt
Confestim regis, diro rapiuntur asylo,
Quo tendit dextram prædo, & quocunq; recurrit,
Nunc a fronte manum tendens, ad terga reducit,
Nunc iuxta iactat littus, fallitq; natantes.
Aspicies ueluti pueros, qui membra palestra
Nunc hac nunc illac tendunt, docilesq; magistro
Parent, & celeres agitant ad iussa lacertos.
Quum iecit plures æscas, & maxima tantæ
Cura subit prædæ, longas pendente sinistra
Comprendit setas forti mucrone politas,
Expediens hamos, & iussu submouet omnes
Dextræ, uel lapidem paruum iaculatur in undas,
Se super immergunt pisces, lapidemq; sequuntur,
Quem credunt æscam, & fundum uoluuntur in imum.
Piscator linquit de tot modo milibus unum
Seiunctum a turba, qui fato natus iniquo
Vltima suprema decerpsit pabula sorte.
Huic subito cautus piscator porrigit hamum
Arripit anthias fraudem, uir fortis utrisq;
E ponto manibus prædam celeremq; uaframq;

Attrahit,& piſcem cymbæ deponit in aluo.
Anthias latuere doli,ſi forte uiderent,
Aut ſtrepitum audirent ſublati piſcis ab hamo,
Non paſtum caperent,non fraudibus amplius ullis
Conuerſi fugerent æſcas,artemq; locumq;
Letiferum exoſi,ſed magno robore nixus
Attollit piſcem,ſuccedit uiribus alter,
Cui labor eſt tractum piſcem deponere cymba.
Sic ſint occultæ fraudes:ſaturataq; turba
Piſcantes reddit ſaturos:eſt præda futura
Fortunata ſatis:fuerit modo certa uoluntas.
Viribus aſt alij fidunt,magniſq; lacertis
Expediunt contra ſeſe certamine magno.
Non labor aſſiduus illis,mucrone coruſco
Aut magno ualidis contendunt robore membris.
Formatus ſolido ferro ſiue ære micanti
Hamus ſub gemina limatur cuſpide fortis.
Lino ſint texti funes:& labraca uiuum
Mittat ſub fluctus:teneat ſi labraca uiuum.
Si uita functus labrax,ſuper ora grauabit
Plumbum,quod delphina ferunt. At pondere preſſus
Viuenti ſimilis labrax agitatur in undis.
Stridorem funes reddunt:concuſſa ſub alto
Sparta fremunt:uaſto ſaliunt ex æquore denſi
Anthiæ ad ſtrepitum funis:nauemq; ſequuntur.
Impellit remos alius:piſcator ab alta
Puppe iacit fortes hamos,mittitq; ſub æquor:
Et flectit paruo motu:uerſamq; carinam
Sectantur piſces denſi,ſimilemq; natanti
Labraca proſpiciunt tractum,curſuq; laborant
Mentitam ſuperare fugam,& conamine magno
Certatim glutire cibos,primoſq; uorare.

Iratum credas hominem concurrere in hostem.
Appetit Anthias lurco pingues araniscos.
Est si quos nactus, gratam uafer obicit æscam
Illi piscator: subito mala pabula carpit
Anthias rapidus: miræ spectacula pugnæ
Aspicies: magnas uires ostentat uterque.
Nam fortis prædo duro sub Marte laborat:
Ille reluctatur tractus, fatumque repellit.
Fortia sub tanta curuantur brachia mole,
Et frons atque humeri, collum, uenæque tumescunt.
Viribus & tanto nixu distenta fatiscunt.
At piscis multo confectus membra dolore
Prædonem uiolentus agit, ducitque sub æquor.
Ille iubet socium remis impellere nauem.
Iam strident funes, & iam respersa cruore
Est abscissa manus, nec cessat Marte proteruo.
Non aliter quàm si iuuenes duo robore fortes
Inter se prensos certent diuellere funes,
Adducantque retro collum conamine magno.
Atque trahunt æquam mensuram funis uterque.
Nec mora, nec requies, retrahant pariterque trahantur.
Sic pisces prædoque simul certamina miscent.
Hic cupit elabi: cupit ille educere piscem.
At non destituunt pressum mœrore fidelem
Anthiæ socium: crudeli abducere fato
Contendunt: hærent tergo, miserumque prementes
Non stulti aduertunt socium se perdere charum.
In cassum pisces cupiunt confringere setas
Dentibus obtusis, est illis rictus inermis:
Tandem concussum remis, uictumque dolore
Piscator uiolentus agit: prædamque capessit.
Si paulum cedat pisci, conuellere nunquàm

Aponto poterit: sunt tantæ in corpore uires,
Serrata spina filum plærumq; recidunt:
Labuntur curuis hamis, uacuumq; relinquunt
Prædonem: & tumidas fugiunt super æquoris undas.
Viribus est talis piscis cognomine pulcher.
Orcyni, & quicunq; alij sunt corpore uasto:
Talia non paruo capiuntur monstra labore.
Multos obiecta piscator callidus æsca
Seducit ponti gentes: tibi præda benigna
Cantharus occurrit, qui degit caute profunda:
Cui nassa implicitum circumducatur in orbem:
Sit circum teneris uirgis contexta ligustri:
Sit lentum sparti connexum uimen hiberi:
In latum uenter se porrigat ore capaci:
Carabon immittas intro uel polypon, ambos
In flamma tostos: tali nidore trahuntur,
Insidias scopulo contextas uimine denso
Obliquas tendes: uasto de marmore nidor
Cantharon impellit nassas intrare capaces.
Ingreditur timidus primo, passimq; retentat,
Et retro lapsus nassæ super ora recurrit.
Conijciunt æscas intro, pastusq; recentes.
Suscitat hos uenter rapidus, subiguntq;, cientq;
Inter se pisces, clausas animantur ad æscas:
Vt socius socio dulcis conuiua uocatur.
Iamq; cateruatim subeunt, positoq; pauore
In nassa degunt solida iam luce quieti:
Ac si possideant miranda palatia pisces:
Tandem decepti norunt mala lustra natantes.
Non aliter iuuenes pupilli tecta frequentant
Aequæui, quibus in luxu consumere uitam
Est animus, paribus studijs lasciua iuuentus

Accersita ruit: ludis noctesq́ dies q́
Conterit: atq́ domus miseræ patrimonia fundit.
Vt stultos iuuenes rapit inconsulta iuuentus:
Luxuries tandem mœstum tulit improba finem.
Sic clausæ ponti turbæ supereminet atrum
Exitium, prædo nassæ tegit ora patentis.
Deprensos curuo septo segnesq́ reuellit.
Sic demum miserum cernunt impendere fatum:
Luctantur, stultiq́ foras obrepere tentant:
Infortunatos sero nouere penates
Admoas capiunt autumni tempore nassa
Viminea: medias fraudem iaculantur in undas.
Sub nassa appendunt tophum, quod subere firmum
Substentant supra: madidas in fraude recondet
Quatuor humenti cochleas in littore captas.
Lentorem cochleæ fundunt: hinc spuma marina
Albicat: & paruos allectat mota natantes
Turbas in uentrem pronas: quæ uimina circum
Curua natant, cubito adnixæ speculantur ab alto
Admoes extra nassam, curuumq́ recessum,
Pisciculos paruos salientes agmine multo:
Et subito irrumpunt, uenter rapit improbus illas.
Nec prædam nactæ: liquidas fugit illa per undas:
Insidijs frustra sese diuellere tentant:
Dumq́ parant alijs pestem, labuntur in ipsam.
Non aliter sylua in densa montanus agrestis
Fallaces tendit laqueos, & uincula dura
Testibus annectit catuli: latratus ad auras
It, densæ resonant syluæ, panthera gementem
Sentit: & exultans quærit uestigia uocis.
Accurrit uincto properans: sed fertur in altum
Mox canis occulta techna: subit illa lacunam:

Non

Non cibus est curæ tanto perculsa pauore:
Desperat superas depressa euadere ad auras,
Tales admoes sunt passæ ad pabula casus:
Pro pastu nigras orci uenere sub umbras.
Chalcidibus fraudes autumni tempore prædo
Instruit,& tressas prendit,gentesq; proteruas
Traguron,nassam sparti de uimine texens:
Et uili mixtam uiciæ sub uimine massam
Claudit,& aspersam uino,miscetq; puellæ
Assyriæ lachrymas:quæ turpi accensa furore
Thiantis patris,longæuo immixta parente
Infandum irata patrauit Cypride crimen.
Exuit humanam fatali numine formam:
Arboris in faciem uersa est cognomine myrrhæ,
Deflens concubitum lachrymis aspersa nefandum.
Hos succos miscet nassam sub fluctibus aptans.
Talis odor subito spirat per marmora lata,
Alliciens species uarias,& nassa repletur:
Et fortunatæ succedunt munera prædæ.
Obscœni madida Salpæ nascuntur in alga:
Vili decepti miseri falluntur ab æsca.
Nauiget in primis piscator forte diebus,
Obseruetq; locum,& lapidem deturbat in undas,
Et circum uirides saxum dependeat algas.
Obscœni Salpæ depascunt hæc loca circum.
Hic nassæ tendat fraudes,ast ora secundum
Connectat uirides algas,herbasq; uirentes:
Collecti carpunt æscas,septiq; recessum
Irrumpunt:retrahit nassam,cymbaq; regressus
Piscator miro tacitos mouet ordine remos:
Rem peragit tacitus,sunt grata silentia prædis
Omnibus & salpis:primum gens ista pauore

Concutitur, prohibetq; timor succedere prædam.
Trigla uorat fœdas sordes, & mergit in aluum
Omnes illuuies ponti, non ulla natantum
Agmina tam turpi uictus maculata pedore.
Infectas & sola æscas male gliscit olentes:
Atq; hominum cupide corrupta cadauera pascit,
Obruta cum uasto fluctu uoluuntur in æquor.
Hinc illam prædo sordem male olentibus hamis
Attrahit, & tetro semper conuellit odore.
Affectu simili porci, triglæq; trahuntur
In uentrem: & pastum tanta feritate sequuntur.
Spurcitie cedunt triglis, quantum agmina ponti
Tantum terrestres superat sus fœda cateruas.
Haud facili paruus melanurus fallitur arte,
Nec curua capitur nassa, nec retibus amplis.
Viribus haud magnis fidit, semperq; gulosis
Abstinet à cœnis, & fulua segnis harena
Se iacit: æquali cursu cum subsidet unda.
Nec liquidis spaciatur aquis, quum fluctuat æstus,
Et mare turbatur uentis, tunc agmine denso
Per fluctus rapitur præceps, non æquoris horret
Gentes, atq; homines sulcantes stagna profunda.
Extrema cuncti, fluctusq; crepidine clausi
Effugiunt, melanurus abit resonantia circum
Aequora, prospectans si perturbata procellis
Marmora diffundant æscas ad littora gratas;
Stultus non hominis nouit prudentia, quanta
Sit potior, pisces qui brumæ tempore fallit,
Quum feruent fluctus, quum ponti tollitur æstus.
Cernuus in scopulo, ponti quem uerberat unda
Altior, & circum stridentia saxa remugit,
Piscator tumidis dispergit fluctibus æscas

Glifcit, & hic pro desyderat posuit magis uulgi more quam proprie. Græce legitur ab authore, ἱμείρει δὲ δυσαέος ἔξοχα δαιτός. quã quam non ignoro apud Statium Papinium in tertio Thebaidos reperiri in illa significatione usurpatum, Dum pellere legem, Et consanguineo gliscis regnare superbus. In qua etiam significatione a Lactantio Grammatico exponitur. Gliscis hic cupis, inquit, significat.

Lac cereri admixtum, currunt ad pascua læti.
Quum tantum iactu distant à littore retis,
Vertit in obliquum corpus piscator, ut unda
Disparens pauidis non reddat piscibus umbram.
In manibus fragili calamo dependeat hamus
Appensus tenui filo; cui desuper æscam
Ponens commotum à fundo deturbet in æquor,
Exitium arripiet piscis, piscator ab alto
Vertice subtollens hamos plærumque reducit
Elusus calamos, uacuusque reuellitur hamus.
Non bene discernit turbata fluctibns unda,
Si frustra rapiat, uel si comprenderit hamus
Piscem, si teneat, subito conuellere tentat.
Neu reliqui aduertant fraudem, fugiantque timore.
Et cephalos fallunt, qui non sunt turba gulosa,
Admiscent lacti Cereris gratissima dona,
Spirantemque terunt mintham. Cocytida nympham
Quondam formosam celebri rumore puellam
Iupiter infirmus petiit, tenuitque petitam,
Sed quum Persephonem rapuit sub montibus Ethnæ,
Zelotipa exclamat mintha exagitata furore,
Atque procax uerbis furit indignata superbis.
Aspectu & forma iactat sibi cedere pulchram
Persephonem, & stygio nympham propellere regno.
Tandem fallacis sensit mala præmia linguæ.
Alma Ceres pedibus mintham tellure iacentem
Pressit, & in plantam nympham conuertit olentem.
Hamos illiniunt, cephalus pellectus odore
Accurrit subito, nec longe sistit ab hamo.
Est illi similis, qui trita ad compita uenit,
Ramosasque uias cernit, gressuque represso
Nunc animum ad dextram uertit, quandoque sinistra

Tentat iter: partes dubius se uoluit in ambas:
Fluctuat ambiguus, uasti ueluti maris unda:
Vix alternati potior sententia uisa est:
Sic cephalus partes animum uersabat in omnes:
Spectabatq; dolos, anceps Neptune petebat
Pabula, iam fato fuerat uicinus iniquo:
Et metuit, cessitq; retro, rursusq; timore
Concussus fraudem repetens uestigia pressit.
Est occlusa domi talis lasciua puella:
Quum cupiat dulces epulas absente parente:
Vel tractare aliquid, matris charæ timet iram:
Et quamuis cupiat, non audet tangere quicquam
Occulte repens: rursus pauefacta recedit:
Nunc timor est animo, nunc est audacia cordi.
Formidans semper conuertit lumina portæ.
Sic piscis liquidis uarius deflectitur undis:
Et tristem fraudem perlustrat cominus audax,
Non gustare cibum, non hamum tangere promptus:
Ni prius aduertat, si uiuæ carnis odores
Percutiant nares (pascit non corpora uiua)
Post summis mordet labris, & pabula libat.
Piscator subito piscem mucrone reuellit:
Vtq; auriga ferox bene continet ora lupatis
Fortis equi, aduellit confossum gutture piscem,
Atq; reluctantem contra, labiq; parantem.
Quum etiam curuis gladij falluntur ab hamis,
Non (ueluti reliqui) subeunt crudelia fata,
Appendunt chorda limatum cuspide bina
Hamum, qui nulla sit contemeratus ab æsca.
Hoc superimponunt piscem de mollibus unum:
Quæ caute annectunt: gladius uentre excitus audax
Ense ferit corpus piscis, nodoq; relapsa

Gladius piscis uentre, i. cupiditate uentris excitus ferit corpus suũ ense. i. binæ cuspidis hamo.

Mem-

Membra refecta cadunt: gladijs defertur in hamum.
Non nouit curuam fraudem, mala prandia carpens
Ducitur a forti gladius prædone reuinctus.
In gladios duros piscator plurima cudit:
Per mare Tyrrhenum dum tendit piscibus artes
Massyliam iuxta sacram, Celtasq́ꝫ potentes.
Hic gladij immanes, & uasto corpore degunt:
Qui superant reliquos ingenti mole natantes.
Squamigeram effingunt cymbam mucrone feroci:
Quæ possit gladius squamis atqꝫ ense uideri.
Occurrunt contra gladij, non transtra uidere
Non cymbam sperant: uerum socia agmina rentur.
A cymbis tandem clausi, mala dira reuoluunt
Pectore sub tristi sero sua fata uidentes:
Quum sunt perfossi sua membra tricuspide telo.
Sæpe repellentes hostem mucrone carinam
Irati penetrant, gladij piscator ab ore
Abscindit telum: paruæqꝫ foramina cymbæ
Obstruit: hic trahitur priuatus robore tanto.
Non aliter capiunt meditatis fraudibus hostem,
Qui cupiunt arcem, seu cinctam mœnibus urbem
Oppugnare dolis: prostrata cadauera furtim
Armis expoliant nitidis, & scuta uirorum
Magnorum accipiunt humeris, armantur ouantes
Hostilibus spolijs, & circum mœnia currunt:
Et circa portas, qui celsa cominus arce
Despiciunt: ciues credunt & claustra recludunt
Portarum, & charis omnes lætantur amicis.
Sic nauis gladium sub piscis imagine fallit:
Obliquis septum linis dementia fortem
Interimit piscem: salit atqꝫ euadere certat.
Contextas fraudes cædit, nec mente reuoluit:

Curuam fraudē, id est, fraudem curui hami.

Despiciunt. s. illos circum mœnia & portas currentes. Ergo, qui, hic non relatiue, sed infinite accipitur, ut si qui. i. quicunque.

Quo

Quo pacto telo ſeſe componat in hoſtem.
Territus in ſepto retis, totusq; remiſſus
Eſt animo, donec miſerum per littora uoluat
Piſcator, gladijq; caput diuerberet haſtis
Multis, & piſcis peragat crudelia fata.
Inſulſos capiunt ſcombros, thynnosq; furentes,
Et piſces dente horrendo, longamq; belonam,
Quum uideant alios ſcombri curuamine retis
Clauſos, affectant retis colludere in aluo,
Et lini penetrare ſinus, curuosq; receſſus.
Sunt ſimiles pueris, rutilas qui lumine flammas
Ardentis cernunt ignis, radiosq; nitentes,
Ridentes tractare uolunt, dextramq; tenellam
In flammam tendunt, ſed quum torquentur ab igne,
Tunc demum norunt infeſtæ incendia flammæ.
Sic illi cupiunt fraudem, datur unde regreſſus
Nullus, & hoſtili miſeri ſatiantur amore.
Qui ſepto retis clauſi per retia rara
Exiliunt, illos cohibent anguſta plagarum,
Impliciti lino fato moriuntur iniquo.
Innumeros ſcombros ſpectabis retia circum
Affixos ueluti clauos, hi lina ſubire
Contendunt, fatumq; petunt, hi rete reuincti
Exiliunt, madidasq; plagas euadere certant.
Et ſimilis fatuum tangit dementia thynnum,
Atq; malo tanto, diraq; cupidine damni
Corripitur, ſemperq; cupit penetrare receſſus
Retis, & in laqueos ſeſe intricare doloſos.
Conatur rictu maculas extendere paruas,
Et duro morſu laqueos laxare plagarum,
Nec properare fugam celerem per retia tenta,
Nec ualet anguſtos luctando exire meatus,
Sed

Sed duris uinclis alto sub gutture uinctos
In terram thynnos rapit inconsulta uoluntas.
Quinetiam tali dicuntur mente belonæ.
Quum sunt ereptæ lino, duroq; periclo:
In laqueos fundunt bilem, morsuq; recidunt:
Inq; sinus rursus tentant irrumpere dente,
Decepti insidijs uallato dente natantes.
Insulsi curuum demissum fluctibus hamum,
Inq; uicem obliqui prospectant lumine toruo:
Non hærent fraudi, si quis præcurrat ad æscam:
Magna subit reliquis rapiendi audacia menti.
Infixus trahitur primus, sed cætera turba
Læta uident: rapti gaudent in fata ruentes:
Certatim ueluti pueri ad ludibria læti.
Thynnorum gentes grato sub tempore ueris
Post partum, & Veneris postquàm cessauit oestrum:
Oceani celeres ueniunt à fluctibus altis,
Atq; sinus alio sulcant, nam fortis Iberi
Primo traijciunt portum: gens aspera bello,
Et studio prædæ thynnos populatur euntes.
Post Celtæ capiunt prædam circum hostia pulchri
Eridani, ueteres quos misit Phoca colonos.
Trinacriam quicunq; tenent, post retia tendunt
Thynnis: & præda fortes ditantur opima.
Tyrrhenum iuxta pontum per marmora thynni
Sparsi per tumidos æstus, fluctusq; profundos
Errant: quum uernæ findunt uasta æquora turmæ,
Tuncq; locum piscator habet, non flamine uenti
Turbatum, & placida qui nunquàm fluctuat unda.
Non adsunt ripæ densæ, non rupe maligna
Angustus: teneat mensuram littoris æquam
Piscosis ponti scopulis, latisq; cauernis.

Iberi Hispaniæ populi bellicosi.

Aſcendat celſo ſpeculator uertice montis:
Memnonis alma parens, primo quum ſurgit ab ortu,
Aſpiciat uarias acies, quanto agmine uerrant
Vndas: & ſocijs ſubito prædicat ab alto:
Confeſtim pelago procedunt retia cuncta.
Sunt urbes ueluti magnæ: queis limina lata:
Queis portæ magniq́ ſinus, magniq́ receſſus:
Perq́ tribus ueluti properant ad bella phalanges:
Sic thynni ueniunt, hi ſunt in flore iuuentæ,
Iſti longæui, medio ſunt corpore multi.
Innumeri uaſtam retis labuntur in aluum:
Donec prædones educant retia læti,
Diſtentatq́ ſinus omnes ditiſſima præda.

LIBRI TERTII FINIS.

☞ ARGVMENTVM QVARTI LIBRI OPPIAni per Laurentium Lippium Collensem, ad Laurentium Medicem.

IN quarto saeui uires narrantur amoris:
Eripitur socio scarus de uimine cauda.
Fallit amor cephalus: & foemina tracta per undas.
Sepia foemineo subit ultima fata furore.
In Venerem pronus uxores cossyphus ardet.
Nec galei & catuli socium discrimine linquunt.
Polypus ad glaucam reptat periturus oliuam.
Et sargus simae capitur sub imagine caprae.
Hippurus lacerae prendit fragmenta carinae.
Lolligo longi capitur sub stamine fusi.
Spiritus anguillas inflato uiscere ducit.
Ast aphiae nexae nodum glomerantur in unum.
Pelamides uasta fundo sub mole trahuntur.
Vallatos spinis, manibus trahit aequore sargos:
Pellit letiferis pisces in fata uenenis.

Cossyphus a Theodoro latine merulus siue merula dictus est.

trahit, s. piscator

OPPIANI ALIEVTICON, ID EST, DE PISCIBVS,

Laurentio Lippio Collenſi interprete

Liber quartus.

IN prædã multas põti iubet ire phalãges
Sæuus amor: diras tedas, Veneremq; ſe- (cuti
Letalẽ, et coitu properatã accerſere peſtẽ,
Enixi ſæui ſubierunt damna furoris:
Antonine pater, cui magna potentia ceſſit,
Inter magnanimos reges decor inclite nati
Carminibus noſtris lætam conuertite mentem:
Præſentes mecum uerſu gaudete natantum:
Quem ſacræ Muſæ tribuentes mitia dona
Exornant, uario cultu cantuq; coronant,
Et mihi diuino concedunt numine ueſtris
Auribus, & menti dulces miſcere liquores.
Improbe amor ſuperas fallaci pectore diuos
Iocundus uiſu: figis ſub corde dolores:
Excipis incautos homines, uelut alta procella,
Turbans accenſos ſpiras ſub mentibus ignes:
Triſtia feruenti depaſcis pectora cura.
Lachrymulis teneris molles infundis amores:
Teq; iuuat cordis gemitus audire profundos:
Te iuuat ardenti conſumere uiſcera flamma:
Te formæ nitidos iuuat obſcurare colores:
Perturbare potes mentes, oculosq; cauare,
Præcipue, quibus attonitis horrore tremendo
Incutis horrendam rabiem, tantumq; furorem:
Dire Cupido tibi ſunt hæc conuiuia grata.

Si

Si ſuperos inter uetus adducatur origo:
Quippe chao natus fuſca flammaq́ nitenti
Luces, & faculas mortalibus excutis ignis.
Primus iunxiſti tedas in amore iugales:
Et primum mites formaſti durus agreſtes
Alatum (uelutí uolucrem) te Dædala celſi
Produxit regina Paphi: tu mente ſerena
Pacatus uenias tranquillo pectore nobis.
Pone modum, nullus duros effugit amores:
Imperium quocunq́ regis, quocunq́ locorum
Te cupiunt homines, & magno ſceptra pauore
Formidant, fœlix qui mitem ſentit amorem.
Mortales, ſuperi, uolucres, genus omne ferarum
In furias ignemq́ ruunt, amor omnibus idem.
Acer amor penetras limoſæ in ſtagna paludis,
Letifero madidos defigis uulnere piſces,
Vt nihil intactum dimittant ſpicula ſæua,
Nec piſces altis celeres linquantur in undis.
Inter ſe firmum conſeruant fœdus amoris
Scari, nec ſocium ſummo diſcrimine linquunt,
Vulnifico ſcarus quum ſit defixus in hamo
Eripitur ſocio, ſæpe auxiliaribus armis
Pendula ſerrato reſecatur linea dente.
Eluſus prædo triſtatur piſce recepto.
Aſt alius ſocium curuo ſub uimine captum
Subſtulit, & dira miſerum de peſte redemit.
Lapſus in inſidias naſſæ ſe uimine piſcis
Diſſoluiſſe cupit, clauſamq́ relinquere ciſtam,
Obſtipo capite defigit lumina terræ,
Et natat in caudam docilem, ſeptoq́ uagatur,
In caput erumpens, uirgas formidat acutas,
Quæ circumtextæ ſubclaudunt hoſtia ſumma,

Neu feriant oculos: alij ſub uimine clauſum
Aſpiciunt ſocium flectentem lubrica terga:
Atq; reluctantem fruſtra, labiq; uolentem:
Auxilium præſtant miſero, calathoq; reuellunt:
Et caudam ueluti dextram quis porrigit intro:
Mordicus apprendit ſubito, & conuellitur extra
Cauda ſalutifero ſocij ſub dente reuincta:
Sæpe ſuam clauſus mittit per uimina caudam,
Qua portas extra trahitur reuocatus ab orco.
A ſocijs tali ſcari ſunt arte recepti.
Montibus incultis ueluti ſub luce maligna
Noctis iter carpunt multi, quum Luna recondit
Lumen, & obſcurum ſubfuſcant nubila cœlum:
Anfractus montis illos, tenebræq; fatigant
Errantes, dextraſq; tenent, tractiq; trahuntur,
Alterno reparant ſudantia membra labore,
Atq; ita amicitiam piſces, & mutua ſeruant
Fœdera, & occluſos alterno dente reſoluunt.
Piſcator ſcaros in mœſto fallit amore.
Nec mora, fatiferam meditatur piſcibus artem.
Quatuor aſcendunt ſcapham, ſed remige proni
Sunt duo, qui pellunt per æquora puppim.
Tertius intexit fraudes, uerritq; per undam
Scarum fœminei ſexus ſumma ora reuinctum.
Præſtare tuiuam, fuerit ſi morte perempta,
Delphini plumbum medio ponatur in ore, *in ore. ſ. ſcari.*
Quod longas quatiat chordas, & fune reuinctus
Parte alia cubus plumbi uerſetur in undis.
Fœminea uiuenti ſimilis prædone trahetur. *prædone, hoc eſt, a piſcatore.*
E regione trahat quartus de uimine naſſam
Non procul a ſepto, ſpectantes agmine multo
Vt ſociam ſcari tractam per marmora ſumma

Eripiant celeres, currunt, nauemq; coronant
Fœmineis acti stimulis, hi remige puppim
Viribus impellunt, pisces examine denso
Sectantur scapham, subito cum fine supremum
Auxilium uenit, quum tot uidet agmina circum
Piscator, tanto Veneris stimulata furore,
Atq; in fœmineum rabiem spirantia sexum,
In nassa ponit linum, plumboq; grauatum,
In cistam pellit scarum, turba ista secuta
Vt uidet, ut fusa est, textum concurrit in orcum,
Certatim trahitur studio collisa caterua,
Artantur fauces latæ, portæq; patentes
Agmine densato tali rapiuntur asilo.
Non aliter quibus in cursu contingere palmam
Est animus, celeres erumpunt carcere, tentis
Ad cursum genibus properant, & uincere certant,
Alternantq; pedes, fit multus in æquore puluis.
Omnibus unus amor laudis, contingere metam
Ardentes cupiunt, & præmia mente reuoluunt.
Sic amor in septum pellit, nassæq; profundum,
Et trahit in fraudem pisces, datur unde regressus
Nullus, & occlusa nequeunt euadere cista,
Supremo pereunt coitu, Veneris; furore,
Et sponte in caueam se deiecere dolosam,
Et piscatori prædam fecere superbam.
Quinetiam curua libratur fœmina nassa
Pendens speluncam iuxta, quæ grata putatur
Scaris, hic multos Veneris demulcet amore
Fœmina, quos Veneris cupidos leuis excitat aura.
Nam saliunt circa septum, faucesq; requirunt,
Quod nactæ, subito fundum uoluuntur in imum,
Et Veneris finem stimulos in morte relinquunt.

Ac

Ac ueluti alitibus fraudes bonus instruit auceps,
Occultat uolucrem densa sub fronde canoram,
Quæ multas blandi capiat dulcedine cantus,
Dulce melos tenui uolucris de gutture fundit,
Ad quam festinant uolucrum densissima turba,
Fœmineo allectæ cantu sub fraudibus hærent.
Sic illi curuam nassæ labuntur in aluum.
Hoc letale malum subter præcordia figit
Sæuus amor cephalis, quos fœmina tracta per undas
Mollior & splendens, & totum corpus obæsa
Decipit, hac uisa miro pelluntur amore,
Pellecti circa forma capiuntur, & illam
Nunquàm destituunt, blandi mulcentur amoris
Illecebris, dominam per marmora lata sequuntur.
Ad terram si quis lino subduxerit hostis,
Obliti fraudis uestigia ponè sequuntur.
Non aliter pulchræ prospectant lumina nymphæ
Formosi iuuenes, longæ nitidæq; puellæ
Læti admirantur formam, quæ possit amari,
Mox iuxta quærunt occulto tramite nympham,
Non illos repetunt calles quos ante solebant,
Pellecti nutu dulcem sectantur amicam,
Sic sparsos pisces uideas in amore furentes,
Ast amor actutum ueniet despectus, & illos
Piscator cautus nodosa in retia pellet,
Nexilibus laqueis iactis teget agmina multa.
Non fortunato cata sepia carpitur igne,
Quæ multa in pelago potuit uitare pericla,
Iam non lina fugit, non densi uimina septi.
Eliciunt illas piscantes æquore toto,
Fœmineam appendunt pestem, ducuntq; per æstus.
Postquàm è conspectu uaga fœmina tracta per æquor

Cernitur à maribus, subito amplectuntur amaram,
Atque uolubilibus nodis spirisque rotati
Implicitam ramis stringunt, cupiuntque teneri.
Ac ueluti uirgo fratrem mitemque parentem,
Qui longe à patria fuerant iam tempore longo:
Incolumes cernens teneris complectitur ulnis.
Ac ueluti nuper iuueni formosa puella
(Aurea quam uinclo uinxit Cytherea benigno)
Arrepta ad thalamum sponsi complexibus hæret,
Candida dilecto circundans brachia collo:
Inque rudi nodo consumit tempora noctis.
Sic istæ implicitæ Veneris nec munera linquunt
Tali connexæ nodo, nec uincula soluunt:
Donec piscator capiat, cymbæque reponat:
Connexæque simul subeant crudelia fata.
Has etiam nassis capiunt sub tempore uerno.
Nam curruum septum myrti de fronde coronant:
Et iungunt uirides frondes, quas horrida gignit
Arbutus: atque aliis foliis hoc uimen opacant.
Quum coitum cupiunt, & dulces soluere partus:
In caueam properant, & strata fronde quiescunt.
Sic amor expletur misera cum morte proteruus.
Pisces in siccam clausi ducuntur harenam.
Pestifero ante alios merulus cruciatur amore:
Vxores ardet plures: uexatur oestro,
Vexatur zelo, zelus grauis urit amantes.
Non unus lectus merulo, non unica nympha,
Non thalamus, multæ uxores, multæque cauernæ.
Semotæ occultant numerosa cubilia nymphæ.
Tota habitant curuis sponsæ sub luce cauernis:
Suntque nouis similes nuptis, quæ limine nunquam
Discedunt thalami, tantum sub corde pudorem

Commixtam,tumidas ponti demittit in undas.
Gratus odor,paſtor gratus,ſimulata capella
Iſtos decipiunt,nec fraudes mente doloſas
Cernunt,ſed læti gaudent,lambuntq́ capellæ
Hoſtem conſimilem,ſed mox non mitia corda
Inuenient miſeri ſargi ſub pelle caprina.
Tunc cito peſtiferum ſocium ſub tegmine noſcunt,
Cornea cum niueo tendens haſtilia lino
Infigit carnes hamo,quas ungula capræ
Innatas retinet,carpunt obiecta repente
Pabula,piſcator retro ſua brachia curuans
Attollit ſargum,ſi quis præſenſerit artem.
Villoſas abigit capras,odioq́ ſequuntur
Paſtorem,ſimulachra,cibos,& paſcua toti.
Si ſint abſtruſæ fraudes,tollentq́ laborem,
Arte uelox omnes capræ ſub imagine fallet.
Rurſus amor ſargos carpit ſub tempore uerno,
Pro tedis ſimul,& chara pro coniuge certant,
Decernunt dira miſeri connubia pugna.
At ſi quis tanto fuerit certamine uictor:
Coniugibus cunctis uir tantum ſufficit unus,
Fœmineos cœtus claudens ſub caute marina.
Hi piſcatores fundo cicloq́ capacem
Occultam naſſam,contextam uimine denſo,
Et ſtipant fauces myrto,lauroq́ uirenti,
Frondibus aut alijs,quas circum ſepta renectunt.
In bellum ſponſos quum dirum pellit oeſtrum,
Pugnatur,tedas inter fera ſurgit Enyo.
Victoris nutu ſponſas parere neceſſe eſt,
Qui curuam quærens petram tectoria nymphis,
Offendit naſſam ramis,& fronde latentem.
Huc nymphas pellit,ſubeunt hæ ſepta profunda,

Hic

Cernant: tunc una fortes occumbere tentant.
Non aliter mœsti ueniunt ad funera patres
Defuncti nuper nati, tactiq; dolore,
Cum gemitu plangunt pectus: nec busta relinquunt:
Nec tristes proprias cupiunt remeare sub ædes,
Hærent impliciti tumulo, frustraq; laborant:
Et cupiunt unà cum nato claudere uitam.
Sic isti nunquàm conuulsum ad funera piscem
Destituunt, donec casu moriantur eodem.
Est alijs peregrinus amor, peregrina cupido.
In terram diro siccam rapiuntur asilo
Polypus, & sargus saxi ferus accola duri:
Externæ gentis sæuo uexantur amore.
Palladijs gaudet ramis fœlicis oliuæ
Polypus: & glaucis folijs (mirabile dictu)
Corripitur: gliscitq; comas frondesq; uirentes.
Est totus lætus ramis, & fronde benigna:
Quum iuxta pontum nigris stat splendida baccis
Arbor: & expansis consurgit littore ramis.
Polypus ad frondes trahitur, ceu per iuga montis
Sæpe canes quærunt uestigia tecta ferarum,
Atq; feras prendunt, dominos ad lustra trahentes.
Sic uirides ramos discit frondentis oliui
Polypus, & subito salsis emergit ab undis,
Per terram repit ramos ubi nactus oliui
Applaudit trunco lætus, radice sub ima
Flectitur implicitus, ueluti complectitur ulnis
Nutricem nuper uenientem paruus alumnus,
Inq; sinus primum puerilia brachia iactat,
Atq; cupit niueo connectere brachia collo.
Sic est Palladiæ ramis connexus oliuæ
Polypus, & totus lætatur fronde uirenti.

Nunc

Nunc pedibus tentis ramum complectitur illum,
Nunc istum ueluti peregrina ex urbe reuersus
Collectos unà dulces offendit amicos:
Extensis manibus cupide complectitur omnes.
Celsa non aliter obrepunt abiete sontes
Nexæ hederæ: & surgunt primum radicibus imis:
Et multis nodis longe lateq; per omnes
Tolluntur ramos ad summa cacumina tensæ.
Sic lætus glaucæ sua brachia nectit oliuæ
Polypus: hunc similem dulci quis dicat amanti?
Postquàm Palladijs ramis exempta cupido,
Expleuitq; animum folijs seu fronde uirenti:
Protinus æquoreas obrepit lætus ad undas.
Talis amor frondis, uel tam furiosa cupido,
Hunc capit: & tali piscator fraude peritus
In medium iactat plumbum: quod fronde reuincit
Palladia, at piscis ramos non temnit oliui,
Sed sociam prendit frondem, nec deserit unquàm.
In nauem tractus rami non uincla relaxat:
Non odit uiridem iam iam moriturus oliuam.
Inuadit sargos caprarum mira cupido:
Qui madidi simas cupiunt tractare capellas.
Montanis gregibus: quamuis sint agmina ponti,
Gaudent: & fœde rapiuntur amore capellæ.
Prò pudor, an sperant concordes ædere fœtus?
Incultos montis colles pelagiq; meatus
Pastores claudunt, cum sera crepuscula lucent,
Tempore quo flauas Phœbus desiccat aristas:
Ducunt loturas ad littora sicca capellas.
Postquàm balatus aut uoces littore sargi
Pastorum audierint: saliunt ex æquore toto:
Sint licet ignaui, properant examine multo.

Voluunt: & tanto suffundunt ora rubore.
Sic in secessu scopuli gens ista moratur.
Coniugis imperio parent, & iussa capessunt.
Dilectas merulus sponsas non deserit unquàm,
Obseruatque thoros, aliò conuertere mentem
Non potis est: scopulis semper uersatur in ijsdem,
Nunc istum quærit thalamum, nunc circuit illum,
Contemnit pastum, totus suspirat in istas.
Zelotypo misero tantum custodia curæ.
Nocte cibos quærit, paulum quid nocte quiescit.
Quum pariunt fœtus sponsæ, tunc æstuat igne:
Tunc furit atque timet, nunc coniuge pendet in illa,
Nunc obit hanc, pauidum credas, similemque timenti.
Non aliter tantos uoluit sub mente dolores
Mater: quum primum fœtum parit unica nata.
Hanc timor excruciat: furit exagitata dolore:
Per thalamum queritur, gemitus à pectore mittens:
Atque preces fundens toto manet anxia corde:
Donec uagitus pueri pulsauerit aures,
Sollicita ejciens tantos à matre dolores.
Assyrios memorant tales adducere mores
Qui circa ripas Tygris, fluuijque meatus
Oppida magna colunt, & Bactræ, qui procul arcu
Contra hostem celeres docti torquere sagittas.
Plures uxores ducunt, nec coniuge sola
Gaudent, & dulcis ueniunt ad gaudia lecti,
Alternantque uices noctis, stimulisque coactæ
Zelotypæ inuidia pereunt, bellumque lacessunt.
Nil peius zelo mortalia pectora carpit:
Cum tristi miscens fletu suspiria multa,
Et rabiem sæuam miseris mala damna ministrat.
Exitus est illi mortis sæuissima pestis:

Et

Et dulces merulos in tristia funera pellit:
Qui tristes duræ cupiunt fera præmia tedæ.
Quum prædo uideat merulum prope saxa profunda
Sæpe uolutantem, & pro coniuge multa timentem:
Expediens hamum, squillam configit in illo:
Et nexam cubo plumbi submergit in altum
Aequor: & occultis thalamos rimatur in undis:
Atq; agitat circum saxosa cubilia fratdem.
Erumpit merulus thalamis, & carida uiuum
Riualem punire ratus, subit impia fata.
Nam prædo fixum mento mucrone corusco
Traxit nitentem contra, labiq; uolentem:
Et carpens tali mouit conuitia uoce.
Nunc serua lectos: nunc sint connubia curæ,
Nunc sponsis lætare miser: nunc antra require,
Nunc thalamos, non una Venus, non una uoluptas
Est tibi: sed lectis solus multisq; cauernis
Exultas: sed sponse ueni, tibi teda parata,
Ignis lucentis splendor, flammæq; corona.
At postquam tali sublatus morte maritus,
Sponsæ palantes fato rapiuntur eodem.
Et galei & catuli pereunt, atq; agmina ponti,
Quæ stimulis feriunt: seruant dum pignus amoris,
Auxiliumq; ferunt perituris fœdere certo.
Piscator properat qua cœni est alta uorago:
Et manibus longis hamum demittit in undas:
Cui super affixus piscis candore nitenti.
Extemplo ad catulum furtim mucrone reuulsum
Ardentes currunt socij, nauemq; sequuntur,
Agmina tunc figes insana tricuspide telo.
Tunc circumducta retis capientur in aluo.
Non dant terga fugæ: nisi tractum fune sodalem

Per apostrophen conuertit sermonem ad merulum piscem.

Hic alios arcet sargos, caueaque repellit.
Sed quum plena choro nympharum nassa profunda,
Vltimus ingreditur caueæ irremeabile septum.
Ac ueluti opilio pastas in ouilia ducit
Lanigeras pecudes, & portæ in limine gressum
Sistit, & intrantes lustrat, numerumque recenset,
Si cunctæ incolumes redeant, sed iam grege clauso
Stipatur plenum stabulum, subit ultimus ipse.
Sic prior ingreditur sponsarum in uimina cœtus,
Postremo sargus textum se mittit in antrum,
Et miseras nymphas misero sectatur amore.
Talia belligeri miscent certamina pisces,
Atque cupidineo pereunt in fraude furore.
Si qua per æquoreos uideant agitata tumores
Fragmenta, hippuri quærunt, & ponè sequuntur,
Præcipue nauem disruptam turbine uenti,
Neptuni fluctus scindentem numine leuo,
Atque fluitantem diffusis undique lignis.
Hippuri fractis hærent, luduntque tabellis.
Obuia si ueniant piscanti concita ligna,
Venatu facili prædam captabit opimam.
Auertant talem Neptuni numina pestem
Nauibus, & uentis si nuentur uela secundis,
Atque onus alterno portent, reuehantque labore,
Immotæ illesæ subeant uada cæca carinæ.
Hippuros alio liceat molimine prædæ
Fallere, securæ currant super æquora naues.
Densa compactum subnectat harundine fascem,
Et fluctu in medio ponat, subterque molarem
Vinciat, aggestas quatiat qui pondere cannas.
Hippurωn gentes umbra lætantur opaca,
Et circum calamos currunt examine multo,

Exultant, ludunt: cannæ sub fasce residunt.
Tunc prædam piscator obit: tunc æra recurua
Deijcit in pontum: pisces in fata ruentes
Certatim arripiunt hamum, fixiq; trahuntur.
Sic ad bella canes irritat uiscere iacto
In medium quisquam, furiunt pro uentre uoraces,
Præcurrunt rabie multa, dextramq; retentant
Iactantis: rixæ fiunt ubi uiscera iactat:
Dentibus infrendunt, & morsibus ora dehiscunt.
Sic isti in fraudem incurrunt uertice prompti:
Post alios alios prædo (mora nulla) reuellit.
Ad mortem temere properant, hamumq; sequuntur.
Tali stultitia, taliq; cupidine captus
Vmbræ sub stygias descendit pompilus umbras
Piscator uirgam contorto fune globatam
Præparat: innumeros infigens desuper hamos
Piscibus exitium, forti mucrone propinquos:
In quibus infigit fallacem iulidis æscam:
Et resupinatos sub lymphis occulit hamos: *Iulis piscis.*
Furtiuam medijs fraudem suspendit in undis.
Quum uideat fixam lolligo, irrumpit in æscam:
Dumq; premit fusum se circum fila uolutans
Cuspide confossus, quo se conuellere frustra
Nititur: & luctans contra sua terga reuoluit.
Atq; puer ludens uasti prope littora ponti
Decipit anguillas: longa intestina sub undas
Conijciens: hami setis æquata uideres.
Vt uidet, utq; ruit, longa intestina petentem
Arripit, atq; cito sensit tumefacta perire.
Namq; puer sufflans, anima intestina repleuit:
Et subito uentus densus percurrit in ora
Anguillæ: & pueri flatu tumefacta laborat:

Prædones,raro circundant agmina lino:
Atq; trahunt uinctos ad littora tuta natantes,
Innumeræ prædæ magni cumulantur aceruí.
Ac ueluti messor culmos,stipulasq; uolantes
Ventilat:& pala iactat frumenta bicorni.
In medio Cereris magnos componit aceruos,
Area tot cumulis apparet candida uisu:
Piscibus innumeris canent sic littora ponti.
Pelamidum gentes euxini marmore lato
Nascuntur fœtus thynnorum tempore uerno.
Quos partus duros thynni super hostia lata
(Qua pontus miscet fluctus mæotide fusca)
Collecti pariunt calamis,partuq; soluto,
Oua uorant subito,& lacerant sub dentibus atris
Quæcunq; inueniunt,calami iunciq; marini
Multa occulta tegunt,hæc læti tempore ueris
Pelamides gignunt:quæ primo frigore brumæ
Incipiunt tentare uias,peregrina petentes
Aequora:non fluctu paruæ uersantur eodem,
Quo genitæ:externos cupiunt tranare meatus,
Aequoreos inter tractus Neptunia regna.
Non perhibent alium fundo maiore putari
Threicio:hinc nigrum dicunt,nec flamine uenti
Hoc mare conturbant:nec uoluunt turbine sæuo.
Hic altæ cautes:hic cœni uasta uorago,
Hic quicunq; cibi paruorum turba natantum
Pascunt:huc properat nuper generata caterua.
Pelamides horrent gelidæ mala frigora brumæ,
Quæ faciunt hæbetes oculos,& lumina lædunt:
Hos nactæ tractus crescunt,placidisq; morantur
Fluctibus:& læti ueniunt ubi tempora ueris,
Istas tangit amor lecti,fœtuq; repletæ

Exagitata facit tenebras, caligine cæca.
Perculsas capiunt, nam retia rara per orbem
Lino circundant tenui, & maris æquora uerrunt:
Et contis quatiunt undas, strepitumq; refundunt.
Pelamides sonitu pauidæ, subitoq; tumultu
Concussæ celeres ad pendula retia currunt:
Immotæq; manent, ueluti sub tuta receptæ:
Dum uitant strepitum, fato rapiuntur iniquo.
Hi retis tentos uerrunt ad littora funes.
Hæ cernunt longas casses, spirasq; moueri
Occulte, pauitantq;, globum coguntur in unum.
Piscator rogitat diuos, neu saltet in æquor
Vnica: neu quicquam moueatur retibus amplis. unica. s. pelamis.
Si sola aufugiat, reliquæ labuntur in altum,
Atq; fugam arripiunt: & retia uana relinquunt.
Si fuerint uasti præsentia numina ponti:
Sæpe etiam pisces ad littora sicca trahuntur,
Impliciti maculis, pauidi non retia linquunt.
Ac ueluti doctus cursus agitare ferarum,
Arripit imbelles ceruos in saltibus actos.
Nam totam syluam contorto fune coronat,
Quo uolucrum connectit alas, formidine uana
Cerui prospectant pennas, & cominus ire
Non audent stupidi, donec uenator in illos
Irruit, atq; capit præda ditatus agresti.
Piscandi doctus quidam, pontoq; peritus
In fluctu palmis prendit non arte natantes,
Per madidos fructus, ueluti per littora sicca
Obrepunt pauidi sargi, timidæq; scienæ,
Secessu ponti sargi fluctuq; recondunt
Se timidi, & salsis se complectuntur in undis.
Et spinis (ueluti palis) horrentia terga

Obliqui occultant: ſpinis uallo'q; teguntur.
Et ueluti agricolæ circum uineta coaptant
Sepes, & claudunt aditus, neu peruia furi
Vinea, ſed uallo ſeruetur tuta profundo.
Sic nullus ſargis hærebit pectore prompto:
Nec dextram inijciet, rigeant cum tergora denſis
Sentibus, & totus ualido mucrone tegatur.
Aſt aliquis cautus uaſtum ſe mergit in æquor.
Et caput, & caudam ſargi ſpeculatur, & in quas
Partes deuergat, prompto ſub pectore uoluit,
In caput immittens dextram, ſub uertice ſargum
Comprendit, ſtringit'q; manu, ſpinas'q; tremendas
Vitans: implicitus piſcis, firmus'q; reſiſtit.
Nam forti tantum ſpinæ ſub robore fidit.
Piſcator palmis ſuſpendens pronus utriſq;
Aſtutum nauauit opus: piſcem'q; repreſſit.
Aſpera ſed poſtquàm pauido ſub corde ſciena
Horrorem ſentit: ſubit in ſpelæa recurua:
Vel quærit luſtrum, uel molles currit ad herbas
Ponti, uel uiles lymphæ ſe claudit in algas.
Contemnit totum latebris abſcondere corpus:
Et caput atq; oculos aliquo ſub tegmine claudens,
Quàm ſtulte credit ſic cætera membra latere.
Non aliter ſylua in denſa caput occulit ater
Bubalus, immanem cernens à fronte leonem:
Quadrupedi inſipido demens cuſtodia curæ.
Nam capite occulto ſperat non poſſe uideri,
A diro donec lanietur dente leonis.
Eſt pecus alatum Libyæ, quod colla repanda
In longum porrecta mouet, ſub pectore uanos
Aſtus molitur, uana'q; eluditur arte,
Sic ſpe fruſtratur piſcis, nam raptor ab alto

Eſt pecus alatū. Struthionem Ariſt. hanc autem appellat, Plinius Struthiocamelū compoſito nomine, uterque Aphricam eam eſſe dicit, niſi quod Pli. addit quaſi dubitans, uel æthiopicam. Hanc interpres non abs re pecus alatum uocat, imitatus archetypum ubi legitur, πτερόεν βοτόν quod nō in totum auis ſit ſtruthio, imo partim auē, partim ut uult Ariſt. quadrupedem refert, unde & bipes ab eodē deſcribitur tanquam auis, & biſulcus tanquā quadrupes. Tanta autem ſtoliditate a Plinio eſſe dicitur, ut cū collum frutice occultauerit, latere ſeſe exiſtimet.

Emer-

Emergit, piſcemq́ cauis ex æquore palmis
Attrahit, & cunctis fraudes oſtentat inanes.
Tot uarias artes madidis tot piſcibus aſtus
Norunt mortales, & tot meditantur in undis
Exitium, reliqui fato moriuntur eodem.
Retibus & naſſis, hamo, iactuq́ tridentis,
His capiunt armis piſces, hoc robore perdunt.
Quum Phœbus cœlo meta diſtabit utraq́,
Vel caput occiduus pronus quum mergit in undis,
Tum domitant piſces, uel primo tempore noctis
Accenſa impellunt teda per marmora cymbam,
Occulto perimunt fato ſub nocte quietos
Piſces, qui flamma læti uel lumine claro,
Dum circa cymbam collecta examina lumen
Exitiale uident, pereunt mucrone tridentis.
Quinetiam ſæuam meditantur piſcibus artem,
Atq́ parant diram properantia pharmaca mortem,
Et denſo iaculo remis, contoq́ natantum
Horridulas cogunt acies in concaua ponti
Saxa, uel undiſoni ſubter ſpælea profundi,
Expanduntq́ ſinus, & ducunt retia circum,
Vtq́ hoſtes duplici circundant undiq́ muro,
Atq́ duos miſcent panes radice ſubacta,
(Quam cyclaminon dicunt) candore perunctam
Et pinguem, piſces uaſtum labuntur in æquor,
Retia proſiliunt, curuos male olentia circum
Pharmaca colliniunt ſcopulos, temerantq́ latebras,
Et maculant fluctus, & poſt ad littora curſum
Cum cymba reuocant, latebras diſperſa per omnes
Pharmaca mortiferas diffundunt longius auras.
Et caput atq́ oculi caligant, membra uenenis
Nutant, hi ſcopulis duris latebriſq́ pauentes

Pro-

Prosiliunt, infecta magis sunt æquora lata.
Pharmacon æquoreas late penetrauit in undas.
Hi ueluti uino pressi uincuntur odore,
Vndiq; perquirunt, partes uoluuntur in omnes,
Nec locus est expers pestis, pars nulla profundi
Labe caret, fœdum properant uitare periclum,
In laqueos currunt, non est medicina salutis,
Non medicina mali, motis agitantur ab undis,
Et crebro saltu quatiuntur marmore pisces,
Dum pereunt flatu, compellunt æquoris undas,
Hoc etiam illis sæuos sub corde dolores
Excitat. At læti piscantes littore sicco
Immunes pestis rident mala fata natantum,
Expectant, donec tanto sedata tumultu
Aequora tam fœdo late purgentur odore,
Tum sæua educunt letata examina peste.
Ac ueluti hostilem sperant qui a mœnibus urbem
Omnibus insidijs euertere, nulla relinquunt
Consilia, atq; alias astu uertuntur ad artes,
Inficiunt undas, illi intra mœnia celsa
Absumpti tolerant bellum, morbumq; famemq;,
Infectis pereunt indigno funere lymphis:
Atq; replent urbem defuncta cadauera totam:
Sic morte immerita, & Parca rapiuntur iniqua
Pisces letiferis compulsi in fata uenenis.

LIBRI QVARTI FINIS.

Ar-

☞ ARGVMENTVM QVINTI LIBRI OPPIA ni per Laurentium Lippium Collensem, ad Laurentium Medicem.

IN quinto sternunt cete ductore perempto:
At lamnæ & catuli pereunt dum uincula remi
Prendunt: collectam nodosa in retia prædam
Perturbant, pelluntq; canes: sed uertice cæso
Occumbunt phocæ: quamquàm impenetrabile telo
Tegmen habent: sole arripitur testudo perusta,
Aut resupinato (luctatur dum mare) tergo.
Et desyderio pueri correptus amanti
Immoritur delphin: uiolant pia numina Thraces:
Delphinum humano generi populantur amicum
Piscandi socium subeuntem munera prædæ.
Purpura corripitur lanas sparsura colore:
Et cædunt spongas prædam (miserabile uisu)
E fundo educunt mutilati corpore toto.

OPPIANI ALIEVTI CON, ID EST, DE PISCIBVS,

Laurentio Lippio Collensi interprete

Liber quintus.

HInc tibi nosse licet terræ fortissime princeps
Qđ nihil humana intactũ solertia linquit,
Nec ponto obscuro, nec sub tellure parẽte.
Certe aliqs mortale gen9 sub imagine diuũ
Produxit, sed uim prę se paruam dedit illi,

N Si=

Siue ergo Iapeti proles astuta Prometheus
Humanas finxit gentes, simulachra deorum.
Commiscens terram lymphis, & corda perunxit
Plasmate diuino: seu diro sanguine creti
Titanidum: nostrum genus est a numine diuum.
Paremus tantum superis, inuicta ferarum
Agmina prosternunt homines, qui corpore paruo,
Quot uolucres cœlum cursu uel nubila findunt,
Tot capiunt, dirum non uis immensa leonem
Seruat, nec strepitus concussis liberat alis
Armigeram uolucrem magni Iouis, & fera nigra
India quam gignit procero corpore uastam,
Imperium patitur mulorum more coacta
Ferre iugum, & plaustri duros perferre labores.
Et quæcumque tenent undas immania cete,
Viribus interimit. Nam monstra horrenda natantum,
Et maiora ferunt undis Neptunia regna,
Quam quæ gignuntur in terris monstra ferarum.
Testudo in terra est, sed longe uiribus impar,
Et longe inferior dira testudine ponti.
Sunt sicca tellure canes horrore timendi,
Sed nequeunt rabie canibus certare marinis.
Exitiale facit uulnus panthera tremendis
Dentibus in terra, fluctu magis aspera ponti.
Et nimis horrendæ terra uersantur hyenæ,
Sed multo præstant crudeli horrore marinæ.
Est aries terræ mitis, natat æquore uasto
Mitior, ut nequeas hunc assimilare priori.
Et quis uastus aper superabit robore lamnam?
Qui tantum fului præstant uirtute leones,
Quantum sub fluctu fertur præstare Sizena?
Formidant phocas ursi certamine toruas,

Armig. uol. aquilam intelligit. Fera nigra. Elephantus est, quem Op. ita depingit, ἰνδὸν θῆρα κελαινόῤῥινον, a proboscide, quam ille nasi loco habet, & quidem nigram.

Congressi phocis domitantur Marte proteruo.
Talia sub ponto gignuntur monstra ferarum,
His tamen exitium tumidis meditantur in undis
Piscantum imbecille genus, domitantq; natantes.
Istorum prædam, & duros cantare labores
Fert animus, mentem nostris aduertite musis
Induperatores placidi pia robora terræ.
Plurima cœruleo sunt cete ingentia ponto,
Quæ uastis membris immensa mole mouentur,
Nec ponti emergunt fluctu, sed pondere pressa
Et nimia grauitate colunt spelæa profunda.
Esuriunt, rabiemq; ferunt in pectore edendi
Indomitam, uentris semper trahit alta uorago.
Quæ mensura cibi, quæ posset copia tanta
Exaturare chaos uentris, uel ora replere?
Alterna pereunt per mutua uulnera morte,
Maiora interimunt semper uirtute minora.
Inter se pastus & uentris grata uoluptas,
Formidant etiam naues, quando obuia cernunt
Talia monstra maris, sulcantes marmor Iberum
Fluctibus Hesperijs, ubi sunt confinia magni
Oceani fluctu deserta ingentia cete,
Voluuntur pigre perituris nauibus æqua.
Sæpe alta errando ueniunt prope littora ponti,
Hic contra expediunt piscantes arma corusca.
Omnia monstra maris, quæ uasta mole mouentur,
Sunt tarda incessu, & nimia grauitate premuntur
Post habitis canibus, non longe immania cete
Cernunt, nec salsas percurrunt æquoris undas.
Pondere magnorum membrorum tarda feruntur,
Et lente æquoreo circumuoluuntur in æstu.
Hac ratione comes cunctis, ductorq; uiarum

Musculus est paruus uisu: sed corpore longo:
Et tenui cauda paulo semotus ab illo
Præcedit: monstratq; uiam, ducitq; per æquor.
Hinc piscem uero ductorem nomine dicunt:
Hic comes est monstro gratus, custosq; fidelis,
Qua uelit, hunc sequitur: solo confidit in isto:
Huic fidam seruat mentem: prope porrigit artus
Longos: & caudam facilem prope lumina ducit:
Qua cuncta ostendit, fuerit si præda petenda:
Siue malum immineat: seu sint uitanda propinqua
Huic uada: commota demonstrat singula cauda.
At moles onerosa maris præcepta capessat:
Et multum socio gaudet comitata benigno:
Musculus est custos, auris, lumenq; natantis
Monstri: quo cernit lymphas, quo cuncta tuetur:
Vtq; tueatur uitam: sibi ponit habenas.
Ac ueluti natus confecto ætate parenti
Debitor officij iam præmia iusta rependit:
Debilibus membris, caligantemq; senectam
Luminibus seruans, dextram prætendit eunti,
Et mouet à cano cuncta impedimenta parente.
Sic noua longæui patris sunt robora nati:
Sic piscis pelagi monstrum deducit amore:
Et ueluti clauus tentis moderatur habenis
A uentis nauem magnam, ducitq; per æquor.
Nunquid principio generis sunt sanguine eodem
Creti: uel socium delegit sponte fidelem.
Non tantum uastæ procero in corpore uires
(Ingenium quantum) prosunt: hic roboris expers
Immensum seruat monstrum: uel mittit in orcum:
Paruus homo atq; uafer: postquàm sunt pondere tanto
Cete, ductorem piscem compellit in hamum

Ar-

Artibus allectum uarijs & fraude reuinctum,
Non ponti monstrum uiuo rectore domares.
Hoc interempto caperes certamine paruo:
Non uidet obscuras undas, pontiq; meatus:
Obuia non ponti ualet euitare pericla
Exors consilij nullo ductore per undas,
Quo ducunt fluctus, caligine fertur opaca:
Obscuros penetrans tractus, atq; auia ponti,
Nam duce priuatus scopulos & littora præceps
Offendit: tanta caligant lumina nocte,
Tunc animis properant piscantum robora promptis
Ad prædam: & diuos uotis precibusq; fatigant,
Qui præsunt magnis cetis, ut sternere monstrum
Neptuni ualeant, & prædam ducere opimam.
Ac ueluti insidiæ media sub nocte propinquant
Hostibus occulto, & curis, somnoq; solutas
Excubias arcis nactæ sub Marte quieto
Cædunt, & sternunt custodum corpora passim,
Hinc propere euadunt summa ad uestigia muri,
Audacesq; locant flammas in arce micantes,
Vrbis casuræ signum, torremq; ferentes,
Qui sit robustus iam prensæ malleus arcis.
Sic tunc piscator fortes, ualidasq; cohortes
Educit contra monstrum custode necato.
Primo coniectant pondus molemq; natantis
Piscis, membrorum sunt hæc tibi signa futura.
Si fera Neptuni iactetur uertice ponti,
Et paulo emineat spina uel uertice summo,
Immensum uasto non ferrent corpore monstrum
Aequora. Si dorso summa supereminet unda,
Tunc non tam magnæ designat pondera molis,
Imbecille pecus gressu leuiore mouetur.

Linea multiplici texatur fune reuincta,
Et bene compactis nodis adstricta ligetur:
Se tanta extendens quanta sub naue rudentes:
Quæ non parua nimis, nec possit magna uideri:
Sufficiat prædæ in longum porrecta superbæ,
Et stent alterni mucrones cote politi:
Qui possint scopulos, qui possint findere rupes,
Curuatura doli se circumducat utrinque:
Obstruat ut uasti spatiosos oris hiatus.
Ferrea per multos orbes connexa catena
Extremum nodis multis deuinciat hamum:
Et quæ pestiferos dentes rictusque repellat.
Et nodo in medio circli ducantur in orbem
Inter se densi: qui uasta uolumina monstri,
Et spiras uertant rapidas: ut corpore tanto
Erectum nequeat curuatum rumpere ferrum,
Fœda cruentato conquassans ora dolore.
Sed texto implicitum laqueo teneatur utrinque:
Post tristes curuis æscas defigat in hamis,
Aut iecur aut humerum taurinum pondere tanto:
Rictibus æqualis monstri qui possit haberi.
Piscantes acuunt fortes in bella secures,
Arpas, & gladios magnos, ualidasque trienas:
Et quæ conflantur duris incudibus arma:
Et cymbam ascendunt, cui sint pulchro ordine transtra.
Si quid opus, nutu designant cuncta loquaci:
Et taciti motu uerrunt lata æquora paruo,
Obseruant posita taciturna silentia lingua:
Et uitant strepitus. Nam si præsenserit artem
Hanc: moles onerosa maris descendit in imas
Vndas: hi uanos frustra subiere labores.
Quum prope commiscent diri certamina Martis:

Arpas. i. falces, ἅρπη enim falx latine dicitur. Trienas. i. tridentes, τρίαινα namque tridens est.

A prora audaces demittunt æra recurua
In pecus immensum pelagi: quod saltat ad æscas
Quam primum uisas, & uentri paret auaro:
Irrumpens fatale malum deprendit in hamo;
Cuius mucrones figuntur gutture lato.
Vulnere terribiles exardet pronus in iras:
Et quassat rictus contra indignatus acerbos:
Et furit, atque gemit uersans sub corde furores
Ardentes: pelagi fundum se uoluit in imum:
Huic piscatores cedunt: funesque remittunt:
Non uires hominis tantam conuellere molem:
Et domitare feram inuitam, contraque trahentem,
Ingens immensam traheret cum remige nauem
Exagitata fera, & fundo demergeret alto:
Funibus annectunt utres uentoque repletos:
Atque feram uersus iaciunt in marmoris undas.
Illa dolore plagæ confecta irrumpit in utres:
Inuitosque trahit cupientes æquora summa.
Postquàm animo fessa est, fundum peruenit in imum,
Stat fera terribilis fluctu, succensa furore:
Et uelut acer equus cursu, summasque labore
Qui nactus metas duris terit ora lupatis
Sanguinea fusus spuma, & defessus anhelat:
Sic fera respirat: cupientem stare sub undis
Hi non permittunt utres, ex æquore summo
Sese tollentes, tumefacti flamine multo.
Tunc aliæ surgunt pugnæ, rictuque minaci
Incassum rapitur rursus, pellentesque trahentes
Oppugnare cupit: quæ emergunt æquore summo
Viuis assimiles: hæc indignata sub undas
Fertur, & in multos conuertit corpora flexus.
Hæ reflue currunt tractæ, pariterque trahuntur:
Et

Et nunc inuite raptæ, nunc sponte trahuntur,
Et ueluti tracta findentes robora serra,
Ambo communi distendunt membra labore,
Et serra nauis properant absoluere transtra,
Vel si quid nautis opus est, contendit uterq;
Dentatum duri robur conuellere ferri,
Densati nunquam mutant uestigia dentes,
Atq; secant sonitu celeres, refluiq; trahuntur.
Talia commiscent ponto certamina pisces,
Pellibus inflatis in partes raptus utrasq;
Sanguineam eiectat sufflans super æquora sordem,
Atq; dolore furens per pontum spirat anhelis
Flatibus, & tanto reboat sub flamine pontus,
Collisæq; fremunt undæ, furit æstus in altum,
Difficilem dicas Boream stabulare sub undis.
Sic moles furiosa maris per fluctus anhelat,
Sic densæ circum spiræ sub uertice uasto
Vndas incurrunt altas, scinduntq; meatus.
Ac uelut Ionij circum parua hostia ponti
Tyrrheno resonante freto, media aspera porthmi
Voluitur a flatu rupes Typhonis anheli,
Flexibus immensis unda exagitata tumescit,
Et nigra uorticibus refluit distracta Charybdis.
Sic monstri flatu conuoluitur amphitrite.
Scissi tolluntur multo curuamine fluctus.
Tunc aliquis curuam compellit remige cymbam
Ocyus in terram ueniens, atq; æris adunci
Funem littoreo uincit prope marmora saxo,
Tanquam si funem nauis sub caute renectat,
Et subito æquoreas uersus gradiatur ad undas.
Quum iam plectendis monstri satiata cupido
Pellibus, & finem uoluendi terga labore

Fluctus corripitur cōtra naturā

Op-

Oppressus dederit: corda irritata quierint:
Et iactet tumidas fatalia pondera pelles:
Nuncius ut palmæ primus mare prosilit uter,
Piscantum tollens animos in munera prædæ.
Præconem ueluti tristi de Marte regressum
Vestibus indutum niueis, facieq; serena,
Iucundi socij non mœsta fronte sequuntur:
Nunciaq; expectant gesti præconia belli.
Sic piscatores læti, quum nuncius uter
Confestim ex imo fluitat super æquora fundo,
Atq; alij emergunt ponto, qui immania monstri
Terga trahunt, magno rapitur consumpta dolore
Belua, quæ (miserum) torquetur uulnere sæuo.
Tunc piscatores audaci pectore naues
Remis impellunt: fit multus in æquore fragor,
Et multus flatus tanta properante caterua,
Quæ sese magno clamore in bella ciebant.
Dicas horrendi Martis spectare cohortem.
Est tantus strepitus, & pugnæ tanta cupido,
Clangorem exaudit longe de ualle recurua
Pastor uillosas ducens ad pascua capras:
Vel qui ferales abscindit robora pinus:
Vel qui magnarum prosternit terga ferarum:
Attonitus lati uenit prope littora ponti,
Et stans in scopulo turbato prælia fluctu,
Et finem tantæ pugnæ magnumq; laborem
Miratur: rapidus mouet hæc certamina Mauors.
Hic ualidis palmis forti mucrone tridentem
Concutit: iste tenet forti uenabula ferro:
Hic curuam falcem, rapidam uehit ille bipennem.
Omnibus est armata manus, ferroq; ruentes
Cædunt: impelluntq; feram, uel uulnera figunt.

O Ro

Roboris oblitus cymbas in terga ruentes
Euitare nequit piscis: nec pellere iactu,
Alarum extremo fluctus molimine findit:
Remigium ualidas puppes, roburq́ue uirorum
Impellit: uelut aduersus quum flamina uentus
In proram uertens aduersas concitat undas:
Atq́ue in nauali reboat clamore: lacertis
Dum remos quatiunt, & tanto Marte laborant:
Distillant multo fatalia uulnera tabo:
Et fœdant sanie fluctus: aqua sanguine feruet
Effuso: & glauci late rubet æquoris unda.
Ac ueluti torrens brumalis lapsus in aluum
Fluminis undosum: rubro de uertice montis
Sanguineum rapido cœnum conuoluitur æstu
Fluctibus admixtum, late rubet æquoris unda
Pondere sub flauo sanies uelut æquore lato
Apparet: rubro sic mixta est unda fluore,
Confecto telis & multo uulnere monstro:
Sentinæ eijciunt fluctum conamine magno
Letalem, & uasti iaciunt in uulnera ceti:
Qui ueluti plagas ignis succendit hiantes:
Et sicuti æthereis uibratus nubibus ignis
A Ioue cœlesti cædit per marmora euntem.
Hunc missi absumunt ignes, multo magis unda
Aequoris exagitat flammis admixta coruscis.
Sic in difficiles plagas & uulnera sulca
Sentina exhausti fluctus iaciuntur olentes.
Quum domitum plagis piscem, uictumq́ue dolore
Vestibulum ante ipsum, primoq́ue in limine mortis
Fata maligna ferunt: tunc sicca ad littora lęti
Deuictum uoluunt: trahitur (miserabile uisu)
Inuitus multo corpus mucrone foratus,

Letali nutans fato ſub fine grauatus.
Victores læti remis pæana canentes
Feſtinant: reſonat compulſo remige pontus:
Ac ueluti quondam nauali Marte dirempto
Extemplo naues uictas, hoſtesq; trahentes
Subducunt celeres cantantes munera belli,
Remigiumq; mouent lætum pæana canentes:
Victoresq; ferunt dulces ad ſydera cantus:
Inuiti triſtes capti ſub Marte trahuntur.
Sic uaſtum atq; immane trahunt ad littora monſtrum:
Quod quum littoribus curuis, terræq; propinquat
Supremæ infœlix occludit lumina uitæ:
Atq; reluctatur, & fluctus uerberat alis.
Et ueluti uolucris ſtructa collidit in ara:
Quum moritura nigræ capitur uertigine mortis:
Quam cupit æquoreas monſtrum remeare ſub undas
Robore iam languens, & membra ſoluta retentans
Diffidit: trahitur grauiter per littus anhelans.
Ac ueluti nauem, cui ſunt longo ordine tranſtra,
Subducunt nautæ: quando inſtant tempora brumæ
Poſtea quàm triſti pelagi ſudore refecti
Rurſus opus ponti repetunt, duroſq; labores:
Sic monſtrum immenſis ducunt ad littora membris,
Quod toto uaſtos in littore porrigit artus,
(Horrendum uiſu) quantum tellure recumbens
Occupat: hoc aliquis miſera iam morte peremptum
Et terræ ſtratum timet: & prope ducere greſſum
Formidat, tanto cernens horrore cadauer:
Quamuis defunctum, quamuis ſit lumine caſſum
Horribilis malæ dentes formidat acutos.
Vix auſi tandem circumducuntur in orbem
Attoniti ſpectant proiecta cadauera monſtri.

Illi admirantur rictu triplici ordine natos,
Terribiles flexos sicuti uenabula dentes.
Ast alij fortis prospectant uulnera ferri:
Hic spinam proræ similem miratur aduncam,
Quæ uallo arrigitur longe per terga tremendo:
Nonnulli caudam spectant, uentremq; capacem:
Hi caput immensum perlustrant lumine toruo:
Atq; aliquis cernens horrendo corpore monstrum
Neptuni, sicca multo tellure uidetur
Maius, quàm tumidis quum uersabatur in undis,
Cunctatus paulò sic est affatus amicos
Haud procul adstantes: & uoce silentia rupit:
Alma parens tellus ego sum tibi charus alumnus,
Per te sum genitus, mihi grata alimenta dedisti:
Atq; perire tuo gremio, cum uenerit hora
Fatalis, liceat, ponti mihi mitia sunto
Aequora: & à sicca liceat tellure litare
Neptuno: nec me salsas tam parua per undas
Ligna ferant, nunquàm uentos & nubila cœli
Explorare uelim, nam sunt satis æquoris undæ,
Difficilesq; maris cursus, duriq; labores
Semper, & horrisonas uentorum audire procellas,
Horrendas etiam metuunt intrare latebras:
In uastos metuunt monstri descendere hiatus:
Vt non composito condantur membra sepulchro:
Congeriemq; mali timeo, tellure quiescam,
Et ualeant sæui fluctus, procul æquoris unda
Sit placata mihi, faueant pia numina ponti.
Tali conficiunt ingentia monstra labore,
Quæ uastos tendunt salsis sub fluctibus artus:
Et præstant alijs oneroso corpore monstris.
Haud labor est tantus, capiuntur si qua minora

In salsis cete lymphis, quata parantur
Spicula pontigenum membris, hamíq; minores,
Quos non tam magno pastu, nec fune reducunt.
Nam pro distentis corijs & pelle caprina
Sufficiet lato siccata cucurbita uentre:
Et trahet e ponto non magno corpore piscem.
Et lamnæ & catuli piscantibus æquore uasto
Occurrunt, rabieq; trahunt firmissima uincla
Remorum in fluctus, sed multo lamnæ furore
Rictibus irrumpens magno cum robore fertur:
At prensi in circo dentes retinentur adunci
Infixi tanquam nodis mucrone tridentis.
Haud magno lamnam poteris mactare labore.
Gens furibunda canum inter male olentia cete
Præcipue furiunt in uentrem gutture proni,
Iniuriam faciunt elata mente proterui,
Et nil formidant, ueniant si qua obuia contra.
Sed rabiem sub corde ferunt, positoq; pudore
Impellunt rapidi gripos, nassisq; propinquant,
Perturbant prædam piscantum, seq; saginant.
Hos aliquis pisces auido sic uentre uoraces
In facilem rapiens prædam forat ære recuruo.
Non hami penetrant phocas, sæuiq; tridentes,
Nam duro claudunt pellis sub tegmine membra.
Sic pisces inter nodosa in retia phocas
Prædones claudunt, celeres ad littora uerrunt
Distinctos maculis laqueos, non retia densa
Hos arcere queunt, discerpunt unguibus atris
Retia, & auxilium perituris piscibus adsunt.
Piscantes multo turbati corda dolore,
In terram phocas compellunt impete uasto.
Hic hastam & fortem clauam, ualidumq; tridentem

Gripos per i lati num retia, per y uero, cum qui est naso adunco significat.

In caput incutiunt, & circum tempora pulsant.
Nam subita pereunt capitis per uulnera morte.
Quin & testudo piscantibus obuia damnum
Afferet, optatæ perturbans munera prædæ.
Haud labor audaci posito post terga timore,
Surripere e ponto duro sub cortice tectam.
Si quis se mergat lymphis, uertatq; supinam:
Et quamuis cupiat fatum uitare supremum:
Non ualet, & summo leuiter luctatur in æstu,
Atq; inuersa supra pedibus desyderat undas.
Prædones rident, quum mactant cuspide uersam,
Vel quando euellunt torto sub fune reuinctam.
Et ueluti insulsus errans in montibus altis
Forte puer, terræ curua testudine capta:
Ponit humi inuersam maculosa in terga iacentem,
Hæc reuoluta cubans terram calcare uirentem
Affectat, leuiterq; pedes & genua labore
Curua mouet, crebroq; salit: ridentq; uidentes.
Sic lato fertur ponto testudo marina,
Et resupinatum uoluit super æquora tergum:
Et curuum lædunt piscantes per freta monstrum,
In siccam arripitur terram, quum terga perustam
A solis radijs uersant, uoluuntq; per æstus
Inualidam summas pedibus contingere lymphas
Optantem: & frustra fluitantem marmore uasto.
Delphinum infœlix fugienda est æquore præda,
Nam qui delphinis sacris meditabitur atrum
Exitium non ille deis per sacra litabit:
Non aræ acceptus puros imponet honores,
Totum incestabit tectum, & qui tecta frequentant.
Et quantum cædes odit regnator aquarum
Humanas, tantum delphini fata perosus.

Hu-

Humano generi ſimilis prudentia fertur:
Et Iouis undiſoni ſeruis capiuntur amore,
Collectiq́ʒ ſimul piſces ſocia agmina iungunt:
Et ſibi conciliant homines, prædamq́ʒ capeſſunt
Communem, atq́ʒ dolo in piſces armantur eodem.
Fluctibus ægeis, & celſa in chalcide prædam
Piſcator fallit, quum ueſper claudit olympum
Aenea ſubfuſcum lumen claudente laterna.
Delphines mortem properant dare piſcibus atram
Aſt illi errando magno dant terga pauore,
Hi contra piſces pellunt à fluctibus imis,
Inuiſum in littus cupientes æquore labi.
Sic manus inuerecunda canum latratibus urget,
Impellitq́ʒ feram uenantibus impete uaſto.
In terram pulſos cædit mucrone tridentis
Piſcator, facilem captans de littore prædam.
Nulla fuga eſt miſeris, quando tellure necantur,
Atq́ʒ à delphinis pelluntur marmore lato.
Sed poſtquàm fœlix piſcantum præda peracta,
Mercedem iuſti repetunt certaminis æquam
Concordis pugnæ partem, meritumq́ʒ laboris
Suſcipiunt homines in prædæ parte libenter.
Delphinos ſi qui fraudant mercede proterue,
Non poſt auxilio uanis piſcantibus adſunt.
Lesbius Arion uectus delphine recuruo
Impauidus tumidas ſulcauit marmoris undas,
Et cantu euaſit mortem, fraudesq́ʒ latronum
Thenariæ appulſus prope littora grata laconum.
Forte aliquis Libyci pueri cognouit amores,
Dum ducit ſimas per paſcua læta capellas.
Feruenti delphin puerum complexus amore,
Gaudebatq́ʒ ſimul ludo calamisq́ʒ ſonoris.
Hunc

Seruis, id eſt, miniſtris & uatibus nam προπόλους miniſtrum, ſeruum, æditaum & prophetam ſignificat.

In Aenea contra naturam ultimã ſyllabam produxit, quia ablat.

Hunc pastorali mulcebat fistula cantu,
Atque greges inter uersabat lubrica membra,
A ponto ad syluas (mirum) ueniebat opacas.
Nunc etiam pueri notos bene noscit amores
Aeolis, haud uetus est sed nostro tempore factum,
Nam delphis pueri miro succensus amore
Insulæ inhærebat semper, portumque tenebat,
Vt ciuis, socijs sese disiungere charis
Non animo fuerat, grato uelut incola portu
A cunis catulus pueri sub moribus infans,
Eductusque simul fuerat iucundus alumnus.
Sed quum florentis peregerunt tempora pubis,
Et iam robusto creuerunt corpore uires,
Hic inter iuuenes clarus uiget æquore delphin.
Tum mirum uisu factum, & mirabile dictu,
Externas pariter gentes ciuesque mouebat
Multos uicinos acciuit fama sodales,
Vt uideant iuuenem curuum delphina colentem,
Versantemque simul, multi per littora cœtus
Inque dies uisunt tanti miracula facti.
At puer ascendit cymbam, portumque per omnem
Nomine compellans solito delphina recuruum,
Quo fuerat paruus notus, uolat ille sagitta
Ocyor, & iuueni charo, cymbæque propinquat
Dilectæ superis, cauda blanditur amica
Et capite elatus iuuenem tractare benignum
Concupit, hic manibus piscem demulcet amicum,
Et tenet amplexu, grata cupit ille carina
Vectari iuuenis, sed quum prope ludit in undis
Pone natat piscis blandus, sequiturque natantem,
Et latus adiungit lateri, mento quoque mentum:
Et caput inclinat capiti, uelut oscula carpat.

Tu

Tu dicas cupidum pectus cum pectore uelle
Iungere, tam magno puerum prope nabat amore.
Sed quum clamatus delphin stat littora iuxta,
Demulcetq; caput iuuenis, dorsumq; natantis
Insilit: exceptum piscis quocumq; iubebat
Vectabat puerum: lætus iubet ire per altum,
Obsequitur: portus gestit sulcare patentes,
Per portum uehitur, cupiat si littora iuxta,
Annuit, & chari pueri præcepta capessit.
Mollis equus flexis non tantum paret habenis:
Nec canis assuetus tantum uenantibus audit,
Quantum nec freno delphin nec tractus habenis
Vadit subiectus, pueri quocumq; uoluntas
Imperat, haud solum uehit hunc, uerumq; sodales
Admittit quoscunq; iubet, nullumq; laborem
Effugit, ut pueri chari conseruet amorem:
Tali uiuenti delphin gaudebat amico;
Non tantum serui domini præcepta capessunt,
Atq; opus efficiunt commissum sponte uocati,
Quantum delphinus iuueni parebat amico.
At postq; iuuenis uitæ sua fata peregit,
Ploranti similis delphin prope littora fertur,
Aequæuum puerum quærens, audire gementis
Tu posses uoces, effundit pectore luctus
Tantos, non aliqua clamatus uoce mouetur,
Amplius oblatas tristis non accipit æscas,
Non exauditus ponto, nec littore in illo
Amplius est uisus, pueri iam morte perempti
Est desyderio delphin consumptus amoris,
Iam cum defuncto properans occumbere amico.
Quamuis delphini conseruent pignus amoris,
Quamuis sint homini concordi fœdere iuncti,

Crudeles Thraces, uel qui Bizantis in urbe
Degunt: tam mites capientes mente feroci
Delphinas, charis natis canoq; parenti
Ignouisse queunt, uel dulci parcere fratri
Possunt, inuisam capiunt sic æquore prædam.
Efferam matrem sectantur pone gemelli
Mollibus assimiles pueris: Thrax durus in istos
Armatur celeri cymba, & defertur in æquor
Infaustam quærens prædam, qui forte uidentes
Armatam contra celerem concurrere cymbam,
Impauidi expectant, nec fraudem corde uerentur,
Non hominum insidias, non ulla pericula ab illis:
Applaudunt sicuti socijs, gaudentq; periclo:
Hi celeres properant, cæduntq; tricuspide telo
Quod dicunt acidem telum letale natanti.
Delphinum iuuenem, plaga qui tortus acerba,
Suspirans imas sese demersit in undas:
Viribus enixi non illum educere certant:
Incassum prædam caperent, uanumq; laborem,
Sed nauem & funem cupienti abscedere laxant:
Festinant remis domitum delphina sequentes.
Quocunq; incedat demittunt uincla natanti.
At postquàm multo confectus membra dolore
Langueat, & duro ferri mucrone foratus.
Iam tabescentis emergunt fortia membra,
Et iam defessus leuibus uersatur ab undis.
Supremum spirans mater non deserit unquàm:
Sed suspirantem sequitur, misereq; dolentem.
Ipsa etiam tristes alto sub corde dolores
Voluens: tu dicas mœstam plorare parentem:
Quum capti nati direpta ex urbe trahuntur
Hostibus in prædam diro certamine Martis.
Sic

Sic dulcem natum confossum uulnere plorat,
Tanquàm infixa parens ferro langueret acuto.
Qui superest, natum mater dimittit, & illa
Non iubet ire uia, longe pellitq; fugatq;.
Heu fuge nate genus nobis hostile uirorum
Non socium: uenantur enim nos cuspide ferri:
Et iam delphinis indicunt Martia bella.
Concordi uiolant inter nos fœdera dextra
Percussa: & superos in fœdera firma uocatos.
Non habitura sonum natis hæc uerba locuta
Vnus natorum longe est à matre fugatus:
Alter contortus letali peste parentem
Torquet: nam pœna mater cruciatur eadem,
Et sequitur natum charum, nec deserit unquàm,
Non longe à cymba possunt arcere parentem.
Non si percutiant miseram, quatiantq; timore:
Cum nato trahitur charo mœstissima mater.
Vt subit hostilem uenanti proxima dextram,
Hostes crudeles non flectunt ferrea corda:
Et mœstam rapiunt matrem mucrone tridentis.
Filius & genitrix fato rapiuntur eodem,
Non inuita subit in nati funere mortem,
Et spectat sentitq; libens sua uulnera mater.
Et ueluti serpens qui tigno nactus ab alto
Alitis est uernæ pullos sub tecta sonantes:
Mactat, & occisos subijcit sub dentibus artus.
At mater primo grauiter tristata mouetur.
Effundens tristes natorum in funere questus:
Sed postquàm laceros pullos absumptaq; membra
Spectat: non mortem uitans subit ora draconis
Voluitur, & dulcis comitatur funera partus.
Sic festinauit delphini in funere mater,

Sub hic per Pleonasmum abundat.

Ad mortem diris piſcantibus obuia facta.

> Gentes. Teſtaceũ genus piſcium deſcribit, quæ Op. ἔθνεα ὀστρακόρινα uocat a tegumento teſtaceo, nomine compoſito ἀπὸ τοῦ ὀστράκου, quod teſtam ſignificat & ῥινοῦ, quod pellem & ſcutum Ariſt. uocat ea ὀστρακόδερμα a cute ſiue pelle teſtacea.
> Strombos .i. cochleas uel conchula.

Gentes quæ duro clauduntur tegmine teſtæ,
Quæ ſerpunt ponto, quum Luna impleuerit orbem,
Fama refert proprio plenas pingueſcere tecto.
Sed quum multiuagæ decreſcunt cornua Lunæ
Diminui graciles: tali ſunt lege coactæ.
Iſtarum partem piſcator colligit altis
Fluctibus: & fulua manibus comprendit harena:
Et partim innatas ſcopulis diſcerpit: at illas
Vndantes iaciunt turbati ad littora fluctus,
Vel in cœnoſas mittunt, pelluntq́ lacunas.
Aſt alias inter narratur uentre rapaci
Purpura, quæ tali piſcantis fallitur arte.
Sunt ſimiles calathis connexæ uimine denſo
Iuncorum naſſæ, ſtrombos in uimina mittunt,
Vel piſces duro tectos ſub tegmine teſtæ:
Per thalamum calathi linguam dimittit acutam:
Quæ gracilis texto naſſæ ſub uimine gliſcens
Tenſa cibum, duros heu prendit lingua ſopores,
Iuncis fixa tumet, & denſo uimine ciſtæ
Arctior efficitur lingua, è curuamine texto
Non remeare poteſt, ſed ſtat cruciata dolore,
Purpureo capitur ueſtes ſparſura colore.
Durius haud ullum ponto certamen ineſſe,

> Spongas pro ſpongias.

Nec magis infauſtum, quàm ſpongas cedere raras,
Fama refert: primo curam potiq́ cibiq́
Accipiunt: molli nec ſomno membra reſoluunt:
Vt piſcatores alij: quum promptus in undis
Se totum accingit duros perferre labores.
Non aliter dulcis ùenit in certamina cantus
Et uoce & cythara Phœbeo munere doctus:
Omnes obſeruant geſtus, omnisq́ uenuſtas

Eſt curæ, ut dulces canat in certamine uerſus.
Sic iſti obſeruant fundi ſub marmor ituri:
Continuo ut teneant flatus, durentq́ ſub undis.
Sunt primo experti, cum reſpirare labore
Contigerit pelagi: quid poſſint æquore in alto:
Sed quum tam magno ſubeunt diſcrimine pontum:
Hi precibus diuos, qui regnant æquore in imo
Orant, ut liceat uitare ingentia cete:
Et quæ cœruleo naſcuntur noxia ponto.
Si uideant piſcem pelago cognomine ſacrum:
Tunc animos ſoluunt: non illo gurgite cete,
Noxia magnarum non cætera monſtra ferarum
Apparent: fluctus gaudent tranare ſalubres.
Et puros: ideo ſacrum dixere priores
Piſcem: quo uiſo gaudent, properantq́ laborem.
Tunc hominem medijs accingunt ilibus aptum
Funibus intortis: palmas qui tollit utraſq́,
Et ponderoſum plumbum gerit ille ſiniſtra:
Arpam dextra tenet: niueum uehit ore liquorem.
Stat celſa in prora, fluctus ſpeculatur in imos:
Et uaſtum pontum, & tantos ſub mente labores
Euoluit: ſocij uerbis hortantur amicis:
Atq́ animant ueluti erumpentem carcere promptum
Curſorem, & firmus cum ſub diſcrimine tanto
Eſt animus, magno depreſſus pondere plumbi
Liuentis: fluctus quum raptim fertur ad imos:
Lymphis palladium fuſcis diffundit oliuum:
Quod lucet, totis late quum ſpargitur undis.
Ac uelut obſcura flammæ ſub nocte refulgent.
Infixas ſcopulis ſpongas proſpectat acutis:
Inter ſe iunctæ naſcuntur caute uirenti.
Irrumpens ſpongas uibrata falce recidit,

Vt messor: rumpitq; moras, funesq; sodales
Admonet: ut fundo subito retrahatur ab imo.
A spongis cæsis tetrum quæ spirat odorem,
Distillat sanies, hominis quæ naribus hæret,
Et sæpe extinguit, & tabo suffocat atro:
Ocyor hinc dicto tumidis emergit ab undis.
Tu lætus mœstusq; simul miserabere fessos
Artus, & tanto confectum membra labore:
Languida sub tanto sunt crura soluta timore.
Inuisam & diram nactus sub marmore prædam,
Nam miser (ah) fundo dum se demergit in imo:
Offendit monstrum ingens, & funibus altum
Concussit, socios miseranda in fata uocauit,
Vt sese traherent: illi (miserabile uisu)
Truncatum & lacerum corpus sub dentibus atris
Educunt ponto, & linquunt immania cete,
A quibus est socius mutilatus dente proteruo:
Destituuntq; maris tractus, pestemq; locorum:
In terram adducunt mœsti miserabile corpus,
Relliquiàs plorant, socio tristantur adempto.

Tot princeps generose maris narrauimus artes,
Peroratio operis — Illæsæ placidas percurrant æquoris undas
Naues, & uentis tumeant tua uela secundis,
Exundet uastum semper tibi piscibus æquor.
Inconcussa soli seruet radicibus imis
Fundamenta tenens subter regnator aquarum.

FINIS LIBRORVM
quinq; Oppiani de piscibus.

Di-

☞DISTICHA LAVRENTII LIPPII COLLENSIS AD magnificum uirum Laurentium Medicen Florentinum.

Ad Laurentium Medicen.

FAstidit magnus numerosa uolumina lector,
Post cœnam læta disticha fronte legit.

Ad eundem.

Hic te surripuit patriæ qui syrmata misit,
Lemmata qui misit, restituit patriæ.

Ad eundem.

Post patrias curas, post tanta negocia, si fas,
Percurras oculis disticha pauca tuis.

Ad Angelum Siculum de Zacharo.

Aurea iactatis si cedere sæcula uobis,
Quid mirum? e cannis dulcia mella fluunt.

De Lactuca ad eundem.

Surgentem Venerem mollis lactuca moratur,
Deuoret erucas, qui cupit esse salax.

Lactuca loquitur.

Augustus per me releuat fastidia morbi,
Et lactucinos Roma togata uocat.

De Rapo.

Sub pruna tostum mensis apponere rapum
Non pudeat, tetrico sic placuit Curio.

Ficus Aphricana loquitur.

Sum ficus Libyæ, per me Carthago superba
Corruit, & per me tanta ruina fuit.

Faba

Faba loquitur.

Sum faba, si docti me damnant Pythagorei,
At magnis Fabijs nomina tanta dedi.

Porrum loquitur.

Sum porrum, ualui uocem seruare Neronis,
Inq; palatinis me numera dapibus.

De cucumere.

Hic tibi sit cucumis, terris dum Syrius ardet,
Tales Tyberius dicitur esse dapes.

Ad Angelum Siculum de carduo.

Carduus in sicula mensa, quem linquit asellus
Ponitur, I siculas Angele tolle dapes.

De allio.

Radicem betæ comedas super igne perustam,
Non animam reddent allia sumpta grauem.

De cauliculis.

Cauliculos teneros, si te delectat Apici
Præceptum, uerno tempore carpe puer.

De Betis.

Betis Niliacam poteris confundere lentem,
Ventosam betis (si sapis) adde fabam.

De Mintha herba.

Nunc est herba uirens, quondam formosa puella
Creditur, & stygium detinuisse Iouem.

Minthaloquitur.

Non essent uobis minthæ redolentia phylla;
Ni Pluto ad stygias me rapuisset aquas.

De rosa alba facta purpurea.

Per syluas Cytherea suum dum plorat Adonim:
Purpureas fecit sanguine mœsta rosas.

Quomodo inuentum tingere
uestes purpura.

Mu

Murice consumpto canis ora infecta notauit
Alcides: Tyriæ uellera tinxit ouis.

De Ocimo.

Ambrosium quamquàm spirabunt ocyma odorem,
At cibus ambrosio dirus odore latet.

De Cicuta.

Rustice letiferam moneo uitare cicutam:
Sustulit Actæum dira cicuta senem. .i. Socratem

Iacyntus loquitur.

Aut puer, aut quondam fueram fortissimus heros:
Nunc flos, & mœstum littera nomen habet.

De Moly flore.

Accipias moly (magno si credis Homero)
Nec lædent animum Thessala philtra tuum.

De Loto.

Heu fugias loton: captos dulcedine loti
Naricium socios destituisse ferunt.

De Cocco, quo adulteratur purpura.

Dant Galatæ cocci gramen pro murice nobis,
Corrupta est cocco purpura galatio.

De Cythiso.

Carpant lasciuæ cythysum per prata capellæ:
Sic pastæ referent ubera tenta domum.

De dictamno herba.

Collige dictamnon cretæa prouidus Ida:
Tela cadent humeris irrita facta tuis.

De Lauro.

Missa triumphalem non tangunt fulmina laurum,
Cingant belligeri tempora læta duces.

Ad Elisæum coquum.

Pectore anas, teneris alis gallina probatur:
Anseris his tumidum (si sapis) adde iecur.

Ad Elisæum coquũ de conficiendo sapore ex herbis.

Serpillum, betas, sampsucum tundis aceto:
Cum tostis micis adde selina thymum.

Ad eundem.

Sume apium, porrum, coriandrum, semen anethi:
Cum sale iunge oleum: scorpio sic coquitur.

Ad Angelum Siculum.

Est satis, ut nostris ponantur oluscula mensis,
Ambrosias habeat mensa Sicana dapes.

Ad eundem de hortulo posito in fenestra.

Hortus detineat lati tibi iugera campi:
In nostro sedem uix ityphallus habet.

Ad eundem de eodem horto.

Pensilis extollant horti miracula gentes:
Fornice sub nostro pensilis hortus erit.

De palma.

Pondere non premitur, sed sursum palma resurgit:
Hinc sibi uictores signa superba petunt.

Ad Angelum de lalisione fœtu onagri.

Angele: non Libyci capiat me fœtus onagri,
Hortus natiuas det mihi delitias.

Ficedula loquitur.

Quum me ficus alat, proprium est ficedula nomen:
Sumq́ꝫ Melanchoryphus: quod mihi fuscus apex.

Fiber loquitur.

Pro chara cupio testes abscindere uita:
Ne pereat, nimium nauita iactat onus.

De Elephanto.

Quis tollet superos, quis numina sancta negabit,
Quum fera perpetuos sentiat esse deos?

Elephantus loquitur.

Non satis, armatas ꝙ porto in bella phalanges,

Men-

Mensaq; nectarea eas fulcit eburna dapes.
Fulcra toris, simulachra Ioui do, numen adoro:
Et mandit callum turba proterua meum.

Aquila loquitur.

Portaui puerum, qui miscet uina tonanti,
Ob meritum in me fulmina nulla ruunt.

Aquila loquitur.

Sola queo Phœbi radios spectare nitentes:
Non aciem frangunt lumina clara meam.

De ceruo.

Viuacem admittant tua si conuiuia ceruum:
Pestiferam febrem non timuisse licet.

De amore Iouis cum plurimis puellis.

Fit cycnus, taurus, satyrus, fit Iuppiter aurum:
Pro Leda, Europaq;, Antiopa Danae.

De amore plurimorum.

Gradiuus: Bacchus: Lynceus: Vulcanus amauit
Asteropem: Cressam: Nyctiopem: Venerem.

Proteus Carpathius uates.

Flamma, leo, taurus, porcus, bos, fit lupus, unda:
Nec rupit uates uincula carpathius.

Historia Troiæ.

Phryx ardet: dat uela: Helenam rapit: armat Atrides,
Pugnatur: flammis pergama uicta ruunt.

De corona triumphali.

Texuit auratam melior fortuna coronam:
Nam prius ex lauro texta corona fuit.

De obsidionali.

Ob sessam Pœno seruauit milite Romam
Quintus, natiuo gramine serta tulit.

Ciuica corona.

Tullius extinxit nascentia fulmina belli:

Et data sunt merito ciuica serta duci.

De castrensi & nauali corona.

Conscendit qui castra prior, uolucremque carinam:
Gestabit comptis aurea serta comis.

De corona ouali.

Ibat ouans Crassus contemptos uicerat hostes:
Contempta à magno mirtea dona uiro:

De Mirrhinis uasis.

Mirrhina purpureo candent distincta colore:
Densatur spissus sole cadente liquor.

De Mirrhinis.

Mirrhina diuersis maculis uariata probantur:
Talis uenturis imbrifer arcus aquis.

De Crystallo.

Crystalla argiuo de nomine iure uocata,
Concreta in magno frigore format aqua.

De simulachro Iouis facto à Phidia.

Phidiacæ finxere manus Iouis ora: rogatus
Exemplar, talem finxit Homerus ait.

Ad Laurentium Medicem.

Pyrgoteles gemma sculpsit, sed pinxit Appelles
Pelæum iuuenem: quis tibi pictor erit?

De certamine Zeusis & Parrhasij.

Fallit aues Zeusis, Zeusis deluditur arte
Parrhasij: uolucres hic capit, ille uirum.

De Coralio ad Petrum.

Qui molli longe lato usiret æquore frutex:
Eductus duro cortice Petre rubet.

De Lyncurio.

Quid sit lyncurium, uerbi iunctura docebit:
Vrinam lynci nomina iuncta sonant.

De Electro.

Nunc

Nunc alni, quondam fratrem luxere sorores:
E lachrymis stillant semper electa pijs.

De Succino.

Lucida delitijs est succina gemma puellæ:
Arbore germana succina gemma fluit.

De Adamante.

Non adamas flammis, nec dura incude domatur:
Laurenti hircino sanguine conteritur.

De Iaspide.

Tu magno in populo facundo pectore dices,
Quum digitis iunctus pulcher Iaspis erit.

Ad Bernardinum theologum.

Quantula sunt hominum corpuscula, tantula rodit
Sarcophagus: molles heu fuge delitias.

De Chernite lapide pio, & sarcophago impio.

Chernites pius est, defunctaq; corpora seruat:
Impius absumit corpora sarcophagus.

Echeneis, quæ remora latine dicitur, loquitur in hoc tetrastico.

Pellebant uelis, pellebant remige nauem:
Ventus erat: cœptum sum remoratus iter.
Solus ego Acciacam potui retinere carinam:
Et potui Cai rostra tenere ducis.
Semipedalis ego: quis hæc corpuscula credat
In cursu tantas detinuisse rates?

Nautilus piscis loquitur.

Per freta dum cautus deducor imagine nauis:
Aesonides didicit ducere uela ratis.

De delphino.

Mulcetur cythera delphin: mulcetur amore:
Testes stelligeri sydera clara poli.

De Torpedine pisce ad Angelum.

Angele (quis credat) fœda torpedine tacta,
Contractas perhibent obriguisse manus.

De phoca uitulo marino.

Carpe soporiferam pennam, pellemq́ rigentem,
Iam dormi, & nusq́ fulmina torta time.

Sepia piscis loquitur.

Atrum purpureo pro sanguine fundo liquorem:
Deuoror, & nostro sanguine cartha madet.

De Polypo.

Paciferam Polypus cupide corrodit oliuam:
Atq́ pedes brumæ tempore segnis edit.

Lucerna piscis loquitur.

Est Lucerna mihi nomen, quod lingua refulget:
Si noctu aspicias lumina uera putes.

De Trigone seu pastinaca.

Pestifer'a cauda mucro se tendit acuta:
Hoc Ithacum narrant occubuisse malo.

Dactylus piscis.

Dactylus illustrat radianti lumine pontum,
Appositus mensæ, lumine mensa nitet.

De Echinno.

Imbres & uentos cautus præsagit echinnus,
Et nutans paruo pondere sistit onus.

Loquitur echinnus.

Spicula me uoluunt totum defixa per orbem:
Sed liquor in fracto cortice gratus erit.

Rana loquitur.

Dum caro deformis, poteras dixisse gyrinum,
Mox formata magis garrula rana uocor.

Thynnus loquitur.

Quum fueram fœtus, primo cordyla uocabar:
Post ego pelamis, post ego thynnus eram.

Squa-

Squatina piscis loquitur.
Non satis est, nostri quod mandunt membra gulosi,
Et niueum tergit aspera pellis ebur.

Ad Angelum Siculum.
Te lupus Ethrusci delectat uernula Tybris:
At mihi murenam Sicilis unda ferat.

Ad eundem.
Angele memphiticis tibi sit coracinus ab undis:
Arnus millenos dat mihi pisciculos.

Scorpius piscis loquitur.
Exagito stimulis magnum delphina recuruis:
Quem cogo magnas desiluisse rates.

Accipenser loquitur.
Infoelix, quod me mensae coluere priores:
Nunc foelix, quod sum gratia nulla gulae.

De Scaro pisce.
Laudabunt mensae scarum, quod ruminat herbas:
Nec proprium gaudet dilaniare genus.

Scarus piscis loquitur.
Quondam carpathij fueram pius incola ponti:
Nunc sum campanis incola littoribus.

Scarus piscis loquitur.
Si cibus herba mihi: si spar si sanguine nunquam
Dentes: cur laceras mensa gulosa pium?

De Siluro.
Appetit omne animal grassator dente silurus:
Et summa nantes per freta mergit equos.

Scombrus loquitur.
Sulphureus uideor liquidis cum cernor in undis:
Extra undam adparent squamea terga mihi.

Mugil piscis loquitur.
Quum caput est tectum, credo mea membra latere:

Per

Per Venerem præda fœmina uirq; sumus.

Mullus piscis.

Vix duo sum pondo, lautæ sed gloria mensæ;
Crispinus pro me milia multa dedit.

Salpa obscœnus loquitur.

Salpa obscœnus ego dicor, nec decoquor unquàm:
Ni ferula cædens uerbera multa dabis.

Mena piscis loquitur.

Candidulus brumæ sum tempore: sole calente,
Ostendam uobis squamea terga niger.

Draco piscis loquitur.

Sum draco: de media surgunt mihi cornua fronte;
Sæpe uides rostris antra cauata meis.

De Ariete pisce.

Cornu aries pugnax pisces speculatur euntes;
Squamigerum perdunt cornua sæua genus.

Vrtica.

Postquàm pisciculos passa sub fronde recepit:
Corrugat frondes, pisciculosq; uorat.

Spongia piscis.

Incrementa mihi, & sensum natura parauit,
Nam paruas conchas, pisciculosq; uoro.

De Lolligine, miluo & hirundine piscibus.

Lolligo, miluusq; rapax, & mitis hirundo,
Vt celeres uolucres, per freta summa uolant.

De Cancris.

Vere nouis renouant cancri sua tergora crustis:
Exuuijs positis læta iuuenta redit.

De Lepore pisce.

Adducit uomitum tactu lepus: hanc fuge pestem
Laurenti: secum dira uenena gerit.

Stella piscis loquitur.

Sum

Sum similis stellæ candenti feruidus igne:
Vruntur callis omnia tacta meis.

De locusta inimica polypi.

Formidat tantum polypum miseranda locusta:
Aspectu ut polypi læsa repente cadat.

De Cochlea.

Contrahit, exertat parua cornicula fronte:
Et nuda ingreditur, contegiturq́ domo.

FINIS DISTICHORUM Laurentij Lippij Collensis.

LAVRENTIVS PETRO Carbonello Hispano Regis Secretario.

NOn arcere meos intra uiuaria pisces
Possum: cœruleis iam spatiantur aquis.
Non satis est liquidis Arni colludere inundis:
Et Thybridis Tusco dissiluisse uado.
Non satis Adriaci tentare pericula ponti:
Et qua Tyrrheni labitur unda maris.
Oceani refluos capitis sulcare meatus:
Et Gaditanis repere litoribus.
Quæri te Barchinonem musis belloq́ superbam:
Si licet in sicca ponere corpus humo.
Petrus reptantes fulua spectabit harena,
Demulcens blanda lubrica terga manu.
Gaudebit madidas pelagi lustrare cohortes:
Et sparsos toto gurgite pisciculos.
Aegeos dicet pisces per marmor Iberum:
Lippius antiquam duxit in Hesperiam.

PHILIPPVS POSCVS ad Laurentium Lippium musarum amicum.

EXprimis Oppianum facundo carmine Lippi:
Fidus es interpres, gratus es eloquio.
Es facilis, nitidus, & qui caret indice lector:
Deneget alterius carmen ab ore flui.
Quodq; magis Grais quod fontibus haustum est,
Non fluit in Latio flumine deterius.
Castigata satis sunt carmina, parce lituris:
Carpendum tetricus nil Probus inueniet.
Non obtrectator poterit, non inuida turba:
Non poterit librum carpere liuor edax.
Vt sumat Laurens latijs alieutica uerbis:
Festina: Medicen iam labor iste decet.

FINIS.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIÆ Liber Nonus.

De aquatilium natura. Caput I.

ANIMALIVM QVAE TERrestria appellauimus, hominum quadam consortione degentia, indicata natura est, ex reliqs, minimas esse uolucres conuenit, quamobrem prius equorum, amnium, stagnorũq; dicentur.

Quæ in mari maxima animalia. Cap. II.

SVnt autem compluria in ijs maiora etiã terrestribus. Caussa euidens humoris luxuria. Alia sors alitũ, quibus uita pendentibus. In mari autẽ tam late supino, mollíq; ac fertili accremento accipiente caussas genitales e sublimi, semper'que pariente Natura, plæraque etiam monstrifica reperiuntur, perplexis, & in semet aliter atq; aliter nunc flatu, nunc fluctu conuolutis seminibus atq; principijs: ut uera fiat uulgi opinio, quicquid nascatur in parte naturæ ulla, & in mari esse, præterque multa, quæ nusq; alibi. Rerum quidem non solum animalium simulacra inesse, licet intelligere intuentibus uuam, gladium, serras, cucumim, uero & colore & odore similem. Quo minus miremur equorum capita in tã paruis eminere cochleis.

De Indici maris beluis. Caput III.

PLurima autem & maxima in Indico mari animalia, e quibus Balenæ quaternum iugerum, pristes ducentum cubitorum. Quippe ubi locustæ quaterna cubita

Accremento .s. ipso, ut sit sensus, In mari tam late supino mollique ac fertili, ipso .s. accremento caussas genitales accipiente. Hinc Aristo. lib. 6. Anim. cap. 17. inquit, Profecto omne genus piscium celeriter adolescit, & præcipue in põto, quippe cum ibi incrementum singulis diebus plane intelligatur. Fertili igitur propter accremẽtum dixit.

uuam &c. sunt in mari pisces qui harũ rerũ similitudinẽ referunt, unde & nomen acceperunt.

impleant: Anguillæ quoq; in Gange amne tricenos pe-
des. Sed in mari beluæ circa solstitia maxime uisuntur.
Tunc illic ruunt turbines, tunc imbres, tunc deiectæ mõ
tium iugis procellę ab imo uertunt maria, pulsatasq; ex
profundo beluas cum fluctibus uoluunt, & alias tanta
Thynnorum multitudine, ut Magni Alexandri classis
haud alio modo, q̃ hostium acie obuia, contrarium ag-
men aduersa fronte direxerit, aliter sparsis non erat eua
dere. Non uoce, non sonitu, non ictu, sed fragore terren
tur, nec nisi ruina turbãtur. Cadara appellatur rubri ma
ris peninsula ingẽs, huius obiectu uastus efficitur sinus
xij. dierum & noctium remigio enauigatus Ptolomeo
regi, quando nullius auræ recipit afflatum. Huius loci
quiete præcipua ad immobilem magnitudinem beluæ
adolescunt. Gedrosi, qui Arbin amnem accolunt, Alex
andri Magni classium præfecto prodidere, in domibus
fores e maxillis beluarum facere, ossibus tecta contigna
re, ex quibus multa quadragenum cubitorum longitu-
dinis reperta. Exeunt & pecori similes beluæ ibi in ter-
ram, pastæq; radices fruticum remeant, & quædã equo-
rum, asinorum, taurorum capitibus, quæ depascuntur
sata. capitibus equor..s. similes.

Thynni sunt porci marini

Quæ in quoq; oceano maxima. Cap. IIII.

Maximum animal in Indico mari pristes & balena
est, in Gallico physeter, ingentis columnę modo se
attollens, altioremq; nauium uelis diluuiem quandam
eructans. In Gaditano oceano arbor in tantum uastis di
spansa ramis, ut ex ea caussa fretum nunq̃ intrasse creda
tur. Apparent & rotæ appellatæ a similitudine, quater-
nis distinctæ radijs, modiolos earum oculis duobus u-
trinq; claudentibus.

Physeter, de his Strabo lib. 3. quibus inquit reflantibus nebulosæ cuiusdam columnæ uisio longe cernentibus offertur, unde & nomen ei pisci est inditum ἀπὸ τοῦ φυσᾶν, hoc est, a flando.

Mod. earum. Modiolus cum alias ac proprie lignum illud dicatur in rota:

perforatum, per quod axis utrinque transit, cui & radii rotæ infixi ad circũ ferentiam usque rotæ extenduntur, quibus curuatura ipsius rotæ fulcitur & innitur, hoc tamen loco modiolos accipere debemus in rota pisce per translationem, similitudine uidelicet sumpta ab eo modiolo qui in rota cõspicitur, quos hic Plin. dicit rotarum piscium oculos duos utrinque claudere, ut qui uice foraminum in ipsis habeantur, imo speciem ueluti foraminum præbeãt. Alioqui patescerent & hic, ut in rotis curruum.

De Tritonum, & Nereidum, & Elephantorum, & arietum marinorum figuris. Capur V.

Tiberio principi nunciauit Olyssiponẽsium legatio, ob id missa, uisum auditumq; in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma. Et Nereidum falsa opinio non est, squamis modo hispido corpore, etiam in quo humanam effigiem habent. Namq; hæc in eodem spectata littore est, cuius morientis etiam gannitum tristem accolæ audiuere longe. Et diuo Augusto legatus Galliæ complures in littore apparere exanimes Nereidas scripsit. Authores habeo in equestri ordine splendentes, uisum ab his in Gaditano oceano marinũ hominem, toto corpore absoluta similitudine, ascendere nauigia nocturnis temporibus, statimq; degrauari, quas insederit partes, & si diutius permaneat, etiã mergi. Tiberio principi contra Lugdunensis prouinciæ littus insularum, trecentas amplius beluas reciprocans destituit oceanus, miræ uarietatis et magnitudinis, nec pauciores in Santonum littore, interq; reliquas elephantos & arietes, candore tantum cornibus assimilatis, Nereidas uero multas. Turamnius uero prodidit expulsam beluam in Gaditana littora: cuius inter pinnas duas ultimæ caudæ cubita xvi. fuissent, dẽtes eiusdem cxx. maximi dodrantium mensura, minimi semipedum. Beluæ cui dicebatur exposita fuisse Andromeda, ossa Romæ

Dodran, mensu. i. maximi ex dẽtibus quisque cõtinebat mensurã dodrantis. i. mensuram pedis, minus tertia parte pedis eiusdem.

apportata ex oppido Iudææ Ioppæ, ostendit inter reliqua miracula ædilitate sua M. Scaurus, longitudine pedum xl. altitudine costarum Indicos elephantos excedente, spinæ crassitudine sesquipedali. .i. crassitudine pedali & dimidia.

De balenis & orcis. Caput VI.

BAlenæ & in nostra maria penetrāt. In Gaditano oceano non ante brumam conspici eas tradunt, condi autem ęstatis temporibus in quodam sinu placido & capaci, mire gaudentes ibi parere. Hoc scire orcas, infestam his beluam, & cuius imago nulla repræsentatione exprimi possit alia, quàm carnis immensæ dentibus truculentæ. Irrumpunt ergo in secreta, ac uitulos earum et fœtas, uel etiamnum grauidas lancinant morsu, incursuq́ ceu Liburnicarum rostris fodiunt. Illæ ad flexum immobiles, ad repugnandum inertes, & pondere suo oneratæ, tunc quidem & utero graues, pariendiue pœnis inualidæ, solum auxilium nouere in altum profugere, & se toto defendere oceano. Contra orcæ occurrere laborant, seseq́ opponere, & incautas angustijs trucidare, in uada urgere, saxis illidere. Spectantur ea prælia ceu mari ipso sibi irato, nullis in sinu uentis, fluctibus uero ad anhelitus ictusque, quantos nulli turbines uoluant. Orca & in portu Ostiensi uisa est oppugnata à Claudio principe. Venerat tunc, exædificante eo portum, inuitata naufragijs tergorum euectorum è Gallia, satiansque se per complures dies, alueum in uado sulcauerat, accumulata fluctibus in tantum, ut circūagi nullo modo posset, & dum saginam persequitur, in littus fluctibus propulsa, eminēte dorso multum super aquas carinæ uice inuersæ. Protendi iussit Cæsar plagas multiplices inter ora portus, profectusque ipse cum prætoto

In sinu, ubi stabulantur Balenæ

ora, hoc est, ostia

rianis cohortibus, populo Romano ſpectaculum præbuit, lanceas congerente milite e nauigijs aſſultantibus: quorum unum mergi uidimus, reflatu beluæ oppletum unda: Ora Balenæ habent in frontibus, ideoque ſumma aqua adnatantes, in ſublime nimbos efflant.

An ſpirent piſces, dormiantue, & quibus piſcibus branchiæ non ſint, & auditum illis eſſe & odoratum. Caput VII.

SPirant autem confeſſione omnium, & pauciſſima alia in mari, quæ internorum uiſcerum pulmonem habent: Quoniam ſine eo nullum animal putatur ſpirare, nec piſcium branchias habentes anhelitum reddere, ac per uices recipere exiſtimant: quorum hæc opinio eſt: nec multa alia genera etiam branchijs carentia. In qua ſententia fuiſſe Ariſtotelem uideo, & multis perſuaſiſſe doctrinæ indaginibus. Nec me protinus huic opinioni eorum accedere haud diſſimulo: quoniam & pulmonum uice alijs poſſunt alia ſpirabilia ineſſe uiſcera, ita uolente natura, ſicut & pro ſanguine multis alius humor. In aquas quidem penetrare hunc uitalem halitum quis miretur? qui etiam reddi ab his eum cernat: & in terras, tanto quoque ſpiſſiorem

Quænam ex marinis ſpirent, docet Ariſtoteles de natura animalium lib. ſexto capite duodecimo, ubi ea omnia ſpirare dicit, quæ fiſtulam habent, & recipiunt aerem. Item de partu ani, libro tertio capite ſexto, Spirant, inquit, pedeſtria omnia, & aquatilium nonnulla, ut balena & delphinus &c.

Nec me protinus &c, hoc eſt, non diſſimulo me huic opinioni non accedere, imo hanc illorum ſententiam plane nego, Non diſſimulo ergo, id eſt, aperte ac libere fateor me illorum opinioni & ſententiæ non accedere, id eſt, non ſubſcribere,

naturæ partem penetrare, argumento animalium, quæ semper defossa uiuunt, ceu talpæ. Accedit apud me certæ efficaciæ, ut credam omnia in aquis spirare naturæ suæ sorte, primum sæpe adnotata piscium æstiuo tępore quædam anhelatio, & alia tranquillo uelut oscitatio. Ipsorum quoq; qui sunt in aduersa opinione, de somno piscium confessio. Quis enim sine respiratione somno locus? Præterea bullantium aquarum sufflatio, Lunæq; effectu concharum quoq; corpora augescentia: super omnia esse auditum & odoratum piscibus, non erit dubium, ex aeris utrumq; materia. Odorem quidem non aliudq; infectum aera intelligi posse. Quamobrem de his opinentur, ut cuiq; libitum erit. Branchiæ non sunt Balenis, nec delphinis. Hęc duo genera fistulis spirant, quę ad pulmonem pertinent. Balenis à fronte, delphinis à dorso. Et uituli marini (quos uocant phocas) spirant & dormiunt in terra: Item testudines, de quibus mox plura.

Arist. dicit lib. 4. de nat. an. cap. x omnia animalia sopore grauari & dormire.

De delphinis. Cap. VIII.

Velocissimum omnium animalium non solum marinorum delphinus, sed ocyor uolucre, acrior telo, ac nisi multum infra rostrum os illi foret medio penè in uẽtre, nullus piscium celeritatem eius euaderet. Sed affert moram prouidentia naturæ, quia nisi resupini atq; conuersi non corripiunt, quæ caussa præcipue uelocitatem eorum offendit. Nam cum fame concitati, fugientem in uada ima persecuti piscem, diutius spiritum continuere, ut arcu emissi ad respirandum emicant, tantaq; ui exiliunt, ut plærumq; uela nauium transuolent uento euntium. Agunt uere cõiugia, pariunt catulos decimo mẽse, æstiuo tempore. Interdum & binos nutriunt uberib. sicut Balena, atq; etiam gestant fœtus in infantia infirmos

corripiunt. s. pisces alios.

Nam maxima ex parte singulos edunt Arist. li. 6. cap. 12.

mos: Quinetiã adultos diu comitantur, magna erga parentum charitate. Adolescunt celeriter. Decem annis putantur ad summam magnitudinem peruenire: uiuunt etiam tricenis, quod cognitum præscissa cauda in experimentum. Abduntur tricenis diebus circa canis ortum, occultanturq́ incognito modo: Quod eò magis mirũ est, si spirare in aquis nequeunt. Solent in terram erumpere incerta de caussa, & statim tellure tacta moriuntur, multoq́ ocius fistula obturata. Lingua est his contra naturam aquatilium mobilis, breuis atq́ lata, haud differens suillæ. Pro uoce gemitus humano similis, dorsum repandum, rostrum simum. Qua de caussa nomen Simonis omnes miro modo agnoscunt, maluntq́ ita appellari. Delphinus non tantum hominis amicum animal, uerum & Musica arte mulcetur symphoniæ cantu, & præcipue hydrauli sono. Hominem non expauescit ut alienum, obuiam nauigijs uenit, alludit exultans, certat etiam, & (q̃uis plena) præterit uela. Diuo autem Augusto principe Lucrinum lacum inuectus, pauperis cuiusdam puerum ex Baiano Puteolos in ludum literarium itantem, cum meridiano immorans appellatum eum Simonis nomine, sæpius fragmentis panis, quem ob id ferebat, allexisset, miro amore dilexit. Pigeret referre, nisi res Mœcenatis & Flauiani, et Flauij Alfij, multorumq́ esset literis mandata. Quocunq́ diei tempore inclamatus à puero, q̃uis occultus atq́ abditus, ex imo aduolabat, pastusq́ e manu præbebat a scensuro dorsum, pinnę aculeos uelut uagina condens, receptumq́ Puteolos p magnum æquor in ludum ferebat. Simili modo reuehens pluribus annis, donec morbo extincto puero, subinde ad consuetum locum uentitans, tristis & mœrenti similis, ipse quoq́ (quod nemo dubitaret) desyderio ex

Hydr. sono. Hic sonus est ueluti murmur quod per canales elicitur, unde & hydraulica instrumenta uocantur, organa musica, quæ per aquam sonantes excitãt uoces, uocabulo ipso composito ab ὕδωρ quod aquam, & ἀυλὴ quod tibiam significat.

S pira

pirauit. Alius inter hos annos in Africo littore Hipponis Diarrhyti simili modo ex hominũ manibus uescẽs, ferensq́ se tractandũ, & alludẽs natãtibus, impositosq́ portans, unguẽto perunctus à Flauiano proconsule Africæ, & sopitus (ut apparuit) odoris nouitate, fluctuatusq́ similis exanimi, caruit hominũ cõuersatione, ut iniuria fugatus per aliq̃t menses, mox reuersus in eodẽ miraculo fuit. Iniurię potestatũ inhospitales ad uisendũ uenientiũ, Hipponenses in necẽ eius cõpulerunt. Ante hęc similia de puero in Iasso urbe memorant, cuius amore spectatus lõgo tẽpore, dum abeuntẽ in littus auide sequit̃, in harenã inuectus expirauit. Puerũ Alexander Magnus Babylone Neptuni sacerdotio præfecit, amorẽ illũ numinis propitij fuisse interp̃tatus. In eadẽ urbe Iasso Egesidemus scribit & aliũ puerũ Hermiã nomine, similit̃ maria perequitantẽ, cũ repẽtinæ procellæ fluctibus exanimatus esset, relatũ, delphinũq́ caussam leti fatentẽ, nõ reuersum in maria, atq́ in sicco expirasse. Hoc idẽ & Naupacti accidisse Theophrastus tradit. Nec modus exemplorũ. Eadẽ Amphilochij & Tarẽtini de pueris delphinis q́ narrant. Quæ faciunt, ut credat̃ Arionẽ quoq́ citharœdicæ artis interficere nautis in mari parãtibus, ad intercipiendos eius quęstus eblanditum, ut prius caneret cithara, congregatis cantu delphinis, cum se iecisset in mare, exceptũ ab uno, Tænarũ in littus prouectũ. Est prouinciæ Narbonẽsis, & in Nemausiensi agro stagnũ, Laterna appellatũ, ubi cũ homines delphini societate piscant̃, innumera uis mugilũ stato tẽpore angustis faucibus in mare erũpit, obseruata æstus recip̃catione. Qua de caussa p̃tendi nõ queũt retia, quæ molẽ ponderis ullo mõ tolerent, etiam si nõ solertia insidietur tẽpori. Simili ratione in altũ protinus tendũt, quod uicino gurgite efficitur,

Est & hyppõ regius, de quo Plin. li 5. cap. 3. Diarrhytus autem dictus est hippo propter aquarũ irrigua oppida Lybiæ. Iniuriæ primorũ compulerunt in necem delphini Hip. uenientes ad aduisendum

Iaso oppidum in Rhodo insula

Oppidũ Etoliæ

De Arione Herodotus libro 1, historiarum, Gel. li 16, cap. 19

tur, locūq; solū pandendis retibus habilē effugere festi- nant, quod ibi animaduertēre piscantes. Concurrit aūt multitudo tēporis gnara, & magis etiam uoluptatis hu ius auida, totusq; populus e littore, quanto pōt clamore cōciet Simonē ad spectaculi euentū. Celeriter delphini exaudiūt desyderia, aquilonū flatu uocē ꝓsequente, au- stro uero tardius ex aduerso referēte. Sed tūc quoq; imꝓ uiso in auxiliū aduolant. Propere apparet acies, quæ ꝓ- tinus disponit in loco, ubi cōiecta est pugna. Opponūt sese ex alto, trepidosq; in uada urgēt. Tūc piscatores cir cūdant retia, furcisq; subleuāt. At mugilū nihilominus uelocitas transilit. At illos excipiūt delphini, & occidis- se ad præsens cōtenti, cibos in uictoriam differūt. Opere prœliū feruet, includiq; retibus se fortiss. urgētes gaudēt. Atq; ne idipsum fugam hostiū stimulet, inter nauigia & retia natantésue homines ita sēsim elabunt, ut exitus nō appareat. Saltu, qđ est aliàs blandiss. his, nullus conatur euadere, ni submittantur sibi retia. Egressi protinus an- te uallū prœliantur. Ita pacta captura, q̄s interemere, diri piūt. Sed enixioris operæ q̄ unius diei prœmiū, ut cōscij, operiuntur in posterū, nec piscibus tantū, sed interiectu panis ac uino satiantur. Quę de eodē genere piscandi in Iassio sinu cōsul Mutianus tradit, hoc differunt, ꝙ ultro neq; inclamati præsto sint, ptesq;e manibus excipiant, & suum quęq; cubantes cū delphinis socium habeant, q̄ uis noctu & ad faces. Ipsis quoq; inter se est publica soci etas. Capto a rege Cariæ, alligatoq; in portu delphino, ingens reliquorum conuenit multitudo, mœstitia qua- dam (quæ posset intelligi) miserationem petens, donec dimitti rex eū iussit. Quin & paruos semꝑ aliquis gran- dior comitatur ut, custos. Conspectiq; sunt iam defun- ctum portantes, ne laceretur a beluis.

S ij De

De Tursionibus aquatilibus Cap. IX.

DElphinorum similitudinem habent, qui uocantur Tursiones. Distant & tristitia quidem aspectus. Abest enim illa lasciuia, maxime tamen rostris caniculatum maleficentia assimulati. tristi. hoc est, tristi colore, habitu & gestu ipso. Trisiones & tirsiones legitur apud Aristotelem lib. sexto capite duodecimo.

De Testudinibus quomodo capiantur. Cap. X.

TEstudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut singularum superficies habitabiles casas integant, atque inter insulas rubri præcipue maris his nauigẽt cymbis. Capiuntur multis quidem modis, sed maxime euectæ in summa pelagi antemeridiano tepore blandito, eminente toto dorso per tranquilla fluitantes: quæ uoluptas libere spirandi, in tantum fallit oblitas sui, ut solis uapore siccato cortice, non queant mergi, inuitæque fluitent, opportunæ uenantium prædæ. Ferunt & pastũ egressas noctu, auidéque saturatas lassari: atque ut remearint matutino, summa in aqua obdormiscere, id, pdi stertentium sonitu, tumque leuiter capi. Adnatare nim singulis ternos, à duobus in dorsum uerti, à tertio laqueum inijci supinæ, atque ita ad terram à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud ulla difficultate capiuntur, ultroque ueniunt stato tempore anni in amnem Eleutherũ effusa multitudine. Dentes non sunt testudini, sed rostri margines acuti, superna parte inferiorem claudente pyxidum modo. In mari uiuunt conchylijs, tanta oris duritia, ut lapides comminuant. In terram egressæ in herbis pariunt oua, auium ouis similia, ad centena numero. Eaque defossa extra aquas, & cooperta terra, ac pauita pectore & complanata, incubant noctibus. Educant fœtus annuo spatio. Quidam oculis spectando quoque oua foueri ab ijs

Cymbis, nauigiis ex illarum testis fabricatis.

Inui-flu. quia iã mergi nequeant.

pu

putant. Fœminam coitum fugere, donec mas festucam aliquam imponat aduersæ. Troglodytæ cornigeras habent, ut in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus, quorũ in natando remigio se adiuuant. Celetũ genus id uocatur eximiæ testudinis, sed raræ. Namq; quasi scopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, ut sacras adorant. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ uocantur, in Aphricę desertis, qua parte maxime sitientibus harenis squalent roscido (ut creditur) humore uiuentes. Neq; ibi aliud animal prouenit.

Lyra & piscis & instrumentũ musicum. Arist. lib. 4. capite nono. Chelenop. i. eos, qui testudinibus uescuntur, a χελώνη quod testudo, & a φάγειν quod comedere significat nomine composito.

Quis primus testudines secare instituit. Cap. XI.

TEstudinum putamina secare in laminas, lectosque & repositoria ijs uestire Carbilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenij.

Tegmenta aquatilium. Cap. XII.

AQuatilium tegmenta plura sunt. Alia corio et pilis teguntur, ut uituli, hippopotami. Alia corio tãtum ut delphini: cortice, ut testudines: silicum duricia, ut ostreæ & conchæ: crustis, ut locustæ: crustis & spinis, ut echini: squamis, ut piscis: aspera cute, ut squatina, qua lignum & ebora poliuntur: molli, ut murenæ, alia nulla, ut polypus.

De uitulo marino. Cap. XIII.

Quæ pilo uestiuntur, animal pariunt, ut pristes, balena, uitulus. Hic parit in terra pecudum more: secundo partus reddit initu. Canum modo cohæret, & parit nunquam geminis plures, educat mammis fœtum. Non ante xij. diem deducit in mare, ex eo subinde assuefaciens. Interficiuntur difficulter nisi capite eliso. Ipsis in somno mugitus, unde nomen uituli accipiunt. Tenent disciplinam, uoceq; pariter & uisu populum salutant, incon

Apud Ari. li. 6. legitur, hic animal & concipit statim intra se, & parit. Secundas quoque emittit, & lac reddit &c.

dito fremitu,nomine uocati respondent. Nullũ animal grauiore somno premitur. Pinnis quibus in mari utuntur,humi quoq; uice pedum serpunt. Pelles eorum etiam detractas corpori,sensum æquorũ retinere tradunt, semperq; æstu maris recedẽte inhorrescere:præterea dextræ pinnæ uim soporiferam inesse,somnosq; allicere subdi (tam capiti.

De piscibus pilo carentibus,& quomõ pariant,& quot eorum genera. Cap.XIIII.

PIlo carentium duo omnino animal pariunt, delphinus & uipera. Piscium species sunt septuaginta quatuor:præter crustis intecta,quæ sunt tringinta. De singulis alias dicemus. Nunc enim naturæ tractantur insignium. alias dicemus,lib xxxij.cap.ult.

De nominibus & naturis multorũ pisciũ. Cap.XV.

PRæcipua magnitudine Thynni. Inuenimus talenta xv. pependisse. Eiusdem caudæ latitudinem duo cubita & palmũ. Sunt & in quibusdam amnibus haud minores,silurus in Nilo,esos in Rheno,attilus in Pado,inertia pinguescẽs,ad mille aliquando libras,catenato captus hamo,nec nisi boum iugis extractus: Atqui hunc minimus appellatus clupea,uenã quandam eius in faucibus mira cupidine appetẽs,morsu exanimat. Silurus grassatur ubicumq; est,omne animal appetens,equos innatantes sæpe demergẽs,pcipue in Meno Germaniæ amne,ppter Lisboũ,& in Danubio. Mari extrahitr porculo marino simillimus. Et in Borysthene memoratur pcipua magnitudo,nullis ossibus spinis'ue intersitis,carne pdulci. In Gange Indiæ platanistas uocant,rostro delphini et cauda,magnitudine autem xv.cubit. In eodem esse Statius Sebosus haud modico miraculo affert,uermes branchijs binis.lx.cubit.,cœruleos,q nomẽ a facie traxerunt. His tantas esse uires,ut elephantos ad potũ uenientes mordicus apphensa manu eorũ abstrahant. Thynni mares sub uẽtre nõ hñt pinnam. Intrant'e magno ma-

Silurus fluuio dicitur. Esos uel esox autẽ est lax apud germanos. Clupeas uero Romanum uulgus latias appellat, Gallia & Germania alosas, harũ magna copia in Rheno per Aprilẽ & Maiũ capitur, estque saporis nõ contemnẽdi, quẽ amittere dicũt ad primum tonitrus sonitum.

ri pōtum uerno tpe gregatim, nec alibi fœtificant, Cordilla appellatur ptus, q fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Limosæ uero à luto pelamides incipiunt uocari, & cū annuum excessere tps, thynni. Hi membratim cæsi, ceruice & abdomine cōmendantur, atq; clidio, recēti dumtaxat, & tum quoq; graui ructu, cętera parte plenis pulpamentis sale asseruantur. Melandrya uocatur, cæsis quernis assulis simillima. Vilissima ex his, q̄ caudæ proxima, quia pingui caret. Probatissima ea, q̄ faucibus: at in alio pisce, circa caudam exercitatis. Pelamides in apolectos pticulatimq; cōsectæ, in gña cybiorū dispartiunt. Pisciū genus omē pcipua celeritate adolescit maxime in Pōto. Caussa, multitudo amniū dulces inferētium aqs. Amiam uocant, cuius incremētum singulis diebus intelligit. Cum thynnis hęc & pelamides in Pontum ad dulciora pabula intrant gregatim cū suis q̄q; ducibus, & primi om̄ scōbri, qbus & in aqs sulphureus color, extra q ceteris. Hispanię cetarias his replēt, thynnis nō cōmeantibus. Sed in Pōtum nulla intrat bestia piscibus malefica, pter uitulos & puos delphinos. Thynni dextra ripa intrāt, exeunt leua. Id accidere existimatur, qa dextro oculo plus cernunt, utroq; hebete natura. Est in Euripo Thracij Bosphori, q̄ Propōtis Euxino iungitur, in ipsis europam asiamq; sepantis freti angustijs, saxum miri candoris, à uado ad summa plucēs iuxta Chalcedonē in latere Asiæ. Huius aspectu repēte territi, semper adusum Byzantij, pmontorium ex ea caussa appellatum auricornu, pcipiti petunt agmine. Itaq; omis captura Byzantij est, magna Chalcedōis penuria. m. pas. medij interfluētis Euripi. Opperiunt autē aqlonis flatum, ut secundo fluctu exeant è ponto, nec nisi intrantes pontum, Byzantij capiunt. Bruma nō uagant: ubicunq; dep̄hensi usq; ad æquinoctium, ibi hybernant. Iidē sæpe nauigia uelis euntia comitantes, mira q̄dam dulcedine p ali

Clidio. i. iugulo recenti non salso

Apolectus maxima ex pelamidibus, Plin. 32. cap. ult. Cybio uero est concisa pelamis.

In manu scripto exemplari legi tur. m. pas. alias d. c.

quot horarum ſpacia, & paſſuum milia à gubernaculis non ſeparantur, ne tridente quidem in eos ſæpius iacto territi. Quidam eos, qui hoc è Thynnis faciant, pompi- los uocant. Multi in Propontide æſtiuant. Pontum non intrant. Item ſoleæ cum rhombi intrent: nec ſepia eſt, cũ loligo reperiatur. Saxatilium, turdus & merula deſunt, ſicut conchylia, cum oſtreę abundent. Omnia autem hy bernant in Aegæo. Intrantium pontũ ſoli non remeant Trichiæ. Græcis enim in plæriſq; nominibus uti pare- rit, quãdo alijs atq; alijs eoſdem diuerſi appellauere tra ctus. Sed hi ſoli Iſtrum amnem ſubeunt, ex eo ſubterra- neis eius uenis in Adriaticum mare defluunt: itaq; & il- luc deſcendentes nec unquàm ſubeũtes è mari uiſuntur. Thynnorum captura eſt à Vergiliarum exortu ad Ar- cturi occaſum. Reliquo tempore hyberno latent in gur gitibus imis, niſi tepore reliquo euocati, aut plenilunijs Pingueſcunt & in tantum, ut dehiſcant. Vita longiſſi- ma ijs biennij. Animal eſt paruum, ſcorpionis effigie, a- ranei magnitudine. Hoc ſe & thynno & ei (qui gladius uocatur) crebro delphini magnitudinẽ excedenti, ſub pinna affigit aculeo, tantoq; infeſtat dolore, ut in naues ſæpenumero exiliant. Quod & aliàs faciunt aliorũ uim timentes. Mugiles maxime tam præcipue uelocitatis, ut tranſuerſa nauigia interim ſuperiactent.

Soleæ, æſtiuant. ſaxat. quæ inter ſaxa ſtabulantur

Vergil. exor. qui fit tempore uer no, occaſ. arcturi in autumno.

De augurijs & diuerſitate piſcium. Cap. XVI.

SVnt & piſcibus præſcita in hac parte auguria. Siculo bello ambulante in littore Auguſto, piſcis è mari ad pedes eius exilijt, quo argumento uates reſpondere, Ne ptunum patrem adoptantem eum ſibi, Sexto Pompeio repudiato (Tanta erat naualis rei gloria) ſub pedibus Cæſaris futuros, qui maria tempore illo tenerent. Piſci- um fœminæ maioresq; mares. In quodam genere omni- no

Pom. hic fuit fili us Pom Magni

no non ſunt mares, ſicut in erythinis & chromibus. Omnes enim ouis grauidæ capiuntur. Vagantur gregatim ferè cuiuſq; generis ſquamoſi. Capiuntur ante ſolis ortum, tum maxime piſciũ fallitur uiſus. Noctibus quidem illuſtribus æque ꝙ die cernunt. Aiunt & ſi iteretur gurges, intereſſe capturę, itaq; plures ſecundo tractu trahi ꝙ primo, guſtu olei maxime. Dein modicis imbribus gaudent, aluntur ꝗ. Quippe & harundines, quãuis in palude prognatæ, non tamen ſine imbre adoleſcunt, & alias ubicunq;. Piſces in eadem aqua aſſidui (niſi apluat) exanimantur. Prægelidam hyemem omnes ſentiunt, ſed maxime, qui lapidẽ habere in capite exiſtimantur, ut lupi, coracini, ſciena, pagri. Cum aſperæ hyemes fuere, multi cæci capiuntur. Itaq; his menſibus iacent in ſpeluncis cõditi, ſicut in terreſtrium genere retulimus. Maxime hippurus & coracinus hyeme non capi, pręter ꝙ æſtatis diebus paucis, & iiſdem ſemper. Item murena & orphus, conger, percæ, & ſaxatiles omnes. Terra quidem, hoc eſt, uado maris excauato cõdi per hyemes torpedinem, pſittam, ſoleamq; tradunt. Quidam rurſus æſtus impatientia, mediis feruoribus ſexagenis diebus latent, ut glaucus, aſelli, auratæ. Fluuiatilium ſilurus caniculæ exortu ſyderatur, & alias fulgure ſopitur. Hoc & in mari accidere cyprino putãt. Et alioqui totum mare ſentit exortum eius ſyderis, quod maxime in Boſphoro apparet. Algæ enim & piſces ſuperferuntur, ab imo uerſa omnia.

ſyder. ſydere illo affligitur .i. morbo corripiturqui ſyderatio dicitur ſyderatur ergo .i. morbo torpeſcit, hoc malum & arboribus nonnunquam accidit.

De Mugili & aliis piſcibus, & ꝙ non iidem ubiq; placeant. Cap. XVII.

MVgilum natura ridetur, in metu capite abſcondito, totos ſe occultari credẽtium. Iiſdem tamen tanta ſalacitas, ut in Phœnice & Narbonenſi prouincia coi

tus tempore, e uiuarijs marem linea lõginqua per os ad brãchias religata, emissum in mare, eademq; linea retra ctum fœminæ sequãtur ad littus, rursusq; fœminam ma res partus tempore. Apud antiquos piscium nobilissi- mus habitus accipenser, unus omnium, squamis ad os uer sis, contra aquam nando meat, nullo nunc in honore est, quod quidem miror, cum sit rarus inuentu. Quidam eũ elopen uocant. Postea præcipuam authoritatem fuisse lupo & asellis Cornelius Nepos & Laberius poeta mi- morum tradidere. Luporum laudatissimi, qui appellan tur lanati a candore mollitiaq; carnis. Asellorum duo genera, callariæ minores & bacchi, qui nõ nisi in alto ca piuntur, ideoq; prælati prioribus. At in lupis, in amne capti præferuntur. Nũc scaro datur principatus, qui so- lus piscium dicitur ruminare, herbisq; uesci, non ali pi- scibus, mari Carpathio maxime frequens. Promontori um Troadis Lecton sponte nunq; transit. Inde aduectos Tiberio Claudio principe Optatus Elipertius præfect- classis, inter Ostiensem & Campaniæ oram sparsos disse minauit. Quinquẽnio ferè cura est adhibita, ut capti red derentur mari. Postea frequentes inueniuntur Italiæ in littore, non ante ibi capti. Admouitq; sibi gula sapores piscibus satis, & nouum incolam mari dedit, ne quis per egrinas aues Romæ parere miretur. Proxima est ijs mẽ sa generis duntaxat mustelarum, quas (mirum dictu) in ter alpes lacus Rhetiæ Bigrantinus æmulas marinis ge nerat. Ex reliqua nobilitate & gratia maxima est, & co- pia mullis, sicut magnitudo modica, binasq; libras pon deris raro admodum exuperant, nec in uiuarijs piscinis q; crescunt. Septentrionalis tantum hos, & proxima oc cidentis parte gignit oceanus. Cætera eorũ genera plu- ra. Nam & alga uescuntur, et ostreis, & limo, et aliorum

æmulas, i. similes

pi-

piſcium carne. Barba gemina inſigniuntur inferiori labro. Lutarium ex ijs uiliſſimi generis appellant. Hunc ſemper comitatur ſargus nomine, alius piſcis, & cœnũ fodiente eo, excitatum deuorat pabulum. Nec littoralibus gratia. Laudatiſſimi conchylium ſapiunt. Nomen ijs Feneſtella à colore mulleorum calciamentorum datum putat. Pariunt ter anno. His certe toties fœtura apparet. Mullum expirantem uerſicolori quadam & numeroſa uarietate ſpectari proceres gulę narrant, rubentium ſquamarũ multiplici mutatione palleſcẽtem, utiq; ſi uitro ſpectetur incluſus. M. Apitius ad omnem luxũ ingenio mirus in ſociorum garo (nam ea quoq; res cognomen inuenit) necari eos præcellens putauit, atq; e iecore eorum alecẽ excogitare prouocauit. Id enim eſt facilius dixiſſe, q̃ quis uicerit. Aſinius celer e cõſularibus, hoc piſce prodigus Claudio principe, unũ mercatus octo milibus nummum: quæ reputatio aufert tranſuerſum animum ad contemplationem eorum, qui in cõqueſtione luxus cocos emi ſingulos pluris q̃ equos quiritabant. At nunc coci triumphorum pretijs parãtur, & coquorum piſces. Nullusq; prop e iam mortalis ęſtimatur pluris, q̃ qui peritiſſime cenſum domini mergit.

Mullei, calcei olim fuerunt regũ Albanorum, ac deinde patriciorum, a mullando .i. ſuendo dicti.

Garum uelgarus liquamẽ eſt quod ex piſcibus plærũque fit, nonnũquam ex carnib. ut Dioſ. id conſicere docet, caret latino nomine, ſed Auſon. dixit illud, ſociorum liquorem. Et alex eſt genus liquaminis, a ueterib. quoque pro piſce uſurpatum.

Quiritare eſt frequenter queri & expoſtulare, a crebra quiritium appellatione.

De mullo, ſalpa & ſalomone, & qui piſces branchias habeant. Caput XVIII.

MVllũ 80. libr. in mari rubro captũ Lic. Mutianus ꝓdidit. Quãti mercatura eũ luxuria, ſuburbanis littorib. inuentũ? Et hæc natura, ut alij alibi piſces principatũ obtineãt: coracinus in Aegypto, zeus, idẽ faber appellat̃, Gadibus, circa Ebuſum, ſalpa, obſcœnus alibi, & q nuſq̃ ꝑcoqui poſſit niſi ferula ꝟberatus. In Aqtania ſalmo fluuiatilis marinis oĩbus ꝑfertur. Piſciũ alij brãchias multiplices habent, alij ſimplices, alij duplices. Iis aquã acceptam ore remittũt. Senectutis indiciũ ſqua- (T ij

marum duricia, quæ non sunt omnibus similes. Duo lacus Italiæ in radicibus alpium, Larius & Verbanus appellãtur, in quibus pisces omnibus annis Vergiliarum ortu existunt squamis conspicui, crebris atq; præacutis, clauorum caligarium effigie, nec amplius, quàm circa eum mensem uisuntur. clau. caligar. hoc est, clauorum, quibus calcei subfiguntur. Est enim caliga calciamenti militaris genus, unde & C. Caligula dictus est, quod in exercitu natus esset. Hinc de eo Ausonius: Caius, cognomen caligæ cui castra dederunt.

De Exocœto. Caput XIX.

MIratur Arcadia suum exocœtũ, appellatum ab eo, quod in siccum somni caussa exeat. Circa Clitoriũ uocalis hic traditur, & sine branchijs. Idem aliquibus adonis dictus. Exeunt in terram & qui marini mures appellantur, & polypi & murenæ. Quin & in Indiæ fluminibus certum genus piscium, ac deinde resilit, nam stagna & amnes transeunt. Plærisq; & euidens ratio est, ut tuto fœtus ædant, quia nõ sint ibi qui deuorẽt fœtus, fluctusq; minus sæuiant. Has intelligi ab his caussas, seruariq; temporũ uices magis miretur, si quis reputet quoto cuique hominum nosci, uberrimam esse capturam sole transeunte piscium signum. quoto, hoc est, quàm paucissimis.

Digestio piscium in figuras corporum. Cap. XX.

MArinorum alij sunt plani, ut Rumbi, soleæ ac passeres, qui a rumbis situ tantum corporum differunt. Dexter resupinatus est illis, passeri læuus. Alij longi, ut murena, conger. Ideo pẽnarum quoq; fiunt discrimina, quæ pedum uice datæ sunt piscibus. Nullis supra quaternas, quibusdam binæ, quibusdam trinæ, aliquibus nullæ. In Fucino tantum lacu piscis est, qui octonis pennis natat. Binæ omnino longis, ut lumbricis & anguillis & con-

gris

gris. Nullæ, ut murenis, quibus nec branchiæ. Hæc omnia flexuoso corporum impulsu ita mari utuntur, ut serpentes terra, in sicco quoque repunt, ideo etiam uiuaciora talia. Et e planis aliqua non habent pennas, ut pastinacæ, ipsa enim latitudine natant: & quæ mollia appellantur, ut polypi. quoniam pedes uicē pēnarum illis præstant.

De Anguillis. Caput XXI.

ANguillæ octonis uiuunt annis. Durant et sine aqua senis diebus aquilone spirante, austro paucioribus. At hyemem eædem in exigua aqua non tolerant, nec in turbida: ideoque circa Vergilias maxime capiuntur, fluminibus tum præcipue turbidis. Pascuntur noctibus. Exanimes piscium solæ non fluitant.

Tempore uerno oriuntur Vergiliæ

De lacu Benaco. Caput XXII.

LAcus est Italiæ Benacus, in Veronensi agro Mintiū amnem transmittens, ad cuius emersus annuo tēpore, Octobri fere mēse, autumnali sydere, ut palam est, hyemato lacu, fluctibus glomeratæ uoluuntur, in tantum mirabili magnitudine, ut in excipulis eius fluminis, ob hoc ipsum fabricatis, singulorum milium globi reperiantur.

hyemato. i. fluctibus uexato

De Murena. Caput XXIII.

MVrena quocumque tēpore parit, cum cæteri pisces stato pariant. Oua eius citissime crescunt in sicco littore, elapsas uulgus coitu serpentium impleri putat. Aristoteles myrinum uocat marem qui generat. Discrimen esse, quod murena uaria & infirma sit, myrinus unicolor & robustus, dentesque extra os habeat. In Gallia septentrionali murenis omnibus dextera in maxilla septenæ maculæ, ad formam septemtrionis, aureo colore fulgent, duntaxat uiuentibus, pariterque cum anima extinguuntur. Inuenit in hoc animali documēta sæuitiæ Ve-

dius Pollio eques Rom. ex amicis diui Augusti, uiua-rijs earũ immergens damnata mancipia, non tanq̃ ad feris terrarum nõ sufficientibus, sed quia in alio genere totum pariter hominẽ distrahi spectare nõ poterat. Ferũt aceti gustu præcipue eas in rabiẽ agi. Tenuissimũ his tergus: cõtra anguillis crassius, eoq́ uerberari solitos tradit Verrius prætextatos, & ob id multam ijs dicit nõ institutam.

Vedius Pol. sagi nabat murenas humano sangui ne.

De planis piscibus. Caput XXIIII.

PLanorum pisciũ alterũ est genus, quod pro spina cartilaginẽ habet, ut raiæ, pastinacæ, squatinæ, torpedo, & quos bouis, lamiæ, aquilæ, ranæ nominibus Græcia appellat. Quo in numero sunt squali quoq́, q̃uis nõ plani. Hæc græce in uniuersum selache appellauit Aristoteles primus. Hoc nomine eis imposito, nos distinguere nõ possumus, ni cartilaginea appellare libeat. Om̃ia autẽ carnosiora sunt talia, et supina uescuntur, ut in delphinis diximus. Et cum cæteri pisces oua pariant, hoc genꝰ solum, ut ea quæ cete appellant, animal parit, excepta quam ranam appellant.

Græci uocant cõmuni nomine pisces magnos cete

De Echeneide. Caput. XXV.

EST paruus admodũ piscis assuetus petris, echeneis appellatus: hoc carinis adhærente, naues tardius ire credunt, inde nomine imposito: quam ob caussam amatorijs q̃q; ueneficijs infamis est, & iudiciorũ ac litiũ mora: quæ crimina una laude pensat fluxus grauidarũ utero sistens, partusq́ cõtinens ac puerperiũ: in cibos tñ nõ admittit. Pedes eũ habere arbitratur Arist. ita posita pẽnarum similitudine. Mutianus muricẽ esse latiorẽ purpura, neq; aspero, neq; rotũdo ore, neq; in angulos prodeũte rostro, sed simplice, cõcha utroq; latere sese colligente: quibus inhærẽtibus plenam uentis stetisse nauẽ, portantẽ nuncios à Periandro, ut castrarentur nobiles pueri,

Echeneis latinis remora dicitur.

ri,conchasq́ quæ id præstiterunt,apud Gnidiorũ Vene- rẽ coli. Trebius Niger sesquipedalẽ esse,& crassitudine quinq́ digitorũ,naues morari. Præterea hanc esse uim eius asseruati in sale,ut aurũ quod deciderit in altissimos puteos,admotus extrahat.

De uarietate naturæ piscium. Caput XXVI.

MVtant pisces colorẽ. Candidæ hyeme menæ, & fi- unt æstate nigriores. Mutat & phycis, reliquo tpe candida,uere uaria. Eadẽ piscium sola nidificat ex alga, atq́ in nido parit. Volat hirundo,san'e perq́ similis uo- lucri hirundini.

De miluo pisce & dracone marino. Cap. XXVII.

ITem miluus subit in summa maria,piscis ex argumen to appellatus lucerna,linguaq́ ignea p os exerta,tran quillis noctibus relucet. Attollit cornua'e mari sesqui- pedalia fer'e,cornuta,quæ ab his nomen traxit. Rursus draco marinus captus,atq́ immissus in harenam,cauer- nam sibi mira celeritate excauat.

De piscibus sanguine carentibus. Cap. XXVIII.

PIsciũ qdam sanguine carẽt,de qbus dicemus. Sũt aũt tria gña,in pmis q̃ mollia appellanẽ,deinde cõtecta crustis tenuibus,postrẽo testis inclusa duris. Mollia sũt lolligo,sepia,polypus,& cetera eius generis. His caput inter pedes,& in uentre,pediculi octonis omnibus. Se- piæ & lolligini pedes duo. Ex ijs lõgissimi & asperi,qui bus ad ora admouẽt cibos,& in fluctibus se uelut anco- ris stabiliunt,cæteri cirri quibus uenantur.

Pennæ pedum ui ce piscibus datæ sunt.

De lolligine,et sepijs,et polypis,& nautilis. Ca. XXIX

LOligo etiam uolitat,extra aquã se efferẽs,quod & pe ctunculi faciunt,sagittę mõ. Sepiarũ generis mares uarij & nigriores,constantiæq́ maioris. Percussæ tridẽ te fœminæ,auxiliantur,at fœmina icto mare,fugit.

Am

Ambo autem ubi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est, infuscata aqua absconduntur. Polyporum multa genera: Terreni maiores quam pelagici, & omnes brachijs ut pedibus ac manibus utuntur, cauda uero quæ est bisulca & acuta, in coitu. Est Polypis in dorso fistula, quam transmittunt mare, eam modo in dexteram partem, modo in sinistram transferunt. Natant obliqui in caput, quod prædurum est suffocatione uiuentibus. Cæterum per brachia, uelut acetabulis dispersis, eo hausto quodammodo, cui adhærescunt, tenent supini, ut auelli non queant. Vada non apprehendunt, & grandibus minor tenacitas. Soli mollium in siccum exeunt duntaxat asperum, leuitatem odere. Vescuntur conchyliorum carne, quorum conchas complexu crinium frangunt: itaque præiacentibus testis cubile eorum deprehenditur. Et cum alioquin brutum habeatur animal, ut quod ad manum hominis adnatat, in re quodammodo familiari callet. Omnia in domum comportat, dein putamina rosa carne egerit, adnatantes pisciculos ad ea uenatur. Colorem mutat ad similitudinem loci, et maxime in metu. Ipsum brachia sua rodere falsa opinio est. Id enim a congris euenit ei: sed renasci sicut colotis & lacertis caudam, haud falsum. Inter præcipua autem miracula est, qui uocatur nautilos, ab alijs pompilos. Supinus in summa æquorum peruenit, ita se paulatim subrigens, ut emissa omni per fistulam aqua, uelut exoneratus sentina, facile nauiget. Postea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa miræ tenuitatis extendit. Qua uelificante in auras, cæteris subremigans brachijs, media cauda (ut gubernaculo) se regit. Ita uadit alto, Liburnicarum gaudens imagine, & si quid pauoris interueniat, hausta se mergens aqua.

De

De ozena, nauplio, & locustis. Cap. XXX.

POlyporum generis ozena, dicta à graui capitis odore, ob hoc maxime murenis eam consectantibus. Polypi binis mensibus conduntur. Vltra bimatum non uiuunt. Pereunt autem tabe semper, fœminæ celerius, & fere à partu. Non sunt prætereunda, & L. Lucullo Procons. Bæticæ comperta de polypis, quæ Trebius Niger è comitibus eius prodidit, auidissimos esse concharum. Illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eorum, ultroq; æscam ex prædante capere. Carent cōchæ uisu, omniq; sensu alio, quàm cibi & periculi. Insidiantur ergo polypi apertis, impositoq; lapillo extra corpus, ne palpatu eijciatur, ita securi grassantur, extrahunt'ue carnes. Illæ se contrahunt, sed frustra discuneatæ. Tāta solertia animalium hebetissimis quoq; est. Præterea negat ullū esse atrocius animal ad conficiēdnm hominem in aqua. Luctatur enim complexu, & sorbet acetabulis, ac numeroso suctu detrahit eum. In naufragos urinantes'ue impetum capit, sed si inuertatur, elanguescit uis. Exporrigunt enim se resupinati, mire omnibus marinis expetentibus odorem quoq; eorum, qua de caussa & nassis illinūtur. Cætera, quæ idē retulit, monstro propiora possunt uideri. Carteiæ in cetarijs assuetus quidam polypus exire è mari in lacus eorum apertos, atq; ibi salsamenta populari, conuertit in se custodum indignationem, assiduitate furti immodici. Sepes erāt his obiectę, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit nisi canū sagacitate. Hi redeuntem circumuasere noctu, cōcitiq; custodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliti odore diri. Quis ibi polypū expectasset, aut ita cognosceret? Cum monstro dimicare sibi uidebantur. Namq; & affla

suctu. s. aquæ

tu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachijs clauarũ modo incussos, ægreq; multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput eius, dolij magnitudine, ampha rarum xv. capax, atq;, ut ipsius Trebij verbis utar, barbas, quas uix utroq; brachio cõplecti esset, clauarum modo torosas, longas pedum xxx. acetabulis siue caliculis urnalibus peluiũ modo, dentes magnitudini respondẽtes. Reliquiæ asseruatæ miraculo, pependere pondo dcc. Sepias quoq; & loligines eiusdem magnitudinis expulsas in littus illud, idem autor est. In nostro mari loligines quinum cubitorũ capiuntur, sæpe binum. Neq; his bimatu longior uita. Nauigeram similitudinẽ & aliam in Propontide uisam sibi prodidit Mutianus: concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata. In hac condi Naupliũ animal sepiæ simile, ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim uectorẽ demissis palmulis ferre ut remis. Si uero flatus inuitent, easdẽ in usu gubernaculi porrigi, pandiq; conchæ sinus aura. Huius uoluptatẽ esse ut ferat, illius ut regat. Simulq; eandẽ descẽdere incluso sinu, fluctu hausto territam uisu forte tristi. Id enim ubi cõstat rumore nauigantiũ, humana calamitas in causa est. Locustę crusta fragili muniũtur in eo genere, quod caret sanguine. Latent mensibus quinis: Similiter cancri, qui eodem tẽpore occultantur. & ambo ueris principio senectutem, anguium more exuunt renouatione tergorũ. Cętera in aquis natant. Locustę reptantium modo fluitant. Si nullus ingruat metus, recto meatu cornibus, quæ sunt rotunditate præpilata, ad latera porrectis: ijsdem erectis in pauore oblique in latera procedunt. Cornibus inter se dimicant. Vnum hoc animal nisi uiuum feruẽti aquæ in-

in coquatur, fluida carne non habet callum.

Callum, hoc est, gustatum siue saporem illum, quē sentiunt in uescendo sub dentibus, cum calloiam & duriorem carnē mandunt homines gulones. Quare recte dixit Fluida carne non habet callum, quod fluida caro callo ueluti opponitur.

De cancris. Cap. XXXI.

Viuunt petrosis locis, cancri mollibus. Hyeme aprica littora sectantur. Aestate in opaca gurgitum recedunt. Omnia eius generis hyeme læduntur, autumno & uere pinguescunt, & plenilunio magis, quia nocte sydus tepido fulgore mitificat. Cancrorum genera, carabi, astaci, maiæ, paguri, heracleotici, leones, & alia ignobiliora. Carabi a cæteris cancris cauda distant. In Phœnice hippeæ uocantur, tantæ uelocitatis ut consequi nō sit. Cancris uita longa. Pedes octoni omnibus in obliquum flexi. Fœminæ primus pes duplex, mari simplex. Præterea bina brachia denticulatis forcipibus. Superior pars in primoribus his mouetur, inferiore immobili. Dextrum brachium omnibus maius. Vniuersi ubi aliquando congregantur, os Ponti euincere non ualent: quamobrem regressi circumeūt, apparetq; tritum iter. Pinnother autē uocatur minimus ex omni genere, ideo opportunus iniuriæ. Huic solertia est inanium ostrearū testis se condere, & cum accreuerit, migrare in capaciores. Cancri in pauore etiam retrorsum pari uelocitate redeunt. Dimicant inter se, ut arietes, diuersis cornibus incursantes. Contra serpentiū ictus medentur. Sole cancri signum transeūte, & ipsorum (cum exanimati sunt) corpus transfigurari in scorpiones narratur in sicco. Ex eodē gñe sunt echini, quibus spinæ pro pedibus. Ingredi est ijs in orbē uolui, itaq; detritis sæpe aculeis inueniūtur. Ex his echinometræ appellant, quorū spinę lōgiss.

Pinnother dictus quod pinnas tenetur.

calíces minimi. Nec omníbus idem uitreus color. Circa Toronem candidi naſcũtur, ſpina parua. Oua omnium amara, quina numero. Ora in medio corpore in terram uerſa. Tradunt ſæuitiam maris præſagire eos, correptisq́ operiri lapillis: mobilitatemq́ pondere ſtabilientes, nolunt uolutatione ſpinas atterere. Quod ubi uidere nautici, ſtatim pluribus ancoris nauigia infrenant.

De Cochleis Cap. XXXII.

IN eodem genere ſunt cochleæ, aquatiles, terreſtresq́ exerentes ſe domicilio, binaq́ ceu cornua protendentes contrahentesq́. Oculisq́ carẽt, ideo corniculis prætentant iter.

De pectínibus, & unguíbus, & murice, & concharum generíbus. Cap. XXXIII.

PEctines in mari ex eodem genere habentur. Reconditi & ípſi in magnis frigoríbus, ac magnis æſtibus, unguesq́ uelut igne lucentes in tenebris, etiam in ore mandentium. Firmioris iam teſtæ murices, & concharum genera, in quíbus magna ludentis naturæ uarietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis & concauis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, leuibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, uertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato, iam diſtinctione uirgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim undata, cancellatim reticulata, in obliquũ, in rectũ expanſa, prædenſata, porrecta, ſinuata, breui nodo ligatis, toto latere connexis, ad plauſum apertis, ad buccinã recuruis. Nauigant ex his Neritæ: præbentesq́ concauam ſibi partem, & alteram auræ opponentes, per ſumma æquorum uelificant. Saliunt pectines, & extra uolitant, ſeq́ & ipſi carinant.

A Lunæ mutatione hæ ſimilitudines ſumuntur. ſtriatis. i. ueluti ſulcatis & cauatis ſparſim. Muricatim, muricis modo formatis. uirgulata, uirgulis diſtincta. Cancellatim, modo cancellorum, hoc eſt lignorum tranſuerſim diſpoſitorum.

Cu

Cuniculatim, cuniculorum modo. Sunt autem cuniculi fossæ subterraneæ, alias animalcula quædam sic dicta, quod cuniculos, id est, fossas in terra defodiant, a leporibus non multum differentia, unde quidam eos tertiam leporum speciem affirmant. Carinant. i. carinæ in modum formant. Hic illud ad notandum, quod plerasque ex his formulis citius quis animo imaginari possit, quā uerbis expresserit, in quo certe Plinius mirus ubique artifex habetur.

De diuitijs marinis. Cap. XXXIIII.

SEd quid hęc tam parua commemoro, cum populatio morum atq; luxuria non aliunde maior quàm e concharum genere proueniat? Iam quidem ex tota rerū natura damnosissimum uentri mare est, tot modis, tot mensis, tot piscium saporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt.

Populatio, euersio, ab hostibus sumpta translatione. Pretia cap. i. tanto periculo capiuntur pisces ut ob id pretia augeantur.

Quomodo nascantur, & ubi, & quomodo inueniantur margaritæ. Cap. XXXV.

SEd quota hæc portio est reputantibus purpuras, conchylia, margaritas? Parum scilicet fuerat in gulas cōdi maria, nisi manibus, auribus, capite, toto corpore à feminis iuxta uirisq; gestarentur. Quid mari cum uestibus? Quid undis fluctibusq; cum uellere? Non recte recipit hic nos rerum natura nisi nudos. Esto, sit tanta uentri cum eo societas: quid tergori? Parum sit, nisi qui uescimur, periculis etiam uestiamur. Adeo per totum corpus animæ hominis periculo quæsita maxime placent. Principium ergo culmenq; omnium rerum pretij, margaritæ tenēt. Indicus maxime has mittit oceanus. Inter illas beluas tales tantasq;, quas diximus, per tot maria uenientes, tam longo terrarum tractu, e tantis solis ardoribus, atq; Indicis quoq; insulis petunt, & admodum paucis. Fertilissima est Taprobane & Thoidis, ut diximus in circuitu mundi. Item Perimula promontorium Indiæ. Præcipue autem laudātur circa Arabiam in Persico sinu maris rubri. Origo autē atq; genitura conchæ,

Pur. con, ut ex quibus colores colliguntur ad tingendum uestes, ad luxū magis quam ad usū.

Si non nudos reciperet nos hic natura, non recte nos reciperet, imo improbe nobiscum ageret.

Ani. hom. i. uitæ imo uoluptati hominis.

lib. 6. cap. 25.

est haud multum ostrearum conchis differens. Has ubi genitalis anni stimulauerit hora, pandētes sese quadam oscitatione impleri roscido cōceptu tradunt, grauidas postea eniti, partūq; concharū esse margaritas, pro qualitate roris accepti: si purus influxerit, candorem cōspici: si uero turbidus, & fœtum sordescere: eundem pallere, cœlo minante, conceptum, ex eo quippe constare, cæliq; eis maiorem societatem esse, q̄ maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum. Si tēpestiue satientur, grandescere & partus. Si fulguret, cōprimi conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si uero & tonuerit, pauidas ac repente compressas, quæ uocant physemata, efficere speciem, uerū inani inflatam sine corpore: hos esse concharum abortus. Sani quidē partus multiplici constant cute, non improprie callum ut existimari corporis possit, itaq; & purgantur à peritis. Miror ipso tātum eas cœlo gaudere, sole rubescere, candoremq; perdere ut corpus humanum. Quare præcipuum custodiunt, pelago altius mersæ, q̄ ut penetrent radij. Flauescunt tamen & illæ in senecta, rugisq; torpescunt, nec nisi in iuuenta constat ille, qui quæritur, uigor. Crassescūt etiam in senecta, conchisq; adhærescūt, nec ab illis auelli queunt, nisi lima. Quibus una tantum est facies, & ab ea rotunditas, auersis planicies, ob id tympana nominātur. Cohærentes uidemus in conchis hac dote unguenta circumferentibus. Cætero in aqua mollis unio, exemptus protinus durescit. Concha ipsa cum manum uidet, comprimit sese, operitque opes suas, gnara propter illas se peti: manumque si præueniat, acie sua abscindit, nulla iustiore pœna, & alijs munita supplicijs. Quippe inter scopulos pars maior inuenitur, sed in alto quoque comitantur marinis canibus, nec tamen aures

cœlo minante. i. impendente pluuia.

Physemata ab inflando dicuntur, quod huiusmodi conchæ speciem efficiant, ut Plin. ait, inani, hoc est aere inflatam, ac perinde sine corpore ad modum bullarum, quæ ex crassa pluuia repente nascūtur in aquis, & repente euanescūt, physemata ergo bullæ siue inflationes.

fœ-

fœminarum arceantur. Quidam tradunt, ſicut apibus, ita concharum examinibus ſingulas magnitudine & uetuſtate præcipuas eſſe ueluti duces, miræ ad cauendum ſolertiæ: has urinantium cura peti, illis captis facile cæteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas ſale in uaſis fictilibus, eroſa carne omni, nucleos quoſdam corporum, hoc eſt, uniones decidere in ima. Vſu atteri non dubium eſt, coloremque indiligentia mutari. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere, haud promptis rebus, in tantum, ut nulli duo reperiantur indiſcreti: unde nomen unionum Romanæ ſcilicet impoſuere delitiæ. Nam apud Græcos non eſt, nec apud barbaros inuentores eius aliud quàm margaritæ. Et in candore ipſo magna differentia. Clarior in rubro mari repertus. Indicus ſpecularium lapidum ſquamas aſſimilat, alias magnitudine præcellens. Summa laus coloris eſt exaluminatos uocari. Et procerioribus ſua gratia eſt. Elenchos appellant faſtigiata longitudine, alabaſtrorum figura in pleniorem orbem deſinentes. Hos digitis ſuſpendere, & binos ac ternos auribus, fœminarum gloria eſt. Subeunt luxuriæ eius nomina & tædia exquiſita perditiore portatu. Siquidem cum id fecere, crotalia appellant, ceu ſono quoque gaudeant, & colliſo ipſo margaritarum. Affectantque iam & pauperes licitatorem fœminæ, in publico unionem eſſe dictantes. Quin & pedibus, nec crepidarum tantum obſtragulis, ſed totis ſocculis addunt. Neque enim geſtare iam margaritas, niſi calcent, ac per uniones etiam ambulent, ſatis eſt. In noſtro mari reperiri ſolebant. Crebrius circa

Niſi calcent, Calcare margaritas, eſt eas addere calciamentis.

Bosphorum Thracium, ruffi ac parui in conchis, quas myas appellant. At in Acarnania, quæ uocatur, pinna gignitur. Quo apparet nõ uno conchę genere nasci. Nã & Iuba tradit Arabicis concham esse similem pectini insecto, hirsutam echinorũ modo, ipsum unionem in carne ipsa esse grandini similem. Conchæ non tales ad nos afferuntur. Nec in Acarnania ante laudati reperiuntur enormes & feri, colorisq; marmorei. Meliores circa Actium, sed & hi parui: Et in Mauritaniæ maritimis. Alexander Polyhistor & Sudines senescere eos putant, coloremq; expirare. Eorum corpus solidum esse manifestum est, q nullo lapsu franguntur. Non autem semper in media carne reperiuntur, sed alijs atq; alijs locis. *Vidimusq;* iam extremis etiam marginibus uelut è cõcha exeuntes, & in quibusdam quaternos quinosq;. Põdus ad hoc æui semuncię pauci singulis scrupulis excessere. In Britannia paruos atq; decolores nasci certũ est. Quoniam diuus Iulius thoracem, quem Veneri genitrici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factũ uoluerit intelligi. Lolliam Paulinam, quæ fuit Caij principis matrona, nec serio quidem aut solenni ceremoniarũ aliquo apparatu, sed mediocrium etiam sponsalium cœna, uidi smaragdis margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus digitisq;, quæ summa quadringenties sestertium colligebat: ipsam confestim paratam nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, sed auitæ op[illegible], prouinciarum scilicet spolijs partæ. Hic est rapinarum exitus, hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriente, interdicta amicitia à Caio Cęsare Augusti filio, uenenum biberet, ut neptis eius cccc. HS. operta spectaretur ad lucernas.

spiris, i. crinibus spiræ in modum inuolutis, spira autem dicitur funis nauticus in orbem conuolutus.

H.S. sestertium

Computet nunc aliquis ex altera parte, quantum Curius aut Fabritius in triumphis tulerint, & imaginetur eorum fercula, & ex altera parte Lolliam, unã imperij muliérculam accubãtem, nõ illos curru detractos, quàm in hoc uicisse malit? Nec hæc summa luxuriæ exempla sunt. Duo fuere maximi uniones per omne æuum, utrumque possedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouissima, per manus orientis regum sibi traditos. Hæc cum exquisitis quotidie Antonius saginaret epulis, superbo simul ac procaci fastu, ut regina meretrix lautitiã eius omnẽ, apparatumque detrectans, quærente eo quid astrui magnificentiæ posset? Respondit, una se cœna centies sestertium absumpturam. Cupiebat discere Antonius, sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsionibus factis postero die, quo iudicium agebatur, magnificam alias cœnam, ne dies periret, sed quotidianam Antonio apposuit, irridenti, computationemque expostulanti. At illa corollarium id esse, consumpturamque se ea in cœna taxationem confirmans, solamque se centies sestertium cœnaturam. Inferri mensam secundam iussit. Ex præcepto ministri unum tantum uas ante eam posuere aceti, cuius asperitas uisque in tabem margaritas resoluit. Gerebatque auribus tum maxime singulare illud, & uere unicũ naturæ opus. Itaque spectante Antonio, quidnam esset actura, detractum alterum mersit, ac liquefactũ absorbuit. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex sponsionis eius, eum quoque parãti simili modo absumere, uictumque Antonium pronunciauit, homine irato. Comitetur fama unionis eius parem, capta illa tantæ quæstionis uictrice regina dissectum, ut esset in utrisque Veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Non ferent tamẽ hanc palmam, spoliabunturque etiam luxuriæ gloria.

Fercula dicuntur nonnunquam triumphalis pompæ gestamina, a ferendo, quo nomine continentur simulacra deorum, oppidorũ, spolia hostiũ &c.

Tabem, i. liquorẽ

X Pri-

Prior id fecerat Romæ in unionibus magnæ taxationis Clodius tragœdi Aesopi filius, relictus ab eo in amplis opibus hęres, ne in triumuiratu suo nimis superbiat Antonius, pen'e histrioni comparatus: & quidem nulla spōsione ad hoc productus, quo id magis regium erat, sed ut experiretur in gloria palati, quid saperent margaritę: atq; mire placuere, ne solus hoc sciret, singulos uniones conuiuis adsorbēdum dedit. Romæ in promiscuum ac frequentem usum uenisse, Alexandria in ditionem redacta. Primum autem cœpisse circa Syllana tempora minutas & uiles. Fenestella tradit manifesto errore, cū Aelius Stilo Iugurthino bello unionum nomen impositū maxime grandibus margaritis prodat. Et hoc tamen ęternæ prop'e possessionis est. Sequitur hæredem, in mancipatum uenit ut prædium aliquod. Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadē mater luxuria pen'e etiam margaritis pretia fecit.

De natura purpuræ & muricis. Cap. xxxvi.

PVrpuræ uiuunt annis (plurimum) septenis. Latent sicut murices circa canis ortum tricenis diebus. Cōgregantur uerno tempore, mutuoq; attritu lentorē cuiusdam ceræ saliuant. Simili modo & murices. Sed purpuræ florem illum tingendis expetitum uestibus, in medijs habent faucibus. Liquoris hic est minimi in candida uena, unde pretiosus ille bibitur nigrantis rosæ colore sublucēs. Reliquum corpus sterile. Viuas capere cōtendunt, quia cum uita sua succum illum euomunt. Et maioribus quidem purpuris detracta concha auferunt, minores trapetis frangunt, ita demum rorem eum excipientes Tyrij. Præcipuus hic Asiæ, in Meningæ Aphricæ, & Getulo littore oceani, in Laconica Europæ. Hinc fasces securesq; Romanæ uiam faciunt, idemq; in pueritia

Trapeta torcularia sunt, quibus oliuæ frangūtur

tia est. Distinguit ab equite curiam, dijs aduocatur placandis, omnemque uestem illuminat: in triumphali miscetur auro, quapropter excusata & purpurę sit insania. Sed unde conchylijs pretia? Quis uirus graue in fuco, color austerus in glauco, & irascenti similis mari? Lingua purpurę longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua conchylia: tāta duritia aculeo est. Aqua dulci enecantur, & sicubi flumini immerguntur: alioquin captæ, diebus quinquagenis uiuunt saliua sua. Conchæ omnes celerrime crescunt, præcipue purpuræ: anno magnitudinem implent. Quod si hactenus transcurrat expositio, fraudatam se protinus luxuria credat, nos indiligentiæ damnet. Quamobrem persequemur etiam officinas, ut tanquam in uictu frugum noscitur ratio, sic omnes (qui istis gaudent) præmia uitę suæ calleant. Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem est materia, sed distat temperamento. Duo sunt genera: Buccinum minor concha, ad similitudinem eius buccini, quo sonus editur: unde & caussa nomini, rotunditate oris in margine incisa. Alterum purpura uocatur, caliculatim procurrente rostro, & caliculi latere introrsus tubulato, qua proferatur lingua. Præterea clauatum est ad turbinem usque, aculeis in orbem septenis fere, qui non sunt buccino, sed utrisque orbes totidem, quot habent annos. Buccinum non nisi petris adhæret, circaq́ꝫ scopulos legitur.

ut tanquam in uictu. Sensus est, ut sicut ratio frugum noscitur in uictu, id est, in uiuendi ratione, sic omnes qui istis delitiis gaudent, calleāt præmia uitæ suæ. Tubuli sunt authoribus Victruuio & Plinio, quibus aquæductus extruuntur, qui & ita disponuntur, ut alius in alium ire conuenireque possit. Clauatum, hoc est, aculeis clauorum modo prominentibus circundatum.

Quot sunt genera. Cap. XXXVII.

PVrpuræ, nomine alio pelagiæ uocantur. Earum genera plura, pabulo & solo discreta. Lutense putri limo, & algense enutritum alga, uilissimum. Vtrisque melius Teniense in Tenei maris ora collectum. Hoc quoque tamen etiamnum leuius atque dilutius. Calculosæ appellantur à calculo maris, mire apto côchylijs, & lõge optimo purpuris. Dialutense, id est, uario soli genere pastũ. Capiũtur autem purpuræ paruulis rarisque conchis textu, ueluti nassis in alto iactis. Inest ijs æsca, clusiles mordacesque conchæ, quales uidemus has femineces, sed redditas mari auido hiatu reuiuiscentes. Appetunt eas purpuræ, porrectisque linguis infestant. At illæ aculeo extimulatæ claudunt sese, comprimuntque mordentia. Ita pẽdentes auiditate sua purpuræ tolluntur.

Quo capiantur tempore. Cap. XXXVIII.

CApi eas post canis ortum, aut ante uernum tempus utilissimũ: quoniam cum fœtificauere, fluxos habẽt succos. Sed id tingentium officinæ ignorant, cum summa uertatur in eo. Eximitur postea uena quam diximus cui addi salem necessarium, sextarios ferm'e in libras cẽtenas. Macerari triduo iustum. Quippe maior uis tanto quanto recentior. Feruere in plumbo, singulisque aquæ amphoris centenas atque quinquagenas medicaminis libras æquari, ac modico uapore torreri, & ideo longinquæ fornacis cuniculo. Ita despumatis subinde carnibus, quas hæsisse uenis necesse est, decimo ferm'e die liquatis cortina, uellus elutriatum mergitur in experimẽtum: et donec spei satisfiat, uritur liquor. Rubeus color nigrãte deterior. Quinis lana potat horis, rursusque mergitur carminata, donec omnem ebibat saniem. Buccinũ per se damnatur, quoniam fucum remittit. Pelagio admo-

fluxos, & ideo inutiles.

medic. i. succi, coloris & saniei.

liquari pro æquari legendum putat Stephanus Aquæus, sed scriptum exemplar habet, æquari.

modum alligatur, nimiæq; eius nigritiæ dat austeritatẽ illam, nitorem'que qui queritur, cocci. Ita permixtis uiribus alterum altero excitatur aut astringitur. Summa medicaminum in libras uellerum, buccino ducentę, pelagio cxi. Ita fit amethysti color eximius ille. At Tyrius pelagio primum satiatur immatura uiridiq; cortina: mox permutatur in buccino. Laus ei summa, in colorẽ sanguinis concreti, nigricans aspectu, idemq; suspectu refulgẽs. Vnde & Homero purpureus dicitur sanguis.

Cortina uasis genus est rotundi tres pedes habentis.

Hom. lib. Od. 18.

Romæ quando usus purpuræ. Cap. XXXIX.

PVrpuræ usum Romę semper fuisse uideo, sed Romulo in trabea. Nam toga prętexta & latiore clauo Tullum Hostilium e regibus primum usum Hetruscis deuictis constat. Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obijt: Me, inquit, iuuene uiolacea purpura uigebat, cuius libra denarijs cẽtum uenibat, nec multo post rubra Tarentina. Huic successit dibapha Tyria, quæ in libras, denarijs mille non poterat emi. Hac Lentulus Spinter ædilis curulis primus in prætexta usus improbatur: qua purpura quis iam non, inquit, tricliniaria facit? Spinter ædilis fuit urbis conditæ anno septuagesimo, Cicerone consule. Dibapha tunc dicebatur, quę bis tincta esset, ueluti magnifico impendio, qualiter nunc omnes pene commodiores purpuræ tinguntur. In cõchyliata ueste cætera eadem sine buccino, præterq; ius temperaturæ. A eque pro indiuiso humani potus excremẽto dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor saturitate fraudata, tantoq; dilucidior, quanto magis uellera esuriunt.

in li. cuius libra non poterat emi denariis mille.

De pretio earum. Cap. XL.

PRetia medicamento sunt quidem pro fertilitate littorum uiliora. Non tamen usq; pelagij libras quinqua

medic. colori, tincturæ.

genos nummos excedere,& buccini cẽtenos sciant, qui ista mercantur immenso. Sed alia sunt, nec habẽt finem uitia. Iuuatq́ ludere impendio,& lusus geminare miscẽdo iterum,& ipsa adulterare adulteria naturæ, sicut testudines tingere, argentum auro confundere ut electra fiant, addere his æra, ut Corinthia.

De tingendo amethysteno,& ex cocco byssino Cap. XLI.

NOn est satis abstulisse gemmæ nomen amethystum, rursum absolutus inebriatur Tyrio, ut sit ex utroq́ nomen improbum tyriamethystus, simulq́ luxuria duplex. Et cum confecere conchylia, transire melius in Tyrium putant. Pœnitentia hoc primum debet inuenisse, artifice mutãte quod damnabat, inde ratio est nata. Votum quoque factum è uitio portentosis ingenijs,& gemina demonstrata uia luxuriæ, ut color alius operiretũ alio, suauior ita fieri leuiorq́ dictus. Quin & terrena miscere, coccoq́ tinctũ tyrio tingere, ut fieret bis byssinũ. Coccum Galatiæ rubens granum, ut dicemus in terrestribus, aut circa Emeritam Lusitaniæ in maxima laude est. Verum ut simul peragãtur nobilia pigmenta, anniculo grano languidus succus, idem à quadrimo euanidus. Ita nec recenti uires, neq́ senescenti. Abunde tractata est ratio, qua se uirorum iuxta, fœminarumq́ forma credit amplissimam fieri.

Hysginum quidã legendum putãt, nam hysginum est color cocci neo non absimilis, a quo Græci uestes hysginobaphes appellant, hoc colore uidelicet tinctas.

De pinna & pinnothere,& aquatilium sensu. Caput xlij.

COncharum generis et pinna est. Nascitur in limosis subiecta semper, nec unquam sine comite, quem pinnotheren uocant, alij pinnophylacem: id est, squilla parua, alibi cancer dapis assectator. Pandit se pinna, luminibus orbum corpus intus minutis piscibus præbens. Assul-

sultant alij protinus, & ubi licētia audax creuit, implēt eam. Hoc tempus speculatus index, morsu leui signifi- cat. Illa ore compresso, quicquid inclusit exanimat, par- tē'q; socio tribuit. Quo magis miror, quosdam extimas- se, aquatilibus nullū inesse sensum. Nouit torpedo uim suam ipsa nō torpens, mersa'q; in limo se occultat, pisces qui securi natantes obtorpuere, corripiens. Huius ieco ri teneritas nulla præfertur. Nec minor solertia ranæ, quæ in mari piscatrix uocatur: eminentia sub oculis cor nicula turbato limo exerit, assultantes pisciculos pertra hēs, donec tam prope accedant, ut assiliat. Simili modo squatina & rhombus abditi pinnas exertas mouent spe cie uermiculorum: itemque quæ uocatur raia. Nam pa stinaca latrocinatur ex occulto, transeūtes radio (quod telum est ei) figens. Argumenta solertiæ huius, quod tardissimi piscium hi, mugilem uelocissimum omnium habentes in uentre reperiuntur.

Index, comes uidelicet ille, qui pinnother siue pinnophylax dictus est.
Sub oculis, ante oculos, ob oculos.

De scolopendris, uulpibus, & glanis. Caput xliij.

SColopendræ terrestribus similes, quas centipedes uo cant, hamo deuorato omnia interanea euomunt, do- nec hamum egerant, deinde resorbent. At uulpes mari næ simili in periculo glutiunt amplius usque ad infirma lineæ, quæ facile prærodant. Glanus, qui & glanis uoca tur, auersus mordet hamos, nec deuorat, sed æsca spoli- at.

Glutiunt scilicet hamum. Infirma, infirmas lineæ partes, quæ quas.
Glanius legitur in manu scripto exemplari

De

De arite pisce. Cap. XLIIII.

GRassatur aries, ut latro: & nunc grandiorum nauiũ in salo stantium occultatus umbra, si quem nãdi uoluptas inuitet, expectat: nũc elato extra aquam capite, piscantiũ cymbas speculatur, occultusq; adnatans mergit.

De his quæ tertiam naturam habent, non animalium, non fruticum, & de urticis & spongijs.

Caput XLV.

EQuidem & his sensum inesse arbitror, qui nec animalium, neq; fruticũ, sed tertiam ex utroq; naturam habent, urticis dico & spõgijs. Vrticæ noctu uagantur, noctuq; mutantur, carnosæ frondis. Iis natura, ut carne uescantur. Vis pruritu mordax, eademq; quę terrestris urticæ. Contrahit ergo se q̃ maxime rigens, ac prænatante pisciculo frondem suam spargit, complectensq; deuorat. Alias marcenti similis, & iactari se passa fluctu algæ uice, contactos pisces, attrituq; petræ scalpentes pruritum inuadit. Eadem noctu pectines & echinos perquirit. Dum admoueri sibi manum sentit, colorem mutat, & contrahitur. Tacta uredinem mittit, paulumq; si fuerit interualli, absconditur. Ora ei in radice esse traduntur, excrementa per summa tenui fistula reddi. Spongiarum tria genera accepimus, spissum, ac prædurum, & asperum. Tragos id uocatur: minus spissum & mollius manon: tenue densumq;, ex quo penicilli, Achilleũ. Nascuntur omnes in petris, aluntur conchis, pisce, limo. Intellectum inesse ijs apparet: quia ubi auulsorem sensere, contractæ multo difficilius abstrahuntur. Hoc idem fluctu pulsante faciunt. Viuere æsca, manifesto, conchę minutæ in ijs repertæ ostendunt. Circa Toronem uesci illis auulsas etiam aiunt, & ex relictis radicibus recrescere

Car. fron. Nulla huic testa, sed corpus omni ex parte carnem præ se fert, Arist. libro 8 cap. primo.

Manon. i. rarum.

Torone oppidũ Macedoniæ

re. In petris cruoris quoque inhæret color, Africis præcipue quæ generantur in Syrtibus. Maximæ fiunt manæ, sed mollissimæ circa Lyciam. In profundo autem nec uētoso molliores. In Hellespōto asperę, & densæ circa Maleam. Putrescunt in apricis locis, ideo optimæ in gurgitibus. Viuentibus itemque madentibus nigricans color. Adhærent nec parte, nec totæ, intersunt autem fistulæ quædam inanes, quaternæ ferè aut quinæ, per quas pasci existimantur. Sunt & aliæ, sed supernæ concretæ. Et subesse membrana quædam radicibus earum intelligitur; Viuere cōstat longo tempore. Pessimum omnium genus earum est, quæ aplysiæ uocantur, quia elui nō possunt, in quibus maximæ sunt fistulæ, & reliqua densitas spissa.

Malea promontorium est in troade, ubi Græci capta Troia naufragium fecerunt.

Aplysiæ a Theodoro quod non lauētur illotariæ dicuntur.

De caniculis marinis. Cap. XLVI.

Canicularum maxima multitudo circa eas urinātes graui periculo infestat. Ipsi ferunt ut nubem quandam crassescere super capita animalium, planorum piscium similem, premētem eos, arcentemque à reciprocando, & ob id stilos præacutos lineis annexos habere sese: quia nisi perfossæ ita, non recedant, caliginis & pauoris (ut arbitror) opere. Nubē enim & nebulā (cuius nomine id malū appellāt) inter animalia illa haud ultra cōperit quisquā. At cum caniculis atrox dimicatio. Inguina & calces omnemque candorem corporum appetunt. Salus una in aduersas eundi, ultroque terrendi. Pauet enim hominem æque ac terret. Et sors ęqua in gurgite. Vt ad summa aquæ uētum est, ibi periculum anceps, adempta ratione contra eundi, dum conetur emergere. Et salus omnis in socijs: funem illi religatū ab humeris eius trahunt: hunc dimicans, ut sit periculi signum, læua quatit, dextra apprehenso stilo in pugna est: modicus alias tra-

Multitudinem canicularum dicit nubis cuiusdam instar crassescere.

ctus. Vt prope carinam uentum est, nisi praeceleri rep̄te ui rapiant, absumi spectant. Ac saepe iam subducti, e manibus auferuntur, si non trahentium ope conglobato corpore in pilae modum, ipsi se adiuuere. Protendunt quidem tridentes illi, sed monstri solertia est nauigium subeundi, atque ita e tuto praeliandi. Omnis ergo cura ad speculandum hoc malum insumitur. Certissima est securitas uidisse planos pisces: quia nunquam sunt, ubi maleficae bestiae, qua de caussa urinantes sacros appellant eos.

De animantibus quae silicea testa, & quae sine uillo includuntur, & reliquis sordidis animalibus. Cap. XLVII.

SIlicea testa inclusis fatendum est nullum esse *sensum*, ut ostreis. Multis eadem natura, quae frutici, ut holothurijs, pulmonibus, stellis. Adeoque nihil non gignitur in mari, ut cauponarum etiam aestiua animalia, pernici molesta saltu, aut quae capillus maxime coelat, existant, & circumglobata escae saepe extrahuntur: quae caussa somnium piscium in mari noctibus infestare existimatur. Quibusdam uero ipsis innascũtur, quo in numero chalcis accipitur.

Chalcis diro infestatur uicio, ut pediculi sub branchiis innati quã multi interimãt.

De uenenatis marinis. Cap. xlviij.

NEc uenena cessant dira, ut in lepore: qui in Indico mari etiam tactu pestilens, uomitum dissolutionemque stomachi protinus creat: in nostro offa informis, colore tantum lepori similis: in Indis, & magnitudine, & pilo duriore. Tantum uiuus ibi capitur. Aeque pestiferum animal araneus, spinae in dorso aculeo noxius, sed nullum usque execrabilius quam radius super caudam eminẽs trygonis, quam nostri pastinacam appellant. Quin conchylij magnitudine arbores infixus radici necat. Arma ut telum perforat & ferri & ueneni malo.

Trygonis pastinaca dicitur latinis,

De

De morbis piscium. Cap. XLIX.

MOrbos uniuersa genera piscium, ut cætera animalia etiam fera, non accipimus sentire. Verum ægrotare singulos manifestum facit aliquorum macies, cum in eodem genere præpingues alij capiantur.

De generatione eorum mira.

Cap. L.

Quonam modo generent, desyderium & admiratio hominum differri non patitur. Pisces attritu uentrium coeunt, tanta celeritate ut uisum fallant. Delphini & reliqua cete simili modo, & paulo diutius. Fœmina piscis coitus tempore marem sequitur, uentrē eius rostro pulsans: sub partu mares fœminam similiter, oua uescentes eorum. Nec satis est generationi per se coitus, nisi editis ouis, inter se uersando mares & fœminæ uitale asperserint uirus. Non omnibus id contingit ouis in tanta multitudine, alioquin replerētur maria & stagna, cum singuli uteri innumerabilia concipiant.

uirus. i. semē prolificum.

Item de generatione, & qui pisces oua pariant. Cap. LI.

PIscium oua in mari crescunt, quædam summa celeritate, ut murenarum, quædam paulo tardius. Plani piscium, quibus cauda non obest aculeique, ut testudines & Raiæ, in coitu superueniunt. Polypi crine uno fœminæ naribus adnexo. Sepiæ & loligines linguis, componentes inter se brachia, & in contrarium nantes, & pariunt ore. Sed polypi in terram uerso capite coeunt. Reliqua mollium tergis, ut canes. Item locustæ & squillæ, cancri, ore. Ranæ superueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes. Pariunt minimas

ctus. Vt prope carinam uentum est, nisi praeceleri repẽte ui rapiant, absumi spectant. Ac saepe iam subducti, e manibus auferuntur, si non trahentium ope conglobato corpore in pilae modum, ipsi se adiuuere. Protendunt quidem tridentes illi, sed monstri solertia est nauigium subeundi, atq; ita e tuto praeliandi. Omnis ergo cura ad speculandum hoc malum insumitur. Certissima est securitas uidisse planos pisces: quia nunq̃ sunt, ubi maleficę bestiae, qua de caussa urinantes sacros appellant eos.

De animantibus quae silicea testa, & quae sine uillo includuntur, & reliquis sordidis animalibus. Cap. XLVII.

SIlicea testa inclusis fatendum est nullum esse sensum, ut ostreis. Multis eadem natura, quae frutici, ut holothurijs, pulmonibus, stellis. Adeoq; nihil non gignitur in mari, ut cauponarum etiam aestiua animalia, pernici molesta saltu, aut quae capillus maxime coelat, existant, & circumglobata escae saepe extrahuntur: quae caussa somnium piscium in mari noctibus infestare existimatur. Quibusdam uero ipsis innascũtur, quo in numero chalcis accipitur.

Chalcis diro infestatur uicio, ut pediculi sub brãchiis innati quã multi interimãt.

De uenenatis marinis. Cap. xlviij.

NEc uenena cessant dira, ut in lepore: q in Indico mari etiam tactu pestilens, uomitum dissolutionemq; stomachi protinus creat: in nostro offa informis, colore tantum lepori similis: in Indis, & magnitudine, & pilo duriore. Tantum uiuus ibi capitur. Aeque pestiferum animal araneus, spinae in dorso aculeo noxius, sed nullum usq; execrabilius quam radius super caudam eminẽs trygonis, quam nostri pastinacam appellant. Quin conchylij magnitudine arbores infixus radici necat. Arma ut telum perforat & ferri & ueneni malo.

Trygonis pastinaca dicitur latinis.

De

De morbis piſcium. Cap. XLIX.

MOrbos uniuerſa genera piſcium, ut cætera animalia etiam fera, non accipimus ſentire. Verum ęgrotare ſingulos manifeſtum facit aliquorum macies, cum in eodem genere præpingues alij capiantur.

De generatione eorum mira.
Cap. L.

Quonam modo generent, deſyderium & admiratio hominum differri non patitur. Piſces attritu uentrium coeunt, tanta celeritate ut uiſum fallant. Delphini & reliqua cete ſimili modo, & paulo diutius. Fœmina piſcis coitus tempore marem ſequitur, uentrē eius roſtro pulſans: ſub partu mares fœminam ſimiliter, oua ueſcentes eorum. Nec ſatis eſt generationi per ſe coitus, niſi editis ouis, inter ſe uerſando mares & fœminæ uitale aſperſerint uirus. Non omnibus id contingit ouis in tanta multitudine, alioquin replerētur maria & ſtagna, cum ſinguli uteri innumerabilia concipiant.

uirus .i. ſemē prolificum.

Item de generatione, & qui piſces oua pariant. Cap. LI.

PIſcium oua in mari creſcunt, quædam ſumma celeritate, ut murenarum, quædam paulo tardius. Plani piſcium, quibus cauda non obeſt aculeique, ut teſtudines & Raiæ, in coitu ſuperueniunt. Polypi crine uno fœminæ naribus adnexo. Sepiæ & loligines linguis, componentes inter ſe brachia, & in contrarium nantes, & pariunt ore. Sed polypi in terram uerſo capite coeunt. Reliqua mollium tergis, ut canes. Item locuſtæ & ſquillæ, cancri, ore. Ranæ ſuperueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, poſterioribus clunes. Pariunt minimas

carnes nigras, quas gyrinos uocant, oculis tantũ & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores. Mirumq́ꝫ, semestri uita resoluũtur in limũ nullo cernente, & rursus uernis aquis renascuntur, quæ fuere natę, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat. Et mituli & pectines sponte naturæ in harenosis proueniunt. Quæ durioris testæ sunt, ut murices, purpuræ, saliuario lentore. Sicut acescente humore culices, atq; spuma maris incalescẽte, cum admissus est imber. Quæ uero siliceo tegmine operiuntur, ut ostrea, putrescente limo, aut spuma circa nauigia diutius stante, defixosq́ꝫ palos, & lignum maxime. Nuper compertũ in ostrearijs, humorem ijs fœtificum lactis modo effluere. Anguillę atterunt se scopulis, ea strigmẽta uiuiscũt, nec alia est earum procreatio. Piscium diuersa genera non coeunt, præter squatinam & raiam, ex quibus nascitur priori parte raiæ similis, & nomen ex utroq; compositũ apud Gręcos trahit. Quędam omni tẽpore anni gignuntur & in humore & in terra. Vere pectines, limaces hirudines, eodem tempore euanescunt. Piscium autem lupus et trichias bis anno parit, et saxatiles omnes. Muliter, ut chalcis: cyprinus sexies, scorpiones bis ac sargi, uere & autumno. Ex planis squatina sola bis, autumno & uergiliarum occasu. Plurimi piscium tribus mensibus, aprili, maio, iunio. Salpæ autumno: Spari, torpedo squali circa equinoctium. Molles uere. Sepia omnibus mensibus. Oua eius glutino atramento ad speciem uuæ cohærentia, masculus prosequitur afflatu, aliâs sterilescunt. Polypi hyeme coeunt, pariunt uere oua tortili uibrata pampino, tanta fœcunditate, ut multitudinem ouorum occisi non recipiant cauo capitis, quæ prægnantes tulere. Ea excludũt qnquagesimo die, e quibus mul-

ta

Spumæ generationem docet Galenus in secundum Aphorismo. Hippocratis librum.

ea strigm. id est, sordes.

Ex squatina & raia nascitur alius piscis qui dicitur a Theodoro squatinoraia & item squatraia.

Quædam omni. sic quidẽ ego hũc locum legendum esse arbitror etiã refragantibus exemplaribus, quippe qui apud Ari. lib. 5. cap. x lego, Murenam omnibus anni temporibus parere & exire in terram & cap. xii. sepiã quoque omni tẽpore parere, quæ & in terreno parit.

ta propter numerum intercidunt. Locustæ & reliqua te nuioris crustæ, ponunt oua supra oua, atq; ita incubant. Polypus fœmina modo in ouis sedet, modo cauernam cancellato brachiorum implexu claudit. Sepia in terre no parit inter harundines, aut sicubi innata alga. Exclu dit quintodecimo die. Loligines in alto conserta oua ædunt, ut sepiæ, purpuræ, murices, eius denicq; generis, ue re pariunt. Echini oua plenilunijs habent hyeme, & cochleæ hyberno tempore nascuntur. Torpedo octogenos fœtus habens inuenitur, eaq; quæ intra se parit oua præmollia, in alium locum uteri transferens, atq; ibi ex cludens. Simili modo omnia quæ cartilaginea appellauimus. Ita fit, ut sola pisciũ & animal pariant, & oua cõcipiant. Silurus mas solus omnium edita custodit oua sæpe & quinquagenis diebus, ne ab sumant ab alijs. Cæteræ fœminæ in triduo excludunt, si mas attigit. Acus siue belone unus piscium, dehiscente propter multitudinem utero parit. A partu calescit uulnus, quod & in Cæcilijs serpentibus tradunt. Mus marinus in terras scrobe effossa parit oua, & rursus obruit terra. Tricesimo die refossa aperit, fœtumq; in aquam ducit.

Acus piscis nom.

De uuluis piscium. Cap. LII.

ERythini & chanæ uuluas habere traduntur: qui Trochos appellatur à Græcis, ipse se inire. Aquatilium omnium fœtus inter initia uisu carent.

De longissima uita piscium. Cap. LIII.

AEui piscium memorandum nuper exemplum accepimus. Pausilypum uilla est Campaniæ, haud procul Neapoli: In ea in Cæsaris piscinis à Pollione Vedio coniectum piscem, sexagesimum post annum expirasse scribit Anneus Seneca, duobus alijs æqualibus eius ex eodem genere etiam tunc uiuentibus: quæ mentio pisci

ce. Huius uillam intra q̃ modicam quadragies piscinæ uendiderunt. Inuasit deinde singulorum pisciũ amor. Apud Baulos in parte Baiana piscinam habuit Hortensius orator, in qua Murenam adeo dilexit, ut exanimatam flesse credatur. In eadem uilla, Antonia Drusi, murenæ quam diligebat inaures addidit, cuius propter famam nonnulli Baulos uidere concupiuerunt.

De cochlearum uiuarijs, & quis primus instituit. Cap. LVI.

COchlearum uiuaria instituit Fuluius Hirpinus in Tarquiniensi, paulo ante ciuile bellum, quod cum Pompeio Magno gestum est, distinctis quidem generibus earũ, separatim ut essent albæ, quæ in Reatino agro nascuntur: separatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ, quibus fœcunditas: solitanæ, quibus nobilitas. Quin & saginam earum cõmentatus est sapa & farre, alijsq; generibus, ut cochleæ quoq; altiles ganeã implerent, cuius artis gloria in eam magnitudinem perductæ sunt, ut octoginta quadrantes caperent singularum calices. Author est M. Varro.

Quadrans hoc loco uasis uel mensuræ nomen est. calices testæ quibus teguntur.

De piscibus terrenis. Cap. LVII.

PIscium genera etiamnum à Theophrasto mira produntur, circa Babylonis rigua, decedentibus fluuijs in cauernas, aquas hebetes remanere. Quosdam inde exire ad pabula pennulis gradientes, crebro caudæ motu, cõtraq; uenãtes refugere in suas cauernas, et in ijs obuersos stare, capita eorũ esse ranæ marinæ similia, reliquas partes gobiorũ, brãchias, ut cæteris piscibus. Circa Heracleã & Toronẽ, & Lycũ amnẽ esse multifaria. In ponto unũ genus esse, qđ extremas fluminũ aquas sectet, cauernasq; sibi faciat in terra, atq; in ijs uiuat, etiã reciprocis amnibus siccato littore. Effodi ergo, motu demũ corporũ uiuere eos ap̃pbãt. Circa Heracleã eandẽ, eodẽq;

Ly-

Lyco amne decedente, ouis relictis in limo generari pisces, qui ad pabula petenda palpitẽt exiguis branchijs: quod fieri nõ indigo humoris: propter quod & anguillas diutius uiuere exemptas aquis. Oua autem in sicco maturari, ut testudinũ. Eadem in Ponti regione apprehẽdi in glacie piscium quosdam, maxime gobiones, nõ nisi in patinarum calore uitalem motum fatentes. In his quidem, tametsi mirabilis, est tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi pisces gratissimos cibis terrenos altis scrobibus, in his locis ubi nullæ restagnent aquæ, miratur'q; & ipse gigni sine coitu. Humoris quidem uim aliquam inesse quam puteis arbitratur, cũ nõn nulli reperiantur pisces. Quicquid est, hoc certe minus admirabile talparum facit uita subterranei animalis, nisi forte uermium terrenorum & his piscibus natura est.

De muribus Nili. Cap. LVIII.

VErum omnibus his fidem Nili inundatio affert, õmnia excedentem miracula. Quippe deturgente eo musculi reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ terræq;, iam parte corporis uiuentes, nouissima effigie etiamnum terrena.

De anthia pisce, & quomodo capiatur. Cap. LIX.

NEc de anthia pisce sileri conuenit. Itaq; plærosq; aduerto credidisse, apud Chelidonias insulas, quas diximus Asiæ scopulos, in mari ante Tauri promontoriũ sitas, ibi frequens hic piscis, & celeriter capitur, uno genere, paruo nauigio, & concolori ueste, eademq; hora, per aliquot dies continuos piscator enauigat certo spatio, æscamq; proijcit. Quicquid ex eo mittitur, suspecta fraus prædæ est, cauensq; quod timuit (cum id sæpe factum est) unus aliquando consuetudine inuitatus anthias, æscam appetit. Notatur hic intentione diligenti, ut

Quid si legas mutetur.

au-

author ſpei, conciliaturq́ꝫ capturæ. Neq́ꝫ enim eſt diffi-cile, cum per aliquot dies ſolus accedere audeat, tandem & aliquos inuenit paulatim comitatior. Poſtremo greges adducit innumeros, iam uetuſtiſſimis quibuſq́ꝫ aſſuetis piſcatorem agnoſcere, & cibum é manu capere. Tum ille paulum ultra digitos in æſca iaculatus hamũ, ſingulos inuolat uerius q̃ capit, ab umbra nauis breui conatu abſcedens, ita, ne cæteri ſentiant alio intus exci-piente centonibus raptum, ne palpitatio ulla aut ſonus cæteros abigat. Conciliatorem noſſe ad hoc prodeſt, ne capiatur. Parcit piſcator ſugitiuo in reliquum gregem. Ferũt diſcordem ſocium duci ſocij inſidiatum pulchre noto cepiſſe maleſica uoluntate, agnitum in macello à ſocio, cuius iniuria erat, & dati damni formula, ex ædicto condemnatum. Addidit Mutianus æſtimata lite decem libris. Iidem Anthiæ cum unum hamo teneri uiderint, ſpinis quas in dorſo ſerratas habent, lineam ſecare traduntur, eo qui tenetur extendente, ut præcidi poſſit. At inter ſargos, ipſe qui tenet, ad ſcopulos lineam terit.

decem lib. ſubaudi, cõdemnatum eſſe, qui ſocio iniuriam ſecerat.

De Stellis marinis. Cap. LX.

PRæter hæc claros ſapiẽtia authores uideo mirari ſtellam in mari. Ea figura eſt, parua admodum caro intus, extra duriore callo. Huic tam igneum feruorem eſſe tradunt, ut omnia in mari contacta adurat, omnem cibum ſtatim peragat. Quibus ſit hoc cognitum experimentis, haud facile dixerim. Multò mirabilius dixerim id, cuius experiendi quotidie occaſio eſt.

De ſtella Ariſto. lib. ix. cap. quin.

De dactylis, eorumq́ꝫ miraculis. Cap. LXI.

COncharum é genere ſunt dactyli, ab humanorũ unguium ſimilitudine appellati. His natura in tenebris remoto lumine, alio fulgore clarere, & quanto magis humorem habeant. Lucere in ore mandentium, lucere

in manibus, atque etiam in solo, atque ueste, decidētibus guttis: ut procul dubio pateat, succi illam naturam esse, quā miremur etiam in corpore.

De inimicitijs & amicitijs inter se aquatilium. Caput LXII.

SVnt & inimicitiarum atque concordiæ miracula. Mugil & lupus mutuo odio flagrant. Conger & murena, caudas inter se prærodentes. Polypum in tantum locusta pauet, ut si iuxta uiderit, omnino moriatur. Locustam conger, rursus polypum congri lacerant. Nigidius autor est, prærodere caudam mugili lupum, eosdemque statis mensibus concordes esse. Omnes aūt uiuere, quibus caudæ sic amputentur. At e contrario amicitiæ exēpla sunt, præter illos, de quorum societate diximus. Balenæ musculus quandoque, prægraui superciliorum pondere obrutis eius oculis, infestantia magnitudinem uada prænatans demonstrat, oculorumque uice fungitur.

Quot sint animalium omnium in mari uiuentium, hoc est, aquatilium genera: ex lib. xxxij. in quo de medicinis ex aquatilibus ex instituto tractat Plinius, cuius quidem libri hoc caput est ultimum & xi.

Peracta. Caetera medendi ex piscibus

PEracta aquatilium dote, non alienum uidetur indicare per tot maria tam uasta, & tot milibus passuum terræ infusa, extraque circūdata mensura pene ipsius mūdi, quæ intelligantur animalia cētum septuaginta sex omnium generum esse, eaque nominatim complecti, quod in terrestribus uolucribusque fieri non quit. Neque enim omnis Indiæ Aethiopiæque aut Scythiæ, desertorumue nouimus feras aut uolucres, cum hominum ipsorū multo plurimæ sint differētiæ, quas inuenire potuimus. Accedat his Taprobane, insulæque aliæ oceani fabulosę nar

ras

ratæ. Profecto conueniet, non posse omnia genera in cõ tẽplationem uniuersam uocari. At hercule in tanto mari oceano quæcũq; nascũtur certa sunt, notioraq́; (quod miremur) quæ profundo natura mersit. Vt à beluis ordiamur, arbores, physeteres, balenæ, pristes, tritones, nereides, elephanti, homines qui marini uocantur, rotę, orcæ, arietes, musculi, & alij piscium forma, arietes, delphini, celebresq́; Homero uituli. Luxuriæ uero testudines, & medicis fibri, quorum è genere lutras nusq̃ mari accepimus mergi, tantũ marina dicentes, iam caniculæ, dromones, cornutæ, gladij, serræ: cõmunesq́; mari, terræ, amni, hippopotami, crocodili. Et amni tantũ ac mari thynni, thynnides, siluri, coracini, percæ. Peculiaris autem maris acipenser, aurata, asellus, acarne, aphya, alopecias, anguilla, araneus, box, batis, banchus, batrachus, belonæ, quos aculeatos uocamus, balanus, coruus cytharus. Chromborum genera, cyprinus, chalcis, cobio. Callarias asellorum generis, ni minor esset. Corias siue parianus, siue saxitanus à patria Bætica, lacertorũ minima. Ab his Mæotici, cybium (ita uocatur concisa pelamis, quæ post xl. dies è põto in Mæotin reuertitur) Cordyla, & hæc pelamis pusilla, cum in pontum è Mæotide exit, hoc nomen habet) cantharus, calyonymus, siue uranoscopus, cinædi soli piscium lutei: Gnide, quam nos urticam uocamus. Cancrorum gña, chamętrachea, Chamæleos, chamæpelorides generis uarietate distantes & rotunditate. Chamæglyciamerides, quæ sunt maiores quàm pelorides, colycia, siue corophia. Concharũ genera, inter quæ & margaritiferæ cochleæ, quarum generis pentadactylus, melicembales, echinophoræ dicuntur, quibus cantant. Extra has sunt rotundæ

in oleario usu cochleæ, cucumis, cynopus, cammarus, cynosdexia, draco. Quidam aliud uolunt esse dracunculum. Est autem graculo similis. Aculeos in branchijs habet ad caudam spectantis. Sic & scorpio lædit dũ manu tollitur: erythinus, echeneis, echinus. Elephanti locustarum generis nigri, pedibus quaternis, bisulcis, pręterea brachia duo, binis articulis, singulisq́ forficulis denticulatis. Fabri siue zeus, glauci sci, glanius, gonger gerres, galeos, garus, hippus, hippuros, hirundo, halipleumon, hippocampos, hepar, helacathenes. Sunt lacertorum genera, loligo, uolitans, locustæ, lucernæ, liparis, lamyrus, lepus, leones, quorum brachia cancris similia sunt, reliqua pars locustæ, mullus, merula inter saxatiles laudata, mugil, melanurus, mena, meryx, murena, mys, myllus, mystus, murex, oculata, ophidion, ostrea, otia, orycnon. Hic est pelamidum generis maximus, neq̃ redit in Mçotin, similis Tritoni, uetustate melior. Orphus, orthragoriscus, phager, phycis, saxatiliũ, pelamis, earum generis maxima apolectus uocatur, durior Tritone, phorcus, phytharus, passer, pastinaca. Polyporum genera, pectines maximi & nigerrimi æstate. Laudatissimi Mitylenis, Tyndaride, Salonis, Altini, antij in insula Alexandriæ in Aegypto, pectũculi, purpuræ, parcides, pinna, pinnotheræ, rhina, quam squatinam uocamus, rhombus, scarus: principalis hodie. Solea, sargus, scylla, sarda (Ita uocatur pelamis longa ex oceano ueniens. Scomber, salpa, sparus, scorpena, scorpios, sciadeus, sciæna, scolopendra, smyrus, scepani, strombus, solen, siue aulos, siue donax, siue onyx, siue dactylus, spondylus, smarides, stella, spõgia. Turdus inter saxatiles nobilis, Tomus, thurianus, quẽ alij xiphiam uocant, thessa, torpedo, tethea. Triton pelamidum generis magni,

Hepar, in manu scripto exemplari est, heparcotinus.

ex eo uræa cybia fiunt: Vrenæ, uua, xiphiæ. His adijciemus apud Ouidium posita nomina, quę apud neminem alium reperiuntur: sed fortassis in Ponto nascuntur, ubi id uolumen suprem s suis tẽporibus inchoauit, Bogyrũ in scopulis uiuentem, orphum rubentem, rhacinumq́ pullum, pictas mormyras, aureiq́ coloris chryson. Præterea paruum teragum, & placentem cauda labrum, ce podas lati generis. Præter hæc insignia piscium tradit channen ex seipsa concipere, glaucum æstate nunq̃ apparere, pompiliũ qui semper comitetur nauigiorũ cursus, chromin qui nidificet in aquis. Helopem quoq; dicit esse nostris incognitum undis. Ex quo apparet falli eos, qui eundem acipenserem existimauerunt. Helopi palmam saporis inter pisces multi dedere. Sunt præterea à nullo autore nominati, sudis latine appellata, à grę cis sphyræna rostro similis nomine, magnitudine inter amplissimos rarus, sed tamen non degener: & pernæ cõcharum generis, circa Pontias insulas frequentissimæ. Stant uelut suillo crure longo in harena defixæ, hiantesq́ qua limpitudo est, pedali non minus spatio. Cibũ uenantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo grandis caro est. Et hyænam piscẽ uidi in Aenaria insula captum, caput exerentẽ. Præter hæc purgamenta aliqua relatu indigna, & algis potius annumeranda quæ animalibus.

uræa cybia, i. salsamenta caudæ proxima.

Finis noni libri de piscibus.

☞C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIÆ Liber XXXII. de medicinis ex aquatilibus.

PROOEMIVM.

VEntum est ut ad summa naturę, exemplorumq; per rerũ ordinem, & ipsum sua sponte occurrit immensum potentiæ occultæ documentum, ut prorsus nec aliud ultrà quæri debeat, nec par aut simile possit inueniri, ipsa se uincẽte natura, & quidem numerosis modis declarante. Quid enim uiolentius mari uentis'ue, & turbinibus ac procellis, quo maiore hominum ingenio in nulla sui parte adiuta est quàm uelis remisq;? Addatur his & reciproci æstus inenarrabilis uis, uersum'que totum mare in flumen.

De echeneide pisce, & mirabili eius proprietate, & torpedine, & marino lepore, & mirabilia rubri maris. Cap. I.

TAmen omnia hæc, pariterq; eodem impellentia, unus ac paruus admodũ pisciculus echeneis appellatus, in se tenet. Ruant uenti licet, & sæuiant procellæ, imperat furori, uiresq; tantas compescit, & cogit stare nauigia: quod non uincula ulla, non ancoræ pondere irreuocabili iactæ. Infrenat impetus, & domat mundi rabiem nullo suo labore, non retinendo, aut alio modo q̃ adhærendo. Hęc tantilla, est satis contra tot impetus, ut uetet ire nauigia. Sed armatæ classes imponunt sibi turrium propugnacula, ut in mari quoque pugnes

netur uelut e muris. Heu uanitas humana, cum rostra illa ære ferroq́ue ad ictus armata, semipedalis inhibere possit, ac tenere deuincta pisciculus. Fertur Actiaco Marte tenuisse prætoriam nauim Antonij, properantis circumire & exhortari suos, donec transiret in aliam. Ideoq́ue Cæsariana classis impetu maiore protinus uenit. Tenuit & nostra memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis: ut res est, etiam auspicalis pisciculus. Siquidem nouissime tum in urbem reuersus imperator, suis telis confossus est. Nec longa fuit illius moræ admiratio, statim caussa intellecta, cum e tota classe quinqueremis sola non proficeret, & exilientibus protinus qui id quærerent, circa nauim inuenere adhærentem gubernaculo, ostenderuntq́ue Caio, indignanti hoc fuisse, quod se reuocaret, quadringentorumq́ue remigum obsequio contra se intercederet. Constabat peculiariter miratum, quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigium receptus. Qui tunc, posteaq́ue uidere, eum limaci magnæ similem esse dicunt. Nos plurimorum opiniones posuimus in natura aquatilium, cum de eo diceremus. Nec dubitamus idē ualere ad omnia genera, cū celebri & cōsecrato etiam exemplo apud Gnidiam Venerē, cōchas quoq́ue eiusdem potentiæ credi necesse sit. E nostris quidam latinis remoram appellauere eum. Mirumq́ue e Græcis, alij lubricos partus atq́ue procidētes cōtineri ad maturitatē alligato eo (ut diximus) prodiderūt: Alij sale adseruatū adalligatūq́ue grauidis ptus soluere, ob id alio nomine odinolyontē appellauere. Quocūq́ue mō ista se habeant, quis ab hoc tenendi nauigia exemplo, de ulla potentiæ naturæ atque effectu, in remedijs sponte nascētia rerū dubitare debeat? Quin & sine hoc exēplo, p se satis esset. Ex eodē mari torpedo etiā pcul & e lōginq̄, uel si hasta virgáue attingat, q̄uis pualidos lacertos torpescere

quā

Caligula Cæsar.

quolibet ad cursum ueloces alligari pedes facere prodi-
tur. Quod si necesse habemus fateri hoc exẽplo esse uim
aliquam, quæ odore tantum & quadam aura sui corpo-
ris afficiat membra, quid non de remediorum omnium
momentis sperandum est? Non sunt minus mira quę de
lepore marino tradũtur. Venenum est alijs in potu, aut
in cibo datus, alijs etiam uisus. Siquidem grauidæ si o-
mnino aspexerint fœminarũ ex eo genere duntaxat, sta-
tim nausea & redundatione stomachi uitium fatentur,
ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas, ob id in-
duratus sale, ut in brachialibus habeant. Eadẽ res in ma
ri & tactu quidem nocet. Vescitur eo unum tantũ ani-
malium, ut non intereat, mullus piscis, & tenerescit tan-
tum, & ingratior uiliorq; fit. Homines quibus in pastu
est, piscem olent, hoc primo argumento ueneficium id
deprehenditur. Cætero moriuntur totidem diebus, q̃t
uixerit lepus. Incertiq; temporis ueneficium id esse, au-
tor est Licinius Macer. In India affirmant non capi uiuẽ
tem, inuicemq; ibi hominem pro ueneno esse, ac uel digi
to omnino in mari tactum mori. Esse autem ampliorem
multo, sicut reliqua animalia. Iuba in his uoluminibus
quæ scripsit ad C. Cæsarem Augusti filium de Arabia,
tradit uitulos marinos ternas heminas capere: Cetos
sexcentorum pedum longitudinis, & trecentorum sexa
ginta latitudinis in flumen Arabiæ intrasse, pinguiq; e-
ius negociatores. & omnium pisciũ adipe camelos per-
ungi in eo situ, ut asilos ab his fugent odore.

Brachialia dicun tur brachiorum cum ornamenta, tum tegumenta.

De ingenijs & mansuetudine quorundam pisci-
um, & ubi ex manu ædant, & ubi responsa
dantur ex piscibus. Cap. II.

Mihi uidentur mira & quæ Ouidius prodidit pisciũ
ingenia, in eo uolumine, quod halieuticon inscri-
bi-

bitur. Scarum inclusum nassis non frõte erumpere, nec infestis uiminibus caput inserere, sed auersum caudæ ictibus crebris laxare fores, atq; retrorsum ita erũpere. Quem luctatum eius si forte alius scarus extrinsecus uideat, apprensa mordicus cauda adiuuare nixus erumpẽtis. Lupum piscem rete circundatum harenas arare cauda, atq; ita conditũ transire rete. Murenam maculas appetere ipsas, consciam teretis ac lubrici tergi, tum multiplici flexu laxare, donec euadat. Polypum hamos appetere, brachijsq; complecti non morsu, nec prius dimittere, q̃ æscam circumroserit, aut harũdine leuatum extra aquam. Scit & mugil esse in æsca hamum, insidiasq; nõ ignorat: auiditas tamen tanta est, ut cauda uerberando excutiat cibos. Minus in prouidendo lupus solertiæ habet, sed magnum robur in pœnitendo. Nam ut hæserit in hamo, tumultuoso discursu laxat uulnera, donec excidant insidiæ. Murenæ amplius deuorant hamum, admouentq; dentibus lineas, atq; ita erodunt. Pytheas id tradit. Idem infixam hamo inuertere se, quoniam sit dorso cultellato, spinaq; lineam præsecare. Licinius Macer murenas tantum fœminini sexus esse tradit, & concipere e serpentibus, ut diximus, ob id sibilo a piscatoribus tanquam serpentibus euocari & capi, pinguescere lactatu, fuste nõ interimi, easdem ferula protinus. Animam in cauda habere certum est, eaq; icta celerrime exanimari, at capitis ictu difficulter. Nouacula & ferrum, quę pisce tacta sunt, olent. Durissimum esse piscium cõstat qui orchis uocetur, rotundus est, & sine squamis, totus'que capite constat. Miluago quotiens cernatur extra aquã uolitans, tempestates mutari, Trebius niger author est. Xiphiam, id est, gladium, rostro mucronato esse, ab hoc naues perfossas mergi in oceano ad locum Mauritaniæ,

maculas ipsius retis. i. foramina

lact. quidam legere malunt iactatu, i. uexatione.

a qui

qui Cotta uocetur, non procul à Lixo flumine. Idem loli gines euolare aqua tradit, tanta multitudine ut nauigia demergant. E manu uescuntur pisces in pluribus quidē Cæsaris uillis. Sed quę ueteres prodidere in stagnis, nos in piscinis admirati in Eloro Sicilię castello, non procul Syracusis. Item in Labra Gnidij Iouis fōte anguillas: & hæ inaures additas gerunt. Similiter in Chio iuxta senū delubrum. In Mesopotamiæ quoq; fonte Cabura, de q̄ diximus. Nam in Lyciæ Limyra fōte Apollinis, quem Dinum appellant, ter fistula euocati ueniunt ad auguri um. Diripere eos carnes obiectas, lætum est consultanti bus, caudis abigere dirum. Hierapoli Syriæ in lacu Ve- neris æditourum uocibus parent uocati, exornati auro ueniunt, adulantes scalpuntur, ora hiantia manibus in- serendis præbent. In Stabiano Campaniæ ad Herculis petram, melanuri in mari panem abiectum rapiunt: ij- demq; ad nullum cibum, in quo hamus sit, accedūt. Nec illa in nouissimis mira, amarissimos esse pisces ad Pelen insulam, & ad Clazomenas. Contra, ad scopulum Sici- liæ ac Leptin Africæ & Euboeam & Dyrrachium. Rur sus ita salsos, ut possint salsamenta existimari, circa Ce- phaleniam & Ampelon & Paron, & Deli petras. In por tu eiusdem insulæ, dulces. Quas differentias pabulo constare non est dubium. Appion maximum pisciū esse tradit porcum, quem Lacedęmonij orthragoriscum uo cant. Grunnire eum cum capitur. Esse uero illam natu- ræ accidētiam, quod magis miremur, etiam in locis qui- busdam apposito occurrit exemplo. Siquidem salsamē- ta omnium generum in Italia Beneuenti recentia effici constat. Pisces marinos in usu fuisse protinus à condita Roma, author est Cassius Hemina, cuius uerba de ea re hic subijciam: Numa constituit, ut pisces qui squamosi non

non essent, ni pollucerent patrimonia, commeatus ut cō-
uiuia publica & priuata, cœnæque ad puluinaria facili
us compararentur, ni qui ad polluctum emerent, pretio
minus parcerent, ea'que præmercarentur. Quantum
apud nos Indicis margaritis prætium est (de quibus suo
loco satis diximus) tantum apud Indos in Corallio. Nā
ista persuasione gentium constant. Gignitur quidem &
in rubro mari, sed nigrius. Item in Persico uocatur lace.
Laudatissimū in Gallico sinu, circa Orchadas insulas.
Et in Siculo circa Heliam & Drepanum. Nascitur a-
pud Grauiscas, & ante Neapolim Campaniæ, maxime-
que rubens, sed molle, & ideo uilissimum Erythris.
Forma est ei fruticis, color uiridis. Baccæ eius candi-
dæ sub aqua ac molles. Exemptæ confestim durantur
& rubescunt, quasi corna satiua specie atq; magnitudi-
ne. Aiunt tactu protinus lapidescere, si uiuat. Itaq; oc
cupari, euellique retibus, aut acri ferramento præcidi.
Hac de caussa coralium uocitatum interpretantur. Pro
batissimum quàm maxime rubens, & quàm ramosissi-
mum, nec scabrosum, aut lapideum, uel rursus inane,
aut concauum. Authoritas baccarum eius nō minus In
dorum uiris quoque prætiosa est, quàm fœminis nostris
uniones Indici. Aruspices eorum uatesque inprimis
religiosum id gestamen amoliendis periculis arbitran-
tur. Itaque & decore & religione gaudent. Priusquàm
hæc notescerent, Galli gladios, scuta, galeas adorna-
bant eo. Nunc tanta penuria est uendibili merce, ut
perq; raro cernatur in suo orbe. Surculi infantiæ adalli
gati, tutelā habere creduntur: Contraq; tormiñū ac ue-
sicæ, & calculorū mala in puluerem igne redacti, potiq;
cū aq̄ auxiliant̄. Simili mō ex uino poti, aut si febris sit,

Polline. et pollin
ctū legitur ex ca
stigatione Herm.
sed in quo tamen
duo uerba Budæ
us mutanda exi
stimat, ita ut
pro pollincerent
pollucerent, pro
pollinctum pol
luctum legatur.
Quem ego secu
tus. Ii autem dicū
tur pollucere pa
trimonia, qui de
cimam facultatū
suarum in eroga
tiones pias uoue
runt. Proprie aūt
pollucere est Her
culi sacrificium
facere, quod fieri
solebat lautissi.
ideo pollucibili-
ter a Plauto in
Mustellaria pro
laute & splendi
de ponitur, et pol
lucibilis cœna a
Macrob. pro opi
para & splendi
da usurpatur. Er
go. ni pollucerēt
pat. i. nō æstima
rentur pretio pa
trimoniorū, uel
ne taxarēt deci
mā partē patrim.

ex aqua somnum afferunt: Ignibus diu repugnant. Sed eodem medicamine sæpius poto tradunt lienem quoque absumi. Sanguinem reijcientibus excreantibus'ue medentur. Cinis eorum miscetur oculorum medicamētis. Spissat enim ac refrigerat. Vlcerum caua explet. Cicatrices extenuat. Quod ad repugnātiam rerum attinet, quam Græci antipathiam uocāt, nihil est uenenatius usquam quam in mari pastinaca, utpote cum radio eius arbores necari dixerimus. Hanc tamen persequitur galeos. Idem & alios quidem pisces, sed pastinacas pręcipue. Sicut in terra serpentes mustela. Tanta est auiditas ipsius ueneni. Percussis uero ab ea medetur & hic quidem, sed & mulus ac laser.

De ijs quibus in terris & in aquis uictus est, & de castoreis medicinæ & obseruationes.

Cap. III.

Spectabilis naturæ potentia in his quoque, quibus & in terris & in aqua uictus est, sicut & fibris, quos castores uocant, & castorea testes eorum. Amputari hos ab ipsis cum capiuntur negat Sestius diligentissimus medicinæ. Quinimo paruos esse substrictosque, & adhærentes spinæ, nec adimi sine uita animalis posse. Adulterari autem renibus eiusdem qui sint grandes, cū ueri testes parui admodum reperiantur. Præterea ne uesicas quidem esse, cum sint geminæ, quod nulli animalium. In ijs folliculis inueniri liquorem & asseruari sale. Itaque inter probationes falsi esse folliculos geminos ex uno nexu depē dentes, quod ipsum corrumpi fraude, conijciētibus gūmi cum sanguine aut ammoniaco: quoniam ammoniaci coloris esse debeant, tunicis circundati liquore ueluti mellis cerosi, odoris grauis, gustu amaro & acri, friabiles. Efficacissime e ponto Galatiæ, mox Africæ. Sternuta-

Sestius. Adde, & Dioscorides, & alii non pauci classici scriptores, unde notandi hic ueniunt, Isidorus in suis etymologiis & Albe Magnus, & ante hos Seruius Gram. qui castora a castrando dictum putant, cum Græca uox castor, quod animal Latinis fiber appellatur.

tamenta olfactu mouent. Somnum cōciliant cum rosaceo & peucedano perūcto capite: & per se poti in aqua, ob id phreneticis utiles. Item lethargicos odoris suffitu excitāt. Vuluarumq́ exanimationes uel subditi, & mēses ac secundas ciunt, duabus drachmis ex aqua cum pulegio poti. Medentur & uertigini, opisthotonis, tremulis, spasticis, neruorum uitijs, ischiadicis, stomachicis, paralyticis, perunctis omnibus: uel triti ad crassitudinē mellis cum semine uiticis ex aceto aut rosaceo. Sic & cōtra comitiales sumpti: poti uero contra inflationes, tormina, uenena. Differentia tantum cōtra genera est mixturæ. Quippe aduersus scorpiones, ex uino bibūtur: aduersus phalangia & araneos, ex mulso, ita ut uomitione reddantur: aut ut retineantur cum ruta. Aduersus chalcidicas, cum myrtite. Aduersus cerasten & presteras, cū panace, aut ruta ex uino. Aduersus cæteros serpētes, cū uino. Dari binas drachmas satis est, eorum quæ adijciātur singulas. Auxiliantur priuatim contra uiscum ex aceto. Aduersus aconitum ex lacte, aut aqua. Aduersus elleborum album ex aqua mulsa nitroq́. Medentur & dentibus infusi, cum oleo triti in aurem à cuius parte doleant. Aurium doloribus melius si cum meconio. Claritatem uisus faciunt cum melle Attico inuncti. Cohibēt singultus ex aceto. Vrina quoq́ fibri resistit uenenis, & ob id in antidota additur. Aduersatur autem optime in sua uesica, ut aliqui existimant.

De testudine, & multorum piscium medicinæ, & obseruationes. Cap. IIII.

GEminus similiter uictus, in aquis terraq́ & testudinum, effectus quoq́ pari honore habendi, uel propter excellens in usu pretium, naturæq́ proprietatem. Sunt ergo testudinum genera, terrestres, marinæ, luta-

riæ,& quæ in dulci aqua uiuunt. Has quidam e Græcis Emydas appellant. Terrestrium carnes suffitionibus proprie,magicisque artibus refutandis,& contra uenena salutares produntur. Plurimæ in Aphrica. Hæ ibi amputato capite pedibusque, pro antidoto dari dicuntur:& ex iure in cibo sumptæ, strumas discutere ac lienes tollere: Item comitiales morbos. Sanguis earum claritatem uisus facit, suffusionesque oculorum tollit. Et contra serpentium omnium & araneorum & similiũ, & ranarum uenena auxiliatur. Sanguine seruato in farina pilulis factis,& cum opus sit,in uino datis. Felle testudinum cum Attico melle glaucomata inungi prodest,& scorpionum plagis instillari. Tegumenti cinis uino & oleo subactus,pedum rimas ulceraque sanat. Squamæ e summa parte derasæ, & in potu datæ Venerem cohibent. Eo magis hoc mirum,quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Vrinam earum aliter quàm in uesica dissectarum, inueniri posse non arbitror,& intra eam esse. Hæc quoque portentosa à magis demonstratur, aduersus aspidum ictus singulare remedium. Efficatior est tamen,ut aiunt, cimicibus admixtis. Oua durata illinuntur strumis, & ulceribus frigore aut adustione factis. Sorbentur in stomachi doloribus. Marinarum carnes admixtæ ranarũ carnibus,contra salamandras præclare auxiliantur. Neq; est testudine aliud salamandræ aduersus. Sanguine alopeciarum inanitas & porrigo, omniaque capitis ulcera curantur. Inarescere autem cum oportet, lenteque ablui. Instillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Aduersus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miscetur autem sanguis heminis tribus aceti

ti, hemina uini addita his, & cum hordeacea farina, aceto quoque admixto, ut sit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc singula & matutina & uespertina dantur, dein post aliquot dies uespera. Comitialibus instillatur ore, deductis labris his qui modice corripiantur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur. Quod si dentes per annum colluuntur testudinum sanguine, immunes à dolore fiunt, Et anhelitus discutit, quasque orthopnæas uocant, ad has in polenta datur. Fel testudinum claritatem oculorum facit, cicatrices extenuat, tonsillas sedat & anginas, & omnia oris uitia. Priuatim nomas ibi, item ardentium testium. Naribus illitum comitiales erigit, attollitque. Idem cum uernatione anguium aceto admixto, unice purulentis auribus prodest. Quidam bubulum fel admiscent, decoctarumque carnium testudinis succũ, addita æque uernatione anguium. Sed diu in uino testudinem excoquunt. Oculorum quoque uitia omnia fel inunctum cum melle emendat. Suffusiones etiam marinæ felle, uel cum fluuiatilis sanguine & lacte mulierum capillus inficitur. Fel & contra salamandras, uel succum decoctum bibisse, satis est. Testudinum est tertium genus in cœno & paludibus uiuentium. Latitudo his in dorso pectori similis, nec connexo, incurua calyce, ingrata uisu. Ex hac quoque aliqua contingunt auxilia. Tres namque in succensa sarmenta coniectæ, & diuidentibus se tegumentis rapiuntur, tum euulsæ carnes earum coquũtur in aquæ congio sale modice addito, ita decoctarũ ad tertias partes succus, paralysim & articularios morbos sentientibus bibit. Detrahit itẽ fel pituitas, sanguinẽque uitiatum.

Comitialibus hoc loco pro his accipitur, qui morbo comitiali obnoxii sunt. uernatione pro serpentum exuuio, quod uerno tempore quotannis exuere solent serpentes, posuit. Suffusiones, s. emendantur.

Siſtitur ab eo remedio aluus aquę frigidę potu. Ex quar to genere teſtudinum, quę ſunt in amnibus, diuulſarum pinguia cũ aizoo herba tuſa, admixto unguento & ſemine lilij, ante acceſſiones perunguntur ægri, præter caput, mox conuoluti calidam aquam bibunt, quartanis liberari dicuntur. Hanc teſtudinem quintadecima luna capi oportere, ut plus pinguium reperiatur. Verum ægrum ſextadecima luna perungi tradunt. Ex eodem genere teſtudinum ſanguis inſtillatus crebros capitis dolores ſedat: item ſtrumas. Sunt qui teſtudinum ſanguinem cultro æreo ſupinarum capitibus præciſis, excipi nouo fictili iubeant. Ignem ſacrum, cuiuſcunque generis ſanguine illini. Item capitis ulcera manantia, & uerrucas. Iidem promittũt teſtudinum omnium fimo panos diſcuti. Et, licet incredibile dictu ſit, ut aliqui tradũt, tardius ire nauigia, teſtudinis pedem dextrum uehentia. Hinc deinde in morbos digeremus aquatilia, non quia ignoremus gratiorem eſſe uniuerſitatem animaliũ, maiorisque miraculi: ſed hoc uilius eſt, uitæ contributa habere remedia, cum aliud alij proſit, aliud alibi facilius inueniatur.

Pani ſunt de genere tumorum.

De aquatilibus, quomodo remedia in morbos digeſta ſunt. Et primum contra uenena & uenenata animalia. Cap. V.

VEnenatũ mel diximus, ubi naſceretur. Auxilio eſt piſcis aurata in cibo. Vel ſi ex melle ſyncero faſtidium crudelitasue quæ ſit grauiſſima incidat: teſtudinem circumciſis pedibus, capite, cauda, decoctam, antidotũ eſſe, author eſt Pelops, ſcincũque Appelles. Qui eſſet ſcincus, diximus. Sæpius uero quantum ueneficium præſtaret menſtruis mulierum. Contra omnia ea auxiliatur, ut diximus, mullus: Item contra paſtinacam & ſcorpiones

Lib. 28. cap. 8.

nes

nes terrestres marinosq́; & dracones, & phalangia illi- tus sumptus'ue in cibo. Eiusdem recentis e capite cinis contra omnia uenena, priuatim cõtra fungos. Mala medicamenta inferri negant posse, aut certe nocere, stella marina uulpino sanguine illita, & affixa limini superiori, aut clauo æreo ianuæ. Draconis marini, scorpionumq́; ictus, carnibus eorum impositis. Item araneorũ morsus sanantur. In summa contra omnia uenena, uel potu, uel ictu, uel morsu noxia, succus eorum ex iure decoctorum, efficacissimus habet. Sunt & seruatis piscibus medicinæ. Salsamẽtorum cibus prodest a serpente percussis, & contra bestiarum ictus, mero subinde hausto, ita ut ad uesperam cibus uomitione reddatur. Peculiariter a chalcide, ceraste, aut quas sepas uocant, aut elape, dipsade'ue percussis. Cõtra scorpiones largius sumi, sed non euomi salsamẽta prodest, ita ut sitis toleretur, & imponere eadem plagis conuenit. Contra crocodilorum quidem morsus non aliud præsentius habetur. Priuatim contra presteris morsum sarda prodest. Imponuntur salsamenta & contra morsum canis rabiosi: uel si nõ sint ferro ustæ plagæ, corporaq́; clysteribus exinanita, hæc per se sufficit. Et contra draconem marinum ex aceto imponitur. Idẽ & cybio profectus. Draco enim marinus ad spinæ suæ (qua ferit) uenenum, ipse impositus uel cerebro toto prodest. Ranarum marinarum ex uino & aceto decoctarum, succus contra uenena bibitur, & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra salamãdras. Fluuiatiles, si carnes edantur, ius'ue decoctarum sorbeatur, prosunt & contra leporem marinum, & contra serpentes supradictas. Contra scorpiones ex uino. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ uiuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaq́; dimis-

Profectus. i. commoditates.

ſa in aqua, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, uera reſponſurā. Addunt etiamnum alia magi, quę ſi uera ſunt, multo utiliores uitæ exiſtimantur ranæ, quàm leges. Namq; harundine transfixa natura per os, ſi ſurculus in menſtruis defigatur à marito, adulterorum tædium fieri. Carnibus earum uel hamo additis, præcipue purpuras certū allici. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, obijciq; formicis oportere, eam partem quam appetant contra omnia uenena eſſe pro antidoto. Sunt quæ in ueprìbus tātum uiuunt, ob id rubetarum nomine, ut diximus (quas græci phrynos uocant) grandiſſimæ cunctarum, geminis ueluti cornibus plenæ ueneficiorum. Mira de his certatim tradunt authores. Illatas in populum ſilentium fieri. Officulo quod ſit in dextro latere in aquam feruentē deiecto, refrigerari uas, nec poſtea feruere, niſi exēpto. Extēplo id inueniri obiecta rana formicis, carnibusq; eroſis ſingula in oleum addi. Et aliud eſſe in ſiniſtro latere, quo deiecto feruere uideatur, apocynon uocari. Canum impetus eo cohiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalligatum ſtimulare. Rurſus à dextro latere refrigerari feruētia. Hoc & quartanas ſanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliasq; febres. Amorem inhiberi eo. Item ex his ranis lien contra omnia uenena, quæ fiant ex ipſis, auxiliatur. Cor uero etiam efficatius eſt. Coluber eſt in aqua uiuens, huius adipem & fel habentes, qui crocodilos uenentur, mire adiuuari produntur, nihil contra belua audente. Efficatius etiamnū, ſi herba potamogeton miſceatur. Cancri fluuiatiles triti potiq; ex aqua recentes, ſeu cinere adſeruato, contra uenena omnia proſunt, priuatim contra ſcorpionum ictus cum melle aſinino: uel ſi non adſit, caprino, uel alio quocunq;: Addi & uinū oportet. Necant

Ita opus non eſſet tormentis.

eos triti cum ocimo admoti. Eadē uis contra uenenatorū omnium morsus, priuatim scytalen & angues, & contra leporē marinū, ac ranam rubetam. Cinis eorum seruatus prodest pauori. Prodest periclitantibus ex canis rabiosi morsibus. Quidam adijciunt gētianam, & dant in uino. Nam si iam pauor occupauerit, pastillos uino subactos deuorandos ita præcipiūt. Decē uero cancris cū ocimi manipulo adalligatis, omnes qui ibi sunt scorpiones ad eum locū coituros magi dicūt: & cum ocimo ipsos, cinerem'ue eorū percussis imponunt. Minus in omnibus his marinis prosunt, ut Trasillus author est. Nihil autē æque aduersari serpētibus ꝙ cancros, suesꝗ percussas hoc pabulo sibi mederi. Cum sol sit in cancro, torqueri serpentes. Ictibus scorpionum carnes fluuiatiliū cochlearū resistunt crudæ uel coctæ. Quidam ob id salsas quoꝗ adseruant: Imponunt et ipsis plagis. Coracini pisces Nilo quidem peculiares sunt. Sed nos hæc omnibus terris demonstramus. Carnes eorum aduersus scorpiones ualent impositæ. Inter uenena sunt piscium porci marini spinæ in dorso, cruciatu magno læsorū, remedium est limus ex reliquo piscium eorū corpore. Canis rabidi morsu potum expauescētibus faciem perungūt adipe uituli marini. Efficatius si in medulla hyænæ, & oleū e lentisco & cæra misceatur. Murenæ morsus ipsarū capitis cinere sanantur. Et pastinaca contra suum ictum remedio est, cinere suo ex aceto illito, uel alterius. Cibi caussa extrahi debet e dorso eius qcquid simile est croco, caputꝗ totū. Et hanc aūt & oīa testacea modice collui in cibis, qa saporis gratia perit. Leporis marini uenefitiū restinguūt poti hippocampi. Cōtra doryeniū echini maxime, ꝓsunt: & ijs q succū carpathi biberint, ꝓcipue eius iure sumpto. Et cancri marini decocti ius cōtra dorycnium efficax habetur.

De ostreis,& purpuris,& alga,& eorum remedia. Cap. VI.

PEculiariter uero contra leporis marini uenena & ostrea aduersantur. Idem uidetur,nec potest uideri satis dictum esse de ijs,cum palma mensarum diu iam tribuatur illis. Gaudent dulcibus aquis, & ubi plurimum influunt amnes,ideo pelagia parua & rara sunt. Gignũtur autem in petrosis,carentibusq; aquarum dulciũ aduentu,sicut circa Grynum & Myrinam. Grandescũt syderis quidem ratione maxime,ut in natura aquatilium diximus. Sed priuatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia,atq; ubi sol penetret in uada. Hæc uidetur caussa,quare minora in alijs locis reperiantur. Opacitas enim prohibet incrementum,et tristitia minus appetunt cibos. Variant coloribus. Ruffa in Hispania,fusca in Illyrico,nigra & carne & testa Circæis. Præcipua uero habentur in quacunq; gẽte spissa,nec saliua sua lubrica,crassitudine potius spectanda quàm latitudine. Neq; in luto capta,neq; in harenosis,sed solido uado,spondylo breui,atq; non carnoso,nec fibris lacinioso,ac tota in aluo. Addunt peritiores notam,ambiẽte purpureo crine fibras,eoq; argumento generosa interpretantur callibléphara appellãtes. Gaugent & peregrinatione, trãsferriq; in ignotas aquas. Sic Brundusina in Auerno cõpasta,& suum retinere succũ,& a Lucrino adoptare credũtur. Hæc sint dicta de corpore. Dicemus & de nationibus,ne fraudentur gloria sua littora,sed dicemus aliena lingua,quæq; peritissima huius censura in nostro æuo fuit. Sunt ergo Mutiani uerba quæ subijciam: Cyzicena maiora Lucrinis,dulciora Britãnicis,suauiora Edulicis,acriora Lepticis,pleniora Lucensibus,ficciora Coryphantenis,tenuiora Istricis,candidiora Circeiensis

Calliblepharon medicamentum est,quo fucantur ornanturque palpebræ.

Ab Idulio mõte.

ſibus. Sed his neq; dulciora, neq; tenuiora eſſe ulla compertum eſt. In Indico mari Alexandri rerum authores pedalia inueniri prodidere. Nec non inter nos nepotis cuiuſdam nomẽculator Tridacna appellauit, tantæ amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda eſſent. Eorum dos in medicina hoc in loco tota dicetur. Addiditq; luxuria frigus obrutis niue, ſumma montium, & maris ima miſcens. Molliunt aluum leniter. Eadem cocta cum mulſo, tenaſmo qui ſine exulceratione ſit, liberãt. Veſicarum ulcera quoq; repurgant. In conchis ſuis cocta, ſiue uti clauſa uenerint, mire diſtillationibus proſunt. Teſtæ oſtreorum cinis uuam ſedat, & tonſillas admixto melle. Eodem modo parotidas, panos, mammarumq; duritias, capitum ulcera ex aqua, cutemq; mulierum extendit. Inſpergitur & ambuſtis. Et dẽtifricio placet. Pruritibus quoq; & eruptionibus pituitæ ex aceto medetur. Crudæ ſi tundantur, ſtrumas ſanant & perniones pedum. Purpuræ quoq; contra uenena proſunt. Et algam maris theriacen eſſe Nicander tradit. Plura eius genera uti diximus, longo folio & rubente, latiore alia, & criſpo. Laudatiſſima, quæ in Creta inſula iuxta terrã in petris naſcitur: tingendis etiam lanis ita colorem alligans, ut elui poſtea non poſſit. E uino iubet eam dari.

Pedalia, pedis menſuram habẽtia.

Tenaſmus crebra eſt ſed inanis egerendi uoluntas. deſtil. i. fluxionibus, ut eſt catharrus, branchus, & coryza, hæc tamen ſic differunt quod coryza dicitur, cum pituita nares tantum obſidet, grauedo latine dicta, catharrus cum fauces palatumque, at branchus cum guttur & arteriã. Sed ut Hippocr. omnia hæc coryzas dicit, ita latini diſtillationes. Theriacen. i. medicam.

Ad alopecias, & capillos, & ad oculorum, uitia. Caput VII.

Alopecias replet hippocampinus cinis nitro & adipe ſuillo mixtus, aut ſyncerus ex aqua. Præparata autem ſepiarum cruſtæ farina cutẽ replet, & muris marini cinis cum oleo. Item echini cũ carnibus ſuis cremati cinis. Fel ſcorpionis marini. Ranarum quoq; triũ (ſi uiuæ in olla crementur) cinis cum melle: melius cũ pi-

ce liquida. Capillum denigrant sanguisugæ, quæ in nigro uino diebus xl. computruere. Alij in aceti sextarijs duobus sanguisugarum sextarium in uase plumbeo iubent putrescere totidem diebus, mox illini in sole. Sornatius tantam uim habere tradit, ut nisi oleum ore contineant qui tingunt, dentes quoq; eorum denigrari dicat. Capitis ulceribus, muricum uel purpurarum testæ cinis, cum melle utiliter illinitur, conchyliorum (uel si non urantur) farina ex aqua, doloribus. Castoreum cũ peucedano & rosaceo. Omnium piscium fluuiatilium, marinorumq; adeps liquefactus oleo admixto melle, oculorum claritati plurimum confert. Item castoreum cum melle. Callionymi fel cicatrices sanat, & carnes oculorum superuacuas consumit. Nulli hoc piscium copiosius, ut existimauit Menander quoq; in Comœdijs. Idem piscis & uranoscopos uocatur ab oculo, quẽ in capite habet. Et coracini fel excitat uisum. Et marini scorpionis ruffi cum oleo uetere, aut melle Attico incipientes suffusiones discutit: inũgi ter oportet intermissis diebus. Eadem ratio albugines oculorum tollit. Mullorũ cibo aciem oculorum hebetari tradũt. Lepus marinus, ipse quidem uenenatus est, sed cinis eius in palpebris pilos inutiles euulsos cohibet. Et ad hunc usum utilissimi minimi. Item pectunculi salsi triti cum cedria. Ranæ q̃s dryophytas & calamitas uocant, sanguis earum cum lachryma uitis, si euulso pilo palpebris illinatur. Oculorum tumorem ruboremq; sepiæ cortex cum lacte mulieris illitus sedat, & per se scabricias emendat. Inuertunt itaq; genas id agentes, & medicamentum auferunt post paulum, rosaceoq; inungũt, & pane imposito mitigant nocte. Eadẽ cortice & nyctalopes curant in farina trita, & ex aceto illita. Extrahit & squamas cinis eius. Cicatrices oculorũ cũ melle sanat, pterygia cũ sale et cadmia

Nullus piscis hoc piscium genere fel habet copiosius.

intermiss. diebus .i. per interuallũ.

cum ced. subaudi pice, uel resina a cedro arbore, unde manat.

rosa. s. oleo.

singulis drachmis. Emẽdat & albugines oculorũ iumẽ torũ. Adijciunt & ossiculis eius genas (si terant) sanari. Echini ex aceto epinyctidas sanant. Eundẽ cõburi cum uiperinis pellibus ranisq́, & cinerẽ aspergi potioni iu=bent magi, claritatẽ uisus promittẽtes. Ichthyocolla ap pellatur piscis, cui glutinosum est coriũ, idẽq́ nomẽ glu tino eius. Hic epinyctidas tollit. Quidam ex uẽtre non ex corio fieri dicũt. Ichthyocolla ut glutinũ taurinũ lau datur. Pontica candicans & carẽs uenis squamisq́, & q̃ celerrime liquescit. Madescere autẽ debet concisa in a= qua, aut aceto nocte ac die. Mox tundi marinis lapi= dibus, ut facilius liquescat. Vtilem eam in capitis doloribus affirmant, & tetanothris. Ranæ dexter ocu= lus dextro, sinistro leuus suspensi e collo natiui coloris panno lippitudines sanant. Quod si per coitũ ranæ ei u= antur, albuginẽ quoq́. Alligati similiter in putamine o ui. Reliquæ carnes impositæ sugillationẽ rapiũt. Can= cri etiam oculos adalligatos collo, mederi lippitudini dicũt. Est parua rana in harũdinetis & herbis maxime uiuẽs, muta ac sine uoce, uiridis, si forte hauriatur, uen= tres boũ distendens: huius corporis humorẽ penicillis derasum claritatẽ oculis inunctis narrãt afferre, ipsasq́ carnes doloribus oculorũ superponũt. Ranas etiã quin decim cõiectas in fictili nouo iũcis cõfigunt q̃dam, suc= cũ earũ q̃ ita effluxerit admiscẽt lachrymæ, q̃ ex alba ui= te emanat, atq́ ita palpebras emẽdant, inutilibus pilis exẽptis, acu instillantes hũc succũ in uestigia euulsorũ. Meges psilothrũ palpebrarũ faciebat in aceto enecans putrescentes, & hoc utebat̃ in multis uarijsq́ per aquati ones autũni nascentibus. Idẽ p̃stare sangui sugarũ cinis ex aceto illitus putatur. Cõburi eas oportet in nouo ua se. Idẽ tæniæ iecur siccatũ põdere. X. iiij. cũ oleo cedri= no perunctis pilis. ix. mensibus.

Ichthyocolla glutinum, quod ex corio piscium cõficitur.

Tetanothra medicamenta sunt ad leuigandã atque erugandam hominis cutem.

De aurium, & dentium remedijs, & ad cutis uitia. Cap. VIII.

AVribus utilissimum bati piscis fel recens, sed inueteratum uino. Item banchi, quem quidam myxona uocant. Item callionymi cum rosaceo infusum, uel castoreum cum papaueris succo. Vocant & in mari pediculos, eosq; tritos instillari ex aceto auribus iubent. Et per se conchylio infecta lana magnopere prodest. Quidam aceto & nitro madefaciunt. Suntq; qui præcipue contra omnia aurium uitia laudent gari excellentis sociorum cyathum mellis dimidio, amplius acethi cyathum in calice nouo lenta pruna decoquere. Deinde spuma pēnis detersa, & postq; desierit spumare, tepidum infundere. Si tumeant aures, coriandri succo prius mitigandas ijsdem præcipiunt. Ranarum adeps instillatus, statim dolores tollit. Cancrorum fluuiatilium succus cum farina hordeacea aurium uulneribus efficacissime prodest. Parotidas muricum testæ cinere cum melle, uel conchyliorum ex mulso curantur. Dentium dolores sedantur ossibus draconis marini scarificatis gingiuis. Cerebro caniculæ in oleo decocto adseruatoq;, ut ex eo dentes semel anno colluantur. Pastinacæ quoq; radio scarificare gingiuas, & in dolore utilissimū. Cōteriturq; is, & cum elleboro albo illitus, dētes sine uexatione extrahit. Salsamētorum etiam in fictili uase combustorum cinis, addita farina marmoris inter remedia est. Et cybia uetera eluta in nouo uase, deinde trita prosunt doloribus. Acque prodesse dicuntur omnium salsamentorum spinæ combustæ tritæq; & illitæ. Decoquuntur & ranæ singulæ in aceti heminis, ut dentes ita colluātur, cōtineaturq; in ore succus. Si fastidium obstaret, suspēdebat pedibus posterioribus eas Sallustius Dionysius, ut ex ore uirus

de-

deflueret in acetum feruens, idq́ę pluribus ranis. Forti oribus stomachis ex iure edendas dabat. Maxillaresq́ ita sanari dentes præcipue putant, mobiles uero supra dicto aceto stabiliri. Ad hæc quidam ranarum corpora binarum præcisis pedibus in uini hemina macerant, & ita colluí dentes labentes iubẽt. Aliqui totas adalligãt maxillis. Alij denas in aceti sextarijs tribus decoxere ad tertias partes, ut mobiles dentes stabilirent. Necnõ xxxvi. ranarum corda in olei ueteris sextario sub æreo testo discoxere, ut infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tritum melle imposuere dentibus. Omnia suprascripta ex marina rana efficatiora. Si cariosi & fœtidi sunt, centum in furno arefieri per noctem præcipiunt, postea tantundem salis addi atq́ fricari. Enhydris uocatur a Græcis coluber in aquis uiuens. Huius quatuor dentium superioribus in dolore superiorum gingiuas scarificant, inferiorum inferioribus. Aliqui canino tantum earum contenti sunt. Vtũtur & cancrorum cinere, nam muricum cinis dentifritium est. Lichenas & lepras tollit adeps uituli marini. Murenarum cinis cum mellis obolis ternis, iecur pastinacæ in oleo decoctum. Hippocampi & delphini cinis ex aqua illitus. Exulceratione sequi debet curatio, quæ perducit ad cicatricem. Quidam delphini iecur in fictili torrent, donec pinguitudo similitudine olei fluat, ac perungunt. Muricum uel conchyliorum testæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutẽq́ erugat, extenditq́ septenis diebus illitus, ita ut octauo candido ouorum foueantur. Muricum generis sunt quæ uocant Græci colycia, alij corythia, turbinata ęque sed minora multo, efficatiora etiam & oris halitum custodientia. Ichthyocolla erugat cutem, extenditq́ in a-

Hæc testa & hoc testũ dicitur, ut sit testum, quod Græci clibanum uocant, unde panis testaceus is dicitur apud nos quem illi clibanitin dicunt.

qua decocta horis quatuor, dein contusa, colluta, & sub acta ad liquorem usque mellis. Ita præparata in uase nouo conditur, & in usu quatuor drachmis eius, binæ sulphuris, & anchusæ totidem, octo spumæ argenteę addũtur, asperfaq; aqua terũtur una. Sic illita facies post quatuor horas abluitur. Medetur & lentigini cæterisq; uitijs ex ossibus sepiarum cinis. Idem & carnes excrescentes tollit & humida ulcera.

Promiscuæ medicinæ ex aquatilibus. Cap. IX.

Psora. i. scabies.

PSoras tollit rana decocta in heminis quinq; aquę marinæ. Excoqui debet, donec sit crassitudo mellis. Fit & in mari halcyoneum appellatum, ex nidis (ut aliqui existimant) halcyonum & cæycum. Alij e sordibus spumarum crassescentibus. Alij e limo, uel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera. Cinereũ spissum, odoris asperi. Alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartum pumicosius, spõgięq; putri simile, penè purpureum. Quod optimum, id & Milesium uocatur. Quo candidius autẽ, hoc minus probabile est. Vis eorum, ut exulcerent, purgent. Vsus tostis & sine oleo mire lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & sulphuris duobus obolis. Halcyoneo utuntur & ad oculorum cicatrices. Andreas ad lepras cancri cinere cum oleo usus est. Attalus thynni recentioris adipe ad ulcera. Murenarum muria, & capitũ cinis cum melle sanat strumas. Pungi piscis eius qui rana in mari appellatur, officulo de cauda, ita ut non uulneret, prodest. Id faciendum quotidie, donec percurentur. Eadem uis & pastinacæ, radio, & lepori marino impofito, ita ut celeriter remoueatur. Echini testis contusis, & ex aceto illitis. Item scolopendræ marinæ e melle. Cancri fluuiatiles contriti uel combusti ex melle, mirifi

ce

ce prosunt,& sepiæ ossa cum axungia uetere contusa & illita. Sic & ad parotidas utūtur,& scari piscis marini io cineribus. Quin & testis cadi salsamentarij tusis cum ax ungia uetere, muricū〈que〉 cinere ex oleo ad parotidas stru mas〈que〉. Rigor ceruicis mollitur cum marinis, qui pedi- culi uocantur, drachma pota. Castoreo poto cum pipe- re ex mulso mixto ranis decoctis ex oleo & sale, ut sor- beatur succus. Sic & opisthotono medentur, tetano, spa sticis uero pipere adiecto. Anginas menarum salsarum ex capitibus cinis ex melle illitus abolet, ranarum〈que〉 de coctarum ex aceto. Succus hic & contra tonsillas pro- dest. Cancri fluuiatiles triti singuli in heminā aquæ an- ginis medentur gargarizati, aut cuino, aut calida aqua poti. Vuæ medetur garum cochlearibus subditū. Vo- cem siluri recentes, salsi'ue in cibo sumpti adiuuāt. Vō mitiones mulli inueterati triti〈que〉 in potione concitant. Suspiriosis castoreum cum ammoniaci exigua portio- ne ex aceto mulso ieiunis utilissime potatur. Eadem po- tio spasmos stomachi sedat ex aceto mulso calido. Tus- sim sanare dicuntur piscium modo e iure decoctæ in pa- tinis ranæ. Suspensæ autem pedibus, cum distillauerit in patinam saliua earum, exenterari iubentur, abiectis- que interaneis, condiri. Est rana parua arborem scan- dēs,& ex ea uociferans: in huius os si quis expuat, ipsam que dimittat, tussi liberari dicitur. Præcipiunt & co- chleæ crudæ carnem tritam bibere ex aqua calida in tus si cruenta.

Quin & testis, subaudi, utuntur.

Suspiriosis, id est, asthmaticis. spasmos stomachi. Huiusmodi spasmus singultus est.

Ad iocineris uitia laterumq́, & ad stomachi & alui, & urinæ, & calculorum uitia, & ad alia quædam promiscuæ medicinæ. Caput X.

IOcineris doloribus scorpio marinus in uino necatur; ut deinde bibatur. Conchæ longæ carnes ex mulso potæ cum aqua pari modo, aut si febres sint, ex aqua mulsa. Lateris dolores leniunt hippocampi tosti sumpti, tetheæq́ similes ostreæ in cibo sumptæ. Ischiadicorum muria siluri clystere infusa. Dantur autem conchæ ternis obolis dilutæ in uini sextarijs duobus per dies xv Aluũ emollit silurus e iure, & torpedo in cibo. Et olus marinum simile satiuo, stomacho inimicum aluum facillime purgat. Sed propter acrimoniam cum pingui carne coquitur: & omnium piscium ius. Idem & urinas cit, e uino maxime. Optimũ e scorpionibus & Iulide, & saxatilibus, nec uirus resipientibus. Coqui debent cum anetho, apio, coriandro, porro, additis oleo & sale. Purgãt & cybia uetera, priuatimq́ cruditates, pituitam bilemq́ trahũt. Purgant & Myaces, quorum natura tota hoc loco dicetur. Aceruantur muricum modo, uiuuntq́ in algosis, gratissimi autũno, & ubi multa dulcis aqua miscetur mari, ob id in Aegypto laudatissimi. Procedente hyeme, amaritudinem trahunt, colorẽq́ rubrum. Horum ius traditur aluũ & uesicas exinanire, interanea distringere, omnia adaperire, renes purgare, sanguinem adipẽque minuere. Itaq́ utilissimi sunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus. Item prodesse felli pituitæq́, pulmonis, iocineris, splenis uitijs, rheumatismis. Fauces tãtum uexant, uocesq́ obtundunt. Vlceraq́ quæ serpunt, aut sint purganda, sanant. Item carcinomata. Cremati autem, ut murices, &

articulari .s. morbo, quem Græci ischiada uocant, a coxendice siue coxarum uertebro.

& morsus canum hominumq́ cum melle, lepras, lenti-
gines. Cinis eorum potus emendat caligines. Gingiua-
rum & dentium uitia, eruptiones pituitæ, & contra do-
ryciniũ, aut opocarpathon antidoti uicem obtinent. De
generant in duas species, in Mytulos, qui salem uirusq́
resipiunt, myscasq́, quæ rotunditate differũt, minores
aliquanto atq́ hirtæ, tenuioribus testis, carne duriones:
Mytuli quoq́ (ut murices) cinere causticã uim habent,
& ad lepras, lentigines, maculas. Lauantur quoq́ plum
bi modo ad genarum crassitudines, & oculorum albu-
gines, caliginesq́, atq́ in alijs partibus sordida ulcera,
capitisq́ pustulas. Carnes uero eorum ad canis morsus
imponuntur. Et pelorides emolliũt aluum. Item casto-
rea ex aqua mulsa, drachmis binis. Qui uehemẽtius uo-
lunt uti, addunt cucumeris satiui radicis siccæ drachmã
& aphronitri duas. Tetheæ torminibus & inflationib.
succurrunt, inueniuntur hæ in folijs marinis sugentes,
fungorum uerius genere q̃ piscium. Eædem & tenasmũ
dissoluunt, renumq́ uitia. Nascitur & in mari absinthi-
um, quod aliqui seriphum uocant, circa Taposirin max
ime Aegypti, exilius terrestri. Aluum soluit, & noxijs
animalibus intestina liberat. Soluunt & sepiæ: in cibo
dantur cum oleo, & sale, & farina decoctæ. Menæ salsæ
cum felle taurino illitæ umbilico, aluum soluũt. Ius pi-
scium in patina coctorum cum lactucis, tenasmũ discu-
tit. Cancri fluuiatiles triti ex aqua poti, aluum sistunt, u-
rinam ciunt in uino albo. Ademptis brachijs calculos
pellunt tribus obolis cum myrrha triti, singulis eorum
drachmis. Ileos & inflationes castoreum cum dauci se-
mine & petroselini quantum ternis digitis sumatur, ex
mulsi calidi cyathis quatuor. Tormina uero cum aceto
uino mixto. Erythini in cibo sumpti sistunt aluum. Dy-

Taphosirin legendum esset ex Stephano de urbib. qui oppidum in Aegypto esse dicit, in quo Osiris sepultus fuit, unde & nomen hẽt. Apud Strabo. uero Taposiris, qui duas eius nominis urbes ponit, alteram ad mare alteram non ad mare. i. mediterr. Omnes in Aegypto fuerunt.

ſentericis medentur ranæ cum ſcylla decoctæ, ita ut paſtilli fiant. Fel ſiue cor earum cum melle tritum, ut tradit Niceratus. Morbo regio ſalſamentum cum pipere, ita ut reliqua carne abſtineatur. Lieni medetur ſolea piſcis impoſitus: Item torpedo: Item rhombus uiuus, dein remittitur in mare. Scorpius marinus necatus in uino, ueſicæ uitia & calculos ſanat. Lapis, qui inuenitur in ſcorpionis marini cauda pondere oboli potus. Enhydridis iecur: Blenniorũ cinis cum ruta. Inueniũtur & in bachi piſcis capite ceu lapilli. Hi poti ex aqua calculoſis præclare medentur. Aiuntq; & urticam marinam in uino potam prodeſſe. Item pulmonem marinum decoctũ in aqua. Oua ſepiæ urinam mouent, renumq́; pituitas extrahunt. Rupta, cõuulſa, cancri fluuiatiles triti in aſinino lacte maxime ſanant. Echini uero cum ſpinis ſuis contuſi, & in uino poti calculos. Modus ſingulis hemina bibitur donec proſit, & alias in cibis ad hoc proficiunt. Purgatur ueſica & pectinum cibo. Ex his mares, alij donacas, alij aulos uocant, fœminas onychas. Vrinam mares mouent. Dulciores fœminæ ſunt & unicolores. Sepiæ quoque oua urinam mouent, renes purgant. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle. Iecur quoque aquatici colubri. Item hydri tritum potum'que calculoſis prodeſt. Iſchiadicos autem liberant ſalſamẽta ex ſiluro infuſa clyſtere, euacuata prius aluo. Sed ſedis attritus cinis e capite mugilum mullorumque. Comburũtur autem in fictili uaſe. Illini cum melle debent. Item capitis menarum cinis ad rhagadas, & ad condylomata utilis, ſicut pelamidum ſalſarum capitum cinis, uel cybiorum cum melle. Torpedo appoſita procidentis interanei morbum ibi coercet. Cancrorum fluuiatilium cinis ex oleo & cera, rimas in eadem parte emendat

ſedis attritus, id eſt, intertrigines, ab interterendo, quod malum accidit plærumque in fœminis interioribus aliiſque corporis partib. ex longo equitatu, aliaue cauſſa.

dat. Item & marini cancri polline. Panos coracini salsamenta discutiunt. Scienæ interanea, & squamæ combustæ. Scorpio in uino decoctus, ita ut foueantur ex illo. At echinorum testæ contusæ & ex aqua illitæ, incipientibus panis resistũt. Muricum uel purpurarum cinis utroq; modo, siue discutere opus sit incipientes, siue con coctos emittere. Quidam ita componunt medicamentum: ceræ & thuris drachmas xx, spumæ argenti xl, cineris muricum x. olei ueteris heminam. Prosunt per se salsamenta cocta. Cancri fluuiatiles triti, uerendorum pustulas discutiunt. Cinis ex capite menarum: item carnes decoctæ & impositæ. Similiter percæ salsæ e capite cinis melle addito. Pelamidum capitis cinis, aut squatinæ piscis cutis combusta. Hæc est, qua diximus lignum poliri, quia & e mari fabriles usus exeunt. Prosunt & smarides illitæ: Item muricum uel purpurarum testæ cinis cum melle, efficatius crematarum cum carnibus suis. Carbunculos uerendorum priuatim salsamenta cocta cum melle restringunt. At testem (si descenderit) cochlearum spuma illini uolunt. Vrinæ incontinentiam Hippocampi tosti, & in cibo sæpius sumpti emendant. Item Ophidion pisciculus congro similis cum lilij radice. Pisciculi minuti ex uentre eius, quos deuorauerit, exempti & cremati, ita ut cinis eorum bibatur ex aqua. Iubent & cochleas Aphricanas cum sua carne comburi, cinerem'que ex uino signino dari. Podagris articularibusq; morbis utile est oleum, in quo decocta est rana, & ipsius intestina, & rubetæ cinis cum adipe uetere. Quidam & hordei cinerem adijciũt, triũ rerũ ęquo põdere. Iubẽt & lepore marino recẽti podagrã fricari. Febrinis q̃q; pellibus calciari, maxime põtici fibri,

Incontinentia urinæ laborant, qui in somno urinam reddere solent uel inuiti, id quod pueris plærumque accidit.

Item

Item uituli marini, cuius cinis & adeps prodest. Item & bryon, de quo diximus, lactucæ simile, rugosioribus folijs, sine caule. Natura est ei stiptica. Impositum lenit impetus podagræ. Item alga, de qua supra dictum est. Obseruaturq; in ea, ne arida imponat. Perniones emendat pulmo marinus. Cācriq; marini cinis ex oleo. Item fluuiatiles cancri triti, sicq; cinere & oleo subacti, & siluri adeps. Et in articulis morborum impetus sedant ranæ subinde recentes impositæ, quas quidam dissectas iubēt imponi. Morbos abigit ius mytulorum & conchatum comitiales: & ut diximus, coagulum uituli marini bibunt cum lacte equino asininoue, aut cum punici succo. Quidam ex aceto mulso. Nec non aliqui per se pilulas deuorant. Castoreum in aceti mulsi cyathis tribus ieiunis datur. His uero qui sæpius corripiuntur, clystere infusum mirifice prodest. Castorei drachmæ duæ esse debebunt, mellis & olei sextarius, & aquæ tantundē. Ad præsens uero correptis olfactu subuenit cum aceto. Datur & mustelæ marinæ iecur. Itē muris uel testudinum sanguis.

Ad febres omnium generum, & contra diuersas infirmitates. Cap. XI.

Accessio est paroxismus. i. tempus quo peius ægri in morbis habēt a primo statim insultu usque ad tempus declinationis.

FEbrium circuitus tollit iecur delphini gustatum ante accessiones. Hippocampi necantur in rosaceo, ut perungantur ægri in frigidis febribus. Et ipsi adalligantur ægris. Item ex asello pisce lapilli, qui plena luna inueniuntur in capite, alligantur in linteolo. Pagri fluuiatilis longissimus dens capillo adalligatus, ita ut quinq; diebus eum, qui alligauerit, non cernat æger. Ranæ uero in triuio decoctæ oleo abiectis carnibus perunctos liberant quartanis. Sunt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent, oleoq; eo perungant. Cor earum adalliga-

gatum frigora febrium minuit. Et oleum, in quo intesti na decocta sint. Maxime autem quartanis liberant, abla tis unguibus ranæ adalligatæ, & rubetæ. Iecur eius uel cor adalligatur in panno leucophæo. Cãcri fluuiatiles triti in oleo & aqua perunctis ante accessiones in febri- bus prosunt. Aliqui & piper addunt. Alij decoctos ad quartas in uino e balneo egressis bibere suadent in quar tanis. Aliqui uero sinistrum oculum deuorari iubent. Magi quoq; oculis earum ante solis ortum adalligatis ę gro, ita ut cæcas dimittãt in aquam, tertianas abigi pro- mittunt. Eosdemq; oculos cũ carnibus luscinię in pel- le ceruina adalligatos, præstare uigiliam somno fugato tradunt. In lethargumq; uergentibus coagulo balenæ, aut uituli marini ad olfactum utuntur. Aliqui sangui- nem testudinum lethargicis illinunt. Tertianis mederi dicitur, & spondylus per se adalligatus. Quartanis co- chleæ fluuiatiles in cibo recentes. Quidam ob id asser- uant sale, ut dent tritas in potu. Strombi in aceto putre- facti, lethargicos excitant odore. Prosunt & in cardia- cis.* Cachecticis, quorum corpus macie conficitur, te- theæ utiles sunt cum ruta ac melle. Hydropicis mede- tur adeps delphini liquatus, & cum uino potus. Graui- tati saporis occurritur tactis naribus unguento, aut do loribus, uel quoquo modo obturatis. Strombi quoque carnes tritæ, & in mulsi tribus heminis pari modo aquę aut si febres sint, ex aqua mulsa datæ prosunt. Item suc- cus cancrorum fluuiatilium cum melle. Ranæ quoque aquaticæ in uino uetere & farre decoctæ, ac pro cibo sũ- ptæ, ita ut bibatur ex eodem uase: uel testudo decisis pe dibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua car- ne ita condita, ut citra fastidium sumi possit. Cancri flu- uiatiles ex iure sumpti, & phthisicis prodesse tradũtur.

leucop. qui ex al bo fuscoque con stat.

Cachectici, quo rum corpora sũ pto cibo non refi ciuntur.

Adusta sanantur cancri marini uel fluuiatilis cinere, & ea quæ feruenti aqua combusta sunt. Hęc curatio etiam pilos restituit cum cancrorum fluuiatilium cinere, putantq́ utendum cum cera & adipe ursino. Prodest & febri ranarum fellis cinis. Ignes sacros restinguunt ranarum uiuentium uentres impositi, pedibusq́ posterioribus pronas adalligari iubent, ut crebriore anhelitu prosint. Vtuntur & silurorum capitum cinere, salsamentorum ex aceto. Pruritum scabiemq́ non hominum modo, sed & quadrupedum efficacissime sedat iecur pastinacæ decoctum in oleo. Neruos præcisos purpurarum cauum quo se operiunt, tusum glutinat. Lethargicos coagulum uituli adiuuat in uino potum oboli pondere: Item ichthyocollæ. Tremulos iuuat castoreum, si ex oleo perungantur. Mullos in cibo inutiles neruis inuenio fieri. Sanguinem piscium putant cibo sisti, polypo tuso illitoque. De quo & hæc traduntur, muriam ipsam ex se emittere, & ideo non debere addi in coquendo, secari harundine. Ferro enim intingi, uitiumque detrahere natura deserente. Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, uel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana (quam Græci calamiten uocant) quoniam inter harundines fruticesq́ uiuat, minima omnium & uiridissima, cinerem fieri iubent. Aliqui & nascentiũ ranarum in aqua, quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum cinerem, si per nares fluat, inijciendum. Diuersus hirudinum, quas sanguisugas uocant, ad extrahendum sanguinem usus est. Quippe eadem ratio earum, quæ cucurbitarum medicinalium, ad corpora leuanda sanguine, spiramenta laxanda, iudicatur. Sed uitium, quod admissæ semel desyderium faciunt circa eadẽ tẽpora anni semꝑ eiusdẽ medicinæ. Multi podagris

quo

quoq; admittendas censuere. Decidunt satietate, & pō-dere ipso sanguinis detractæ, aut sale aspersæ. Aliquā-do tamen adfixa relinquunt capita, quæ caussa uulnera insanabilia facit, & multos interimit, sicut Messalinum e consularibus patricijs, cum ad genua admisisset. Inue-hunt uirus remedio uerso, maximeque rufæ ita formi-dantur. Ergo sugentia ora forficibus præcidunt, ac ue luti siphonibus defluit sanguis, paulatim'que morien-tium capita se contrahunt, nec relinquuntur. Natura ea rum aduersatur cimicibus, & suffitu necat eos. Fibrina rum pellium cum pice liquida combustarum cinis, nari um profluuia sistit, succo porri mollitus. Extrahit tela corpori inhærentia. Sepiarum testæ ex aqua, salsamen-torum carnes, cancri fluuiatiles triti, siluri fluuiatilis, qui & alibi quàm in Nilo nascitur, carnes impositæ re-centes siue salsæ. Eiusdem cinis extrahit, & adeps, & ci-nis spinæ eius uicem spodij præbet. Vlcera quæ serpūt, & quæ ex his excrescunt, ex capite menarum cinis uel siluri coercet. Carcinomata percarum capita salsarum, efficatius, si cineri earum misceatur sal, & cunila capita-ta, oleo'que subigantur. Cancri marini cinis usti cū plū-bo, carcinomata compescit. Ad hoc & fluuiatilis suffi-cit cum melle, linea'que lanugine. Sed aliqui malunt a-lumen melque miscere cineri. Phagadenæ siluro inue-terato, & cum sandaracha trito, cacoethe & nomæ & pu trescentia cybio uetere sanantur. Vermes uero innati, ranarum felle tolluntur, fistulæ aperiuntur, siccantur que salsamentis cum linteolo immissis, intra'que alterū diem callum omnem auferunt, & putrescentia ulcerū, quæ'que serpunt, emplastri modo subacta & illita.

Nome præter alia significat & pasturam. Hinc nome apud medicos ulcera dicuntur depascentia corpus, ipsumque deuorantia quodammodo. Linea la nugine. i. ipsius lini, quod cum primum e terra erumpit, uidetur barbam præ se ferre, quam hic uocat lanuginem.

Salpe piscis, bos alias appellatur.

Ad thymi. Apud Celsum tria legũtur carcinomatis quod malum nostri cancrum dicunt, genera. Primum cacoethes. cum ulcus quidẽ pressum est, sed quæ circa sunt intenduntur & intumescũt, secũdũ sine ulcere est. tertium uocatur thymium.

Et salpe expurgat ulcera in linteolis concerptis. Item echinorum testæ cinis Carbunculos coracinorum salsamenta illita discutiunt. Item mullorum salsamenti cinis. Quidam capite tantum utuntur cum melle, uel coracinorum carne. Muricum cinis cum oleo tumorẽ tollit. Cicatrices fel scorpionis marini. Verrucas tollit glani iecur tritum. Capitis menarũ cinis cum allio tritus. Ad thymia crudis utuntur. Fel scorpionis marini ruffi. Smarides tritę illitę. Alex deferuefacta unguiũ scabritiam, cinisq́ue e capite menarum extenuat. Mulieribus lactis copiam facit glauci scus ciure sumptus, & smarides cum ptisana sumptæ, uel cum fœniculo decoctæ. Mammas ipsas muricum uel purpuræ testarum cinis cũ melle efficaciter sanat. Cancri fluuiatiles illiti, uel marini pilos in mamma, uel muricum carnes appositæ tollũt. Squatinæ illitæ crescere mammas non patiuntur. Delphini adipe linamenta accensa excitant uuluæ strangulatu oppressas. Item scombri in aceto putrefacti. Percarum uel menarum capitis cinis admixto sale & cunila, oleoq́ue, uuluę medetur. Suffitione quoq́ue secundas extrahit. Item uituli marini adeps instillatur igni naribus intermortuarum uuluæ uitio, & cum coagulo eiusdem in uellere re impositus. Pulmonis marini cinis adalligatus, egregie profluuia purgat. Echini uiuentes tusi, & in uino dulci poti. Sistunt & cancri fluuiatiles triti in uino potiq́ue. Item siluri suffitu pręcipue. Africi faciliores partus fieri dicũtur. Cancri ex aqua poti profluuia sistere: ex hyssopo purgare. Et si partus strangulетur, similiter poti auxiliantur. Eosdem recẽtes uel aridos bibunt ad partus continendos. Hippocrates ad purgationes, mortuosq́ue partus utitur illis cum quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulso datis potui. Item

in iure cocti cum lapatho & apio, menstruas purgationes expediunt, lactisque ubertatem faciunt. Item in febri, quæ fit cum capitis doloribus, & oculorum palpitatione. Mulieribus in uino austero poti prodesse dicuntur. Castoreum ex mulso potũ purgationibus prodest. Contraque uuluam olfactum cum aceto & pice, aut subditum pastillis. Ad secundas etiam uti eodem prodest cum panace in iiij. cyathis uini. Et a frigore laborantibus ternis obolis. Sed si castoreum fibrum'ue supergrediatur grauida, abortum facere dicitur, & periclitari partus si superferatur. Mirum & quod de torpedine inuenio. Si capiatur cum luna in libra fuerit, triduo asseruetur sub dio, faciles partus facere, postea quoties inferatur, adiuuare. Et pastinacæ radius adalligatus umbilico, existimatur idem facere, si uiuenti ablatus sit, ipsaque denuo in mare dimissa. Inuenio apud quosdam ostracium uocari, quod aliqui onychen uocant, hoc suffitum uuluæ pœnis mire resistere. Odorem esse castorei, meliusque cum eo ustum proficere. Vetera quoque ulcera & cacoethe eiusdem cinere sanari. Nam carbunculos & carcinomata in mulierum parte præsentissimo remedio sanari tradunt cancro fœmina, cum salis flore contuso post plenã lunam, & ex aqua illito. Psilothrum est thynni sanguis, fel, iecur, siue recentia, siue seruata. Iecur etiam tritum, mixtaque cedria plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros pubescere negauit mango Salpæ obstetrix. Eadem uis est pulmonis marini: Leporis marini sanguine & felle, uel si in oleo lepus hic necetur: Cancri scolopendræ marini cinis cũ oleo: Vrtica marina trita ex aceto scillite. Torpedinis cerebrum cum alumine illitum xvi. luna. Ranæ paruæ (quam in oculorum curatione descripsimus) sanies efficacissime psilothrum est, si recens illinatur,

Est etiam cancer mas.

Salpe mulieris nomen.

Cinis, subaudi, est psilothrum, quod medicamẽtum dicitur expilatorium.

tur,& ipsa arefacta ac tusa,mox decocta tribus heminis ad tertias,uel in oleo decocta æreis uasis. Eadem mensura alij ex quindecim ranis conficiunt psilothrum, sicut in oculis diximus. Sanguisugæ quoq; tostæ in uase fictili,& ex aceto illitæ,eundem contra pilos habēt effectum. Et suffitus urentium eas,necat cimices inuectas. Castoreo quoq; cū melle pro psilothro usi pluribus diebus reperiuntur. In omni autem psilothro uellendi prius sunt pili. Infantiū gingiuis dentitionibusq; multū cōfert delphini cū melle dentium cinis,& si ipso dente gingiuæ tangātur. Adalligatusq; idē pauores repentinos tollit. Idem effectus & caniculæ dētis. Vlcera uero quæ in auribus,aut ulla corporis parte fiant,cancrorum fluuiatiliū succus cū farina hordeacea sanat. Et ad reliqs morbos triti in oleo perunctis prosunt. Siriasesq; infantium spōgia frigida cerebro humefacto rana inuersa ad alligata efficacissime sanat,quam aridam inueniri affirmant. Mullus in uino necatus,uel piscis rubellio,uel anguillæ duæ,itē uua marina in uino putrefacta, ijs qui inde biberint,tædium uini affert. Venerem inhibet echeneis,& hippopotami frontis'e sinistra parte pellis in linteolo adalligata,fel'ue torpedinis uiuæ genitalibus illitum: Concitant cochlearum fluuiatilium carnes sale adseruatæ,& in potu ex uino datæ: Erythini in cibo sumpti: iecur ranæ dryophytes et calamitæ in pellicula gruis adalligatum,uel dens crocodili maxillaris annexus brachio,uel hippocampus,uel nerui rubetæ dextro lacerto adalligari. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta adalligata. Equorum scabiem ranæ decoctæ in aqua extenuāt,donec illini possit: aiuntq; ita curatos nō repeti postea. Et salpe negat canes latrare,quibus in offa rana uiua data sit. Inter aquatilia dici debet calamoch

Canicula hic piscis nomen

nus

nus, latine adarcha appellata. Nascitur circa harundines tenues e spuma aquę dulcis ac marinę, ubi se miscet. Vim habet causticam, ideo acopis additur contra perfrictionum uitia. Tollit & mulierum lētigines in facie. Et calami simul dici debent. Phragmitis radix recēs tusa luxatis medetur, & spinæ doloribus ex aceto illita. Cyprij uero, qui & donax uocatur, cortex alopetijs medetur ustus, & ulceribus ueteratis. Folia extrahunt, quę infixa sunt corpori & igni sacro. Paniculæ flos, si aures intrauerit, exurdat. Sepiæ atramento tanta uis est, ut in lucerna addito Aethiopas uideri ablato priore lumine, Anaxilaus tradat. Rubeta decocta & in aqua potu data, suū morbis medetur, uel cuiuscunque ranæ cinis. Pulmone marino si cōfricetur lignum, ardere uidetur, adeo ut facula ita præualeat.

Pannicula coma harundinis.

De spongiarum natura iterum, & de medicinis ex ipsis, ex lib xxxi.

Cap. XI.

Spongiarum genera diximus in naturis aquatiliū marinorum. Quidam eas ita distinguunt. Alias ex his mares existimauere, tenui fistula, spissioresque, per sorbētes, & quæ tinguntur in delitijs aliquando & purpura. Alias fœminas, maioribus fistulis ac perpetuis. E maribus duriores alias, quas appellant tragos, tenuissimis fistulis æque densissimis. Candidæ cura fiunt e mollissimis recentes per æstatem tinctæ salis spuma, ad lunam & pruinas sternuntur inuersæ: hoc est: qua parte adhæsere, ut candorem bibant. Animal esse docuimus, etiam cruore inhærente. Aliqui narrant & auditu regi eas contrahique ad sonum, exprimentes abundantiā humoris, nec auelli petris posse, ideo abscindi, & saniem emittere. Quin & eas, quæ ab aquilone sunt geni-

Pro regi rigere aliqui legendum putant, ut significet horrere, quia mox sequitur cōtrahique, nāquod riget protinus contrahitur.

tæ,

Nostro suum. i. nostro spiritui suum.

tæ, præferunt cæteris. Nec usque diutius durare spiritum medici affirmant. Sic & prodesse corporibus, quia nostro suum misceant, & ideo magis recentes, magisque humidas: Sed minus in calida aqua, minusque unctas, aut unctis corporibus impositas. Et spissas minus adhærescere. Mollissimum genus earum penicilli, oculorũ tumores leuant ex mulso impositi. Item abstergendæ lippitudini utilissimi. Eam, quæ tenuissima est, mollissimã quoque esse oportet. Imponuntur spongiæ ipsæ epiphoris ex posca, & aceto calido ad capitis dolores. De cætero recentes discutiunt, molliunt, mitigant: ueteres conglutinant uulnera. Vsus earum ad abstergenda, fouenda, operienda à fotu, dũ aliud imponatur. Vlcera quoque humida & senilia impositæ siccant. Fracturæ & uulnera spongijs utilissime fouentur. Sanguis rapitur in secando, ut curatio perspici possit. Et ipsæ uulnerum inflammationibus imponuntur, nunc siccæ, nunc ex aceto inspersæ, nunc è uino, nunc ex aqua frigida. Ex aqua uero cælesti impositæ, secta recentia non patiuntur intumescere. Imponuntur & integris partibus, & fluxione occulta laborantibus, quæ discutienda sunt, & ijs, quę apostemata uocant, melle decocto perunctis. Item articularijs, alias aceto salso madidæ, alias è posca. Si feruecat impetus, ex aqua. Eædem & callo salsa madidæ. At contra scorpionum ictus ex aceto. In uulnerũ curatione & succidæ lanæ uicem implent, nunc ex uino & oleo, nunc ex eadem. Differentia hæc, quod lanæ emolliunt, spongiæ coercent, rapiuntque uitia ulcerum. Circumligantur & hydropicis siccæ, uel ex aqua tepida posca'ue, utcunque blandioribus opus est, operiri'ue aut siccare cutem. Imponũtur & his morbis, quos uaporari oporteat, feruenti ex aqua perfusæ expressæque inter duas tabulas. Sic & impositæ

Alii legunt pro operienda, aperienda.

Callo imponuntur salsa. s. aqua.

eadem. s. salsa aqua.

uapor. ut sunt mulierũ morbi.

sitæ stomacho prosunt, & in febri contra nimios ardo- res. Spleneticis e posca, ignibus sacris ex aceto. Efficaci ores quãdo aliud imponi oportet, sic ut sanas quoq; par tes spatiose operiãt. Sanguinis profluuiũ sistunt ex ace- to, aut frigida. Liuorem ab ictu recentem, ex aqua salsa calida sæpius mutata. Tolluntq; testium tumorem do- loremq; ex posca. Ad canum morsus utiliter cõcisæ im ponuntur ex aceto, aut frigida, aut melle, abunde subin de humectandæ. Africanæ cinis cũ porri sectiui succo, sanguinem reijciẽtibus haustu salis ex frigida prodest. Item cinis cum oleo uel aceto fronti illitus, tertianas tol lit. Priuatim Aphricanæ ex posca tumorem discutiũt. Omnium autem cinis cum pice crematarum, sanguinẽ sistit uulnerum. Aliqui raras tãtum ad hoc cum pice u- runt. Et oculorum caussa comburuntur in cruda olla fi gulini operis, plurimum proficiente eo cinere cõtra sca bricias genarum, excrescentesq; carnes, & quicquid o- pus sit ibi destringere, spissare, explere. Vtilius in eo u- su lauare cinerem. Præstant & strigilum uicem, linteo- lorumq; affectis corporibus. Et contra solem apte pro- tegunt capita. Medici inscitia ad duo nomina eas rede- gere, Africanas, quarum firmius sit robur, Rhodiacas- q;, ad fouendum molliores. Nunc autem mollissi- mæ circa muros Antiphelli urbis reperiun tur. Trogus author est, circa Lyciam penicillos mollissimos nasci in alto, unde ablatæ sint spõ giæ. Polybius su- per ægrũ su- spẽsos quietiores facere noctes.

Ad duo nomina i. duo genera.

☞PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS MEDICI,

de Romanis piscibus Libellus, ad Ludouicum Borbonium Cardinalem amplissimum.

SVades Reuerēdissime ac Illustrissime Domine, qui etiam iure optimo compellere potes, ut ea literis tradam, quę de Romanis piscibus erudite atq; subtiliter fuere disputata, quum te & Ioannem Lotharingum praeclarissimi ingenij Cardinalem Clemens Pontifex familiari conuiuio, ueluti animum remissurus, hylariter excepisset. Res est cognitu, tractatuq; difficilis, cum propter infinitam fere naturae piscium uarietatem, quae me & plaerosq; alios admodum curiosos hactenus irrito labore fatigauit, tum propter incredibilem scriptorū discrepantiam, qui ex multiplici linguarū uarietate perpetuas huiusmodi studijs tenebras offuderunt. Quibus de caussis necesse est, ut animus rei difficultate permotus, totum hoc munus, quod maioribus doctrinae, exactiorisq; neruis esset extendēdum, haud mediocriter reformidet. Sed ea est dignitas, amplitudoq; tua, & morū suauitas cum singulari optimarum literarum cupiditate coniuncta, ut honoris mei uel gloriolae, si qua ingenuis studijs parta est, iacturam plane facere, quàm honestissimo desyderio tuo penitus deesse malim. Verum tu postea iudicaueris, an ego qui rem tam difficilis argumenti & maiorem omnino ingenij facultatē postulantis suscepi, impudentiae culpa uacauerim, quum eius nominis ueniam iam deprecer, ut officiosus & perhumanus appaream. Proinde hunc libellum ab acrioribus censoribus minus seuere iudicari uelim, quando eum festiua

qua

quadam hylaritate ueluti ludibundus, dũ multi per hęc Saturnalia aleæ, cæterisq́ uoluptatibus uacarent, anti-quis meis earũ rerum obseruationibus memoria repeti tis, excogitauerim, & aliqua ex parte perfecerim. Eritq́ hic male feriati hominis ingenuus labor, fortasse prælu diũ iusti, absolutiq́ operis, si qui literis ac industria pol lent, proposita oculis, & a me quasi per Transennam cõ monstrata, accuratius contemplari, ac uberioribus in-terpretationibus illustrare uoluerint. Ego certe hoc munere, & tibi in primis, & illis gratum fecisse uidebor, animusq́ etiam meus tanq́ amœniore diuerticulo re-creatus ad institutas absoluendæ historiæ lucubratio-nes & firmior & alacrior reuertet. Exibit enim in publi cum propediem huiusmodi laboriosissimi operis pri-ma Decas non sine aliqua spe immortalitatis, & tum quidem multo auctior & ornatior, si eam tibi & Francisco regi tuo, quem li beralibus studijs delectari audi uimus, aliquando placuis se cognouero. Va-le ex Vatica-no IIII. Calendas A-prilis. M. D. XXIIII.

LIBELLI DE PISCIBVS CAPVT PRIMVM.

SIngulorum piſciũ nomina, naturamq́ȝ indagare, ſicuti infiniti prope laboris eſt, & doctrinæ haud mediocris, ita pręſentis nõ erit inſtituti, quum Græci authores qui naturæ rerum abdita diligentiſſime perſcru tati ſunt, ſua'que nomina ſingulis rebus indiderunt, de toto aquatilium genere uarijs uoluminibus abunde cõſcripſerint. Necȝ ipſum Plinium ciuem meum penitus imitabor, qui ut Græcorũ inuenta Romanis litteris exprimeret, tota natura ubiq́ȝ mirifice rcpſentata, nõ modo concluſi maris, ac fluminum piſces, uerũ etiam ipſas belluas toto oceano fugientes perſecutus eſt. Itaque no ſtrorum litorum finibus nõ abſcedam, atq́ȝ ij tantum piſces, è quibus Romæ generoſa parantur obſonia, è Tyrrheno mari, fluuijs, ac lacubus Italiæ citabuntur. Necȝ mirum curioſis eſſe debuerit, ſi quæ ueteres prodidere, noſtræ tẽpeſtatis piſcationi, omni ex parte, minime con ſenſerint: Nam, & ſi eaſdem ſemper animantium ſpecies perpetuo naturæ ordine terra mariq́ȝ fuiſſe, nequaq́ȝ ſit dubitandum, multa tamen uarijs de cauſſis uariata, atq́ȝ immutata uidentur. Inſani ſiquidem principes quibus opes ludibrio erant, ſicuti hominum, ita & piſcium colonias aliquando deduxere, ut luxuria in prõptu haberet, quæ paulo ante fruſtra concupiſſet, & nouos inde incolas ipſa litora mirarentur. Scarum enim illum præ nobilem in Græcia piſcem, quẽ Ennius poeta, ob excellentiam Iouis cerebrum uocitabat: Optatus Tiberij Cæ ſaris libertus, ut ante eũ Lucullus, ceraſum, Campanis litoribus importauit, cuius ſobolẽ uel penitus interijſſe

uel,ut credi par est,longo patrij maris desyderio abdu-
ctum,in Græciam remeasse putamus. Acipenser quoque
ille regum mensis usurpatus,& conuersa in caput squā-
marum serie insignis,eadem ratione,quod fortasse fue-
rit inquilinus,hac ætate procul dubio euanuit. Peregri
nantur enim sua sponte pisces,sæpiusque natalibus locis
demigrant,tædioque litorum,uel ab innata lasciuia,ad
quærendas nouas sedes per immensa pelagi spatia defe
runtur. Nouos etiam pisces retibus exceptos piscato-
res admirati sunt,quos de extremis maris recessibus,i-
misque profundi gurgitibus prouenire,uel per Gadita-
nas fauces in nostrum à uastissimo oceano irrūpere cre-
dendum est,sicuti etiam certis annorum curriculis inu-
sitati generis aues è diuersa terrarum regione in Italiam
aduolasse tradūtur. Multa quoque piscatoriæ artis instru
menta defecere,quum eius præcepta,aut per manus tra
di,aut literarum memoriæ,intercidentibus ueterum li-
bris,demandari nequiuerint,& contra nouæ fraudes,a-
liæque insidiæ à recentioribus sint excogitatæ,quę res nō
mediocrem ad dinoscendos pisces difficultatem attulis
se uidetur,ita ut existimare liceat quosdā pisces,uno ar-
gumēto quod nusque appareant,uitare retia,atque astu no-
strorum artes ludificari,aliquos uero frequentius,quam an
tiquis euenerit,capi,de quorum nomine nunc maxime
dubitemus. Constat nonnullos pisces,alias in nullo cen
su,quod mire principum gulę placuissent,summam per
aliquod tempus publica quadam assentatione claritatē
obtinuisse,qui postmodum extincta cum his regibus ra
ritatis opinione,quum omnes saporem ipsum ęquali ac
libero totius populi iudicio metirentur,uilissimo demū
pretio uenierunt,uti modo Merlucciæ plebeio admo-
dum pisci Adrianus Pontifex sicuti in administrāda re

publica hebetis ingenij, uel deprauati iudicij, ita in esculẽtis insulsissimi gustus, supra mediocre pretium, ridente toto foro piscario, iam fecerat. Nec mirum esse debet, quum diuersum alij atq; alij palatum habeant, numerosiora que obsonia mari petantur, quàm terra, siquidem non modo uolucres, cæterasq; syluarũ animantes fœcudissima maria gignunt, sed ex ipsis piscibus etiam instrumenta, stupenda uarietate, quæ homines imitentur, in fabriles usus abũde præbeant, nihilq; animo concipi uel oculis uideri possit, intra hoc cœlum (quo nos regimur) quod ipse Neptunnus pater, in opulentissimis profundi regnis non habeat, & benigne largiatur. Sed & maior piscium copia, maiorq; uarietas, quàm nunc conspicere contingat, antiquitus Romæ uisebatur, quum in summo luxus fastigio peregrini pisces à remotissimis Ionij, Siculiq; litoribus peterentur: obidq; expeditissimi myoparones essent instituti, quorum remigio quicquid Brũdusij, Messanæ, Tarentiq; excelleret, Romanis culinis protinus inferret, eosq; tum maxime sapidos pisces æstimarent, quos & maximo piscantium labore, & summis sumptibus quæsiuissent. Sed hoc certe parum fuerit, Ionij incolas perforatis inclusos caueis captiuos trahere, adnitentibusq; remis ac uelis lõginqua uerrere maria, ut magnæ Græciæ obsonia non recentia modo, uerũ adhuc spirantia Romani lurcones absumerẽt. Quum in quibusdam Cæsaribus ea quoq; prurientis gulæ petulãtia fuerit, ut in maritimis regionibus pisces fastidirent, quos postea in montanis, locisq; mediterraneis quum essent, ueluti sordescente uenatione per dispositos equos, & quidem multa timentium seruorum diligentia adducicurarent. Adinuentæ quoq; fuere piscinæ, quas ad mare insano quidem sumptu extruebant, ut sæuientium aliquando uentorum rabies & hac quoq; hominum industria

Hinc illud Hora. Tres mihi conuiuæ prope dissentire uidentur, Poscentes uario multum diuersa palato.

stria

ſtria uinceretur, nec caſtigari luxuria poſſet, etiam ſi Aeolus atque Neptunnus, cæteraque ponti numina, inſenſa ac infeſta epulantibus eſſe uoluiſſent. Itaque nullo anno tempore, nulliſque in locis, etiam à mari procul remotis, egregij Romanis menſis piſces defuere. Siquidē ſtudium eius rei, curamque illam, inueterati gētis mores excoluerant: quando nulla uel frigidulo (ut poeticè dicam) digna equite cœna cenſeretur, quæ marinis dapibus caruiſſet. Nos uero contra, niſi lege coacti piſcibus ueſcimur, quū certis diebus uolucrem aut quadrupedem eſitaſſe, piaculum ſit. Ita ut, ſi animi religione ſoluerentur, nunquàm profectò piſces ipſos, ſed capum, perdicem ganeones, pro mulis, auratis, ac lupis ſectaturos appareat, atque hos tantum fortaſſe, quum gula quotidianis expleta ferculis, noua ſibi ad inuitādam famem diuerticula quæſiuerit. Tantumque abeſt, ut piſces cupidius affectemus, ut quadragenis illis uerni ieiunij diebus, neque deorum metu, neque infamia permoti, aliquando ad uorandas carnes, deteſtanda cupiditate rapiamur. Quibus de cauſis effectum eſt, ut neglecta piſcatione, uetera piſcium nomina penitus exoleuerint. A noſtris enim uere tantum ipſo, enixe, certatimq; piſcantibus omnis generis piſces minime capiuntur. Etenim piſces pro uarietate temporum modo uagātur, modo latibula quærunt, in quibus ſe condant, neque illorum captura eſt, niſi certis ferè temporibus. Clupeæ ad prima ſtatim ueris ſigna, quum ciconiæ aduentant, ſubire Tyberim ſolent, inclinante uere nuſquàm apparent. In Lario etiam lacu Pigus piſcis ille clauis caligaribus inſignis, ut Plinius refert, non alias unquàm à me, hoc etiam curioſe quærente, conſpici potuit, quàm

Vergiliarum ortu, quibus maxime diebus Turdi gregatim ab alpibus in uineta deuolare consueuerunt. Sed id præsertim in caussa est, cur sæpius fallamur & difficillime uera ea uocabula deprehendamus, quod alijs atque alijs nominibus diuersi litorũ tractus (ut Plinianis uerbis utar) eosdem pisces appellẽt. Nec mirum, quum rẽ Romanam, ita uolentibus fatis, barbaræ nationes afflixerint, ipsaq; Europa externarum gentium repleta colonijs, iampridem ueras literas, & antiquam dignitatem amiserit.

De Capidolio. Caput II.

MAximus inter pisces qui hæc litora attingant, Capidolius ab Romanis appellatur. Vnũ ex his, paucis ante annis, uasta corporis magnitudine, oculis ac dẽtibus truculentum, irata maria ingentibus propulsum fluctibus humilia in uada detruserunt non longe à Grauiscis in ora Tuscorum. Inhæsit multa reciprocantis pelagi iactatione fatigatus arenæ, quam pondere suo impetuq; sulcauerat. Neq; inde sua oppressus mole circũagere sese præ inertia, aut euadere potuit, quum maria modo tantis inflata fluctibus, subsecuta tranquillitate, frustra eluctantem frequentibus prægrandis caudę flexibus, fugamq; in altum multo gemitu molientem, quieto, uado soloq; in litore destituissent. Ergo perpetuis ueluti circumuallatus aggeribus, crebro multoq; reflatu indignabundus & expirans circumfusis populis prædæ atq; spectaculo fuit, mẽbratimq; securibus cæsus, & subditus prælis in lucernarum usus liquorem præbuit. Tãta erat beluæ uastitas, tantaq; eius dorsi altitudo, ut facile utrinq; pariter equitantibus mutuum aspectum eriperet. Fuere miraculo ingẽtia ossa in templorum uestibulis suspensa, & in his præsertim oculorum receptacula,

quæ

quæ orbem prægrandis dolij æquabant. Sed ea res mox in prodigium uersa est, sicuti tristi admodum euẽtu statim apparuit. Quum enim æstiui soles fœda putrescentis belluę uiscera feruoribus excitata sanie corrupissent (quãquam aggesta materia teterrimi odoris fastidio cremaretur) breui tamen adeo fœtido, noxioq́ uapore regionem suapte natura pestilentem infecit, ut ea inauditi spectaculi uoluptas multis incolarum funeribus eo autumno constiterit. Non multis quoq; ante annis alia eiusdem generis bellua non lõge ab Arni fluminis ostio, sęuiente austri flatibus tempestate, uadis illisa est, quam morbo ac senio multaq́ agitatione cõfectam similis accolarum concursus dissecuit, extractisq́ ad spectaculũ costis, spinæq́ spondylis, continuo concremauit, ne graui eo halitu aer adfectus insalubrior redderetur. Capidolium à Plinio Orcam uocatum esse crediderim, quã spectante populo Romano Claudius Cæsar Ostiensi in portu longo plagarum ordine conclusam, ueluti maximo in circo, uel ipsa Naumachia, Prętoriana classe inuectus, circumfusoq́ milite, expugnauit atq; confecit, nec minore quidem spectaculi gloria, q̃ antea serpentem ad Bagradã Attilius Regulus admotis castris, & directis catapultis atq; balistis oppresserit. Orcæ cum balænis continenter bella gerunt, & toto oceano cruentissimis inter se prælijs dimicant, utræq́ Gaditanum fretum aliquando ingrediuntur. Est & in oceano cetarij generis Rota, quam uidit Lusitania classis, dum extremum Aethiopiæ promõtorium superaret, geminas dorso rotas gestare uidebatur, ad earum similitudinem quæ frumẽtarias molas impellente uento editioribus in locis circũ ducunt. Extimuere tantæ bellue congressum periti nautæ, qui modo ignoti maris immensos fluctus, certaq́ pe-

uidit nostra. s. tempestate.

f ris

ricula contempserant, satius'q; uisum conuersis uelis fu-
gam capere, quàm expectare belluam, terribili fragore
uasta, spumosaq; maria proscindentem, & superbo fre-
mitu ueluti conspectis hostibus prælium cientem. Ne-
que eam terruere excussa nauibus tormēta, quorum bo
atibus ea maria resonabant, fugientesque procul dubio
immanis bellua uastis mæandris adnatando fuisset con
secuta, uentis ac uelis celeritate cedentibus, nisi mirabū
da substitisset, quippe quæ perpetuam intendentibus fu
gam satis gloriosa insectatione, uictoriam expressisse ui
deretur. Conspicitur & Physiter piscis extra colūnas
herculeas, Flator ab Latinis appellatus, qui frequenti re
flatu præaltas undas euomere solet: ita ut procul naui-
giorum uela ob spumantis aquæ candorem appareāt.
Eæ belluæ superiore biennio quibusdam Cæsarianis è
Britania in Hispaniam traijcientibus magnum terrorē
incussere, quum Gallorum nauigia ea uelorum specie è
longinquo repræsentassent, qui tum ardēte bello, ea ma-
ria infestis classibus obsidebant. Sed iā oceano suas bel-
luas relinquamus, quum fercula mensarum potius, quā
naturæ maris tam multa miracula simus narraturi.

De boue bellua & Canicula.

Caput III.

SEd antequàm ad eos pisces, qui conuiuijs inferuntur,
proposito ordine ueniamus, Bos ille ingentis latique
corporis, natantium hominum deuorator, minime erit
prætereundus. Is admirabili calliditate in mari nostro
grassatur, portus'q; & exculta ædificijs litora sæpius fre
quentat, inde occultus & quasi torpens simulata segni-
tia natantes adoritur. Bendinellus Saulus Cardinalis
sæpius referre solebat, se admodum adolescentem cum
alijs eius ętatis sodalibus natandi studio, nō longe à por
tu

tu in mare altius prouectum, in huiusmodi belluam incidisse, quæ sedato ac maxime tranquillo in mari quieta & immobilis distincte atque perspicue uisebatur, cuius aspectu adeo expauerit, ut timore præpediente ab solita natandi peritia pene destitutus, ægre se receperit. Aethiopem uero qui peregregius erat urinator, quique ipsis adolescentibus corpora eorum ac animos maris periculis paulatim insuefaciendo, natandi artem tradebat, subsidenti in insidijs belluæ obuium celeri natatu prodijsse, siue ut pauentium mentes, eius monstri incursu consternatas, despecto periculo confirmaret, uel ut ipse ad referendum miraculum belluæ effigiem propius intueretur. Sed belluam prædæ intentam illum temere adnatãtem immani exceptũ hiatu confestim deuorasse, neque alia infœliciter pereuntis Aethiopis ædita signa, prȩter spumam cruentam, agitato in mari ebullientem, ita ut prius multiplici & peracuta dentium serie confixus, quam deuoratus esse crederetur. Oppianus homicidam bouẽ elegantissime descripsit, cuius sentẽtia à Lippo pulcherrimis uersibus latine tralata est, quum cæteri authores de hoc nullam ferè mentionem fecissent. Est & infesta natantibus ipsa canicula, quæ mortiferis potius dentibus mordicus homines dilacerat, quàm deuoret, quum capite tantum sæua, castigatum habeat uentrem, & in prælongam ac tenuem exeat caudam, cuius astus, naturam'que multo simul metu, multa'que audacia memorabilem, si referre conarer, insulsissime facerem, quum Plinius incomparabili elegantia breuitateque, ut miri eius ingenij mos fuit, suo loco eam expresserit.

De Sturione. Caput IIII.

EX omnibus piscibus, qui lautioribus apponũtur mẽsis, nullus est toto mari uel ãnibus ipso Sturione procerior atq; sapidior. Siquidem ubiq; terrarum & maximum pretium & summam dignitatem hac ętate semper obtinuit. Maria hunc gignunt, sed eum flumina maxime nobilitant, pinguescit enim dulcium aquarum haustu, subagrestemq; illum saporem exuit, qui præalto in mari concipitur. Magnos amnes perquã libenter subit, propterea in Nilo, Tanai, & Danubio, Padoq; fluminibus maxime reperitur. Caput eius rostratum est, & ad effigiem quadratæ pyramidis protensum. Os illi est sine maxillis, sine dentibus, diuersum penitus ab reliquorum piscium forma, idq; sub mento in ipsa prope iuguli parte ad similitudinem fistulæ harundineæ rotundum, semperq; patens, & chartilagineum & summe candidũ, cuius hiatum in procerioribus hasta brachij crassitudine haud facile impleret. Cæterum totum caput dura potius & callosa chartilagine, quàm certis ossibus constat, quod ex lento quodam & præpingui mucore concretũ esse uidetur. Naribus autem omnino quæ illi pertenues sunt supra rostrum, refrigerantur, quũ branchijs omnino latis careant, & si quam hauriendo recipit aquam, illam eodem prono ore statim regerit. Toto autem dorso crassiores quædam squamæ ossea duritie, certo numero ordineq; distinctæ, intercurrente spinæ acie ad elegãtiam eminent, uti in magnificẽtioribus ualuis hodie uidemus, quas ferrei atq; inaurati claui certa serie confixi decentissime figurant, cæteræ corporis partes cuticulari & scabro admodum operimento potius q; perpetuis squamis integũtur, idq; ad subuiridis atriq; coloris speciem. Quo nomine autem ab antiquis Sturio fuerit ap-

& in Rheno

refri. s. respirando & expirando aerem.

pellatus,haud facile diuinauerim, quãdo grauissimi nostræ tempestatis scriptores uarijs sententijs inter se dissentiant,quæ quidem magno etiam interuallo à ueritate discrepant. Et has quidem sentẽtias uanis innixas cõiecturis aliquanto facilius erit consutare, quàm uerum certumq; nomen celebratissimi piscis in medium afferre. Satis tamen fuerit,curiosos de alienis erroribus admonuisse,ut aliud ipsi accõmodatius ac melius inuestigẽt, si nos fortasse minus proprium nomen inuenisse uidebimur. Rhaphael Volaterranus, qui laboriosissimum cũctis de rebus uolumen condidit,arbitratus est eum hodie Sturionem esse, qui apud Græcos Labrax,apud Latinos uero Lupus fuerit, cuius opinionem plæriq; Romanæ Academiæ proceres & ante alios Thomas Phædrus & Portius Camillus omnibus conuiuijs probauerunt,his maxime adducti argumentis,quòd lupus Tyberinus longe omnium piscium apud Romanos esset laudatissimus,& is maxime qui cloacas urbis intraret, atque inter duos pontes caperetur,qua una modo conditione Sturiones omnium iudicio summãm saporis commendationem accipiant,sicuti eos Horatius & Iuuenalis, itemq; M. Varro & Plinius & Macrobius celebrarint, referre etiam ad prisci nominis coniecturam,Sturiones hodie à nostris piscatoribus Lupos appellari,solereque eos capto eo pisce,quum retia trahũt,clariore uoce præ lætitia,lupi nomen ingeminare. Quæ coniecturæ multis rationibus mihi admodum friuolæ uidentur, quũ id genus argumenti apud dialecticos fallacissimum sit: lupi Tyberini sunt delicatissimi, sed Sturiones Tyberini sunt delicatissimi, igit' Sturiones sunt lupi. In hoc enim non comparatur totum luporum genus cum alijs piscibus,sed eorum qui in Tyberi capiuntur, ab his qui in al-

to degant mari, differentia exprimitur. Ridiculũ enim esset etiam apud mediocriter intelligẽtes, parasitos Lacciam, Spigolam, atq; Lampetram in Tyberi pariter captos, qui mox latine nominabuntur, uno prælato Sturione in secundis dignitatis gradibus collocare, quũ Sturio non semper sit gratissimus, utpote qui in medijs tantum solstitij feruoribus laudetur. Pogius doctioris Pogij filius in senectute non modo eruditus, sed usq; ad iracũdiam in conditura ferculorum morosus, & uehemẽs parasitus, quum Sturionem apud antiquos Lupum fuisse & ipse crederet, in pontificijs, quas maxime sectabatur, cœnis, dicere solebat, ueteres insulsum habuisse palatum, q tantopere Lupum celebrassent, eum enim carnes habere cum præduras, tum multa glutinosioris succi exuberantia insuaueis, quæ prius appetentes satient & expleant, quàm delectent. Propterea nõ domini, sed familiæ potius mensis apponendum esse censebat, uno tantum excepto capite, cuius elixi & leucophago conditi latebras & recessus omnes ipse furcula simul ac digitis auidissime scrutabatur. Sed ne in refellendis eorũ argumentis nimium immoremur, dicamus Lupum alium esse piscem à Sturione, Spigolã uulgari nomine nũcupatum, quo probato, Sturionem illis sine nomine relinquemus. Spigola hodie apud Romanos est, qui in Venetia Varollus, Lupacius in Liguria, in Hetruria Araneus, & Lupus in Hispania uocitatur. Romanus inter Tyberinos captus pontes, omnium consensu palmã obtinet, constat enim piscatorum testimonio, qui pluris illum quàm in alto captum mari, lautorum obsonatoribus uendunt. Is admodum uorax subire cloacas solet, & mediæ cryptas intrare Suburræ, ut ait Iuuenalis, circa sterquilinia et eiecticias sordes moratur, obuia quęq;

de-

deuorat,nec piscibus ullis,uel corruptissimis æscis parcit,paucis ante mensibus quum in foro piscario ingens Spigola exenteraretur,oblongus serpens in uentre repertus est. Quibus de caussis in Tyberi mirum in modū pinguescit & adolescit,nec abnuerim etiam Sturiones subire amnem,& pinguioribus aquis gaudere,eosq; tāto sapidiores esse,quanto magis à maris litoribus recesserint. Sed hac ratione lupus & sturio idem esse minime probatur,quum utraq; differentia ambobus æque conueniat,subire enim amnem Tyberinum,& ea pastione gaudere atq; pinguescere,proprium potius spigolæ,quam sturionis esse uidetur,quoniam non comparamus sturionem in alto captum,cū eo quem in Vrbe expiscamur, quum nunquàm ferè sturio uel certe rarissime in præalto mari capiatur,ut piscatorum testimonijs clare deprehendimus,at contra spigola & ex alto mari & ex amne Tyberi quotidie hamis uel retibus extrahat̄. Ita ut Horatium id innuisse clare admodum existimemus, quum dicit: Vnde datum sentis,lupus hic Tyberinus an alto
Captus hiet,pontes'ne inter iactatus,an amnis
Hostia sub Tusci,laudas insane trilibrem
Mulum,in singula quem minuas pulmenta necesse est,
Ducit te species uideo,quid pertinet ergo
Proceros odisse lupos? quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit,his breue pondus.
Ieiunus stomachus raro uulgaria temnit. Patet igit̄ Lupos capi & in alto,& int̄ pōtes,qđ euidentiss. in spigolis hodie cōtingit. Facit etiā ad cōiecturam non contēnendam,illud,Captus hiet: Quis enim unq̃ sturionem uidit hiantē? quū os sub rostro habeat,& immobile & angustū,qđ q̃ nullo uel uertebræ uel ductilis mādibulę bn̄ficio dilatari pōt,in spigola autē sit repandum & latum,

uti

uti ſemper in ipſis uidemus, ſoleantq́ ad elegantiam ob ſonatores malo Arancio laſſatas illas hiantis oris maxillas adimplere. Neq́ illud obſtiterit quod dicere ſolebat Amiterninus pertinax grammaticus, qui perpetuas cum ſyllabis lites exercuit, Horatium ſcilicet dixiſſe proceros odiſſe lupos, ut ſignificaret paruos maioribus eſſe præſtantiores, quod ad amuſſim Sturionibus ipſis congruere uideatur, quando lurcones & diligentiſſimi quiq́ ganeonũ paruos Sturiones, quos Porcelletas appellent, repudiatis maioribus conſectētur. Plurimum enim à poetæ ſenſibus bonus ille grammaticus aberrabat: Nam Horatius proceros lupos cum ſeipſis minoribus non cōparauit, ſed cum mulis trilibribus, ſicuti paulo poſt apertiſſime declarat, dicens maiorē à natura modum lupis eſſe datum, qui mulis parum creſcentibus ſit denegatus: uerum is tum egregie & magno quidem cũ ioco, quum ſuperbe contēderet, à nobis coarguebatur: interrogantibus enim quem nam antiquitus piſcem fuiſſe Spigolam putaret, quam adeo libenter ipſe edere ſoleret, ſi lupus Sturio diceretur, reſpondebat illam eſſe ſquillam, ridēdo quidem errore, ut in proprio capite de Squilla, quum de Iuuenalis uerſibus agetur, diffuſe narrabimus. Sed id me plurimum mouet, q́ Spigola hodie in Hiſpania Lupus appelletur, quæ una terrarum latinā linguam magna ex parte incorruptam conſeruauit, ipſiq́ Ligures proximum latino eius piſcis nomen pronuncient. Cæterum ad tollēdam huius quæſtionis ambiguitatem Ariſtotelis ſententiam adducemus: ait enim Lupum eſſe ſquamigerum, & quaternis pinnis innatare, q̄ differentiæ ipſum Sturionem excludere uidētur, quum non ſquamis, ſed cute potius aſpera contegatur, nec quaternis pinnis ad natandi uſum inſtruatur. Præterea Ga

lenus in tertio de Alimentis: Lupum ait, subtiliorem ge nerare sanguinem, & propterea cum perdicis carnibus quadam similitudine conuenire, quod nemo sanus me- dicus sturioni attribuere audebit, quum crassum potius humorem adgeneret, & ualde lẽtum, quod uiscosum di cunt, ipsisq; aptius adultæ uitulæ carnibus, q perdicum leuissimis pulpis æquiperetur. Cornelius quoq; Celsus ad corroborãdam Galeni authoritatem, Lupum & mu- lum inter pisces leuioris esse alimenti apertissime dicit, quod & nostra quoq; experientia cotidie comprobatur. Porro ipse diuus Ambrosius in Hexahemero, teneritu dinem in Lupo mirifice laudat, sicuti Plinius in eodem mollicìem extollit, quum nec sturionis præteneræ sint carnes, & luporum longe tenerrimę consensu omnium habeantur. Putauere etiam Plinium quum lupos à can dore lanarum lanatos dictos afferat, de sturione intelli- gere uoluisse, q sturionum carnes plurimũ albicare ui- deantur quasi lupi, uel argentearum squamarum cando re, uel summo illa lactearum carnium albore, cęteros o- mneis pisces non superent. Illud quoque Martialis: La- neus euganei Lupus excipit ora Timaui, eorum opinio- nem aperte redarguit, quoniam Timauus flumen in fini bus Aquileiensium, cuius ostia celebrata à Vergilio, ho die magna ex parte extenuata, oblimataq;, sturiones nõ habet, qui tamen Varollis & Troctis abundat. Quod si dicatur Martialem pro Timauo Medoacum, qui hodie Patauinorum Brenta est, accipere uoluisse, Eadem rati- one respondemus, quum Brenta manifeste, aut nullos, aut certe paucissimos, & quidem minutulos sturiones fe rat, ita ut Martialis celebraturus sturionẽ insulse admo- dum ad Timauum recurrisse uideatur, quum in propin- quo Padum haberet, et sua magnitudine insignẽ, & mul

ta sturionum copia longe clarissimum. Ad certiorē quoque opinionis nostræ fidem pertinere uidetur, id quod à piscatoribus non sine miraculo de spigolis hodie recitatur, quos ut hamo hæserint, statim discurrere magno nisu, dilatareq́ue uulnera referunt, ut hamorum insidiæ excarnificato sponte gutture excidant, atq́ue eo modo in libertatem se uendicare, id quod distincte Plinius ipse Aristotelem secutus, commemorat. Ex aduerso autem constat sturiones solis retibus capi, nunq́ue uero hamis, pręsertim si cubito maiores fuerint, eos q́ue piscatores referunt magno impetu plagarum sæpe maculas dilatare & abrumpere consueuisse, proptereaq́ue accidere, ut hamis non capiātur, quoniam sturiones lambendo, sugendoq́ue potius, q̃ uorando, inepto ad escam corripiendam ore ipso sine cōtrouersia alantur. Cæterùm id me plurimum admonet, ut lupum sturionem esse non posse certissime credā, quoniam & lupi omnium ferme scriptorū testimonio, & spigolæ hodie, hamorum lineas dentibus serratis abrodere soleant, quod sturiones ipsos, quum dentibus manifeste careant, efficere posse nemo sanus affirmauerit. Extat quoq́ue apud Columellam dictum illud Philippi admodum luxuriosum, qui apud hospitem Cassino in oppido lupum sibi in cœna appositum gustabundus expuit, addens, peream, inquit, nisi piscem putaui, qua si uellet innuere, solos Tyberinos lupos piscis nomine dignos esse, cæteros autem lupos inter quisquilias potius q̃ inter pisces esse reponendos, ex quo ego plane conijcio, illum lupum sturionē esse minime potuisse, quando eius tractus amnes qui sunt in Cassinate agro & in Arpinatium finibus, sturiones non ferant. Quisnam autem fuerit ille lupus M. Philippi palato ingratus, docebimus, quū de trogtis agetur. Secunda opinio de nomine Sturionis Franciscum

scum Philelphum principem habuit, in qua etiam nunc quosdam e nostris Transpadanis exoletæ admodum eruditionis, esse uideo. Is ut erat inter imperitos audax, utpote qui rudi illa tempestate Græcarum literarum noticia clarus atque insignis euaserat, Sturionem latine esse Attilum, pluribus per totam Italiam epistolis super ea re scriptis diuulgauit, indoctos appellans nõ sine uerborum contumelia, qui secus ac ipse crederet, de ui eius uocabuli sentire uoluissent: sed tantum abest, ut uerũ nomen inuenerit, ut ipse dum alios inscitiæ bonarum literarum arguere contendit, in alium aliquanto grauiorẽ errorem pueriliter sit lapsus. Scribit enim sturionẽ nullo modo lupum esse, quoniam lupus sine controuersia, is hodie sit piscis, qui ab omnibus Lucius appellatur, q̃niam lycos græce, lupus sit, qui postmodum immutata litera in lucium, deprauantibus latinis abierit, Exprimitq́ Philelphus effigiem illius lucij oblongi piscis, extenti capitis & oris maxime denticulati, qui furuas per transuersum fascias habet, dorsum item atrum, & uentrẽ admodum candidum, quiq́ amnibus ac lacubus totius Italiæ maxime sit familiaris, quasi præpoperus senex non animaduerterit lupum quadrupedem lycum, piscem uero Labraca à suis Græcis appellari. Sed per deos immortales, quæ nam insania fuerit, lupos tantopere ab omnibus authoribus commendatos, dicere eosdẽ esse, qui uulgo Lucij uocitentur, quum Lucij plebeia potius inter obsonia censeantur, quàm Romæ nobilium usurpentur mẽsis, ita ut nunquàm, nisi in summa marinorum penuria, sicut aliquando accidit piscatione tempestatibus sublata, in mensam ueniant, & id tum etiam ad honestandum potius patinam, ut dicunt, quàm ad conuiuas eo edulio cõciliandos. Dicebat Pogius Lucio, etiam ex Cimino la-

cu, & ei quidem præpingui nullam unquam inesse gratiam, nisi quum solus in maxima conuiuarum inedia prãdijs apponeretur. Miror quoque tantæ lectionis hominem apud Ausoniũ ea carmina minime lectitasse, quibus Lucius ignobilis piscis alius à Lupo, apud Belgas & Britanos frequẽs nominatur, ut proprio capite de lucio mox dicemus. Neque mirũ esse debet, si Lucius apud antiquos parum celebratus esse uideatur, quum paucos præter unum Ausonium, authores curiosus etiam lector sit inuenturus, qui de lacuum & fluuiorum piscibus fecerint mentionem, quando lupum inter marinos pisces, qui tamen flumina subeant, ab omnibus adnumerari, lucium uero nunquam intrare maria, uno totius Europæ consensu manifestissime constet. Cæterum Philelphus Sturionẽ antiquitus fuisse Attilum asserebat, unius Plinij authoritati innixus, qui in nono Naturalis historiæ, quum de Thynnorum magnitudine loqueretur, dicit: Sunt & in quibusdam amnibus haud minores, Sylurus in Nilo, Essos in Rheno, Attilus in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquãdo libras catenato captus hamo, nec nisi boum iugis extractus. Quibus adductus uerbis, Attilum non posse esse alium à sturione putauit, quum sturiones illos prægrandes, qui in Pado caperentur, piscium eius amnis longe maximos arbitraretur, quod manifeste falsissimum est. Nam Attilus is est, qui à Ferrariensibus Adelus seruato antiquiore uocabulo nuncupatur, piscis inquam ipso sturione amplior, & effigie, sapore, pretio, & tota ferè natura ab eo dissimilis, atque adeo diuersus, ut in prouerbium Ferrariæ uenerit, quum duas inter se res maxime distantes significare uolũt, eas sic differre, ut sturionem ab Attilo dicant, uti nuper nobis etiam confirmauit Ferrariensiũ legatio, ab Alfonso Atestino ad Clemen-

mentem Pontificem missa, cuius erant principes Casellius celeber iurecõsultus, & Antonius Costabilius grãdæuus senex, usu rerum & uitæ splendore insignis. Tertia opinio Sturionem apud Plinium Torsionem fuisse affirmat, cuius præcipuum authorem Theodorum Gazam extitisse complures arbitrantur. Eam paucis ante annis acerrime defendebat Longolius Gallus singularis doctrinæ iuuenis, & qui proculdubio summum latinæ eloquentiæ fastigium fuisset adeptus, nisi mors immatura eum in medio optimorum studiorum cursu sustulisset. Adducebatur ea maxime ratione, ꝙ Pliniũ uidebat sturionis formam atq; naturam in capite de Torsionibus expressisse, quum dicit: Delphinorum similitudinem habent, qui uocantur Torsiones, distant & tristitia quidem aspectus, abest enim illa lasciuia, maxime tamen rostris canicularum maleficentia assimilati, horum enim uerborũ testimonio: Sturiones ijdem qui torsiones esse uidebantur, atq; ea præsertim coniectura, qđ quum minorem ꝙ in delphinis uideamus, cum aspectu ipso, tum natatu lasciuiam præ seferant, etiam fistulam habeant, uti in delphinis conspicitur, quanquàm diuerso modo à natura sit indita. Nam delphini per suam expirant & refrigerantur fistulam, ea autem pro ore sturiones utuntur, quũ uti supra diximus, & per nares & paruas branchias aerem pro uitalibus refrigerandis attrahant. Nouitiumq; hoc Sturionis nomen, antiquo Torsionis uocabulo primum alludere, ipse Longolius arbitraretur. Quibus adductis argumentis Theodorus Gaza, ut erat in transferendis Græcorum sensibus, Plinianorum uerborum obseruator atq; imitator diligentissimus, apud Aristotelem in octauo de historia animaliũ, Phocenam Torsionẽ uerterit, ueluti ab ipso Plinio uo-

cabulum mutuatus. Cæterum si bona cum uenia bonis mortuis licet refragari, nos docebimus Theodorũ Torsionem pro Sturione neq͂ accepisse, uel si acceperit, plurimum errauisse, Pliniũ quoq͂ per Torsionẽ ipsum, quem nũc quærimus, sturionem significare minime uoluisse. Siquidem Gaza quũ Aristotelem latine interpretaretur dicentem in octauo de historijs animaliũ: In põto fera nulla est, prẹter delphinũ & phocenam. Pro phocena Tursionem dixit, quem phocenam sciebat ab Aristotele inter uiuiparos pisces esse connumeratũ, quũ Aristoteles alios pisciũ esse ouiparos, alios autem uiuiparos, id est, qui catulos parerent, dixisset. Nemo autem adeo imperitus est, ut nesciat sturiones esse ouiparos, ut ex cotidiano usu deprehenditur, & ex salsamentis Cauiarijs, quæ ex ouis sturionum sine controuersia conficiũtur. Neq͂ enim credendum est, tantæ eruditionis ac diligentię hominem, uti fuit Theodorus, adeo pueriliter fuisse hallucinatũ, præsertim quũ hunc ipsum locũ aliter à Plinio fuisse conuersum animaduerteret, qui pro phocena non torsionem, sed uitulum marinũ substituerit, ut diligenter Hermolaus in castigationibus annotauit. Præterea apud Aristotelem phocena sturio esse non potest, quum in sexto de natura animalium, ubi eius effigiem exprimit, clarissime dicat, phocenas omnino carere branchijs, sed branchiarum loco fistulam habere, quod sturionibus minime accidit, quoniam præter fistulam oris, uti diximus, branchias manifeste habent, quanquã paruas & angustas, si illas tantæ molis pisci comparemus, ita ut sturio nullo modo phocena esse possit. Subiũgit quoq͂ Aristoteles Phocenam nasci in põto, quod de sturione minime dixisset, quando sturiones omnibus ferè in maribus facile reperiantur, magnamq͂ eorum copiam

piam insignes fluuij alant, siue in mare nostrum, siue in ipsum oceanum euoluantur. Quod uero Plinius Torsionem sturionem esse putauerit, minime crediderim uel hoc uno argumento, quod sturionis & magnitudine & frequentia, & ipso denique pretio admodum celebrati piscis, ab ipso Plinio nullam prætereque hoc uno in loco, mētionem factam esse uideamus, quum uel minimos & in edulijs etiam prædamnatos pisces, non modo in nono peculiari aquatilium libro, sed in alijs obiter locis sæpius nominet atque depingat. Vnde putandū est Plinij torsiones, sicuti Aristoteles asserebat, in ponto Euxino potissimum uersari, nec temere per alia maria, extra Hellesponti, Thracij'ue Bosphori angustias euagari. Porro Plinius, si uerba Aristotelis consyderemus, pro phocena torsionem intellexisse uidetur, qui torsio eodē teste, maleficus est, quoniam canicularum rostris assimilet, & ipsa quoque phocena ab Aristotele ueluti maxime malefica feræ nomine nūcupatur. Sed sturio quomodo maleficus esse possit, non uideo, quum dentibus omnino careat, sic fortasse à natura formatus quoniam piscibus nō alatur. Ridiculum enim esse dicere sturionem in pisces grassari per ipsam tātum lasciuiam. Nam magni pisces alios persequuntur, ut interemptis ueluti proprio pabulo uescantur. Sed ut hanc inueteratam de torsione opinionem penitus conuellamus, paulo post alium à Torsione & quidem sæpius ab ipso Plinio celebratum piscem sturionem esse monstrabimus. Quarta opinio Hermolai Barbari fuit, uiri nobilissimorum studiorum gloria insignis, qui rogatus sententiam in tanta eruditorū dissensione, per epistolam Paulo Cortesio respondit: Sturionem antiquitus Hyccam fuisse, ex testimonio Athenæi hac coniectura adductus, quod Hycca porcum significet

cet, Sturionem autem porcelletam, quum præsertim sit paruus, appellari à nostris magna eius nominis conformitate. Nihil enim melius hactenus inuenerat Hermolaus, utpote qui ingeniosus & prudẽs ineptas iam de lupo, Attilo ac Torsione opiniones repudiarat. Potuit eũ eum mouere Ambrosius, qui in Dominica passione dicit, Gutto siue Gulo Porcellum amat, ut comedat, quasi per porcellum Ambrosius Hyccã expresserit, & in Hexahemero ait, Iudęos marinis porcis uesci, quibus terrestribus non uescantur. Sed hæc coniectura frigida admodum uidetur, quum alius sit in mari porcus piscis, diuersus à sturione, hodieq́ plures obæsi pisces, & qui præpingue abdomen habẽt porci à piscatoribus appellentur, sicuti thynnũ à Strabone & à Polybio porcũ appellatum esse uidemus. Cæterum ipse Hermolaus in corollario quod Dioscoridis interpretationibus appendit, Iulidas ait uocatos esse porcos, qui tamen longe diuersissimi sint à sturionibus, Syagrim quoq́ piscẽ appellari potuisse à nomine suis. Athenæus quoq́, qui Hyccã authoritate Callimachi, sacrum ueluti ob saporis excellentiam appellari dicit, mentionem de alio pisce intulit, quem hyn, id est, suem uel aprum nuncuparint. Alij etiã Gręcorum porcum marinum Psammatida uel Psammitin cognominatum putant, ut clare appareat Hermolaum, Hyccam sturionem esse, pro constanti in ea epistola affirmare minime debuisse, præsertim quũ in castigationibus Plinianis, & in ipso corollario, de nomine Sturionis plurimũ ambigere uideat. Quẽ mõ Tomũ Thurianũ posse esse dicat à Thurijs oppido Italiæ in Brutiorum ora, ut ipse opinatur dictum, alludente uocabuli similitudine, p̃sertim quũ Athenęus asserat Tomũ Thurianũ in Italia delicatissimũ esse obsonium, modo eũ pu-

cet

tet esse Galeoten uel Xyphiam Strabonis authoritate, modo eũ dictũ fuisse affirmet Scyllam & Lamiã & Carchariam, ad extremũ uero tot nominum diuersitate perplexus fateatur, uel Sturionẽ antiquitus his appellationibus uocitatum esse, uel sic dictum à Thuriano Tomo delicatissimo obsonio, quod tantoperè à Græcis celebretur. Sed illud me præsertim mouet, q nemo authorum, quos legerim, præter unum Athenæum de Hycca pariter & Tomo Thuriano fecerit mentionem, quãdo sturio celebratissimus piscis, ut sæpius dixi, certò claroq; nomine fuerit appellandus. Verũ hæc nostra inuenta, quæ ludendo excogitauimus, in bonam partem à lectoribus accipi uelim, atq; eo animi cãdore quo scripsimus à doctioribus perpendi. Non enim is sum, qui obtrectationi alienæ laudis eruditior uideri uelim, quum ulla in parte cum his, quos supra redargui, uel ingenio, uel eruditione minime sim conferendus. Igitur in tanta eruditorum altercatione licebit & mihi propriã attulisse opinionem, ita tamen ut cum præfatione prius attester, me tamdiu in ea sententia permansurum, donec aliud, quod magis arriserit, diligentiores inuenerint. Dicamus igitur Sturionem ab antiquis Silurum fuisse appellatum, quem pro Glani Theodorus apud Aristotelem interpretatur, sed de hoc, quum plures apud me certiores sint cõiecturæ, hoc uno tamen maxime argumento adducor, ut Sturionẽ opiner esse Silurum, quoniã mirum hercle uideatur, quod hac ætate, quis nam piscium antiquitus Silurus fuerit, penitus ignoremus, qui adeo in mari ac fluuijs testimonio Aristotelis, Plinij, Athenæi, & Ausonij sit celebratus, ex aduerso autẽ de Sturionis antiquo nomine plurimum dubitemus, qui sit omnium ferè totius orbis fluuiorum incola longe notissimus. Neq; enim

h cre-

credendum est, ueteres adeo insulsi fuisse gustus, ut arbitremur eos sturionē minime cognouisse, aut silurū ipsū ueluti aliquo naturæ defectu, tota eius generis extincta sobole, penitus euanuisse. Silurus authore Plinio atque Ausonio fluuiatilis pariter ac marinus est, & quidē prægrandis, sed præcipua magnitudine in Nilo & Gange, ueluti amnium maximis, cæterum carne prædulci, nullis ossibus uel spinis inter sitis, rostro itē, caudaq; delphino simillimus, ita ut cōpellare eos libeat, qui propterea torsionē sturionem esse uolebant, q effigie ac rostro delphinis assimilaretur. Id uero me etiā plurimum mouet, q in Nilo, Borysthene, atq; Danubio, uti Plinius de Siluris ait, etiam nunc frequentissimos sturiones esse cognoscamus: Nam in omnibus Nili ostijs & superius prope Memphim Aegypti sturionem expiscantur. In Borysthene uero, qui hodie Neper est amnis, Phasiq; & in ipso Tanai apud Tanam emporiū tanta eorum est copia, ut cætariæ ibi institutæ sint officinæ, in quibus ea salsamenta ex sturionum ouis salitis, quæ Cauiaria dicimus, itēq; ipsa schinalia ex summo sturionis spinali dorso, sale, fumoq; inueterata conficiantur. In Danubio autē adeo frequentes sunt, & magni, ut ex eo minores etiam amnes subeant, qui in ipsum influunt, sicuti Drauam, Sauum, & Tybiscum, & ut mirum non sit eos etiā Menim amnem subire, sicuti Plinius ait, propter Lisboū, in quo Siluri, ut in Danubio, innatantes equos deprimant. Menim autem cum Hermolao eum amnem esse putauerim, qui alio nomine dicitur Oenus, is Sueuorum gentem e Vindelicia ab austris, qui Norici sunt, diuidit, Danubioq; miscetur, ita ut ab Istro Istrionem piscem hūc esse dictum putem, quo in amne sit insignis, ut hodie uidemus & Athenæo placet, qui silurum Istrianum siue Danubianum

anum honoris atque excellentiæ caussa ubique nominauit. Sed audiamus Ausonium de Siluro in Mosella canentem, qui ignobiles etiam Tincas minime præteriit:

Nunc pecus æquoreum celebrabere magne Silure
Quem uelut actæo perductum tergora oliuo
Anniculam delphina reor, sic per freta magnum
Laberis, & longi uix corporis agmina soluis,
Aut breuibus defensa uadis, aut fluminis uluis,
Aut quum tranquillos moliris in amne meatus
Te uirides ripæ, te cærula turba natantum,
Te liquidæ mirantur aquæ, diffunditur alueo
Aestus, & extremi procurrunt margine fluctus
Talis atlantico quondam balæna profundo.

Quid enim certius notari, exprimi'ue potuit his uersibus quam pro sturione silurus? qui & magnus & fluuiatilis pariter ac marinus, & delphino similis, ac ipso tergore uerum olei colorem referre uideatur. Conueniunt profecto hæc omnia sturioni, & quidem ad amussim, ita ut necesse sit eos qui id negauerint, & afferre aliquem magnum piscem ex his fluminibus pro siluro, qui sit à sturione diuersus, & alium ostendere apud Ausonium, per quem Poeta sturionē uoluerit demonstrare. Non enim credibile est, eum qui minimos quosque fluuiatiles ꝓpria nomenclatura persecutus est, ipsum sturionem procul dubio uel sua magnitudine uel dignitate annicularum regem adeo somniculose præteriisse. Illud quoque opinioni nostræ aliqua ex parte suffragatur, quod in Canariæ insulæ amnibus (ea ad Atlanticum uergit oceanū) multi ac optimi sturiones piscatione capiantur, uti Hispani, Lusitanique referunt, qui dum nouas incogniti orbis terras inusitata ac admirabili nauigatiōe p immensū

oceanum quærunt, Fortunatis insulis aquationis gratia quotidie applicant. Cuius Canariæ amnes ipse Plinius Siluris abundare commemorat, neq; mirum est, quũ is piscis omnium magnorum amnium sit familiaris, uti in Thamesi Britaniæ, alijsq; amnibus qui in oceanum erumpunt, manifeste conspicimus. Hispania autem omnis Sturionem, Sulium appellat, ita ut parum ea uox à Siluro qui item & Sulius dicitur, abesse uideatur. Quando, ut ante dictum est, una terrarũ Hispania ueterẽ Romanæ linguæ sonum, atq; ipsa uocabula non sine rubore dediscentis Italiæ retinuerit. Quomodo autem Siluri in Sturiones abierint, nuper docuit, & quidem, ut arbitror, fœlicissime inuenit Michael Syluius apud Clemẽtem Pontificem Lusitaniæ regis legatus, qui uti est optimarum literarum atq; omnis antiquitatis scientissimus testatur Sulios longe optimos, omnium confessione in Asturia reperiri, unde Asturiones dicti sint, ueluti ab regione nobilissimos producente nouum cognomentũ, uetere repudiato nomine retulisse uideatur. Diuus quoq; Ambrosius opinioni huic nostræ astipulatur, quum dicit: Silurus de aliorum piscium uermibus uiuit. Sturiones namq; uti diximus, grandiusculos pisces deuorare nequeunt, quum ore sub rostro à natura constituto, non facile nisi minutissimos corripiant, & propterea solis suctionibus nutriantur, ut etiam Albertus Magnus asserit, apparetq; hodie in his euisceratis, in quorum uentriculo, qui perangustus est, nunq; deuorati pisces reperiãtur. Subdit tamen Ambrosius, inutilis sæpe præda piscantium, ut uideatur in ædulijs Silurum minime commendare, sed ego, in, syllabam temere à librarijs additã putauerim, siquidem Silurus apud Athenæum dicitur sapidissimus, quum enim Latum piscem Siculo in mari

fre-

frequentem uellet laudare, à carnis candore suauitateq́ cum Danubiano Siluro comparauit. Neq́ illud Plinij parum conuenire Sturioni autumauerim, quum dicit: Silurus carne p̄dulci, nullis ossibus spinis'ue intersitis, quū sturionē habere ossa manifeste appareat. Existimo enim Plinium intelligere uoluisse Silurum una tantum perpetua, qua traijcitur, spina esse contentum, nullasq́ subinde spinas (uti in alijs accidit) à spondylis oriri, qui bus tota caro, corporisq́ ambitus ueluti costis sepiat̄, delicatæq́ illæ pulpæ multo cum fastidio tum periculo comedentium contineantur. Cæterum, uti ego arbitror Sturiones non eo in pretio fuere antiqoribus, ut nostris tēporibus uidemus, siue q́ eius caro per se dura, & multo mucore pinguedinis repleta, celeriter sui desyderiū primis mensæ congressibus auferat, siue q́ pergrauis ac molesta tenuioribus stomachis esse deprehendatur. Videtur & nonnullis Iuuenalem, uilem omnino piscem Silurum annotasse quum dixit: Vēdere municipes fracta de merce Siluros, sed uenditorē potius uilem q́ mercem ipsam, hoc est, Crispinum ab Aegypto, Iuuenalē innuisse crediderim, qui Siluros fractos, id est, mēbratim cæsos, uti hodie uidemus, aliquando in humiliore fortuna uenditarit. Quo in loco Iuuenalis, Georgius Merula oculatissimus grammaticus, Siluros nō esse multum absimiles à sturionibus arbitratur, utpote qui iam animaduerterat illos qui Lupum, Attilum'ue, Torsionemq́ & Hyccam, Sturionem dicerent, à ueritate plurimum erra uisse. Quantum aūt pertinet ad piscis naturā, dicimus eum tarde concoqui, & propterea ex eius excretionibus multam generari pituitā. Vitium eius carnis aliqua ex parte tolleretur, si in tabellas pollicis digiti crassitudine secaretur, torreretur q́ in craticula, & quidem ex præ

cepto Galeni, oleo, sale, acetoq; leni, atq; iterata aspergi ne inditis, sed qui palato potius q stomacho studere ui= dentur, elixum eum cum leucophago passim comedũt. Is quum toto fer'e capiatur anni circuitu, æstate tamẽ ad ulta longe probatissimus æstimatur. Siluri felle cũ Atti co melle permisto suffusos boum oculos ueteres inun= gebant, ut Aetius affirmat, qui medicæ artis præcepta græco sermone conscripsit. Sed id potius ex eius humo ris acredine, q ab occultiore Siluri piscis proprietate prouenire putauerim, quum etiam ex felle quadrupedũ ac uolucrum & inter alias perdicum, ægris hominum o culis nota collyria inijcere soleamus.

De Vmbrina Caput V.

SEcundum siluros sciena'e grandibus primam saporis obtinet claritatẽ. Eam M. Varro & Columella Vm= bram appellant, quam & Ennius quoq; celebrauit, ut ex Apuleio deprehenditur dum ait: Melanurum, Turdũ, Merulamq; Vmbramq; marinam. Hæc tota latioribus squamis integitur, denticulata est, & Aristotelis, Plinij= q; authoritate in capite lapidem habere consueuit, agilis est & plurimum uorax. Propterea Ausonius ait, celer Vmbra natatu capitur cum siluris frequẽter circa ostia fluuiorum & in alto etiam, quod siluris non contingit, i= psa quoq; diebus canicularibus pinguescit, pariq; fer'e p̃= tio cum siluris æstatis tempore uenundatur, eam hodie Romani Vmbrinam uocant. Capita Vmbrarum, sicuti & silurorum Triumuiris rei Romanæ conseruatoribus dono dantur, qui piscatores inueterata quadam consue= tudine eorum capitum tributi nomine uectigales fece= runt. Capiti enim summa inest gratia, authoritate etiam Archestrati, qui in parandis obsonijs, quod eorum inge niosissimus esset artifex, Dędalus à Græcis appellabatur

Is Vmbrini capitis nobilem quandam condituram ut apud Athenæum uidere est, multis carminibus expres-sit, propterea hodie etiam, quum pretio parari non pos-sint, gulosi ea capita, atque auidissime cōsectantur. Extat ad-huc in ore quorundam facetorum ridenda fabula de T. Tamisio, q Romanis aulicisque salibus erat insignis, sed gulæ adeo prostitutæ, ut infamis haberetur. Is quum per seruum, qui in foro piscario in eam curam intentus excu bare solebat, ingentis Vmbræ caput Triumuiris delatū esse cognouisset, in Capitolium protinus ascendit, ut si-mulato apud magistratum negotio, sermoneque de indu-stria protracto, prandium captaret. Verum illud Triū-uiri iam Riario Cardinali donandū decreuerant, ita Ta misius quū limine curiæ efferri ingenti coronataque pati-na caput illud nobile conspexisset, primo deceptus con-silio, illud subsecutus est præmisso seruo, qui uestigijs de ferētium ministrorum insisteret. Nec multo post quum Riarianis ædibus inferretur, bene habet, salua res est, in quit Tamisius, opipare excipiemur: erat enim in primis mensæ Riarianæ, quę longe omnium semper lautissima fuit, familiaris. At Riarius, ut erat natura munificus, ma ximum, inquit, hoc Triumuirale caput maximo debe-tur Cardinali, statimque Federico Sanseuerino procerita tis admirandæ Cardinali transmittitur, colligit extem-plo togam Tamisius, Riarium intempestiuæ munificen tiæ incusans, in mulamque resilit, & munus ad Sanseueria nam domum consequitur. Idē pari liberalitate facit Fe-dericus, caput'que ipsum splendidis exornatum uerbis, aurataque illatum patina Chisio publicano ditissimo de-ferri iubet, q ei multo ære alieno, grauibusque usuris ob-strictus erat. Volitat tertia iam spe auidā frustratus gu-lam æstuans Tamisius, festinabundusque incalescēte iam

die in transtyberinos hortos quos ipse Chisius magnificentissimos extruebat, contendit. Ibiq; fessus admodum & multo sudore madidus, q; grauis sit abdominis, quarto a fortuna decipitur, quippe qui Chisium caput illud recentibus floribus redimitum adamato scorto, cui ab forma eruditisq; illecebris Imperiæ cognomen fuit, ut extemplo deferretur curantem reperit. Flectit itaq; indignabundus habenas retro, nec tamen subiratus gulæ, quæ herculeos labores attulerat, & ad Imperiam iã multo sole Sixtini Pontis semitam exurente adequitat. Ad extremum anhelantis gulæ ea uis atq; libido fuit, ut qui per totam urbem fuerat raptatus, idem & togatus & senex cum scorto admirante noui hominis aduẽtum, nullo pudore discubuerit, sic ut mirari desinamus Apitiũ, qui ut ait Athenæus, cum Linterni Astacos cancros piscaretur, audisset'q; lõge maximos & nobilissimos in litore Aphrico reperiri, eo propere stimulante gula, insigni nauigio delatus est. Statimq; prius q̃ in terram descenderet, occurrentibus ibi piscatoribus cum Astacis, quod famæ expectationiq; minime respondissent, protinus conuersis uelis, nec salutata quidem Aphrica in Italiam ad grandiores Astacos sit reuersus. Cæterum eadẽ prope Vmbrinæ ac Siluro carnium conditio, utræ'que enim, ut diximus, non mediocre imbecillioribus stomachis negotium facere consueuerunt.

De Thynno. Caput VI.

THynni multitudine sua omnibus litoribus sunt noti, gregatim uagantur, ob id in Euripis maxima eorum est captura. Irrumpunt Maio mense in mare nostrũ ab Atlantico oceano cogentibus Xyphijs, hoc est, Spathis piscibus, qui telo a rostris prominente instructi, eos toto mari persequuntur. Simplicissimi sunt pisciũ, propterea

pterea uel inanibus terriculamẽtis acti facile uadis atq; litoribus intruduntur, eo modo Gaditanus populus infinitam eorum multitudinẽ magno quæstu solenni'que spectaculo retibus extrahit. Saturantur inde captorum recentibus pulpis circumfusæ gẽtes, reliqua illorũ multitudo cetarijs infertur, saliturq;, asseruati uero mẽbratim cadis celebri mercimonio per omnem fere Europã diffunduntur. Verum solo abdomine ualent, quæ pars à Romanis Tarẽtellum dicitur, quod etiam Tarentino in sinu, ubi opima piscium omnium captura est, Thynni sale asseruentur, reliquæ corporis partes, utpote quæ pingui succo admodum careant, in ignobilis populi usum ueniunt, quæ Melandrya à Plinio nuncupãtur. Primus ab ipso statim ouo Thynnorum fœtus Cordylla dicitur qui mox in Limarias euadit, ex Limarijs autẽ adolescentibus Pelamides fiunt, sic à Luto dictæ, quas nunc etiam Palamias uocamus quum uero pelamides pedalem excessere magnitudinẽ, in Thynnos abeunt, porro ex thynnis, ut Athenæo placet authoritate Sostrati; quũ in summum excreuerint, Orcyni infesti cæteris piscibus efficiũtur. Adeo enim Thynni augentur, ut Plinij testimonio, caudæ eorum latitudinis duorum cubitorum reperiantur, qui postea quindecim talentis pependerint. Sed huic opinioni aduersari uidetur Aristoteles, quum asseueret Thynnos biennio uitam finire, idq; esse compertum uerisimili admodum ratione. quoniam certo anno cum piscatoribus Limariæ defecissent, Thynni etiã sequenti anno defecerunt, ueluti omnibus ferme captis Limarijs nullæ reliquæ superfuerint, quæ in Thynnos adolescere potuerint, ita ut credam Thynnos biennij ætate excedẽtes alijs nominibus appellari, ut Orcynus & Pompilus nauigiorum comes, quẽ de genere Thynnorum esse Pli-

nius arbitratur. Circa ortum caniculæ Oestrum patiuntur, parua animante sub pinnis aculeum insigente, quo dolore incitati, nauigia plærunq; transuolant. Idem accidit Xyphijs, quos modo nominaui. Capiũtur ij circa Zephyrium quod extremum est Italiæ promontoriũ Sparstiuentum à nautis hodie nuncupatum. Retulit Ioannes Marius Cataneus Nouariensis multarũ literarum notitia insignis, qui Locrensi in litore Xyphiorum piscationi interfuit, eos tanta esse ingenij docilitate, ut græcanicum sermonem, quo ille magnæ Græciæ tractus utitur, ab Italico distinguere uideantur, idq; admirandis argumentis deprehendi, quum græcas uoces minime reformident, ad Italicarum uero sonũ repente diffugiant, qđ complures Brutij testati sunt. Ii in oceano Indico, in tantam augẽtur magnitudinem, ut ualidissimis rostris Lusitanarum nauium latera ad sesquipalmum aliquando perforarint. Xyphij bonitate & pretio Siluris ferme sũt æquales, uerũ hæc litora raro adeunt, ueluti qui perpetuis maris æstibus, ut in freto accidit Siculo, gaudere uideãtur: propterea Xyphij forma, ut in alijs fiet piscibus pictura nõ exprimetur, quum eum uidere hactenus mihi nõ cõtigerit. Sed Thynni pariter ac Xyphij, quũ Oestrum patiuntur, ueluti noxij damnantur mensis. Cęterũ thynni eximie pinguescunt, adeo ut porci iure ipso nuncupẽtur, cũ etiam, ut Polybius tradit, in profundis litoribus, ut porci solent, glandibus uescantur. Thynni recẽti pulpa iuxta uẽtrem, ipsoq; pingui sumine, sicuti palato grati, ita stomachis languidioribus, quibus nauseã pariunt, ualde inimici: circa uero dorsum & caudam contraria ratione, quemadmodum ab nimia ariditate parum delectant, ita superfluo nudati humore minus officiunt. Falconius Etruscus plebeius ganeo, sed eruditioris gulæ,

quum

quum in Hispania cetarijs præesset, nouũ ac sapidissimũ obsonij genus e Thynnorum uentre cõmentus est, circũciso abdomine umbilicos enucleando, & sale, acetoque & feniculo inclusos cadulis condiendo, ita ut mox id cibarij genus pleriq; appeterent, ac propter iucunditatẽ mirarentur, quem modo ut inutilem ex officinis euerrere consueuissent. Sed in uniuersum saliti Thynni, sicuti uim alleuandi intermortui gustus mirificam habent, ita multa bile aggenerata, sanguinem incendere, iecinoraq; adurere consueuerunt. Recentes pulpæ rectissime coquuntur in uino corsicano & oleo, pipere etiam cum cepis minutatim cæsis superaddito, quod genus condimẽti Azeminum Ligures uocant. Pelamides autem multum nutriunt & urinam cient, sed tarde coquũtur authore Athenæo, qui tamen eas salitas stomachis cõferre testatur. At Thynnorum iecinoribus mira proprietas inesse traditur ad prohibẽdam puerorum lanuginem, improbo quidem Mangonum inuẽto, qui quum mares castrare dirum atq; crudele nimis ducerent, ipsa tamen uirilitatis initia retardare, ueluti proposita pleniore libidine contendebant. De Lechia. Caput VII.

Est & alius generosus piscis magnitudine atq; colore medius inter Thynnũ & Vmbrã, quẽ Ro. pariter & Ligures Lechiã appellant. Eã aliq Centrinã antiquitus fuisse arbitrãtur, q̃niam pugnacissima sit, & atris solidioribusq; aculeis, quanq; nõ omnino lõgis circa dorsum armata, ut Oppianus de Cẽtrina exp̃sserit. At Lechia corio integit, minime squameo, sicuti in thynnis uidemus, sed leui & splendido, quod argenteum est, & cœruleo colore perfusum, caudæ uero pinna crescentis lunæ figuram efficit, concaua illa rotunditate ad circini ductum effigiata. Eius etiam generis, quæ latiorem ha-

bet uentrem, uulgo piscatores Lopidam & alium Lopi-
da aliquanto minorē Stellam appellant. Ego Lechiā an-
tiquitus fuisse Amiam putauerim, quā Plinius cū Thyn
nis exire Pontum asserit, nam tota specie maxime Thyn
nis cognata esse uideť, & Oppianus audaces Amias ap-
pellat, quas comparat Thynnis, & inire prælia cum del-
phinis dicit. Aristoteles quoq; Amias carniuoras esse,
& serratos habere dentes, branchiasq; contectas, testať,
quæ branchiæ adeo patulæ mihi minime uidintur in Le
chia, uti in alijs, ueluti Vmbris & Lupis & Coracinis cō
spicimus. Sed ut de hoc nihil certi proferam uerba Op-
piani me mouent, qui dicit Amias hirudinum more del-
phinorum exsugere sanguinē, quod Lechijs attribui iu-
re non potest, quū & in tripedalem crescant magnitudi-
nem, & peracutis dentibus, solidisq; aculeis sint instru-
ctæ, quibus armis non sugendo, sed pugnando per uul-
nera & cædem de delphino uictoriam consequātur. Ve
rum hoc de minoribus fortasse Amijs dixisse Oppianū
aliquis existimabit. Illud quoq; Aristotelis de Amijs pa
rum Lechijs conuenire uidetur, ait enim propterea ami-
as sic dictas, q gregatim uagentur, Lechias autem solita
rias sæpius capi manifestū est, quod raro accideret, si tur
matim uti Thynni, & plæriq; alij pisces per altum & li-
tora deferrentur. Ceterum ut Amiam hodie Lechiā esse
credamus, etiam id argumento esse potest, q Amiæ & p̄
tenera & gustui suauissima carne à Græcis authoribus
esse traduntur, nam uti citat Athenæus, & Epicharmi, q
de Sirenibus scripsit, & Archippi antiquissimi poetę car
mina extant, quibus Amiæ ab ipsa gratiore pinguedine
magnopere commendantur, ipse quoq; Archestratus,
qui uniuersam terram, cunctaq; maria peragrasse uisus
est, ut gulæ delitias, singula ubiq; ædulia explorando, gu

stan

ſtando q̃ diligenter exquireret. Amiam ueluti nobiliſſi
mum piſcẽ in nuptijs Hebes celebrauit, docuitq́ꝫ ſolen-
ni præcepto eam fœliciſſime coqui, ſi cõſperſa origano,
& inuoluta iunco, cucurbitæq́ꝫ folijs ad prohibendũ ſuc
ci delicatioris effluuium mitioribus flammis torreret.
Modo autem conſtat Lechiam laudatiſſimo ſumine &
ſapore præpinguium pulparũ eſſe pretioſam, cuius cá-
pita, ſturionum, umbrinarumq́ꝫ capitibus Romæ omni
um iudicio præferuntur. Probatiſſima autem in Ligu-
ſtinis litoribus capit. Ottobonus Fliſcus genere ac ho-
ſpitalitate illuſtris, quum Genuæ eſſem, feſtiuo matro-
narum conuiuio tricubitalẽ nobis appoſuit Lechiã, quę
non modo Romanorum ſed & Pelagiorum piſcium o-
mniũ laudes magno interuallo ſuperauit, ita ut aliq ſub
tilioris gulæ homines pulparũ ſuauitate allecti ſemæſa
ex Lechijs obſonia in contumeliam auium atq́ꝫ quadru
pedum, in alterum diem reponi ſibi plærunq́ꝫ præcipi-
ant. Quo fit ut Lechiam procul dubio fuiſſe amiam fate
amur, quũ nullum qui inſigni ſapore præſtet, piſcẽ ſine
certo Latino nomine ſimus relicturi, & nullus ab ipſa le
chia piſcis hodie nobis occurrat quẽ Amiæ nomine ap-
pellare audeamus. Neq́ꝫ enim mihi perſuaderi poteſt,
ut eam in illorum ſententiam, qui Lechiã eum eſſe piſcẽ
credunt, quem pro ſturione Hyccam putauit Hermola
us, eo leui argumento, q̃ Hycca prępoſito articulo, ſicu
ti nunc Italiæ ueterem elocutionem amittentis mos eſt,
in Lechiã abijſſe uideatur. Porro Iceſius in libro de mate
ria, Amias ab optimo ſucco teneritudineq́ꝫ commenda
uit, aitq́ꝫ non multa cum difficultate in uentriculis ſecer
ni, ſed non multum omnino præbere nutrimentum.

De Coruo. Caput VIII.

CORuum eundem eſſe & Coracinum Theodorus Ga

za existimare uidetur, ueluti à Coruo Coruulus, siue co racinus descendat, cui Hermolaus & Volaterranus re- fragantur, quoniam authoritate Athenæi Coracinus à uerbo græco, quod genas oculosq; frequenter mouere significat, non autem à coruo, qui græce sit Corax, dictũ existiment. Ego autem secus ac Volterranus putat, Cor uum genere ipso à coracino minime differre arbitror, ea maxime ratione, q̃ de Coruo nullam ferè à probatis scri ptoribus mentionem fieri constet, authoritate uero om niũ antiquorũ Coracinus sit & latus piscis & subniger & squamosus, quæ differentiæ ei, quem nos hodie Cor- uum appellamus, manifeste consentiunt: nam Coruus gibberosus est, & proportione cæterorum squamosorũ admodum latus uidetur, uti accidit coracinis, quos Par menio Rhodius, qui scripsit de re coquinaria, ut allegat Athenæus, Platistaticos à latitudine corporis appella- uit. Nigricantes quoq; in Coruis pinnas conspicimus, quas Aristophanes in lib. de palustribus, coracinis at- tribuit. Sunt enim Pelagij & fluuiatiles coracini. Verũ hęc nostra flumina nullos aut certe rarissimos ferunt, in Nilo tamen Plinio Martialeq; authoribus, & in amne Bethi ulterioris Hispaniæ reperiũtur, Gadibus uero & circa fretum Herculeum laudatissimi simul ac maximi, pares Niloticis capiuntur, quos Zeos, & item Fabros à colore atræ fuliginis appellabant. Coracinus ex his est piscibus, qui commode atq; fœliciter saliũtur, sicuti Ga lenus in libro de alimentis refert, eum salitum Eutide- mus apud Athenęum, qui de salsamentis scripsit, Sarpe dam uocari affirmat. Ita ut Persius idem intellexisse ui- deatur cum dicit: Sarpedamq; aduehe ponto.

Nos uero cum æstate frequentius quàm hyeme, ut Pli- nius author est, eum capiamus, feruẽti oleo ad mediam

cocturam mergere, & extractum protinus sale acetoq; in sportulis myrti folijs certo ordine substratis reponere solemus, qua industria aduersus omnem caloris contumeliã per hebdomadas asseruatur. Coracinus & præsertim Niloticus prædulces habet carnes, quem uero proximis litoribus expiscamur, tripedalem ad summã non excedit magnitudinem, sed carne & aridiuscula, & ob id ab his qui gulæ delitiosius student, parum laudata. Athenæus elixo tostum meliorem esse testatur, nos uero contraria consuetudine, quum recentes & grãdes nanciscimur, æneis excoqmus cacabis simplici in aqua, extractumq; uirentibus petroselini folijs coronamus, sicuti etiam fit in Vmbrinis, quas & sapore & squamarum latitudine plurimum referunt. Neq; id inepta ratione, nam duriores eorum pulpæ omnem penitus saporis gratiam amitterent, nisi aliquo iuris lenocinio ab innata illa duritie mollirentur. Cæterum quanquam concoctu sunt difficiles paralyticis tamen mire conferunt, ut author est ille Plinius qui de Medicina librũ conscripsit. In coracini capite lapillus inuenitur, quem puerorum collo pro amuletis suspensum regio morbo aduersari, ignobiles quidam authores tradiderunt.

De Spigola siue Lupo. Caput IX.

Lupum antiquitus fuisse, quem Romani Spigolam, Varollum Veneti, Etrusci Araneum, Hispani Lupum, Ligures uero Lupacium appellant, in capite de Siluro diffuse monstrauimus. Solertissimus piscium habetur, idem & delicatissimus, præsertim e Tyberi, & inter duos pontes, quod aquæ subiecti fluminis ab multis cloacarum effusionibus pinguiorem æscam subeuntibus præbeant. Lupus hamo captus,

uul

uulnera cõtempto dolore fortiſſime laxat, & excuſſo ha
mo protinus refugit: incluſus uero retibus imis in uadis
ſulcum crebro motu caudæ reiectis harenis facit, atq; ita
ſubterlabitur, ut Oppianus author eſt, & hodie piſcato
res, maioribus etiam miraculis additis, uno conſenſu fa
tentur. Propterea ab ipſa uehementia à Græcis Labrax
appellatur. Parit bis in anno Lupus, ut Ariſtoteli pla-
cet. Summa ineſt ſaporis gratia hyeme captis, & Ianua-
rio præſertim menſe, tunc enim & teneritudine, uti di-
uus ait Ambroſius, & mollitie, candoreq;, ut Plinius aſ
ſeuerat, maxime commendantur. Luporum aliqui ſunt
lanati uel lanei à candore, ut Plinio Martialiq; uidetur,
aliqui uarij, ut Columellæ placet, qui in piſcinis, ait, in-
cludi poſſe Lupos ſine macula, quos ſecer nit ab his qui
uarij ſunt, ita ut proculdubio credam uarios maiores a-
pud Ambroſium eſſe de genere Luporum, quos & Tro
ctas appellat. Troctam enim eſſe Lupini generis appa-
ret, ut aſpectu, mutuaq; naturę collatione perſpicitur, ut
latius in capite proprio de Trocta diſſeremus. Cæterũ
luporum carnes in ratione ualetudinis à Galeno mirifi-
ce laudantur, q; ſubtiliorem generent ſanguinem, & per
dicis carnibus æquiperentur. Athenæus autẽ Lupos a-
it boni eſſe ſucci, & non multi nutrimenti, quorum tamẽ
ſuperfluitates non facile ſecernãtur, ſed Cornelius Cel-
ſus Lupos ſicuti & mulos leuioris eſſe alimenti teſtatus
eſt.

De Cephalo. Caput X.

MVgiles Græco nomine Cephalos Romani uocãt,
qui in plura genera partiuntur. Aliqui enim à ca-
pitis amplitudine Capitones, aliqui à prominulis inferi
oribus labris Labeones, qui hęc cognomenta Romanis
familijs indiderunt, alij itẽ Ceſtres, alij Bachi, alij demũ
Myxini & chelones & Leuchiſti & Mucones appellan-
tur.

tur. Capitones mense Decembri grauescere ait Aristo- teles, qui id genus pisciũ & in mari & in stagnis & in flu minibus gigni, ut uidemus, asseuerat. In uniuersum mu giles sunt uelocitate admirabili, ut sagittæ arcu emissę, quum lasciuiunt, uel retia saltu transuolant, esse uidean tur, e mari aliquando amnes, & ex fluuijs ipsa maria in- grediũtur. Animal est minime maleficum, utpote quod alga tantum ac herbis, atq; his quæ in profundo uado ac ripis sunt, quisquilijs nutriatur, propterea cæteri pisces qui minime in alios grassari solent, mugilem, ut sanctũ ac optimum in honore habent & uenerantur. Probat eos Galenus, qui marinis fluctibus exercentur, eos uero, qui in stagnis & fluminibus urbiũ sordes & sterquilinia alluentibus maxime detestabiles asseuerat, quod ex eo ali- mento admodũ feculento uitium contrahãt. Dorionis quoq; authoritate marini fluuialibus præponuntur, sed ij præsertim sunt pessimi, qui sua sponte in stagnis atque paludibus ex limo nasci dicuntur, ut sunt qui in Etruria ex Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea de- feruntur, ita ut & illos etiam uituperare liceat, quos Pa- dusæ atq; ipsi lutulenti Fossæ Clodiæ canales, uiscere p- tenero Ferrariensibus & Venetis copiosissime prębẽt. Icestus gręcus author Athenęo perq; familiaris, idem & coquus & medicus, Cephalos & gustui gratos & lauda bilis succi esse asserit. Galen. uero eos tardissime & mul to quidem uentriculi cum labore digeri atq; secerni prę dicat, præcipitq; in eorum conditura debere addi herbã Origanum, cuius uirtute facilior excursus ad uentrẽ in- feriorem fieri uideatur, eos tamen salitos minus noxios esse testatus est. Nos uero Cephalos omnes plenius eos in cœna comedẽtibus dolorem capitis, quem morbum medici recentiores Cephaleam dicunt, post paucas ho-

ras inducere sæpe deprehendimus, maxime si ad lautiores cœnas stomachi tenuiores accesserint.

De Aurata. Caput XI.

VEteres nõ modo Auratam piscem in honore habuerunt, sed & Sergij Romani patritij luxuriosa eius piscis æstimatione perpetuum familiæ cognomentum fecere: siquidem à mari, Auratarum, aliorumq́ pelagiorum pisciũ semina atq; uiuaria in mediterraneos lacus deferebant, ut in obsequium popinarum tralata maria uiderentur, quæ præciosa edulia dulcioribus denegata undis improbo opulentiorum studio, cotidianis cœnis copiose suggererẽt: sic Auratas, Lupos et Murenas suburbani latus, Sabatinus, & Ciminus, & multo remotiores Vulsinensis & Velinus aliquando procrearunt, quę seminaria degeuerante sobole, quum externi pisces parum fœliciter alienis in sedibus prouenirent, paulatim interiere. Ex Auratis quæ toto passim mari mira fœcunditate progignuntur, Tarentinam antiquiores prætulerunt, sed eam maxime quæ illata Lucrinis stagnis cõcharum æsu pinguesceret, ut ait Martialis illo in carmine:
Non omnis laudem pretiumq́ Aurata meretur,
Sed cui solus erit Concha Lucrina cibus. Nonnulli optimorum studiorũ laude insignes existimant inter Auratas scarũ illum antiquis pretiosissimum piscem à piscatoribus uendi, qui dentes humanis similes, & ad ruminãdas maris herbas plurimum idoneos habeat, maximeq́ squamarum specie Auratis assimiletur, cęterum ego crediderim eum non facile à nobis deprehendi errore uendentium, qui similitudine decepti, neq; animaduersa saporis nobilitate in foro piscario cum Auratis & Sargis commiscere consueuerint, consensu tamen piscatorum Zaphirus piscis, sic à cyaneo eius gemmæ colore dictus in-

inter Auratas longe sapidissimus existimatur, qui forsasse scarus antiquis fuerit. Porro Auratæ æstate raro, hyeme autem frequentissime capiuntur, quæ tum laudatiores existunt. Ipsæ inter cæteros pisces peculiari quadam dote singularē & saporis simul & salubritatis gratiam obtinent, authore Cornelio Celso, qui eas in ratione ægrorum alendorum leuioris nutrimenti existimauit. Recte coquentur si ex præcepto Galeni, eas incraticula subditis mitioribus prunis, oleo & sale, acetoq́ conspersris.

De Dentice. Capvt XII.

SYnodontes pisces Latini Dentices uocant, proximos Auratis & Pagris: habent enim prominulos dentes, & sunt lati, subrubraq́ uarietate conspicui: appellatur & hic Sinodus à Græcis, alio nomine Chorax, id est, uallatus, uti est perpetua extantium dentium serie septus. Athenæus eum in fretis longe optimū esse ait, qui & salubrior est Galeno authore, quum in uniuersum meliores euadant, quos plurima iactatione, inquieta æstuosaq́ maria fatigarint: eum Actius Syncerus Neapolitanus huius ætatis poeta nobilissimus in lusibus piscatorijs celebrauit quum dicit: Dat Rhombos Sinuessa, Dicarchi litora Pagros, Herculeæ Mulum rupes, Synodōtas Amalphis. Synodum Latini ueteres pariter ac neotericí uulgo Denticem appellāt, probantq́ eum ex Illyrico Dalmatiæq́ litoribus, & præsertim ex Salona atq́ Tragurio, quæ gentes concisum in frusta, & semicoctū multo croceo & perspicuo gelu condiunt, cadisq́ includūt, ita ut toto ferme anno per omnē Italiā, & Romę idē aduectitius & recentissimus habeatur. Id genus aūt obsonij Medici magnopere detestantur, & ante alios Petrus Aponensis, qui rudi illa tēpestate diuini cōciliatoris cognomentū in ea optimarū literarū strage pmeruit

Is enim pisces semel coctos asseruatosq́ue, & præsertim uasorum conclusos operculis mortiferam qualitatẽ adquirere, mandentesq́ue certo plerumq́ue ueneno inficere, ratione atq́ue experimento deprehendisse affirmauit.

De Fragolino Caput XIII.

AVratas sequuntur Pagri, siue Phagri, Fragolini uulgo dicti, ex his qui assantur piscibus longe probatissimi: sunt enim & gustui gratiores, & stomacho nequaquàm molesti, utpote qui rationabiliter febricitantibus ipsis conceduntur: nã præter id quod de omnibus saxatilibus Auicenna intellexit, Pagri nullam uiscosi lentiq́ue humoris exuberantiam habent, qui etiam ipso iure conceduntur, quoniam quum uniuersum piscium genus frigidæ atq́ue humidæ sit naturæ, humida frigidaq́ue cibaria febricitantibus Hippocratis authoritate debentur, ut aliquando mirer quosdam scrupulosiores medicos, quũ febris adsit, totum prope piscium genus prædamnare. Phagros Romani & magna pars Tyrrheni litoris accolarum Fragolinos, Veneti Albores, ipsi uero Ligures, antiquo seruato nomine Pagros appellant, quos, quum sesquipalmi magnitudinem excesserint, in Dentices siue Sinodontas euadere communis piscatorum consensus existimauit. Ii pisces à colore ipso (apparẽt enim rubro uino madefacti) Erythrinis & Iecinoribus piscibus assimilantur authore Pseusippo ut ait Atheneus. Cuius testimonio manifeste reprehenduntur, qui Fragolinos Oppiano atq́ue Aristoteli Erythrinos esse putant, q̃s Theodorus Gaza latine Rubeculas interpretatus est, quum ibi Athenæus Phagros Erythrinis cõparet, qui sint genere diuersi, sed in ipso colore conueniant. Verũ id me plurimum mouet, ut ab illorum opinione recedã, q́ Aristoteles & Plinius Erythrinos uel Rubeculas grauidas

& plenas ouis, toto anni tempore capi asserant, quum in eo genere mares non sint, quod Fragolinis minime accidit, qui passim pluribus anni mensibus sine ullo ouorũ uestigio comedũtur. Illud quoque accesserit ad confirmandam opinionem, nam dum grato palato Fragolinorum capita exugimus, plerumque tenuior lapillus dẽtibus importunus occurrit, sicuti Aristoteles & Plinius eorum capitibus inesse testantur. Videmus etiam eorum corda triquetræ figuræ similia, ut antiqui prodidere. Pagri ex sententia Icesij, uere ipso, Archestrati autem, exortu Caniculæ sunt præstantiores, nos autem hyeme eos longe sapidissimos experimur, sed ad summam saporis gratiam accersendam, ganeonum iudicio tres omnino conditiones requirere dicuntur, scilicet ut sint, & recentes, & frixi, & frigidi, ita tamẽ ut Arancij mali succo ac modico pipere torpescentes eorum pulpæ aliqua ex parte molliantur & excitentur.

De Salpa. Caput XIIII.

SAlpa piscium pulcherrimus nomen retinet, atque omnibus notus est, siquidem eum à ceruice in caudã per argentea latera, aureæ, rubentesque lineæ certis distinctæ interuallis decentissime depingunt. Vnde Græci antiquiores Mnaseæ Colophonio, quod poema uarium edidisset, Salpæ cognomentum indiderint. Frequens est & procerus in Balearico mari, & præsertim ad Ebussum insulam à copiosissimis salinis celebratã. Appellatur ab aliquibus, ut Plinius author est, obscœnus piscis, quod percoqui non possit, nisi ferula uerberetur. Solitarius est, pariteque bis in anno luporum more. Natura astutus esse perhibetur, & longe omnium liquidissime audit, æstate melior est, & è toto mari circa Mitylenem probatissimus. Cæterum ille Archestratus, qui in coquinaria à Græcis alter

Theognis uel Hesiodus existimatus est, Salpã semper malum nobili carmine pronunciauit, ita ut mirum minime uideatur, si hodie quoq; is piscis, qui tã operose atq; eleganter à natura depingitur, ab optimatium mensis ut insulsus & mendax sit repudiatus.

De Sargo Caput XV.

IN hæc maria sargus nõ semper (quanquàm sit notus) enauigat, qui Brundusij Ennij poetę testimonio longe optimus habetur, præsertim si pręgrandis fuerit, ij nãq; quos Romæ habemus, Auratam magnitudine uix excedunt, quam etiam latitudine atq; argenteis squamis referunt. Sargus autumno & uere parit, ut ait Aristoteles, is alios minime comitatur ueluti superbus. Nullam inesse gratiam litoralibus, ait Plinius, quod mirum uidet, quum is maxime circa litora capiatur, ut in libro de historijs animalium Aelianus latissime disseruit, ubi Sargos ait caprarum esse amatores, eosq; propterea facile capi ad earum umbram, quam in extremis litorum marginibus, & scopulis collocatæ aduersus solares radios in æquora proijciant, & extendant, atq; ea specie, amore præferuidi facile alliciantur. Optimus est Sargus occidente Oryonis sydere, tum enim uites foliorum honore spoliantur. Archestratus in popinalibus delitijs mihi sæpius allegandus, Sargum siccæ carnis esse, ac ob id assatum eum & calidũ, caseo acetoq; conditum probat, sicuti uno edicto omnes rsicciores pulpæ pisces condiendos præcipit, secus ac in præpinguibus & teneris sit necesse, qui solo sale atq; oleo inditis, in craticula sapidissime percoquuntur.

De Capone. Caput XVI.

CApo litoribus nostris familiaris, Venetis autem ignotus, caput habet ualde magnum, & illud quidem

enorme,quadratum,& nullis ueſtitum pulpis.Oculi in eo ſunt admodum rigentes,extẽta ſupercilia, os langui dum,minuti dentes,ſub mento autem oblongæ ac rubẽ tes pinnæ ad impexæ barbæ ſimilitudinem,cætero autẽ corporis trunco rotundus eſt & teres,decreſcitq́ in cau dam æqualiter extenuatus quouſq; in poſtremam deſi- nat caudæ pinnam.Porro uentrem habet ualde candi- dum,ſed puniceo colore mulorum ſimilitudine uarie- gatum,dorſum autem flaueſcere potius quàm rubeſcere ui- detur,ſolidis quoq; & albicantibus conſtat pulpis,ſed q tamen aliquanto ſalubrior ſit quàm ſapidior,eruditioribus præſertim gnatonibus,qui illũ ueluti aridiuſculũ aſper nantur.Reperiuntur & alij capones,qui bifurcata ha- bent roſtra,& dorſum oſſeis ſquamis armatum,quos in genere Caponum piſcatores ipſi mares eſſe teſtãtur. E- go autem aliud genus eſſe crediderim.Cæterum hęc eſt uera & expreſſa Caponis effigies,quæ dum piſcium an- tiquiora uocabula quęritarem,mihi haud temere de ſin gulis dubitanti,non mediocre negotium fecit,quũ mo- do illum à magnitudine capitis de genere capitonũ al- ludente recenti nomine,eſſe putarem, modo Orphũ ab oculorum aſpectu & rubro colore arbitrarer, modo E- rythrinus ſiue Rubecula ob eundem puniceum colorẽ eſſe uideretur.Nulla enim ex recenti gentium appella- tione antiqui nominis cõiectura adferebatᷣ, ut pro cer- to poſſem aliquid eruditorum auribus dignum affirma re,quum Romani eum Caponem, Organum Ligures, Galli uero Roſcettum,quod eorum lingua rubetum ſo nat,appellent.Sed Capitones de genere Mugilum, ua- namq́ ſubinde eius nominis coniecturam eſſe deprehẽ dimus,ſicuti exiſtimare uidetᷣ Volaterranus,qui imprũ dẽter Caponem putauit eſſe Labeonem. Orphum uero

ma-

maiorem esse piscem, & unica etiam traiectum spina, quod in cæteris rarissime accidit, & denique tardissime eum mori, si etiam cultro medius diuidatur, authoritate Aeliani, Athenæi & Oppiani clare constat. Erythrinũ quoque esse nõ posse eadem ratione apparet, qua opinionem de Pagro refellimus, quoniam is toto anno grauidus, ouis que plenissimus capiatur. Capones autem magna ex parte uentre uacuo reperiantur. Sed nos eum proculdubio de mulorum genere esse putamus, parati mutare sententiam, si acutiores meliorem attulerint. Siquidem mulũ expressissime refert & capitis effigie & ipso colore puniceo, qui nullis alijs in piscibus excepto capone & mulo, ea claritate conspicitur. Aliqui enim barbam habent, qui barbati & barbatuli à multis, & præsertim à Cicerone dicũtur. Quod autem duo sint Mulorum genera apud Athenæum plane perspicitur, anteponit enim barbatũ mulum imberbi mulo, sicuti Sophron poeta iudicabat. Plinius quoque id muli genus, quod est diuersum ab his qui gemina barba capillari insigniuntur Alutarium appellauit, quod barbatorum comparatione uilissimũ erat. Volaterranus in hoc decipi uisus est, quoniam mulos barbatos eos esse, quos uulgus Barbos uocat, arbitrat, Barbos scilicet uiuaces illos, & ab ouorum malitia ualde noxios, quum Barbatus sit marinus, hic uero Barbus sit fluuialis, Ab Ausonio enim Barbus uiuax celebratur qui etiã eo argumento, quod tarde moriatur, de genere mulorum barbatorum esse non potest, quoniam muli teste Plinio, sicuti & nos sæpius uidimus, cum primũ extracti retibus fuerint, protinus expirent, cõtra uero Barbi uenales in lacubus ligneis, ut in Ticinensi foro uidere est, diutissime uiuant. An autem alutarius is sit qui capo nũcupatur, in medio relinquemus. Nec etiam absurdũ fo-

ret,

ret, si pro Capone Cytharus acciperetur. Natura enim qualitateq; pulparum, ut Galenus innuit, Cytharum à Capone non multum differre deprehendimus.

De Laccia. Caput XVII.

Laccia piscis Romanæ academiæ doctissimos quosque diu torsit, quum in urbe longe sapidissimus haberetur, nec facile reperirent quo nam latino uocabulo foret appellandus, adeo ut ipse Pomponius Lætus grammaticorum eius ætatis princeps, & Platina idem ab ingenij monumentis & diligens historicus, & cocus industrius, temere Lupum esse crediderint, duplici quidē errore, quando & quid Laccia antiquitus fuerit, & qui sit hodie Lupus Tyberinus, penitus ignorasse uideantur. Is piscis subtilissimis contectus est squamis, & argenteo fulgore conspicuus, pulparum uero mollicie, saporeq; admodum delicatus, uerum adeo frequentibus ac molestis spinulis prætenerae eius carnes impediūtur, ut in cōuiuijs illarum tædio atq; periculo summę suauitatis gratiam amittant. Subeunt Lacciæ Tyberim amnem ad prima ueris signa, sed tum strigosæ & ab quadā marinæ salsuginis ariditate parum amabiles, quæ mox paucorum dierum mora Tyberinis in undis mirifice pinguescūt, raro cubitalem superāt magnitudinē, et incipiēte statim æstate in maria reuertuntur, sic ut reliquo tēpore rarissime appareant. Præter ipsum Tyberim, Arnus, & Vmbro in Etruria, in Campania uero Lyris & Vulturnus laudatissimas præbent, in Pado quoq; reperiūtur haud ignobiles, in Galliæ uero, Hispaniæq; amnibus longe maximæ, sed quas sapientiores parasiti Tyberinis minime esse comparandas existiment. Hispani Saualos, Alosas Galli & Campani, Etrusci autem & Veneti uetere seruato nomine Clupeas appellant: apud Aristotelem ue-

ro Strabonem, Aelianum, Oppinanum, & Athenæum Thrissas legere est, quam uocem Alosam interpretãtur Theodorus Gaza & Gregorius Tiphernas, ita ut idem esse & Thrissam & Alosam, & Clupeã, quam modo Romani Lacciam appellent, manifeste appareat, quoniam Ausonij poetę Alosa, quum dicit: Stridentesq́ꝫ focis obsonia plebis Alosas, Romanæ Lacciæ, uti Galli referũt, omnino simillima sit, & Clupeæ Venetæ atqꝫ Etruscæ, idem esse cum Laccijs censeantur. Verbanus lacus, qui hodie maior cognomine nuncupatur, item & ipse Larius Acones pisces ferunt, effigie ac sapore Laccijs persimiles, uerũ magnitudine inferiores, utpote qui ad summum, pedalem mensuram non excedant. Vere quoque sunt graciles natura à Laccijs plurimum diuersa, autumno autem ꝙ optimi, neqꝫ illud obstiterit quod à plærisqꝫ dicitur, Clupeam eandem & Lacciam esse non posse, quando Clupea tantæ (ut uidemus si Laccia sit) nobilitatis piscis ab antiquis authoribus Latinis parum celebratus esse uideatur, nam unus mihi pro omnibus Ennius poeta amplissime satisfacit quum dicit:

Omnibus clupea præstat, mustela marina,
Mures sunt Aeni, aspera ostrea plurima Abydi,
Mus Mitylenæ est. Celebrat etiam alios pisces, sicuti uidere est in his carminibus quos Apuleius in Apologetico citauit. Id uero accidisse crediderim, quoniã Clupeæ toto ferme anno delitescant, tantumq́ꝫ peranguslo illo adolescentis ueris tempore, quo solum insigni sapore præstent, ueluti in ostentationem sui, amnes subeundo capiantur, ita, ut acute & perurbane dixerit Hieronymus Vida idem summus et religiosissimus poeta, quum in conuiuio de Polyporum, Luporum'que prudentia dissereretur, neminem Clupea pisce prudentiorem sibi

uideri, quoniam non alias, nisi quum obesus esset, appareret, & quidem opportunissimo tempore, quando uere ipso, per sacras leges sublatis carnium obsonijs, ipsi pisces in summo honore à Christianis habeantur. Cæterũ Lacciæ uberrime nutriunt, sed glutinosioris alimẽti excrementa in stomachis non facile atteruntur, propterea ab ipsis exhalationibus intempestiuam somnolentiam inducere, & sitim augere existimantur, præsertim si appetentibus ad explenda, uel mediocris etiam gulæ desyderia, minime defuerint, quod paucis, uel certe ipsis tantum è summo ordine nobilibus, ob eius piscis graue precium, raritatemq́ contingit.

De Trigla. Caput XVIII.

LAtini ueteres Triglam à Græcis appellatam, mulũ uocauere, à colore Muleorum calciamẽtorum, quæ languidum ruborem illum, uti in Persici & Ciclaminis herbæ inuersis folijs conspicimus, representat, ut referẽte Plinio, Fenestella existimauit. Triglæ uero nomẽ ob id à Græcis fuisse inditum, ꝙ Dianæ Hecati dicaretur, q̃ sit triformis, unde Vergilius dixerit, Tria uirginis ora Dianæ. Ea uero de caussa Dianæ sacrificari testatur Athenæus, quoniam Triglæ lepores marinos hominibus mortiferos, uti uenatici canes uenatricis deæ auspicijs ꝑsequantur. Eam Romani hodie, quum iam uetus latinũ nomen exoleuerit, Græco uocabulo Triglam appellãt, Fuit is antiquorum prodigio luxu adeo insignis & preciosus, ut sæpius argenti puri pondere à priuatis etiam Quiritibus emeretur, quum pedis longitudinem superaret. Galenus ut erat acerrimus Romanæ luxuriæ castigator, unius eius piscis æstimatione plærumque miratus est eorum gulam, qui tantulum piscem tanti emerent, Cui eruditi Ganeones subtilissime

respondebant, proceriores propterea quæri, quod in maioribus & maiora capita & ampliora iecinora, ad condenda uaria pulmenta inuenirētur, ut ex Horatiano carmine, quum dicit: Mulum in singula quem minuas pulmēta necesse est. & ex Plinij uerbis, qui alecem ex iecinoribus mulorum confici affirmat, manifeste deprehenditur. Trigla ter in anno parit, nec amplius, quoniā ter fœtis uermiculus innascat, qui genitalia semina protinus abrodat. Triglæ admodum sunt uoraces, ita ut humanis etiam cadaueribus uescantur, sicuti in hanc sententiam expressit Oppianus, quum dicit: Trigla uorat fœdas sordes, & mergit in aluum Omnes illuuies ponti. Probantur Muli qui barbati sunt duplici crine à mento defluente: altera species ignobilis, Alutarium uocatur: in Thasi insulę litoribus optimi & maximi euadunt, apud nos hyeme & suburbano in mari capti maxime laudantur. Ligusticis enim & Venetis, itemque Neapolitanis, non ea saporis gratia, quanque sæpe multo grandiores in conuiuia ueniant. Galenus ait Triglæ carnem neque pinguem, neque lentā, aut uiscosam esse, sed duram atque friabilem, propterea gratam gustui, & digestione facilem, & in genere alimenti naturæ hominū congruentē & maxime accommodatam, sed eam Plinius neruis inutilē existimauit, recte atque salubriter in craticula coquitur, quæ longe sapidior erit, si petroselini subfrixa folia, atque instillatus cum oleo Arancinus succus accesserint. Apitius nepotum ille maximus gurges in Garo, quod ex salitorum Scombrorum muria liquamē erat, uiuos mulos, ut sapidiores euaderent, enecauit. Triglam si in uino suffocetur, idque à uiro protinus ebibatur, impediendæ Veneris potestatem habere Athenæus, authoritate Therpsiclis affirmauit, qui & mulieres quoque, si illud itidem potauerint, minime posse concipere, testatus est.

De Sauro, Trachuro, & Scombro. Cap. XIX.

SAurus antiquum nomen adhuc retinet, nec pedis magnitudinem excedit, minores fricturæ nomine ueniunt. Sunt enim multa piscium genera, quæ ob paruitatem in sartagine frixoria feruenti oleo coquuntur, sicut Triglæ, Bocæ, Scombri, Trachuri, Pagri, & Auratæ, & propterea uno nomine frictura uulgariter appellãtur. Sauros Galenus à carnium mediocritate laudauit, q̃ mediæ sint inter duras & molliores. Athenæus quoq; eos sapidissimos esse ait, si exẽptis branchijs, caseo, sale, atq; origano condiantur. Trachina & ipsa etiam in fricturæ numerum refertur, quam Trachurum, ut Oppiano uidetur, esse putamus, uel ut Athenæo placet, Trachidã eo argumento, q̃ infestam & prope letalem spinã in ceruicibus habeat, & binas item alias, & quidem acutissimas ab auribus prominentes. Hic piscis oblongus est ac tenuis, & falcatus in uentrem, cuius latera lineæ frequẽtes & obliquæ uergentes ad cœruleum colorẽ pulcherrime describunt. Scombrum uero nostri Lacertum appellant, qui à Venetis antiquo nomine nũcupatur. Cornelius quoq; Celsus eum pro Lacerto accipere uidetur, ex quo salsamentum fieri ait, interpres etiam Galeni antiquior & ineptior, Saurum Lacertum appellauit. Scõbri & oblongi & exiles sunt, & sulphureo colore cõspicui, præsertim quum in aquis uagãtur, uere pinguescũt; quo tempore Venetijs inter delicatiora obsonia reputãtur. Romæ autem ab innata quadam siccitate sunt ignobiles. Icesius minores scombros maioribus anteponit, quos bono succo nutrire uentres autumat, sed qui tamẽ difficilis secretionis habeantur.

De Asello & Merula. Caput XX.

ASellũ proprio nomine Ligures, Romani uero scar-

mum & Merluzum appellant, capite est admodum la-to, pressoque, ut in Gobijs uidemus, ore autem maxime denticulato ac patulo, cætero corpore est oblongior, squamæ sunt admodum minutæ, & uergentes ad cinereum colorem, sicuti in asellis quadrupedibus conspicimus. M. enim Varro Merulam, Turdum, Vmbramque, & asellum à colore quem referant, ait appellari. Aselli dum æstiui soles feruescunt, ardoris impatientia latitant, sicuti Glaucus & Aurata, nec quoties pariant, inueniri potuit, ut ait Aristoteles. Eorũ genera sunt duo, maiores banchi, qui in bipedalem magnitudinem augentur, & minores quos Callarias uocant. Plinius eos in capite lapillum gerere, & delicatos esse commemorat. Galenus uero cum saxatilibus æqualem habere carnem attestatur. Sunt & Surdi subuiridi colore & frequentibus guttis, ut in uolucribus uidemus, uariegati atque insignes, itemque Merulæ, Coccyges à Græcis appellatæ, quæ ab medio quodam colore inter atrum atque subfuluum Merulis auibus assimilantur, sed in aquatilium genere, non eam habent saporis nobilitatem quam turdis & merulis auibus ueteres attribuere. Siquidem & Turdi admodum insulsi sunt, & Merulæ, ut Athenæus ait, difficillime concoquuntur, in quarum conditura Archestratus ille poeta parasitus, cum caseo, maloque granato, & sale atque oleo Silphium admiscuit, quod, ut Hermolao placet, laserpitij genus est, sed quomodo is succus concretus & odoratus in conditura piscium conuenire possit, alij uiderint. Sunt & Phycides Tincarum uiridium colorem atque effigiem referentes (Fici uulgo nuncupantur) qui procerum patinas raro implent, quum insipidissimi sint.

De

De Boca. Caput XXI.

DOrsum picturatum habet Boca, piscis notus omnibus ferme litoribus, atque uno tantum nomine nuncupatus, dictus est a uoce, propterea quod sacer sit Mercurio eloquentiæ deo, sicuti cytharus Appollini, Dianæ Trigla, Libero patri Cittulus, Veneri Apua, & ipsi Neptuno Pompilus nauigiorum comes. Aristophanes autem Byzantius, ut Athenæo placet, Bocam potius Boopam appellari debuisse asserit, quoniam is piscis prægrãdes habeat oculos, sicuti & Silurum potius Sciurum a crebro motu caudæ nuncuparit. Cæterum Bocæ fœcũdissimæ sunt, & gregatim capiuntur, solentque eas piscatores in oleo acetoque semicoctas cum myrto plurima in canistris asseruare, quæ postmodũ in remotissimas a mari Italiæ regiones mercimonij caussa deferuntur.

De Gobio. Caput XXII.

GObio uel Gobius Venetijs frequens, et pingui teneritudine delicatus, rarissime Romæ cõspicitur, pro squamis uariam cutem habet & ualde lubricam. Candicantes nigris, Plinio authore, præferuntur, uirides autẽ sunt pessimi, semipedalem longitudinem non excedũt, circa litora parere solent, ut Aristoteli placet, & uadoso potius in mari ac æstuarijs quam in alto, uel ubi fluctus scopulis alliduntur, quanquam & eius generis maiores sint ex saxatili genere, quos & Caulinos & Cothonas, ut Hermolao uidet, Siculi uocauere. Icesius Gobios multi esse succi & facilis digestionis asserit, sed qui & exiguũ simul & malũ prębeãt nutrimentũ. Gale. aũt dicit Gobiones circa arenosa litora et saxosa promõtoria esse, et gustui gratos, & in prima & secũda digestione facile secerni, cõtra uero qui ostijs fluuiorum & stagnis caperẽtur, ualde detestabiles. Sunt etiam fluuiales Gobij ex Verbano præsertim

tim

tim & Lario lacubus, qui insignes habentur, ipsis iecino ribus palato gratissimis, eos & Strincios & Botetrissias Insubres appellant. In Etruria quoq; in Marina præsertim amniculo, qui ex Apennini iugis apud Pratũ oppidum in Arnum euoluitur, lochij sunt pisciculi delicatiores, Gobionibus admodum similes, qui quum effigiē illam mire exprimant, etiam in tantula carne eundem saporem habent.

De Scorpena. Caput XXIII.

SCorpionem & Scorpenam Aristoteles diuersos facere uidetur: idem & putauit Athenæus qui citat Aristotelem: unde Hermolaus quoq; ipse in corollario nihil pro certo affirmarit. Cæterum Scorpenam ferm'e omnes uernaculo nomine nuncupamus piscem subrufũ, uariumq;, & multis armatum aculeis, cute autem minime squamea, sed Gobionis similitudine lubrica, qui, ut ait Ambrosius, uenenato aculeo sit truculentus, eorum unum genus pelagium est, alterũ palustre, illi rufescũt, ij uero nigricant, qui & minus probantur. Pariunt bis in anno, in uniuersum Icesij authoritate uentrem leniunt, facile secernuntur, & quum multo abundent succo, multum etiam alimenti præbent. Epicharmus in nuptijs hebes, Scorpenam ait esse solitarium, et marina uesci alga, minores qui semipedalem longitudinem non excedũt, maioribus anteponuntur iudicio Archestrati, qui fuit obsoniorum structor longe subtilissimus.

De Perca & Melanuro. Cap. XXIIII.

PErcas pelagias Romæ raro uidemus, assimilãtur hę Mænis ipsis, quæ hodie Menulæ dicuntur, nam subfuruas habent zonas, quibus ipsæ toto corpore squamosæ & argenteæ distinguuntur, in dorso impares eminẽt aculei tenui inter se membrana coniuncti. Propterea Athenæus Percam ait spinis esse coronatam, & insigni ua

ries

rietate conſpicuam. Pulchrę quidē ſunt, gratęq́ guſtui, & languentibus ſalubres. Plinius inter ſaxatiles eas cō numerat, & ex ijs qui hyeme capiantur. Dux & magiſter Percarum eſt Melanurus, qui alio nomine Oculata dicitur à magnitudine oculi, ut Theodorus interpretatur, uarius eſt, & frequentibus guttis conſperſus, nō abſimilis Auratæ, uerum natura, ut Aeliano placet, piſciū & timidiſſimus idem & cautiſſimus, nā ex ipſa maris trāquillitate piſcatorum aduentū præcognoſcit, mergitq́ ſe profundiſſimo mari, ſi uero in ſummas aquas fuerit enatandum, agit circa ſcopulos, & mira ſagacitate in ſpumis latitat, quas infracti ſcopulis fluctus continue excitant. Cornelius Celſus Oculatā in genere alimenti maxime probauit. Numenius uero Melanuros uim obſtruēdarum uenarum habere, & multo Sargis ſapore & ſucco inferiores eſſe teſtaẗ, ita ut Melanurus alius ab Oculata eſſe uideatur, ſicuti ſenſiſſe Plinium putamus, qui Oculatam Soleis atq́ Paſſeribus admiſcuit, & in eodē uerſu utriusq́ mentionem ſeparatim facit, quod & diligentiſſimus Hermolaus animaduertit, quū in hoc piſce aut Plinium aut Theodorum errauiſſe arbitraretur. Id uero Gazam mouere potuit, quoniā Ariſtoteles, quum de Scaro mentionē faceret, ſemper Melanurum illi coniūxit, idemq́ feciſſe Celſus uideretur, nam ſcarum ſemper cum Oculata nominauit, quaſi quum Melanurum dictionem græcam reformidaret, Oculatam pro Melanuro ſubſtituerit, qui piſcis à Latinis, uti hodie Venetijs & alibi Ochialis propter oculorum magnitudinem nuncupatur, non autē is à nigricie caudæ, ſicuti Græci appellabāt, Nigricauda uel Atricilla uocetur. Sed Melanurus, qui Neapoli frequens eſt, Romæ raro conſpicitur, ſicut nemini mirū eſſe debeat, ſi eius ueram effigiem inſtituto

picturæ operæ minime referemus. Cæterum Percæ, ut ait Aristoteles, in fluuijs & lacubus etiã uersantur, licꝫ hodie in Gallia summam obtinent dignitatem alendis febricitantibus, appellantqꝫ eos Galli antiquo nomine Percas, quos celebrauit Ausonius Gallus, quum dixit in Mosella: Nec te delitias mensarum Perca silebo, Amnigenas inter pisces dignande marinis, Solus puniceis facilis contendere Mulis. In Italia autẽ laudatissimi sunt e Lario lacu, quos Nouocomenses ipsi Perceccos appellant. Eos fama est fuisse aduectitios & inquilinos, tralatis scilicet seminibus e lacu Eupyli, qui Lambrum emittit amnẽ, ut meminit Benedictus Iouius frater in Larianis lusibus ad Minitium Caluum:

Eupylis exigua sum Perceccus ortus in unda,

Meqꝫ peregrinũ Larius inde tulit. Sed Eupylis multo minores, qꝫ Larius Perceccos producit, quoniam magna ex parte uel influentium aquarum defectu, uel occultiore aliquo hiatu terræ haustus multis ante annis exaruit, abijtqꝫ in tres minores lacus aquis in depressiora loca subsidentibus, qui a Licino foro uetere oppido, quod & ipsum interijt, plebis Licini Lacus hodie nuncupantur. In Lario Percæ ad pedalem crescunt magnitudinẽ, croceas pinnas habent, & mature scentibus præsertim uuis ab ipso pingui & præteneris interaneis magnopere commendantur. Medici fere omnes Galliæ Cisalpinæ Percas ęgris robustioribus apponere non dubitant, præsertim si crudarum uuarum succo, quem agrestã uocant, diligentissime condiantur. Diocles quoqꝫ medicus in libro de salubribus, ut Athenæo placet, Percam e saxatilibus qui molliores habeant carnes, ut sunt Turdi, Merulæ, Gobij, & Phycides, plurimum laudauit.

De Rhombo & Passere, Caput XXV.

Hacte

HActenus de squamosis piscibus, nunc de planis agemus, qui spinas habẽt, & de his quę ab Aristotele Selaches, q spinis careant, & a Plinio carthilaginata appellantur. In his principatum obtinet Rhombus, sic dictus fortasse ab instrumento Thessalico magico, quod Rhõbum, id est, rotundum sit: est enim hic piscis longe latissimus, & ouali figura rotundior, quæ forma in instruendis aciebus Rhombi nomine a scriptoribus rei militaris appellatur, unde Martialis: Quamuis lata gerat patella Rhombum, Rhombus latior est tamen patella. Græci authores Rhombum Psittæ nomine uocarunt, ita ut Psitta genus ad Rhombum, Passerem & Soleam esse uideatur. Aristoteles namq; Rhombi nusq; meminit, sed Passeres, sic hodie nuncupati a Romanis, magnitudine saporeq;, & figura etiam oblongiore a Rhombis differunt, in eo quoq; dissimiles, quoniam dexter situs sit resupinus Rhombis, leuus autẽ Passeribus & Soleis. Cæterum Rhombus inter planos obtinet principatum, quẽ nobilis quidam aulæ procerum circa popinales delitias ingeniosissimus aquatilem Phasianum appellare solebat, non absurda quidem comparatione, sicuti & Soleas Externis, Lampetras Coturnicibus, Lupos altilibus Capis, Sturiones uero Pauonibus adæquauit, ut ex coquinarijs commentarijs, quæ eius coci nomine circumferũtur, licet intueri. Capitur Rhombus toto anno, & circa pinguiorem arenam & arenulas, extremasq; litorũ margines natat trãsuersus, cõuoluitq; se certis flexibus Strabonum more, ut situs oculorũ uitium emendet, sua'que potius latitudineq; pinnarũ adminiculo fretus cursum dirigit, omnium profecto & temporum & locorum piscis, idemq; & delicatus & salubris, hyeme tamenq; æstate, & in Italia Rauennæ, q alibi multo laudatior. Rhõbo-

borum pulpæ sunt candidæ, & presso quodam humore succulentæ, quæ affatim & salubriter alunt, modo in prima concoctione, quæ celebratur in stomacho, superfluę earum partes perfectissime secernantur. Galenus in alẽdis conualescentibus Rhombos in iure simplici cũ modico sale, porris & anetho intritis percoquebat. Sanis autem, & his qui sensum appetentis stomachi deiectum habuissent, tostos in crate, acetoq; consperſos, uel frixos cum Garo ac uino apponere consueuit.

De Solea. Caput XXVI.

SEquitur Solea, Lingulaca à M. Varrone nuncupata, ab Athenæo autem Buglossus, q bouinæ linguæ effigiem imitetur, hodie in lautioribus conuiuijs, in summa etiam cæterorum piscium copia, magnam obtinet claritatem. Probatur hyeme & frixa Arancij mali succo, pipereq; consperſa. Maxima in Belgicis Oceani litoribus reperitur, nostrates pedalem longitudinem raro superant. Soleæ maleficos pisces defugiunt, eaq; solum frequentant loca, in quæ belluæ minime accedunt, ita ut argumento sint maleficos non esse, ubi ipsæ, ueluti solutæ metu uagentur. Solea leuissimum adgenerat nutrimentum in stomacho, facile cõcoquitur, & in secundis uenarum & iecinoris digestionibus nulla ferm'e noxiarũ superfluitatum excrementa relinquit.

De Citula, siue sancti Petri pisce. Cap. XXVII.

PIscem 'e genere planorum, similitudine Istricis ipsa dorsi acie aculeatum, capite extẽto, ore latissimo, cuius maxillę ex perspicua membrana constare uidentur. Romani Citulam & sancti Petri piscem, uti & Veneti, Ligures autem Zaphirum appellant. Sunt in eius utroq; latere gemini orbes, qui bina imprimentium digitorum uestigia esse uidẽtur. Sapore, pretio, & effigie, si caput

put absciderís, ipsi Rhombo persímilis. Quo autem nomine Latini ueteres, Græciq; illum appellarint, pro cõstanti affirmare non ausim. Quibusdã uidetur esse Chalchis de genere Rhomborum apud Columellam. Putaui ego illũ esse Achantiam, qui sit de genere Galeorum apud Athenęum, sic dictus q spinosus sit, & certe si Galei prolem ore suscipiunt, ut eam ab inuadentium pisciũ iniuria tueantur, hic piscis ante omnes, os habet aptissimum, ut ea pietatis in filios officia commodissime præstentur. Acanthæ certe Oppiano e genere Galeorũ sunt & aculeati, sed is fortasse est qui a nobis Colũbus piscis appellatur, infimæ plebis obsonium, qui oblongus est, & carthilaginatus, spinamq; habet in dorso. Aliquãdo quoq; dubitaui, an esset Cytharus, quem sępius Galenus cum Rhombo nominauit, asserens Rhombos sapidiores & meliores esse Cytharis, ut manifeste in mensa utriusq; collatione deprehendimus: Inuenio tamẽ apud Athenæum piscem Citulum dicari Libero patri, sicuti Cytharum Apollini, Triglam Hecati, Apuã Veneri, qui, si nominis coniecturam sequemur, profecto Citula Romanus antiquorum Græcorum Citulus esse poterit.

De Torpedine. Caput XXVIII.

TOrpedo effigie, potestateq; admirabilis, sic dicitur, quoniam capta in retibus, priusq; attingatur, piscatorum manus stupefaciat, propterea Veneti eã Sgramsum, quod est, torpescentis membri affectus appellant, Romani autem modo Battipotã, modo Foterisiam, frequentius uero Oculatellã dicunt, q in eius dorso quinq; ocellos subnigros ipsa natura depinxerit. Subrufa est pna parte, supina autem candida. Auerroes, cæteriq; philosophi, Torpedinem ea qualitate manus adficere, qua ferrum a magnete lapide pertrahatur, existimarunt. At

Galenus Torpedinem inter pisces, quibus uescimur, in tertio de alimentis nominauit, quanquàm ea hodie à plebe, egentissimisq; hominibus tantum comedatur.

De Raia & alijs. Caput XXIX.

SVnt etiam è planis Raiæ & Squatinę, & item compositi ex utrijsq; Rhinobates siue Squatraiæ, quæ fœdæ sunt aspectu, atq; æsu admodum iniucundæ, quum inter sordidæ plebis atq; pastorum obsonia censeantur. Raiarum fel auribus sanandis aptissimum est. Squatinarum autem scabrum tegumentum, ad poliendum ebur propter asperitatem ab artificibus expetitur: ex eo cultellorum & falcatorũ ensium uaginas Turcæ, Barbaricq; maritimi admodum pulchras conficere solent, quas Sagrinas appellant. Est etiam huius generis Pastinaca, idem & Turtur & Trigon, quę à mortifero aculeo lethalis ab Oppiano dicitur, quo Vlysses ictus à filio perierit, hodie Bruccus dicta. Hæc simul & Raia & supra citati pisces è mustellino sunt genere, prolem tamen ore (ut alij solent eius speciei) suscipere nequeunt propter caudarũ asperitatem.

De congro Caput xxx.

POst planos pisces oblongi & lubrici citabũtur, & ante alios conger subalbus & teres, qui ingentis anguillæ speciem præ se fert. Hunc Icesius ait omnibus gregalibus piscibus duriorem, & ob raritatem carnium tenuissime nutrire, neq; laudabilem præbere succum, cum tamen stomacho minime esse molestum aut incommodũ. Idq; Galenus affirmat, qui dicit congros parum afferre nutrimenti, cæterum facillime eorum carnes digeri atq; secerni, ita ut mirer Albertum magnum, quũ dicit congros natiua quadam proprietate lepram morbum generare. Congros in immensam crescere magnitudinem apud Sicyonẽ Peloponnesiam Eudoxus tradit, ita ut cur-

rum longitudine superent. Porro Archestratus in lib. de legibus uentris, Congros in Italia longe optimos iudicauit, quod mihi nequaquam uerisimile uidetur. Quando neque hodie aulæ principes, neque ipsi cupediuoræ congrũ magnifaciant, solique Hispani Romanæ urbis inquilini, eum exoticis quibusdam pultarijs incoctum, in summo honore habere uideantur. De Murena. Cap. xxxi.

MVrenæ toto mari sunt frequentes, sed in Siculo lõge maximæ atque optimæ, eas Columella Flutas appellauit, quod summis in aquis fluitẽt, unde accidat, ut in nimijs solis ardoribus exusta cute sese mergere nequeant, amissaque flexuosi motus agilitate capiantur. Sunt maculosæ, et in collo aliquot stellas ad formam septentrionis habere dicuntur, quæ statim morientibus euanescant. Mira in ijs sagacitas, nam ut se captas sensere, hamum auidissime deuorant, dentibusque lineam protinus abrodunt & effugiunt. Veteres Romanos à uiuacitate potius quàm à saporis præcellentia Murenas æstimasse crediderim, quoniam magna eorum copia in cotidianos usus, uiuarijs inclusa diutissime poterat asseruari, cæteris piscibus, aut tædio carceris, aut uitio piscinarum facile pereuntibus. Cõstat enim C. Hircium ex uiuarijs epulo triumphali, dictatori Cæsari sex milia Murenarum mutua appendisse. Mansuescunt, & de manu hominis æscã accipiunt. Crassus ille, cognomento diues, Murenam altilem adamauit, adeo ut fato functam aliquando luxerit, & tumulo indiderit. Extat quoque illud salsissimum Crassi dictum, quum L. Domitio admodum ridenti, atque admiranti, quod mortuam defleret Murenam respondit, Mirum quidem esse quod extinctum piscem lachrymis prosequeretur, sed multo quidem admirabilius, quod ipse tres à se elatas uxores non lugeret. Extulerat enim tres uxores.

Do

Domitius, quas quidem ueneno, ut dotibus potiretur, sustulisse dicebatur. Aliquæ etiã fœminæ in delitijs Murenas habuerũt, ut Antonia Drusi, quæ uni spectatæ mã suetudinis gemmatas inaures addidit. Vescũtur humanis carnibus Murenæ, idq́ Vedij Pollionis crudelitate uerũ esse apparuit, qui damnatos seruos in uiuarium demergebat, ut illi non extemplo sed paulatim in minutissimas discerpti partes, murenarum morsibus absumerẽtur. Ferunt Murenas in cauda uitalẽ spiritũ habere, propterea illas aliquãto celerius interimi, si in extrema caudæ parte potius q̃ in capite fustibus uerberentur. Sanga Romanus poeta lepidus, quũ Pyrgorum in litore piscaremur, docuit murenas ab antiquis exossari, Plauti authoritate, ut eorũ carnes nullis impeditæ spinis gratiores redderentur, ingentemq́ ille murenam binis bacillis utraq; manu comprehensis mediã astringendo detergendoq́, recte et festiue admodum exossauit. Serpentes cũ murenis coire, quas sibilo e profundis in litus euocẽt, D. Ambrosius & cõplures antiquorum tradunt, cui opinioni Athenæus refragatur authoritate Andreæ, qui de his quæ falso creduntur, librum ædidit. Murenæ toto anno pariunt, estq́; de genere earum Murus robustior & grandior, & unicolor, Larici ligno colore persimilis, ut Aristoteli uidetur, quẽ Myrinũ Plinius appellat. Inuenitur & murena fluuialis multo minor, quæ unã tãtum habet spinã, & Gallaria, authoritate Dorionis, ab Athenæo nuncupatur, ita ut arbitrer hãc minorem murenã intelligere uoluisse Athenæũ pro ea, quæ a nobis Lampetra uocitetur, sed de hoc mox diffuse disseremus. Murenarũ carnes non minus nutriunt q̃ anguillarũ atq; congrorum, ut Icesius asserit. Verũ ab duritie quadã innata, & ex tenaci humore laboriosissime digeruntur, sed

ſed à lactibus eximijs ſummã commendationẽ accipiũt, quibus Heliogabalũ Cæſarẽ inſana prodigalitate, quũ in mediterraneis eſſet, aulam omnem ac ruſticos pauiſſe Lampridius in hiſtorijs affirmauit.

De Acu. Caput xxxij.

EST & Acus de longorum genere, quæ à Græcis Rhaphis & Bellona dicitur, roſtrum habet gruis uel ciconiæ ſimilitudine, colorẽ uero argenteũ, ſpinã autẽ, ut Albertus magnus annotauit, uiridis coloris: Hic piſcis ſero parit, & per æſtatem tantũ, utero dehiſcente tempore partus, ſecus ac cæteris accidat piſcibus, qui ipſo uuluæ foramine pariunt, ut Ariſtoteles exiſtimauit. Humidũ, bonumq; ſuccum eius carnes prębent, ſed tardiuſcule cęterorum comparatione concoquuntur.

De anguilla. Caput xxxiij.

ANguillas, q anguibus aſſimilẽtur M. Varro dictas exiſtimauit: naſcuntur ex limo, algarumq; putredine imis in lacubus & fluuijs nullo coitu, nullaq; fœtura, ut ait Ariſtoteles: uiuaciſſimę ſunt, quoniam branchias habent peranguſtas, unde etiã fit, ut turbidas aquas difficillime tolerent. Reperiuntur & in mari anguillæ ſecũdis amnibus deuectæ ſecus ac alijs cõtingat piſcibus, qui è mari ſubire amnes, allecti aquarũ dulcedine cõſueuerunt: & eæ quidem multo ſapidiores uidentur, q̃ ipſę prognatæ nutritæq; in amnibus, ueluti quæ uiſcoſum, lentumq; illum habitũ penitus exuant ſalſarũ aquarũ egregio tẽperamento. Neq; tñ credendum eſt, in alto ac profundo mari dulciorem deeſſe humorẽ, quo maxime piſces foueantur: Nam ut ait Ariſtoteles, in profundis uadis aquarũ dulcium uenæ perennes exiſtũt, & in ipſa marinarũ aquarum mole portio certa dulcioris humoris reperitur, quum maris aqua, neq; ſimplex ſit, neq;, ut

aliqui uoluerunt, purum elementũ, argumento sunt ua-
sa cerea e nauigijs in altũ demissa, q̃ paucarũ horarũ spa-
tio dulci aqua p meatus subtilissimos recepta, manifestis-
sime replẽtur, ut Democritus ante Aristotelẽ, & utroq;
posterior Theophrastus, experimento deprehenderũt.
Cæterũ anguillæ in mari rarissime, frequẽter uero in o-
mnibus ferme fluuijs ac lacubus Italiæ capiũtur. Sed in
gentes et sapidissimas alit Vulsinensis lacus, quarũ incre
dibilem multitudinẽ capi uidimus in excipulis ad egres
sum Martæ amnis fabricatis, cũ Alexãder Farnesius car
dinalis Leonem Põtificem in eam amœniss. regionẽ ab
urbe uenandi studio secedentem regali magnificentia su
scepisset. Anguillas omni ex loco, omniq; tp̃e, & præser
tim circa solstitium, medici detestãt. Stomachis enim
& renibus sunt inimicæ, sed p̃cipuum sentiunt nocumẽ-
tum ex earum obsonijs, qui arenulas mingere consueue
rũt, q̃m illæ anguillari glutino in calculos cogi & astrin
gi uideantur. Podagra quoq; laborantibus manifeste of
ficiunt, nec ullis morbis medẽtur, sic ut inique fecisse na
tura uideatur, q̃ tam suauem refutandis, expuendisq; pi-
scibus saporem indiderit. Cæterum anguillas minime
noxias, sed quæ ꝓpter exilitatem cõmode uerubus tor
reri non possint, gignit Serius Cremonensis agri fluuio-
lus, qui in Adduã excurrens, Vidæ poetæ paternas pos-
sessiones interluit.

De Lampetra Cap. xxxiiij.

SVbeunt Arnum & Tyberim Lampetræ, atq; in ijs p̃-
sertim amnibus ad generosum habitum adolescunt,
Anguillis, uel paruis potius murenis assimilantur: sunt
enim lubricæ & nigricantes, tendente tamen earum par
te prona ad cœruleum colorem, utroq; autem gutturis
latere foraminulentæ, si quidem septenis paribus fistu-
lis

lis mirabili ordine à natura fabricatis acceptam aquã e- mittunt, quum branchijs omnino careant, nec cubitalẽ excedere magnitudinem soleant. Omnibus autem Galliæ Cisalpinæ riuulis, ipsisq; præsertim Ticini atq; Adduæ emissarijs multæ reperiuntur pretiosæ admodum, quanq; minimi digiti crassitudinem rariss. superent. Sed Romanis præcipua nobilitas à magnitudine atq; sapore adeo, ut denis sæpe aureis singulæ ueniant, ipso præsertim uere quo maxime probantur: Neq; enim dum ieiunamus & frugi esse debemus, luxuria castigatur. Retulit Platina in culinarijs suis duorum Cardinalium luxu, superbiaq; certãtium obsonatores centum aliquãdo argenteorum nummũ uni Lampetræ pretium fecisse, quũ in foro piscario ambitiosius cõtendendo eum piscẽ pertinaci atq; insana profusione ueluti ad hastam licitarentur. Lampetram neoterici quasi à lambẽdis petris dictã putant, quam Græcis Galeum, Latinis uero mustelam fuisse arbitramur. Eam Ennius poeta pretiosissimis æqualem facit, & Plinius bonitate Scaro proximam esse testatur, & Ambrosius gustu suauẽ uocat. Porro Galeorum plura sunt gña, ut apud Aristotelẽ, Athenæum, Oppianumq;, ac ipsum præsertim Galenum licet intueri: dicitur enim piscis Mustela è Galeis, siue ex mustelino genere, ut Theodorus Gaza passim interpretatur, prolẽ ore suscipere & rursus emittere, ut illam à piscium maleficorum iniuria tueatur. Cæterum Galenus in tertio libro de alimentis Philotinum reprehẽdit, qui Galeum in ordine duras habentium carnes collocabat, quum Galaxius sitis piscis è genere Galeorum, quem Latini mustelã appellant, piscis, inquit, & mollis & apud Romanos gloriosus. Neque enim ille uetus pariter ac ineptus Galeni interpres unq; pro Galeo Mustelam interpretatus est.

Quod profecto Theodorus fecisset, qui semper nominibus Græcis, pro uirili, latina uocabula reddere consueuit. Icesius pariter in lib. de materia, e genere galeorum meliores & molliores Asterias appellauit, ita ut fortasse putandum sit eum pro Asteria lampetrã innuere uoluisse, q lampetra quasi à maculis, quàm obscurioribus stellata sit, & mollis & delicata. Inuenio quoq; nonnullos authores, qui paruam murenam pro lampetra intelligant, ut ait Athenęus authoritate Dorionis, apud quẽ fluuialis murena, quæ marina sit, multo minor Gallaria nuncupatur, q̃niam unam tm̃ habeat spinam. Põt quoq; accidere, ut idem sit Gallaria Athenæi, & gloriosus galaxius Galeni, unius literæ cõmutatione, neq; mirum esse debet, quum utriusq; authoris græci codices corruptissimi habeant. Albertus quoq; Magnus lampetram, murenam paruam appellauit, qui quanq; sit ineptus & barbarus, minime tñ hoc somniasse putandus est, quum ex ueterum potius cõmmẽtarijs laboriosissime excerptis, q̃ à multo nobilioris ingenij acumine, tot tantaq; uolumina cõdiderit. Id uero me plurimum mouet, ut Galeũ p̃tiosum apud Græcos, nostratẽ hanc lampetram nõ esse existimẽ: q̃niam is Galeus, qui Rhodi longe om̃ delicatissimus est, ab Archestrato in eo libro, quo uitam quęrit Sardanapali, dicitur esse Accipenser, qui Plinio authore, rarus inuentu est, & squamis ad os uersis conspicuus. Verum ipsi Græci infinita quadam nominum cõgerie Accipenserem appellant, ut qui mõ Ellopẽ, mõ Callionymum, mõ Anthiã, & pulchrum, & Callichthyn, quẽ etiam ministri cum tibijs coronati cõuiuijs inferrent, eum uocare cõsueuerint. Sed ut arbitrer Lampetram antiquitus fuisse mustelam, Plin. aptissime suadet, quum dicit in lacu Rhetiæ Brigantino mustelam esse marinæ æ-

mu-

mulam: Namq; is hodie lacus Hydrius est in Tridētinorum finibus, qui procul dubio antiquitus fuit Brigantinus. Is emittit amnē Clisium, in q̄ lampetrę reperiuntur. Sebinusquoq; Brixianorū lacus Brigantino proximus, q hodie Hiseius dicitur, & Olliū amnē emittit, ut plures eius accolæ mihi affirmarūt, aliquando lampetras Etruscis ac Rom. specie, saporeq; simillimas præbuit. Neq; propterea dixit Plin. marinæ æmulā, qa captam mari intelligere uelit, marinæ enim sunt, quæ in Arno ac Tyberi capiunt. Distant siquidē lōgo interuallo pulparū bonitate ab his quas in alto mari expiscari aliquando solemus, quū subaridæ agrestesq; sint, ita ut exprimere Plinius uoluerit Mustelas, q̄ nunq; mare attigerint, sapore cōmendandas dulcibus in aqs reperiri. Neq; enim Plinium Lāpetras paruas (quas Lāpetroccias uocamus) marinis cōparare uoluisse credendū est: nā si de paruis intellexisset, ad Brigantinum ignobilē lacum, & ipsis abstrusum in alpibus minime fuisset recurrendum, quum uti supra diximus, tota Gallia Cisalpina in omnibus fluuiolis ac riuis copiosissime reperiant. Vnde uero Lampetram antiqui mustelam appellarint, incertum est. Verum ego piscē illum à lōgitudine candoreq; uētris, & à tergoris superioris subluteo colore (uti in quadrupedibus mustelis uidemus) dictum esse putauerim. Fuere aliqui eruditiores nostræ tēpestatis, q Lampetram apud Plinium Lumbricum fuisse crederēt, quum in .ix. dicat: Duæ omnino sunt pinnæ lōgis piscibus, ut lumbricis et anguillis & cōgris, quum & Lāpetræ sint lōgæ, & lumbricis terrestribus certo cōfinio assimilētur. Verum locum ibi deprauatum esse ostēdit Alcyonius uir doctus, quum Plin. eadē uerba ab Aristotele mutuatus esse manifeste deprehēdatur. Verba autē Arist. hæc sunt ex lib.

primo de nat. anim. Quæ autem in genere natantium pedibus carent, hæc aut pinnis natant, ut pisces, quorum alij quaternas, binas scilicet parte prona & binas supina habent, ut Aurata, ut lupus, Alij binas tm̃, qui longi leues q; sunt, ut anguillæ & congri, aut nullas omnino habẽt, ut murena, sed ita mari utuntur, ut terra serpentes, môq; simili repunt in humore. Theodorus autem uertit leuibus loco lubricis, quandoquidem in mendosam Plinij lectionem incidit, nec satis animaduertit, quo pacto castigare eam oporteret, ut librariorum uitio lubricis dictionem in Lumbricis addito, m, litera abijsse omnino credendum sit. Porro Hermolaus in castigationibus Plinianis nihil de lumbricis disseruit, in corollario autem apud Dioscoridem, quum mustelam nominaret, quis nã is piscis apud neotericos esset, cautissime subticuit, utpote qui de eo pisce nihil certi adhuc se cõperisse meminerat. Quod si hæc nõnullis qui in explorata ueritate morosi sunt, minime satisfecerint, operæpretiũ erit eos Lũbrici nomen pro pisce apud aliquẽ idoneũ authorem reperire, quod certe nunq̃ (nisi fallimur) uel acuratissima lectione poterit inueniri. At si lũbricus erit piscis, qui lãpetra dicitur, testimonio alicuius fortasse authoris ab inferis reuocati, quis demũ contra piscis erit ipsa mustela ab antiquis tãtopere celebrata, quũ nullus ferè sit piscis palato gratissimus, cui suum nomen, idemq; antiquum nõ reddiderimus. Lãpetræ igitur suauissimæ sunt, Martio tñ Aprilique mensibus tantum, nam incipiente æstate durescit neruus interior, qui illis pro spina est: cæterum delicatiore q̃dam cõdimento multo maiorem, q̃ ab ipsis pulpis, nobilitatem accipiunt. Necare enim eam in Cretico uino solent, eiq; myristica nuce os claudere, & foramina illa totidem Cariophylis adimplere, in teganoq;

con-

cõuolutam in spiras additis auellanis tritis, medulla panis, oleo, uino Cretico, aromatibusq́ ad temperatiores prunas certis momentis sedulo excoquere, quo condimento Leo. X. in minore fortuna, ioci caussa, ut conuiuium exhilararet, Marianum Cucullatũ salsum & ridiculum hominem memorabili impostura decepit: Nãq; funem instar lampetræ incoctum, multoq́ illo iurulento immersum grandi in patina apposuit, ut notã omnibus eius edacitatem, gulamq́ eluderet, qui iam magna pultarij parte absumpta pseudolãpetram aggressus, diu, multumq́ cum ea maxillis ac dentibus inhærente colluctatus, cachinnum cũctis tollentibus facetissime respondit: Vtinam sic mihi sæpius illudatis, nã in hoc cõdimento non mõ funes, sed & ipsas catenas, quibus insani uobis similes uinciuntur, & cũ uoluptate quidem absumerem. Cæterum lãpetrarum pulpis nullã uim noxiã inesse putandum est, quando & duricie & lento pingui, prsus expoliatæ sint, quibus maxime cõditionibus pisces stomachis incõmodi esse cõsueuerunt. Dicere autem eas ab occultiore potestate neruis aduersari, impudentis uel scrupulosioris ingenij esse putamus.

De Trocta. Cap. xxxv.

Quid Trocta Romanis antiquitus fuerit, haud facilè adfirmauerim, quando unus tm̃ e latinis Ambrosius, solus ex omnibus græcis authoribus Aelianus Troctam nominarint, & id quidem admirandum est, quum omnium qui dulcibus in aquis generentur, hic piscis lõge nobilissimus æquali cunctarum gẽtium iudicio censeatur, q̃obrem in hoc p̃sertim pisce cõdonandam mihi ab eruditis ueniam existimo, si ingenue me nondum eius uocabulũ a ueteribus usurpatũ reperisse, minime inficiabor Sed Troctã de luporum gñe fuisse apud antiq̃s crediderim

rim, uti Moderatus Columella curiosos atque oculatos le ctores admonere uidetur, quum lupos sine macula piscinis includi posse asseueret, aliosque esse lupos dicat, qui uarij appellētur, ita ut luporum alij sint sine macula, id est, marini, qui & amnes subeant, alij uarij, hoc est, fluuiatiles, qui dulcibus in aquis generentur, unde & Troctam ab aliquibus inglorijs authoribus Varium maiorē appellari uidemus: certe Trocta admodum uaria est, nigricantibus maculis totum dorsum speciose pingentibus. Spigolæ uero unicolores potius atque argenteæ esse uident, quanquam & ipsæ ueluti ad retinendā Lupini generis appellationē, subatris punctis, sed minoribus & languidioribus, quam in Troctis uideamus, notatæ sint. Neque enim arbitrandum est Columellam per lupos traductos in Ciminum & Sabatinum lacus, uel Troctas uel Lutios intelligere uoluisse, superuacaneum enim fuisset Troctas indidisse, quorum maximam copiam suburbani amnes omni tēpore suggererēt, ut ex Reatinis, Sublaqueanisque, & ex ipso Tyburtino Aniene quotidie uidemus. Præterea, neque Romanæ luxuriæ neque admirabilioris magnificentiæ fuisset, aliosque pelagios pisces illis in lacubus dissemi nasse: de marinis enim Columella loquebat, & quidē nobilissimis, ut de auratis & murenis simul cum lupis ipsis clare testatus est, quos tñ oēs deficiente paulatim eorum sobole, quum diu naturæ repugnare nequerint, penitus interijsse manifeste uidemus. Improbumque illud factum & dictum luxuriosum Philippi apud Cassinatē hospitē certissimam facit coiecturam, lupum illum, quē ut insulsissimi saporis expuerat, & probro subinde fuerat prosecutus, fuisse Troctam, quum in illis amnibus Cassinatium, Soranorum & Arpinatium Troctæ plurimę capiant, quas spigolis tyberinis pinguioribus minime comparandas

Philippus esse iudicabat. Plinius quoq; aliquos lupos à candore lanatos appellari dicit, & illud quidē proprie & erudite: nam lupos, id est, Troctas in uniuersum secūdum carnes rubescere, Spigolas autē pelagias pariter ac tyberinas insigni candore albicare clariss. constat. Caeterum Troctam non facile in Tyberi reperies, sicuti nec ipsam Spigolam alijs in amnibus urbi propinquis. Cur autē solus Aelianus Troctam ampliore elogio celebrarit, ꝓpterea id accidisse putauerim, quod ille fuerit Praenestinus, apud quos Troctae plurimae subiectis in amnibus capiant. Qua etiam ratione D. Ambrosium antistitem Mediolan. ueluti Larianis Troctis assuetum, uulgato etiam tum eius piscis nomini inseruire uoluisse, credēdum est. Sed Aelianus Troctam è gñe marinorꝝ facit, q̃ cū delphinis pugnare soleat, sic ut id nomē nostratę troctae parū cōuenire uideatur: eā dicit cōtinuos habere dētes, & eos quidē incisorios, captamq; hamo nō retrocedere, sed cōtinue sequi, ut eo deglutito, inferiusq; demisso, lineā abrodat, ꝓpterea à piscatoribus hamos ansae lōgioris fuisse excogitatos, saltatrixq; ab eo Trocta appellatur, qđ & nos hodie uidemus, nā eas aduersus amnes, uel è ꝑruptissimis etiam cautibus decidentes incredibili impetu subire cōpertum est: ab Nare enim fluuio in Velinū lacum, q hodie pedelucus est, stupenda uelocitate, uolucrum mō ascendere creduntur, qui lacus ab altissimo mōtis uertice certis primo coarctatus angustijs, & mox tota aquarū mole praecipitatus, nec subiectis quidē cautibus madefactis, ueluti è coelo in ipsum profluentē Narem effunditur. Nos q̃q; Troctas maiores audiuimus in Larij ripis lasciuo excursu extremas harenę margines aliquando ad iusti passus longitudinē prosulcasse. Troctae longe om̄ maximae centum aliquando libra-

rum pondo Lario in lacu progignuntur, & quidem omni alio, uel marino etiã pisce sapidiores, præsertim si Maio mense & in Bresciæ torrentis ostio capiant: mortuę pau cissimis horis summam illam saporis gratiam amittũt, quõ ob pinguẽ illam teneritudinẽ & ocyssime cõputre- scunt. Coquuntur cõcisæ in tabellas in lebetibus lapide is torno fabricatis, simplici in aqua, multo sale indito, a- liaq; subinde accersita cõdimẽta penitus aspernantur. Musco enim quodam pruinæ simili paulo post spõte emis- so, rubentes pulpæ protinus efflorescunt, ita ut quum re frixerint multo gratiores esse uideantur. Morus tñ no- bilis parasitus, qui plurima eruditiora q; in obsonijs pul menta cõmentus est, Troctam cubitalẽ in pręp ing uis ca pi iure coquendã esse censebat, sicuti & phasianum adul tum, quẽ mediocriter in eodẽ capi iure elixare, ac demũ ad auertendam ariditatẽ, quæ torrendo cõciperetur, o- menti hœdini reticulo multis Cariophylorum clauis cõ fixo inuolutum ad mitiorẽ prunarũ uaporẽ in ueru per coquere cõsueuit. Soleo ego plerũq; mirari quosdam, qui ut sapientiores uideantur, Benacinum Carpionẽ, Pada- num Silurum, & e mari plures pisces Larianis Troctis uel anteponere, uel exæquare solent, & itẽ Soranæ Tro ctæ in eo gñe principatum attribuant, quũ maxime fal- lantur. Neq; enim obsoniorũ adeo imperitus esse possũ, ut temere de hac re iudicare sim existimandus, quum ex supero inferoq; mari, cunctisq; prope totius Italiæ lacu bus ac fluminibus nobilissimos pisces lautis sæpe cõui- uijs gustauerim, & certa cõparatione cõtulerim, sed for tasse euenit, ut homines ea maxime præbent esculenta, quibus a pueritia insueuerint, uti nobili accidit Floren- tino, qui quum in cœna Leonis Pontificis pelagij pisces uario discumbentium iudicio certatim atq; impense lau

darentur, extollatis, ut lubet, inquit, cõuiuæ marinos pi
sces, ego certe Thrasymeniam Tincam conditam Leu-
cophago, his uestris Triglis, Spigolis & Rhõbis ꝑtule-
ro: qđ dictum ut insulsum, om̃ibus præ risu lachrymas
excussit, & in ꝓuerbium paulo post receptum, authori,
qui antea ignotus erat, maximã attulit claritatẽ. Assue-
uerat enim ille Tincæ pisci, qui à Florentinis mediterra-
neis hominibus, sacri ꝑsertim ieiunij tpe, in summo ho-
nore habetur. Troctæ pinguiores, ut sunt Larianæ, mul
to succo replere corpora, genitaleq́ humorem copiose
suggerere dicunt, uti Auicen. de om̃ibus ꝓpe piscibus,
si recẽtes & calidi comedantur, uno edicto ꝓnunciauit,
ægris tñ euidentiss. nocẽt, utpote q̃ tarde, laborioseq́ in
stomachis atterant & secernantur. At fluuiales, quæ ad
uerso torrentiũ impetu fatigantur, atq́ occurrentibus in
æqualium uadorꝝ petris illisæ castigatiora sumina & a-
ridiusculas carnes ostendunt, Medici blandiores ægris
apponere cõmendareq́ nõ dubitant. Quas etiam in pa-
ralyticorꝝ cibarijs magnopere laudauit ille Plin. qui ele
gantẽ librũ de morbis atq́ remedijs cõscripsit. Fuit is ꝓ-
culdubio Plinio naturalis historiæ scriptore, & Plinio
Cecilio posterior, uocatusq́ est Plin. Valerianus medi
cus, cuius marmoreũ sepulchrum Comi, ubi Pliniorum
familia floruit, in tẽplo D. Probini, aquæ sacræ labello
suppositum, & pulcherrimis incisum characteribus cõ
spicitur.

De Tinca. Caput XXXVI.

Tincæ nomen nouitiũ & recens esse uideatur, quan-
do eius piscis prisci authores, uno excepto Auson.
nusq́ meminerint. Est tñ celebratus apđ Ciceronẽ qdam
facetus orator Placentinus, cognomine Tinca, qui for-
tasse ab eo pisce sit cognominatus, quemadmodũ Florẽ
tiæ Laurẽtius Medices senior, uti erat ꝑurbanus, cuidã
celebris familiæ ciui se domi tincã ingentẽ exq̃sita arte

ctam falso iactanti, Tincæ cognomẽ, quod illi postea fu it æternum, indiderit. Ego uero palustres hos pisces nul lo in pretio apud antiquos fuisse putauerim, & propte- rea nullis literarũ monumentis fuisse celebratos, meque plurimum mouet Ausonius, qui Tincas & Lutios igno bilissimis piscibus adnumerauit, neq; eũ uetera uocabu la subditis nouitijs nominibus supprimere credendum est, quũ cæteri oẽs pisces ab eo ueteri nomine celebrent. Sed Tinca q̃q̃ plebeius sit piscis, sicuti tota ferme Italia cõspicimus, & Ausonij quoq; testimonio notũ est, quũ dicit: Virides uulgi solatia Tincas, aliquando tñ in lau- toꝝ mensas uenit, & ex his Romæ p̃sertim Marsicana e Fucino lacu, qui nunc Celanus dicitur. Fucinianæ labꝛæ inferius tritum hñt, qđ eius generis inditium est, quippe q̃ plurimum saxoso eius in lacus uado uolutentur. Fert & laudatissimas puus ille lacus q̃rtodecimo ab urbe lapi de apud Bacanam syluam, quã Antonino Pio notam iti nerario esse uidemus, quibus nõ mõ plebeij, sed splendi- di etiam optimates sæpius uescantur. Nobilis ille inter aulæ proceres lõge om̃ ætatis nostræ popinalis lautitiæ studiosissimus, qui ducenta milia aureorum nummũ, in uentrẽ se cõdidisse aliquando gloriatus est. Tincas Ba- canianas autumno captas, alio, laridoq; contritis addi- tisq; odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad uaporẽ tepidioris furni fœlicissime pcoquebat. Fert & Tincas, q̃q̃ minores, sapore tamẽ minime cõtemnendo sanctæ Praxedis lacus, in Latij, Sabinorumq; finibus, q Regillus antiqtus fuit, illa nobili deuictis Samnitibus pugna celebratus, sed eæ cum Rais & Squatinis, cæteris q; uilissimis piscibus apud Pantheon ignobili foro infi- mis hominibus uenundantur. Platina in culinarijs suis fœde lapsus est, quum Tincas antiquitus Mænas fuisse

existimauit, quę sine cōtrouersia ij sunt pisces, qui Menulæ uel Giruli a Venetis appellantur, pisces inquam noti & Ciceronis authoritate uilissimi. Cæterū medici tincis omnibus uim quandā inesse ad progignendam febrem existimant, qm̄ maxime in cœnosis degant, et putrescentis limi sordibus uescantur. Verum eas scissas per dorsi lōgitudinem, pedumq́ & manuum plantis applicatas ardentis febris feruoribus plurimum aduersari quidā putarunt ex secta Iudæorum, q̄ꝙꝙ sordide admodum, & ridentibus alijs talia experirentur, aliquando tn̄ ipsis ęstuantibus exoptata blandimenta fœliciter attulisse cōperti sunt.

De Lutio. Caput XXXVII.

Lutius nusq̄ mari, ubiq; autem stagnis ac lacubus cū Tincis frequētissime reperitur, qua una ratione, qui eum antiquitus Lupum fuisse existimant, manifeste conuincuntur. Ausonius quoq; Lutium nominat cum Tinca, quem tamen ab olido nidore ingratum mensis esse testatur, propterea nō facile dijudicauerim, an is sit qui Lutius ab Italis, à Gallis uero Broscettus dicitur, qm̄ is ingratos secundæ classis ipsorū fluuialium, in Gallia Belgica censeatur. Venditant eum omni tp̄e uiuum, innatantemq́; ligneis uiuarijs Britani, uentremq; illis ultro cultris aperiunt ad ostentandam eorum pinguedinem, quæ plagis exprimitur, ut emptores aspectu suminis alliciantur, neq; refutati propterea cōmoriuntur, coeunt enim protinus patentia uulnera Tincarum contactu, q; earum tenaci illuuie, ueluti glutinoso medicamine solidētur. Thrasymenus lacus eius generis lōge maximos atq; optimos nutrit, bicubitales enim aliquando excessere magnitudinem, post Thrasymenios e Cimino, qui hodie Rusilloni lacus dicitur (fuit is uicus antiqtus rus Syllanum) laudatiores Romæ habentur; nam q̄s præ-

bet Bracciani lacus, qui olim Sabatinus fuit, & sapore et magnitudine sunt inferiores. Effigiē lutij, quū de lupo ageretur, adamussim expssimus, ita ut posteri, quē ego piscē lutiū nominarim, minime sint dubitaturi, hic piscis admodū salubris om̄ medicorū iudicio putat. Cęterum ab insulsa quadā pulparū siccitate nullā unq̄ in optima tum mēsis laudē uel cōmendationem adeptus est, ita ut ij nostrates lutij cū Gallicis dignitate minime sint cōparandi, & te, tuosq̄ conuiuas lautissime Ludouice aliquādo deceperint, quū ob sonatores Galli incōperto adhuc agresti illorꝝ sapore dū emerēt, sola pceritatis specie ducerentur, nō enim maximi semp optimi, nā in omni gn̄e piscium media ætas, q̄ nondum summā magnitudinē impleuit Cornelij Celsi authoritate cōmendatur. Ceterum Lutiorum mandibulæ tostę, in puluerem q̄ redactę, si aurei pōdere cū uino sumant, in uesica & renibus calculos frangere consueuerunt.

De Rayna siue Barbaro Caput XXXVIII.

ALunt singuli Italiæ lacus suos pisces, qui cęteris eius generis anteferantur: Nam sicut in arboribus, cæterisq̄ animalibus uidemus, sic et in ipsis aquatilibus contingit, ut aliæ atq̄ aliæ aquæ diuersis piscibus occultiore quadam proprietate, uel à terreno, uel à pastione, uel ab ipso demū cœlo prorsus accersita, non solū ad maiorem corporis amplitudinem, sed etiā ad ipsam saporis fœlicitatem plurimum conferre uideantur. Probare enim ficus è Liguria solemus, Etrusca persica Vesuuianas uuas, à Clodia fossa, Padiq̄ ostijs melopepones, Apulas amygdalas, Campana malagranata, Picentes oliuas, è Romano agro poma apia, è Sabino pira mustea, Tarentinas iuglandes, Castaneas è Clauenna Rhæticis proxima alpibus, Nursina rapa, & ex Vmbria expetita

Ro

Romæ terræ tubera, ex animãtibus itẽ boues Insubres, iuuencas Romanas, Tuscos apros, uitulas Surentinas, hœdos Vmbros, arietes Pistoriẽses, gallinas Patauinas & colũbas Interamnenses à magnitudine saporeq́ꝫ pluri mũ commendamus. Larius igitur lacus ob longitudinẽ à Vergilio maximus nuncupatus, pisces lõge omnium maximos gignit, Troctas centum aliquando librarum pondere & Burbaros ducentarum, sed burbari illi ingẽtes uideri potius liquidis ac perspicuis in undis ꝙ capi retibus possunt, quum ea impotenti impetu plerunqꝫ dilacerent, subeunt solstitij diebus umbrosos specus, in rupibus Licinianis, quæ sunt in aduersa Larij ripa contra Insulam, Euripumq́ꝫ illum gemmeum à Cæcilio Plinio celebratum. Eos industrius quidam sacerdos sagittis arcubalista emissis, quũ in profundo quiescentes, fuscinis atqꝫ tridentibus attingi non possent, uulnerare conabaẽ, neqꝫ tamen sagittæ longo alligatæ funiculo, nisi auersis officiebãt, quum illa squamarum serie thoracati earum ictus facile repellerẽt. Sunt & in Mantuano lacu, qui restagnante Mincio amne late diffunditur, Burbari pisces sapore longe optimi, Nã Lariani sola magnitudine sunt insignes, raro ĩ bipedalem excedere magnitudinem solent, lati sunt, & ingentium subauratarum squamarum specie, rotundoq́ꝫ item labro auri colorem referẽte, pinnisq́ꝫ pariter subcroceis longe pulcherrimi, eos Veneti Raynas, ipsi uero Ticinenses, Placentiniq́ꝫ, & cæteri Padi accolæ Carpenas appellant. Humidiores carnes, sed tamẽ innoxias hñt, ꝙ non tenaci sed aqueo potius humore abundent. Lingua aũt maxime ualere dicuntur, nam & sapore præstat, & uim habet augendæ Veneris, sicuti in Tincarum & Anatum linguis experimur.

De Polypo, Sæpia & loligine, Caput xxxix.

Præter

PRæter squamosos pisces, & lubricos, & planos, est etiam mollium genus, sic dictum, qm̃ ad tactum molle sentiatur, ut sunt Polypi, Loligines, & Sepiæ. Cõstat Polypus corpore admodum paruo, & in medio ad emittẽdam aquam fistulato, qđ pluribus brachijs & crinibus instruitur, qbus, uti est om̃ ferm̃e piscium solertissimus, obuia quæq; cõprehendit, ligat, inuoluit, atq; flagellat, & ipsis deniq; ostreis siliceo tegumento egregie munitis insidias molitur. Sunt enim ei cirri multiplices, plurima in extremis prætenturis acceptabula, itemq; frequentes pediculi, manusq; plicatiles, quibus admiranda facinora, dum uenatur, edere cõsueuit: hiantibus siquidem conchis lapillum imponit, ut illis sese occludendi facultatem eripiat. Leonem, qualidam Murenam chelarum forcipibus necat, cirris inuoluit, complexumq; sugẽdo paulatim interimit. Repit ꝗq; frequenter in terram, oleas ascendit, & in ædificia aliquando transgreditur. Refert Plin. Polypum insignis audaciæ ac magnitudinis in cetarijs Hispaniæ irrepsisse noctu ad lacus ligneos, salsamentaq; exedere, & populari cõsueuisse, ad extremum præfectis fures obseruantibus, latratu canum deprehensum, expugnatumq; totius familiæ concursu, atq; ægre telis ac tridentibus fuisse cõfectum, cuius cadauer ad insignis pugnæ memoriam Trebius Niger proconsuli L. Lucullo transmiserit. Polypus ultra bimatum nõ uiuit, quem expirare in Venere aliqui prodiderunt. Caput eorum chartilagine constat, quæ celeriter durescit, immaturamq; illis senectam adferre solet. Carnes polyporum Galeni atq; Athenæi authoritate duræ sunt, & difficillimæ digestionis. Si uero concoquantur, nõ omnino malum, aut exiguum præbent alimentum. Salsugine autẽ sua Veneris pruritum excitãt, & mirifice languidis atq;

de-

defessis auxiliantur. Asserũtur Venetias ex Illyrici Dalmatiæq; ora sale inueterati, quorum acceptabula & extremitates cirrorũ a senibus ad parandã sobolem expetuntur. Alexis poeta in Pamphila, ut citat Athenæus, quũ incitamenta Veneris percenseret, Bulbũ & Polypũ ante alia celebrauit. Plinius quoq; ille, qui de Medic. libr. conscripsit, ut alibi diximus, Polypos cardiacis cõferre arbitratus est. Sæpia aũt & loligo in hoc differunt, q Sæpia latior, loligo longior est: hæc rubrũ, illa nigrum in timore liquorem emittit. Inest loligini, q̃ hodie Calamariũ dicit, gladiolus pspicuus & Chrystallo persimilis: Sæpia aũt corpulentiam quandã hẽt inter spinam & os mediam naturæ fungosæ atq; friabilis. Vtriq; sicuti & in polypo, sunt barbæ, crines, & acceptabula, sed aliquãto breuiora, quibus æscam corripiunt: corpor; uero aluei aliquanto capaciores q̃ in Polypis, quod natura prolixioribus postea capillamentis in Polypo cõpensarit. Sæpia, ut ait Athenęus in lib. de medicina piscium, elixa uentri confert, succus eius subtilẽ reddit sanguinẽ & mouet crisim per hæmorrhoidas. Oua aũt eius authore Plinio urinam cient, renumq; pituitas detrahũt. In uniuersum uero molliũ genus difficillime in stomachis cõcoquitur, si autem coquatur plenius nutrimentum præbet. Qua ratione, ut ait Athenæus, Venerem excitare dicuntur, nã in concoctionibus primis, quum maxime laboratur, uẽtum plurimum generari necesse est, quo maxime uirilia inflentur, & Venus ipsa, uel in senibus q̃q; languidula, reuiuiscat. Nobis uero manifeste cõpertum est, quæcũq; obsonia ex mollibus piscibus conficiantur, in stomachis studiosorum, aut ociosorum ægerrime coqui, multaq; subinde incõmoda corporibus adferri, quoniam primæ digestionis uicia in hepatis, ac uenarum secretioni-

 bus

bus recte corrigi nõ possunt, neq; sanguis ad idoneã puri tatẽ elaborari, qua maxime de caussa, Clementi Põtifici Max. ex huiusmodi mollibus obsonia appetenti, in mensa palam totum eorum genus sæpissime sim detestatus.

De Locusta. Caput XL.

MOllibus piscibus crustacei succedunt, inter quos locusta primam obtinet dignitatẽ, eã Aristoteli Carabũ esse Theodorus existimauit. Oppianus aũt pro carabo leonẽ intelligit, qui Theodoro sit Cammarus: nã ubi prælĩũ Carabi cum Murena multis uersibus elegantissime describit, Carabus dẽticulato forcipe instructus exprimitur, quo murenæ collũ corripiat. Cæterum sine controuersia locusta est carabus, q̃q;, ut ait Hermolaus, hæc nomina confundantur. Pedibus siquidem eius forcipes desunt, ut ait Aristoteles. Præterea locustã corpe rubenti, aculeato & aspero esse constat, ut ex Suetonio etiam apparet, qui Tyberium ait, apud Capreas piscatori faciem Locusta perfricari iussisse, q; ille à tergo insulæ per deuia atq; aspera, ut locustam dudũ captam offerret, ad se improuisus erepsisset. Cõtra uero Cammarus, qui Leo apud Plinium est, uti etiam nunc uulgari appellatione nuncupamus, & forcipes habet pro manibus, & corpore leui atq; cœruleo, multisq; subnigris maculis splẽdet, ut Arist. pulcherrime depinxit, et nos quotidie uidemus, quem etiam Astacũ appellauit Oppianus, nos uero Cammaros appellamus eos qui dulcibus in aquis reperiuntur, ad paruorum leonum effigiem, qui dum coquũtur, protinus rubescunt. Eorũ maxima habet̃ copia in Gallia Cisalpina, q̃ est freqũẽtibus amuiculis irrigua. Sunt & Maiæ grandiores, rotundiore uẽtre, gressu in terra segnes, in aquis autem uelocissimæ, Veneti Grancevolas uocant, quarum rotũdioribus testis specula inclu-

dere ad elegantiã solẽt. Sunt & Paguri, Granciporri hodie nuncupati. Item Squillæ, siue Chelis, quas Oppian. cæteriq; oẽs Græci Carides appellant, eas mirum in modum cõmendauit Apitius in coquinario opere, Romani hodie Cammerugias & Pernocias uocant. Sunt qui arbitrentur Squillas esse id cancrorum genus, quod gibbum Aristoteles appellauit, uidentur enim Squillæ ad modum Gibbæ. Quid autem sit squilla Iuuenali illo in carmine: Aspice quàm longo distentat pectore lancem Quę fertur dño squilla. Ego putauerim illũ crustaceorũ nomina cõfudisse, uoluisseq; intelligere pro Squilla Locustã aut leonẽ, q dñis apponi cõsueuerint, per Cammaros autẽ illos scilicet paruos designasse, quę locustarum ingentium collatione, ueluti minutuli, ignobilioribus conuiuis apponerentur, in uniuersum crustacea ab ouis commendatiora sunt, pinguescereq; solẽt pleniluniјs: authore aũt Gal. totum crustatorũ genus ob carnium duriciẽ difficillime cõcoquiẽ, salsumq; humorẽ adgenerat, sed aliquanto mitiorẽ ipsis testaceis, de qbus mox agemus. Cancri autẽ & cancelli, q caudã non hñt, latoq; corpe & ualde rotundo cõstant, quiq; colore rufescunt, & appensi lineis apd' sacellum Hadriani põtis uenundantur. Hecticis & lenta febre laborantibus mire conueniunt, q̃niam humidum, leueq; & ualde refrigerans alimentum p̃bent, præsertim si (uti præcipit Galen.) in aqua prædecocti magna ex parte salsuginẽ innatam exuerint; hunc cancrum, qui græce est carcinus, si in patella uratur uiuus, sub canis syderis ortum, quum sol in leonẽ Zodiaci transit, à rabido cane commorsis mirifice auxiliari Aeschirion Galeni præceptor affirmauit. Pelops autẽ Medicus Galeno etiã familiaris id à q̃litate materiæ ipsius cancri, non autem à peculiari eius naturæ proprietate

puenire testatur, cuius opinionē nemo fere secutus est. Sed Dioscorides intellexit de fluuialibus cancris, quos cum uite alba concrematos admista gentiana, rabie affectis prospere semper exhibuit.

De Ostreis & alijs testaceis. Caput XLI.

E Testaceorum gnē Romæ in pretio habentur Ostrea, Pectunculi, & Tellinæ. Ostrea mittit Corsica, sed raro & sæpe olida, qm̄ aduersis tēpestatibus impedita nauigatione, uel prædonibus Mauris intercluso mari, nō facile ad urbem perueniunt. Eæ uero quæ à Pisauri litore paucis ante annis afferebantur, extincta ueluti earum progenie penitus abierunt. Ostrea, quum Romana res magnitudinis atq; luxuriæ fastigium teneret, à Brundusio in Lucrinum lacum transportabantur, quæ ueluti ex peregrinatione gaudentes, adoptatæq; dulcibus aquis mirifice pinguescebant. Fuereq; Ostrea adeo in honore ipsis gulæ proceribus, ut in remotissimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur. Refert Athenæus Apitium nobilem parasitum, qui superioris nomine appellari promeruit, uasis summa industria fabricatis ad Traianum in mediterraneis Mœsopotamiæ cōtra Parthos bellum gerentem recentissima Ostrea detulisse: ea maxime probantur, q̄ magnarum nauium carinis adhærent, & ab urinatoribus de manu colliguntur. In uniuersum Ostrea, ut ait Galenus salsum humorē aggenerant, & præsertim si cruda comedantur, propterea tentiginē in salacibus plurimum adaugent, aluum quoq; ea mouere Plinius Med. asserit, qui & eorum testas ambustas dissentericis prodesse, frixam uero eorum carnem à ueneno comesti leporis marini liberare testatur. Plinij autē naturalis historię scriptoris authoritate, stomachum reficiunt, fastidijs medētur, molliūt leniter aluū, tenasmo-

nicos iuuant, & Veneris pruritum salsugine sua uehementer incitant, coctaq; in testis distillationibus ꝓsunt. Affinem Ostreis Pectines siue Pectunculi, q̄s hodie Cō chulas dicimus, naturā atq; saporem habent. Sunt striatæ & subrubra carne, & in Tarentino sinu laudatissimę, & grandiores quę auriti Pectines latine appellantur, unde Horatius dixit: Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum. Sequuntur paruæ illæ conchulæ à ueteribus latinis Mytili, à Romanis autē hodie Græco nomine Tellinæ nuncupatæ, quæ bellariorum locum obtinent, sunt enim gratæ gustui, uerum arenulis scatent, et propterea calculosis officiunt. Cinerem earum casum pilorum in palpebris prohibere Oribasius affirmat. Sunt & alia cō charum gn̄a prope infinita, ut Purpuræ, Buccinæ, Aures, Digiti, Vngues, Patellæ, Cochleæ, quæ consulto p̄terimus, q̄niam suburbano in mari rarissime capiantur. Est & echinus non ingratus principum mensis spinoso castaneæ tegumento assimilatus, cuius generis est Echinometra multo maior, in alto tantum mari progenitus, quem Aristot. urinæ distillationibus efficacissime mederi testatus est, uenit & inter mensarum delitias Vertibula siue Vrtica, callus quidam ad magnitudinem iuglandis, cuius durities, ut ait Aristot. media est inter testam & corium, colore subpallido & rubenti, ea frequenter in Pyrgorum litore ad Centumcellas reperitur, quam sicuti palato iucundissimam, ita & stomachis minime insalubrem esse cōijcimus. De salsamentis. Cap. xlij.

SVperest ut de salsamentis pauca attingamus, quæ adeo in honore apud Græcos fuerunt, ut Athenienses Chereptrili, q salsamenta uenditabat, filios in gratiā patris ciuitate donarint. Romani quoq; huic rei plurimū studuerunt, ut ex Plinio licet cōiectari, Garum ante alia

in pretio fuit, liquamen ex salitorum Scōbrorum muria cōfectum, qđ in uarios culinæ usus ueniebat, conficiebatur optimum in Aphrica, qđ sociorum quoq; appellatū est. Sed id hodie penitus exoleuit. Maxima nunc gratia est Cephalorꝝ ouis, q̄ geminis folliculis circumcisa parte suminis, recentibus cephalis eximunt, q̄ græco nomine passim Oa Taricha, id est, salita nuncupātur. Secundum Oa Taricha eminet cauiarium qđ ex sturionum ouis in pōto cōficitur, ita ut salita in massam ingentē cogantur, & cadis includantur, cruda ea comedimus, uel in panis crustulis ad prunas ustulatis, modico em igne sal samenta in uniuersum indigēt, authoritate Athenæi, q, quum de celeriter factis loquimur, in puerbium cessisse ait, Citius q̄ sal samenta coquantur, sicuti de Asparagis Latini usurparunt. Cauiaria Iulio secundo Pon. Max. mirifice placuerunt, q deiectum ei ciborꝝ gustum sæpius alleuassent, & siti, uinisq; pariter, ut in senibus accidit, mire lenocinari uiderentur. Sunt etiam in summa cōmendatione ex ipsis sturionum pulpis Spinalia, sic uulgo nuncupata, q̄ laricinis lignis assimilantur. Laudant & Moronem, ignoti nobis piscis p̄dura frustra, ualdeq; rubentia, q̄ Mæotidis paludis accolæ mercimonij caussa transmittunt, ea prius exedi cōmode non p̄nt, nisi aquæ calidæ p̄fusione molliantur. Sardæ quæ Plinio, Theodoroq; sunt Trichiæ, itemq; q̄ uocantur uulgo aleces aliquanto Sardis minores, in magno usu alēdis familijs existunt Sunt ij digitales pisciculi, q lōge optimi in Liguria saliuntur: eas aliqui Apuas esse uoluerunt, quę authoritate om̄ fere antiq̄rum ex limo fiunt, & in magna copia apud Pyreum Athenarum portum capiuntur. Ex Cimbricis quoq; litoribus Aringhæ, pedales pisces in cratibus, sale ac fumo inueterati, nobis afferuntur, quibus Hermo-

laus cum eas citaret proprium nomen nõ indidit, utpote qui Alecis uocabulum ab illis gẽtibus usurpatum nõ probabat. Adducuntur &cq; ex finibus Gothiæ atq; Noruegiæ cubitales Merlucciæ, adeo duræ & extentæ, ut fustibus assimilẽtur, quas in delitijs Germanorum, qui urbem incolunt, esse uidemus. Sed Thynnis præcipue fora omnia & tabernæ salsamẽtariorum replentur, de quibus late in proprio capite disseruimus. Salmones etiam Gallia Belgica quotannis mittit, sed in plebis usum, quũ saliti pristinã nobilitatem amittant. Cæterũ ex salitis palmã, om̃ confessione ętate nostra obtinẽt carpiones ex Benaco lacu, qui subfrixi modice saliuntur, referunt ij Troctarum saporem, atq; ipsam corporis speciẽ, nam & pulpæ eorum rufescunt, & argentea tergora uarijs punctis depinguntur. Sed quæ in Troctis nigra sunt, in carpionibus rubra cõspicimus, ita ut is piscis, qui Ausonio Salar uocatus est, proculdubio esse uideatur, quum in Mosella dicit: Purpureisq; Salar stellatus tergora guttis. Nullibiq; in Benaco ex omni Italia carpiones gignuntur, propterea factum esse crediderim, ut antiqui qui de piscibus scripserunt, ueluti de ignoto pisce potius q; de ignobili nullam fecerint mentionem. Porro omnis generis salsamenta sanguinem inflamant, bilem augent, & strangurijs obsunt: his uero qui multa insulsa pituita repletum habent stomachum, siccando, detrahendoq; auxiliantur, immoderate uero his utentes, uel etiam senes ipsos uehementer ad Venerem incitare, plerisq; authores tradiderunt.

FINIS.

Anno M. D. XXXIIII. Argentorati.

us puth opt
pustari t
ia fiatro q d
amsdiute
tur mag q a
t tna me̅zpol
locatia m
ta icat ltur
tmiori ctiuto
in qbꝫ ptib
ra uiai sopin
il ppo no moc
hau gico. Et n
r. iiij. dr pau
ud aic t p toci
bi inquit l q
ceim manuu
mite cor m cu
ic z cotidiau
illicim cu pu de
pu l fur ace
ir d indicib
ir totis ucm
pnu u mag a
i m col zogi
in or cch. Dic
ut t cor
i mdicant t ten
et ne gram
z o istu p no
interi igi
io iiij. dr t
a aq d coc fa
implia fu
d uol z zu
t. ni dign d
iua cou. z o
las ciu dic